ARCTIC MONKEYS • JUSTIN ADAMS • BİRSEN TEZER • MIKA • BRIAN ENO • İMAM BAİLDİ

ROLL

ISSN: 1307-4628
112480 kasım 2009/11 7.5 TL

the beatles

BENİMLE OYNAR MISIN?

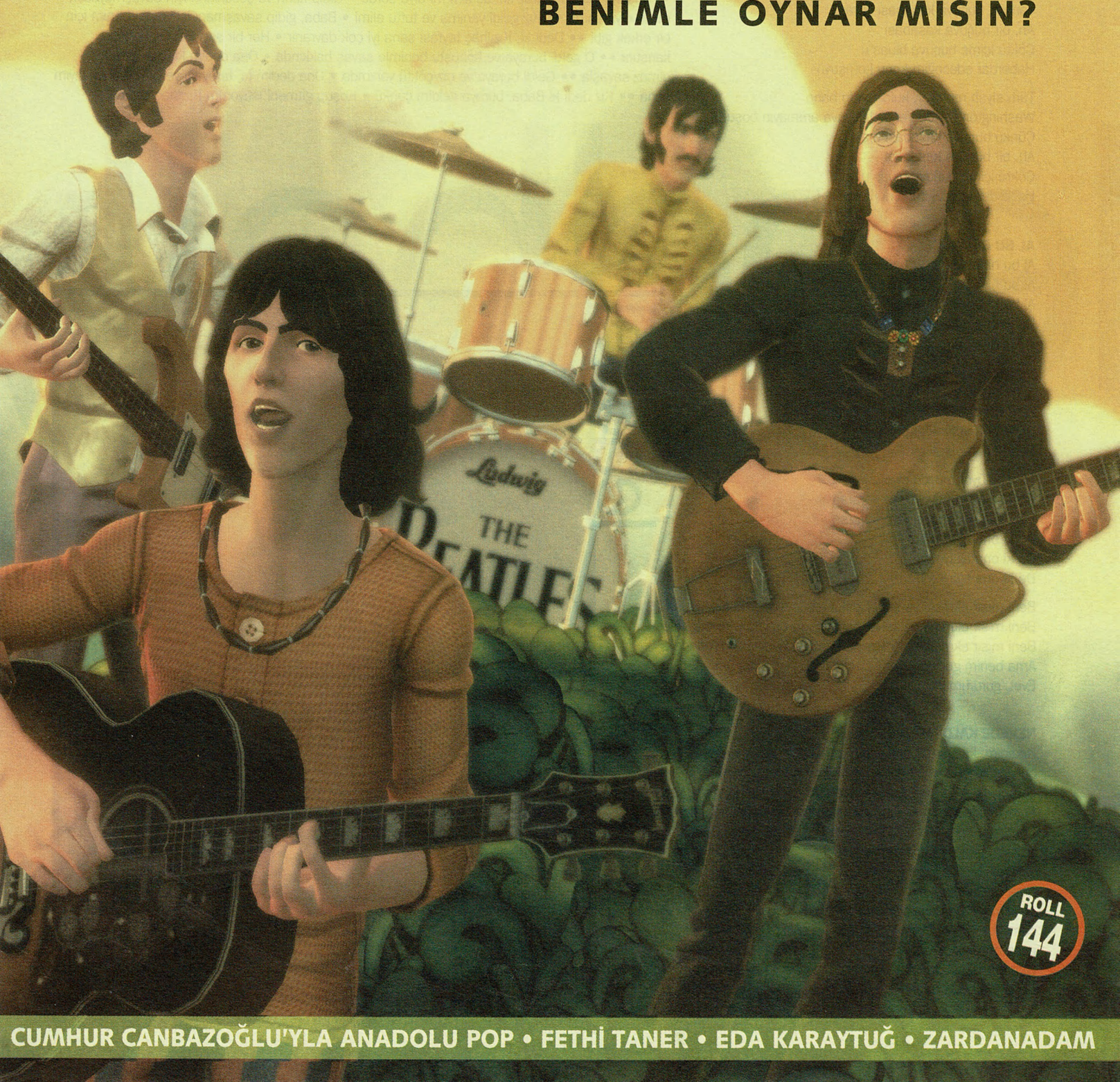

ROLL 144

CUMHUR CANBAZOĞLU'YLA ANADOLU POP • FETHİ TANER • EDA KARAYTUĞ • ZARDANADAM

BURJUVA BLUES'U
Dolaştık bütün kasabayı karımla ben
Nereye gittiysek yüz çevirdi bize herkes
Tanrım, burjuva kasabası burası
Bir burjuva kasabası
Çöktü içime burjuva blues'u
Haberdar edeceğim konu komşuyu

Evet, karımla ben duruyorduk basamakta
Beyaz adamın zenci istemediğini duyduk orada
Tanrım, burjuva kasabası burası
Ah, bir burjuva kasabası
Çöktü içime burjuva blues'u
Haberdar edeceğim konu komşuyu

Özgürlerin ülkesi, cesurların vatanı,
İstemiyorum burjuva tarafından hırpalanmayı
Tanrım, burjuva kasabası burası
Ah, bir burjuva kasabası
Çöktü içime burjuva blues'u
Haberdar edeceğim konu komşuyu

Beyazlar iyi biliyor Washington'daki
Siyah renkliye zenci deyip boyun eğdirmeyi
Tanrım, burjuva kasabası burası
Ah, bir burjuva kasabası
Çöktü içime burjuva blues'u
Haberdar edeceğim konu komşuyu

Tüm siyah renkliler, kulak verin bana
Washington DC'de kendinize yuva aramayın boşuna
Çünkü burjuva kasabası orası
Ah, bir burjuva kasabası
Çöktü içime burjuva blues'u
Haberdar edeceğim konu komşuyu

AL BU BALYOZU
Al bu balyozu, götür kaptana
Al bu balyozu, götür kaptana
Al bu balyozu, götür kaptana
De ki ona ben artık yokum
De ki ona ben artık yokum

Eğer koşarak mı gitti diye sorarsa
Eğer koşarak mı gitti diye sorarsa
Eğer koşarak mı gitti diye sorarsa
De ki ona uçarak gitti
De ki ona uçarak gitti

Eğer gülüyor muydu diye sorarsa
Eğer gülüyor muydu diye sorarsa
Eğer gülüyor muydu diye sorarsa
De ki ona ağlıyordu
De ki ona ağlıyordu
De ki ona ağlıyordu

Beni mısır ekmeği ve şeker pekmeziyle besleme niyetindeler
Beni mısır ekmeği ve şeker pekmeziyle besleme niyetindeler
Beni mısır ekmeği ve şeker pekmeziyle besleme niyetindeler
Ama benim gururum var
Evet, gururum var

NEREDE KALDIN DÜN GECE
Kadınım, kadınım, bana yalan söyleme • De bana nerede kaldın dün gece •• Çamlıkta, çamlıkta • Gün ışığının girmediği karanlıkta • Titreyip durdum gece boyunca •• Kadınım, kadınım, nereye gideceksin • Gidiyorum ben soğuk rüzgârların diyarına •• Çamlıkta, çamlıkta • Gün ışığının girmediği karanlıkta • Titreyip durdum gece boyunca • Kocası çalışkan bir işçiydi • Buradan yaklaşık bir mil uzakta • Kellesi bulundu bir el arabasında • Ama bulunamadı bedeni asla •• Kadınım, kadınım, bana yalan söyleme • De bana nerede kaldın dün gece•• Çamlıkta, çamlıkta • Gün ışığının girmediği karanlıkta • Titreyip durdum gece boyunca •• Kadınım, kadınım, nereye gideceksin • Gidiyorum ben soğuk rüzgârların diyarına •• Kadınım, kadınım, bana yalan söyleme • De bana nerede kaldın dün gece

İYİ GECELER IRENE
Evlendim geçen cumartesi gecesi
Karımla ben yerleştik evimize
Şimdiyse ayrıldık karımla ben
İneceğim yine aşağı mahalleye

Bazen taşrada yaşıyorum
Bazen şehirde
Bazen içimden geliyor atlamak
Ve boğulup gitmek nehirde

Tanrı biliyor ya Irene'i seviyorum
Denizler kuruyana dek de seveceğim
Ama Irene yüz çevirirse bana
Morfini alıp kendimi öldüreceğim

Aylaklığı bırak, kumarı bırak
Sokaklarda sabahlamayı bırak
Evine git, ailenin yanına
Kurul ateşin başına ve kal orada

UTANMIYOR MUSUN
Utanmıyor musun bir pazar günü balığa çıkmaya
Utanmıyor musun
Utanmıyor musun bir pazar günü balığa çıkmaya
Pazartesi, salı, çarşamba
Ve perşembe, cuma, cumartesi varken
Utanmıyor musun
Utanmıyor musun bir pazar günü bir tek atmaya
Utanmıyor musun
Utanmıyor musun bir pazar günü bir tek atmaya
Pazartesi, salı, çarşamba
Ve perşembe, cuma, cumartesi varken
Utanmıyor musun
Utanmıyor musun bir pazar günü karına vurmaya
Utanmıyor musun
Utanmıyor musun bir pazar günü karına vurmaya
Pazartesi, salı, çarşamba
Ve perşembe, cuma, cumartesi varken
Utanmıyor musun

KIZILHAÇ ÇADIRI BLUES'U
Hayır! dedim • Biliyorsun bebeğim gitmek istemiyorum • Justine, gitmiyorum • Kızılhaç çadırına •• Justine geldi ve biraz konuşalım mı diye sordu • Gidip karın ve çocukların için savaşmayacak mısın diye sordu •• Kız geldi yanıma ve tuttu elimi • Baba, gidip savaşmanı istiyorum benim için bir erkek gibi •• Dedi ki, Kızılhaç tayfası sana iyi çok davranır • Her bir şeyi viski ve şarapla karıştırır •• O geldi buraya ve konuştu benimle savaş hakkında • Ona dedim ki, bebeğim işim olmaz savaşla •• Geldi buraya ve diz çöktü yanımda • Ona dedim ki, tereyağı ve peynir bulmalıyım sana •• Kız dedi ki Baba, buraya geldim çünkü • Koşup gitmeni istiyorum Kızılhaç çadırına

leadbelly

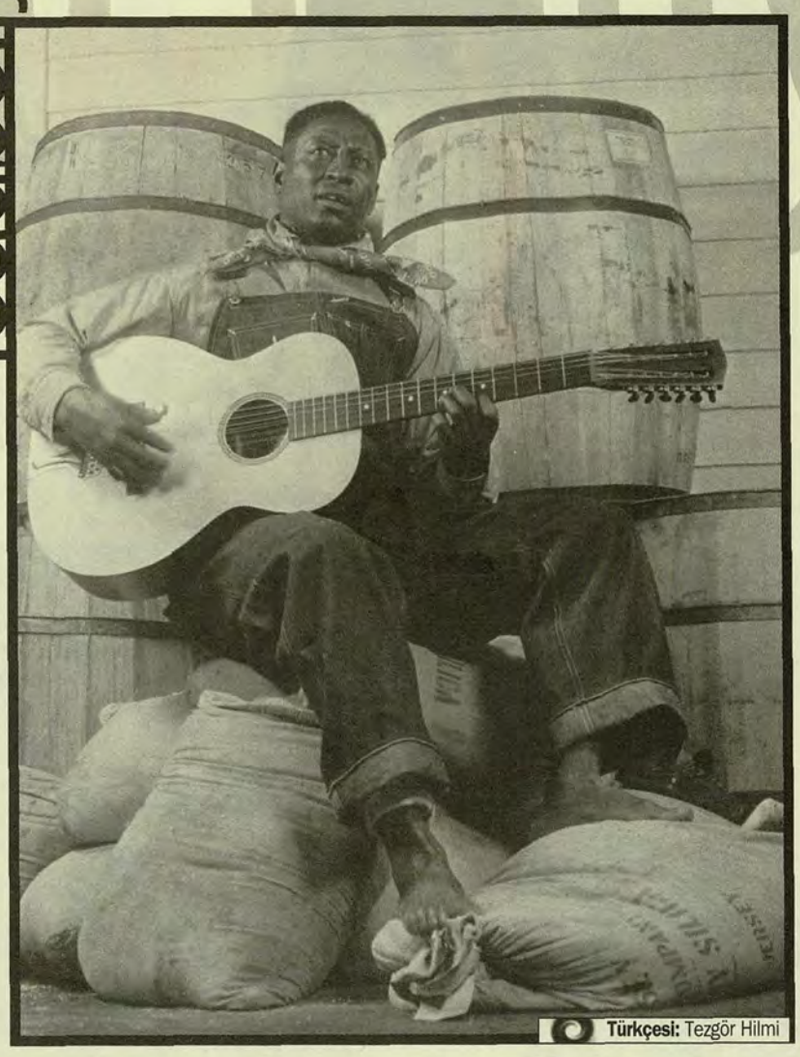

Türkçesi: Tezgör Hilmi

ROLL
144
kasım '09

09 Arctic Monkeys
12 İmam Baildi
14 Cumhur Canbazoğlu
17 Fethi Taner
20 Birsen Tezer
26 Zardanadam
28 Brian Eno
31 Mika
32 Beatles
40 Vic Chesnutt
44 Eda Karaytuğ
57 Justin Adams

04 Ajans
24 Ses ile Gölge Tuncer Erdem
42 Kıraathane
48 Gayd
50 Kısa dalga

Emilie Simon, Hope Sandoval, The XX
Ennio Moricone, Os Mutantes, Adrian Belew,
Taken By Trees, Charlie Winston

52 Albümler
56 Liste
62 Ansiklopedi

Abdurrahim Soğan, Ahmet Eken, Ali Kesgin, Ali Yıldızalp, Alican Tayla, Alişan Çapan, Arslan Eroğlu, Ayşegül Oğuz, Banu Güven, Baran Özdemir, Bilge Ceren Şekerciler, Cem Sorguç, Cüneyt Cebenoyan, Çiğdem Öztürk, Derya Bengi, Deniz İpek, Deniz Öztürk, Donat Bayer, Emin Ekşi, Ender Ergün, Eray Makal, Erdir Zat, Esra Damla İpekçi, Fevzican Abacıoğlu, Gökhan Akçura, Gökhan Pamuk, Gülüş Gülcügil, Hakan Lokanoğlu, Harun İzer, Herman Taşçioğlu, HknKrtsh, Hilmi Tezgör, Hüseyin Ustaoğlu, İlker Aksoy, Marion Denis, Mehmet Ali Meram, Melih Katıkol, Merve Erol, Muhsin Akgün, Murat Meriç, Neslihan Say, Nevzat Çalışkan, Ogan Güner, Özay Selmo, Pelin Batu, Pelin Özdemir, Pelin Özer, Pınar Öğünç, Reha Öztunalı, Salih Nâzım Peker, Serdar Beyaz, Serkan Seymen, Sinan Yusufoğlu, Siren İdemen, Sungu Çapan, Şahan Nuhoğlu, Şule Camadan, Tacide Kaya Güner, Tolga Yağlı, Ulaş Özdemir, Ümit Bayazoğlu, V. Can Yazıcı, Yasemin Akbaş, Yasemin Avdan, Yiğit Atılgan, Yücel Göktürk, Zeynep Nuhoğlu [**baskı:** Ezgi Matbaacılık, Sanayi cad. Altay sok. No: 10 Yenibosna-İstanbul **tel:** 212.4522302] **basım yeri ve tarihi:** İstanbul, Kasım 2009 **dağıtım:** Doğan Dağıtım A.Ş. **yönetim yeri:** Süslü Saksı Sok. no:5-3 Beyoğlu - İstanbul **tel-faks:** 212.2518767 **e-mail:** rolldergisi@gmail.com **yıl** 13 **sayı** 144 **kasım** '09 **imtiyaz hakkı:** Bilge Ceren Şekerciler **sorumlu yazışleri müdürü:** E. Derya Bengi

ISSN 1307 - 4628
YEREL SÜRELİ YAYINDIR
AYDA BİR YAYINLANIR

ROLL • OVER ROLL IS OVER

Müsaadenizle bir veda sigarası yakalım, bir veda "kalem"i yuvarlayalım. Diyarbakır meyhanelerinde "kalem" deniyor "yolluk"a...

İlk yudum Turgut Uyar'ın ruhuna:

"Efendimiz acemilik. Bir taş alacaksınız, yontmaya başlayacaksınız. Şekillenmeye yüz tutmuşken atacaksınız elinizden. Bir başka taş, bir başka daha. Sonunda bir yığın yarım yamalak biçimler bırakacaksınız. Belki başkaları sever tamamlar. Ama her taşa sarılırken gücünüz, aşkınız, korkunuz yenidir, tazedir. Başaramamak endişenizin zevkiyle çalışacaksınız."

İkincisi de Uyar'a:

"Nedir sonsuzdan bir önceki sayının adı
diyelim sonsuz eksi bir
hayatın adıdır bu."

Üçüncüsü Latin aşkına:

"Sonuncu yoktur, sondan bir önceki vardır!"

Dördüncüsü, 144. Roll'a, sonsuzdan bir önceki sayıya. Veda sayısına.

13 yıl önce bu mevsimde şeytana uyduk. Uyunca da, baktık olmazsa olmayacak, zaten olmuş olmayacak olan, "olan oldu bir defa, bari hepimize yarasın" deyip yola çıktık. 13 yıl önceki kasım ayının ilk günlerinden bu yana 144 defa buluştuk –altı da "özel"i, toplam 150. Yaradı valla. Hepimize yaradı.

Ya şeytana uymasaydık?

George Harrison, "Beatles olmasaydı dünya sıkıntıdan patlardı" demiş. Doğru. Şu da doğru: Roll olmasaydı sen-ben-o sıkıntıdan patlardık.

Vedalaşırken gözlerinden öpelim Léo Ferré'yi: Tenk yu şeytan! Bize Roll'u verdiğin için.

tenk yu şeytan

Dar caddeli, yüksek binalı büyük şehirlerde ay ve yıldızlar üst rafa kaldırılmış eski çanak, çömlek gibidirler. **REFİK HALİD KARAY**, Ankara

Asansöre binip lobiye indi ve öğle yemeği için dışarı akın etmiş olan kalabalığa karıştı; diğer insanlardan tek farkı, ceketinin cebindeki minik dünya atlası ve Lizbon'a ikinci sınıf bir gemi biletiydi. **NICHOLAS CHRISTOPHER**, Franklin Flyer

ben ki sabah akşam şarkılar dinleyen, saçları yeni kesilmiş, delirmiş bir nihavent hayvanıyım, eh artık İzmir'i bir yumruk gibi sıkıp Pasaport kahvelerinin tahta masalarını kırmaz mıyım? **AHMET GÜNTAN**

Öküzün dünyası gözünün gördüğü kadardır. *(Hollanda atasözü)*

Hamsiye limon sıkacağına kurşun sık *(Hamsi sözü)*

Yaşam bir davuldur. Tokmağını kim yakalarsa gürültüsünü o çıkarır. *(Anonim)*

PETER GABRIEL'in önümüzdeki sene çıkarmayı düşündüğü cover albümde David Bowie ("Heroes"), Radiohead ("Street Spirit (Fade Out)"), Talking Heads ("Listening Wind"), The Kinks ("Waterloo Sunset"), Lou Reed ("The Power Of The Heart"), Neil Young ("Philadelphia") gibi isimler var.

THIEVERY CORPORATION yeni albümünün kayıtlarına yılbaşı itibariyle başlıyor.

Hot Chip'den **JOE GODDARD** büyük çapta enstrümantal olacak ilk albümü "Harvest Festival"ı kasımın ilk günlerinde yayınlıyor.

PUBLIC ENEMY SellaBand aracılığıyla hayranlarından bağış toplamaya başladı. Toplamda 250 bin dolara ihtiyaç duyan grup, bu parayla yeni bir albüm kaydedecek. Her bir 25 dolar bağış karşılığında da fanlara albümün bir kopyası ve çeşitli hediyeler verilecek. SellaBand, arzu eden profesyonel ya da amatör müzisyenlere, kendi aracılığıyla bağış toplayan, albüm yayınlandıktan sonra da geliri sanatçılar, fanlar ve kendileri arasında pay eden yeni bir oluşum.

YEASAYER 2007 tarihli "All Our Cymbals"i izleyecek yeni albümü "Odd Blood"ı şubat ayı başında çıkaracak.

AMY WINEHOUSE yeni kurduğu plak firmasının ilk albümünü 13 yaşındaki vaftiz kızı Dionne Bromfield'a yaptı. Kendi şarkılarını da yazan genç müzisyen "Introducing Dionne Bromfield"da soul klasiklerini yorumlamış. **BOY GEORGE**'un hapishane günlerinde kendisi için "Your Pain Makes A Beautiful Sound" adında bir şarkı yazdığı da Winehouse'la ilgili son haberler arasında.

Üçüncü **FINAL FANTASY** albümü "Heartland" dinleyicileriyle yeni yılın ilk günlerinde buluşacak.

BOB DYLAN'dan yeni albüm! Ama kendi şarkıları değil. Üstad Noel albümü furyasına ayak uydurmuş, "Christmas In The Heart"ta basbayağı geleneksel Noel Baba türküleri var.

İngiltere ve Amerika konserlerini iptal eden **THE RAKES** elemanları hayranlarından özür dileyerek grubu dağıttıklarını açıkladı.

SON YUDUM

Büyük buluşma: Orta Afrika asıllı İspanyol şarkıcı Buika, arkasına dağlar gibi Kübalı bir piyanisti, ünlü Chucho Valdés'i aldı, ikisi birlikte 90'lık diva Chavela Vargas'ın (Meksikalı Müzeyyen Senar) repertuarına daldı... Pedro Almodóvar, albümün kitapçığına yazdığı önsözde Vargas'a ve Buika'ya hayranlığını iletiyor ve hayatında derin yer eden bu muhteşem şarkıların Afro-Cuban ve "jazzy" sularındaki yeni yorumlarını kutsuyor. Albümün adı, "El Último Trago", yani "The Last Drink" veyahut da "Son Yudum". Malûm, ne demiş Latin kardeşlerimiz: "No hay última, hay penúltima!" (Sonuncu yoktur, sondan bir önceki vardır!)

BABYLON ON YAŞINDA

Babylon kulisinde Shantel ve Fatih Akın

"Duvarında dev Sun Ra posteri asılı bir mekândaysanız, doğru yerdesiniz demektir." Francesco Martinelli güzel söylemiş, doğru söylemiş. Babylon, onuncu yılını "Babylon On" başlıklı 400 küsur sayfalık dev bir kitapla kutluyor. Pozitifçiler, bir anne-baba heyecanıyla, bu kızımızın kesilen ilk saçı, bu ilk patiği diyerekten nefis bir arşiv hazırlamışlar: Müdavimlerin güzellemelerinden protesto mail'lerine, rengârenk sahne fotoğraflarından komşu esnafın yorumlarına, sanatçı izlenimlerinden afişlere, broşürlere kadar her şey sergileniyor bu güzel kitapta. Arka sayfalardaki eksiksiz listeden öğreniyoruz ki, Şehbender sokaktaki bu kültür vahası, on yılda 1500'e yakın konser ve etkinlik için açmış kapılarını ardına kadar. Helal olsun, aşkolsun.

E'nin (yani Mark Oliver Everett'in) Los Angeles'daki bodrumdan bozma stüdyosunda kaydedilen yepyeni **EELS** albümü "End Times" yılın ilk haftası piyasada olacak.

Britanya'da rock albümlerden oluşan bir **"PUL SERİSİ"** basılıyor. Pula basılacak albüm kapakları, Pink Floyd'un "The Division Bell"i, Blur'ün "Parklife"ı, Clash'in "London Calling"i, Led Zeppelin'in "IV"u, New Order'ın "Power, Corruption & Lies"ı, Primal Scream'in "Screamadelica"sı, Rolling Stones'un "Let It Bleed"i , Coldplay'in "A Rush Of Blood To The Head"i, David Bowie'nin "The Rise and Fall Of Ziggy Stardust and The Spiders From Mars"ı ve Mike Oldfield'ın "Tubular Bells"i olmak üzere şimdilik on adet.

Danger Mouse ve The Shins solisti James Mercer, **BROKEN BELLS** adını verdikleri yeni bir grup kurdular.

The Strokes solisti **JULIAN CASABLANCAS** ilk solosu "Phrazes For The Young"ı kasımın ilk haftasında yayınlıyor. Sekiz parçalık kayıt, ismini Oscar Wilde'ın "Phrases and Philosophies For Use Of The Young" adlı denemesinden alıyormuş.

METALLICA sadece Fransa'da yayınlanacak bir DVD hazırladı. "Français pour une nuit", grubun temmuzdaki Nimes konserindeki kayıtlardan oluşuyor.

CAKE altıncı albümünü yüzde yüz güneş enerjisiyle çalışan bir stüdyoda kaydediyormuş. Darısı Taner Öngür'ün başına...

16 yıl önce Kuzey İrlanda halkına "La ballade de Nord Irlandaise" isminde bir şarkı armağan eden **RENAUD**, bu ay yayınlanacak yeni albümü "Molly Malone - Balade Irlandaise"de Fransızcaya adapte ettiği İrlanda pub şarkılarını seslendiriyor. The Chieftains, The Dubliners gibi gruplarının repertuarından seçilen bu şarkılarda Renaud'ya Geoffrey Richardson, Robbie Harris ve The Pogues'dan Terry Woods gibi İrlandalı müzisyenler eşlik ediyor.

SLASH'in Dave Grohl, Iggy Pop, Nick Oliveri, Ronnie Wood, Flea, Jason Bonham, Fergie, Duff McKagan, Adam Levine (Maroon 5) gibi isimlerin katkıda bulunduğu solo albümüne el veren son müzisyen Wolfmother solisti Andrew Stockdale oldu.

Filipinler diktatörü Ferdinand Marcos'un sahip olduğu binlerce ayakkabıyla ünlü eşi Imelda Marcos hakkındaki konsept albüm için çalışmalar sürüyor. Hatırlayacaksınız, önce müzikal olarak sahnelenmesi düşünülen projenin iki mimarı **FATBOY SLIM** ve **DAVID BYRNE**... "Here Lies Love" adındaki albümde mikrofon başına geçenler arasında Martha Wainwright, Cyndi Lauper, Santigold, Tori Amos ve Candie Payne gibi müzisyenler var.

Audio Engineering
Digital Film & Animation
Web Design & Development
Alanlarında Dünyanın En Büyük
Medya Egitim Kurumu
İstanbul'da
SAE
INSTITUTE
MÜZİK
DOLU BİR
KARİYERE
NE DERSİN?
Ücretsiz broşür için: www.saeistanbul.com
t. 0212 292 3738
Lüleci Hendek Cad. No: 60
34425 Beyoğlu/İstanbul

Ay şehirde sünepeleşir: Damlar üstünde ve bacalar ardında ürkek ürkek dolaşan, kimi vakit cılız ve aç, kimi vakit tok ve tembel bir ak kedidir. Kırda ise göğü kendisine malikâne, yıldızları da kul ve cariye yapmış bir derebeyi kadar kurumludur. **REFİK HALİD KARAY**, Ankara

Ağaçlar, ağaçlar, ağaçlar... Yaşlı, ulu, vakur, yüksek, gür, buyurgan ağaçlar... Yeryüzündeki her mucizeyi ve suçu görmüşçesine ağırbaşlıydılar. Zamandan bile daha yaşlı... Derinlere salmışlardı köklerini, gökyüzünü, sadece gökyüzünü hedefleyen yolcuklarında, sağa sola savrulmayı, özgürlük sanmayacak denli ilerlemişlerdi. **ASLI ERDOĞAN**, Taş Bina ve Diğerleri

Işık geçti yüzümden
Sen sandım
Düşen sarı yaprakmış
PELİN ÖZDEMİR

Şans belki de tanrının takma adıdır. Onu imzasını atmak istemediği zaman kullanır. **ANATOLE FRANCE**

Terör yoksulların savaşıdır, savaş ise zenginlerin terörü. **JOHN BERGER**, Kıymetini Bil Herşeyin

YÜZBAŞI VEDA ETTİ

Rock dünyası renkli karakterlerinden birini yitirdi. Bir zamanlar çok sevildiği Fransa'da "Yüzbaşı Fracasse'ın ölümü" diye verildi acı haber. Willy DeVille (esas ismiyle William Boray) tiyatro sahnesinden ya da bir çizgi roman karesinden fırlamış hissi veren Amerikalı bir punk yıldızıydı. '70'lerin sonunda gitarını eline aldığında kendini CBGB's, Max's Kansas City gibi punk mabetlerinde buldu, ama asıl New York'un Hispanik mahallelerinde pişmişti. Önce grubu Mink DeVille'le, sonra solo yaptığı işlerde rock'n'roll, blues, soul ve New Orleans havalarını Latin ritmleriyle harmanlayarak melez Amerika'nın tipik temsilcilerinden oldu. "Spanish Stroll", "Cadillac Walk", "Demasiado Corazon" gibi şarkılarıyla olduğu kadar, Hendrix'in "Hey Joe"suna getirdiği "mariachi açılımı"yla da (Dailymotion'daki videoklibi izlemeden geçmeyin) kulaklarda yer etti. Zaman zaman Lou Reed, Tom Waits çizgisine yaklaştı, Dr. John, Marc Knopfler gibileriyle işbirliğine gitti, Edith Piaf hayranlığıyla yolunu sık sık Paris'e düşürdü... 50. yaşgününü kutladığı gün, 25 Ağustos 2000'de, ilk Mink DeVille albümünün ünlü prodüktörü, biricik dostu Jack Nitzsche'nin ölüm haberiyle sarsılmıştı. O zaman bu zamandır, yaşgününde yas tutuyordu. Rock'un kaytan bıyıklı subayı, 25 Ağustos'a birkaç hafta kala, 6 Ağustos'ta, 59 yaşında pankreas kanserine yenik düştü.

PAVEMENT eylül ayında bir dünya turnesi için yeniden bir araya geldi. John Lydon da bir dizi konser için **PIL**'i toparladı.

ELVIS PRESLEY'in 75. doğumgünü onuruna yüz şarkılık bir box-set yayınlanıyor: "Elvis 75: Good Rockin' Tonight". Bu arada, geçenlerde yapılan açık artırmada müzisyenin bir parça saçı 15 bin, tişörtü 53 bin, kullanılmış mendilleriyse 700 küsur dolardan alıcı buldu.

1996'da, henüz 38 yaşındayken hayata gözlerini yuman Gun Club solisti **JEFFREY LEE PIERCE** şerefine kaydedilen "We Are Only Riders"a Mark Lanegan, Isobel Campbell, Mick Harvey, Lydia Lunch, Raveonettes ve Barry Adamson gibi isimler katılıyor. Albümde Nick Cave ve Debbie Harry düeti "Free To Walk"u da dinlemek mümkün olacak.

PRODIGY son albümü "Invaders Must Die"ın bonus parçalar, remiksler ve bir DVD'den oluşan üç CD'lik bir "deluxe" versiyonunu hazırladı.

Billy Corgan yeni **SMASHING PUMPKINS** LP'si "Teargarden by Kaleidyscope"u oluşturacak parçaların bitikçe internetten yayınlanacağını duyurdu.

JACK JOHNSON "En Concert" adıyla, Eddie Vedder ve Ben Harper'ın da misafir olduğu bir konser filmi yayınladı. Filme eşlik eden aynı adlı bir CD de dolaşımda.

TOM WAITS 2008'de çıktığı –ve maalesef Türkiye'yi kapsamayan– "Glitter and Doom" turnesinden çift CD'lik bir konser kaydı hazırlıyor. İkinci CD tamamıyla Waits'in şarkı aralarında uzun tuttuğu muhabbetlerinden birine ayrılmış. Bir diğer efsane **DAVID BOWIE** de 2004 tarihli "A Reality Tour"undan 33 şarkılık bir canlı kayıt kotarıyor.

COLD WAR KIDS dört şarkılık bir EP kaydetti: "Behave Yourself"

MARC ALMOND, bu sefer rotayı Rusya'ya çevirdi Aranjör Alexei Fedorov ve Orchestra Rossiya'yla beraber kotardığı "Orpheus In Exile" albümünde Almond, Stalin döneminde gulag'lara sürülen ve 1994'te vefat eden efsanevî Çigan bestecisi Vadim Kozin'in şarkılarına el attı.

Prodüktörlüğünü Yeah Yeah Yeahs, TV On The Radio ve Grizzly Bear'la da çalışan Chris Coady'nin yaptığı üçüncü **BEACH HOUSE** kaydı "Teen Dreams" ocakta piyasada. Albüm, içinde şarkılar için çekilen videoların bulunduğu bir DVD ile dağıtılacak.

A-HA birlikte geçen 25 senenin ardından, artık kişisel projelere odaklanmak istedikleri gerekçesiyle dağıldı.

GRACIAS MERCEDES SOSA

'70'lerden bu yana sadece Türkiye'ye değil, dünyanın dört köşesine Latin ateşini ve direnişini yaymayı, ortak bir ses yaratabilmeyi, dünya devrimci müziklerini etkilemeyi başaran bir anıt ismi yitirdik. Haydée Mercedes Sosa, 1935'te Arjantin'de doğdu. Fransız, İspanyol, yerli meleziydi. İlk plağını doldurduğu 1959'dan sonra "Nueva canción" (yeni türkü) hareketinin Arjantin'de baş temsilcilerinden oldu. Latin Amerika folklöründe modern üslûbun sembol seslerindendi. Askerî cuntanın zindanlarında yattı, neoliberal istilâya şarkılarıyla set çekmeye çalıştı. Son nefesine kadar doldurduğu plakların sayısını bulmak zor, ama "Gracias a la vida"nın yeri ayrı elbette. 4 Ekim'de ayrılırken ardında büyük bir direniş mirası, hayata bağlı bir seda bıraktı...

CHARLOTTE GAINSBOURG yeni albümünde Beck'le birlikte çalışıyor. Ocak sonuna çıkması planlanan albüme ismini veren parça "IRM", şimdiden Gainsbourg'un sitesinden indirilebiliyor.

Avustralyalı grup **THE GO-BETWEENS**'in adı memleketleri Brisbane'deki bir köprüye verildi.

WYCLEF JEAN, Timbaland, Cyndi Lauper ve Eve gibi isimlerle 13 parçalık bir albüm kaydetti. "From The Hut To The Projects To The Mansion" adı verilen albüm, 18. yüzyılda yaşamış Haitili devrimci Toussaint L'Ouverture'den esinlenilerek yaratılan Toussaint St Jean adlı kurgu bir karakter etrafında dönüyor.

POSTALLARA KARŞI

Yeni kuşaklar sağolsun, metal ve türevleri '80'lere has müzikler değil uzun süredir. Ve ne mutlu ki, Türkiye'de dönüp 12 Eylül '80'in projesiyle hesaplaşan bir politik metal de doğuyor yavaştan. Amerikan ve İsveç üslûplarını harmanlamaya çalışan Sexen böyle bir çabanın ürünü. Hitler, Bush ve Evren'in sesleriyle açılan ilk albümleri "Censored Inc.", silahların gölgesinde filizlenen son otuz yılı geniş bir vokabülerle, sağlam riff'lerle, brutal vokallerle eleştiri odağına alıyor...

İktidara gelirse Guantanamo'daki hapishaneyi kapatacağı sözünü veren, ancak bugüne dek konuyla ilgili dişe dokunur bir şey yapmayan **BARACK OBAMA**'yı protesto edenlere Jackson Browne, Steve Earle, Roseanne Cash, Bonnie Raitt, R.E.M., Pearl Jam, Rage Against The Machine ve Billy Bragg gibi rock müzisyenleri de katıldılar. Guantanamo üssünde, işkence amacıyla Metallica, AC/DC, Britney Spears, Bee Gees, Marilyn Manson şarkılarının yanısıra Susam Sokağı gibi kimi dizilerin müziklerinin de kullanıldığı biliniyor.

PINK FLOYD'un 1973 tarihli efsanevî albümü "The Dark Side Of The Moon", **FLAMING LIPS** öncülüğünde baştan sona cover'lanacak. Kayıtta Flaming Lips'in yanısıra Peaches, Henry Rollins ve Wayne Coyne'un yeğeni Dennis Coyne'un grubu Stardeath and White Dwarfs yer alacak.

Aşk, hasret ve dert çekenler gök meraklısı olurlar: hayale, ümide kapılmak için göğe ve suya bakmalıdır. **REFİK HALİD KARAY**, Ankara

Nasıl aynlır ürkeklik kuzudan? **SÜREYYA BERFE**

Kimi zaman mutluluk, korkmadan kafa tutamayacakları kadar büyük olabiliyordu. **MARGUERITE DURAS**, Yaz Yağmuru

Gece boyunca
Dalgaları dinleyen
Baykuş değildi
PELİN ÖZER

Bizden duymuş olmayın, U2, 6 Eylül 2010'da İstanbul Atatürk Olimpiyat Stadyumunda. Biletler satışta. Tuzlu muzlu ama ne gelir elden.

Korkma seunmèz' bou chafaklarda yuzèn' al sandjak
Seunmédèn yourdoumoun ustundé tutèn èn son odjak
O bénim' millétimin' yildizidir parlayadjak
O bénimdir, o bénim'milletimindir andjak
(Harf devriminden iki yıl önce, 1926'da yayınlanan çift alfabeli [Latin ve Arapj bir broşürde Fransızca diyalektine göre yazılmış İstiklal Marşı)

Kara tren, son üç ayda, katarlarına yenilerini ekledi: 1915 doğumlu **LES PAUL**, büyük bir caz ve hillbilly gitaristi olmasının yanısıra, asıl olarak kendi geliştirdiği ve adını verdiği Gibson gitar modeliyle tanındı. Hakikaten, elektrikli gitar, masif gövdesini, bugünkü sedasını ona borçlu... Yazar, şair, punk müzisyeni **JIM CARROLL** 11 Eylül 2009'da 60 yaşında hayata veda etti. Sanatçıyı, otobiyografisinden sinemaya uyarlanan "The Basketball Diaries" adlı filmde Leonardo DiCaprio canlandırmıştı. Patti Smith'e göre, "kuşağının en iyi şairi"ydi... Echo & The Bunnymen'in gizli beşinci elemanı olarak tanınan, '80'lerde grupla beraber klavye çalan, geçenlerde yayınlanan son albümde de yer alan **JAKE BROCKMAN**, bir motosiklet kazasında hayatını yitirdi... Pete Seeger'ın üvey kardeşi **MIKE SEEGER**, Bob Dylan'a bakılırsa, '60'ların folk sahnesinin arketipiydi, "onu dinlerken kendini kaybederdi". Öldüğünde 76 yaşındaydı... Ve **HUGH HOPPER**: 1968-73 arasında Soft Cell'in nabız gibi basını o kurmuştu. Syd Barrett'tan Carla Bley'e pek çok isimle de çalan progressive rock/fusion basçısı, kendi namına da onlarca plak doldurmuştu. 64 yaşında, 7 Haziran'da dünyaya veda etti... Nick Drake'in "Five Leaves Left" ve "Bryter Layter" albümlerinin yaylı aranjmanlarını yapan **ROBERT KIRBY** de 3 Ekim günü 61 yaşında hayata gözlerini yumdu. Sanatçı Al Stewart, Vashti Bunyan, Elton John, John Cale, Elvis Costello ve Paul Weller gibi isimlerle de çalışmıştı.

CHE RUHUYLA PUNK

Manu Chao, sırtında "Sulukule Susmayacak" yazılı tişörtüyle sahnede... Basklı annesinin yurdu olan Fransız Pirenelerindeki Bayonne kentinin arenasında, siyah ve kırmızılara bürünmüş binlerce anarşist genci amansız bir Latin ska punk yolculuğuna çıkarıyor: Manu'nun 30 Temmuz 2008'de kaydettiği, iki CD ve bir DVD'den oluşan yeni konser albümü "Baionarena"da, solo döneminden şarkıların arasına Mano Negra günlerinden "Mala Vida", "Sidi H'bibi" de katılıyor, "La Primavera"da "dünyanın en büyük teröristi" ilan ettiği George Bush'un kulaklarını çınlatıyor... Hemen belirtelim, Manu, geçen ay Che Guevara'nın ölüm yıldönümünde Küba'daydı. Önce Havana üniversitesinde, sonra Che'nin mezarının bulunduğu Santa Clara'da tek bir gitar eşliğinde konserler verdi.

JACK WHITE Dublin'deki Trinity College'ın Felsefe Topluluğu'nda bir konuşma yaptı. Kuruluşu 17. yüzyıla dayanan kulübün Bram Stoker, Oscar Wilde ve JB Yates gibi meşhur üyeleri olmuştu. Üniversite demişken, **JARVIS COCKER**'a da Sheffield Hallam Üniversitesi tarafından fahrî doktor unvanı verildi.

Amerikan punk'çısı **RICHARD HELL**, grubu Voidoids'la beraber yaptığı 1982 tarihli efsane albümü "Destiny Street"i "Destiny Street Repaired" adıyla yeniden yayınladı. Hayır, bugünlerin yaygın eğilimiyle "remastering" falan yapmadı, oturup şarkıları yeniden okudu, gitarları yeniden çaldırdı. Hem de Bill Frisell, Marc Ribot gibi isimlere...

FALL OUT BOY "Belivers Never Die" adında bir "greatest hits" albümü çıkarıyor.

Foo Fighters'dan Dave Grohl, Queens Of The Stone Age'den Josh Homme ve Led Zeppelin'den John Paul Jones'dan oluşan süper grup **THEM CROOKED VULTURES** kendi adını verdiği ilk albümünü kasım ortasında çıkarıyor. Albümde "No One Loves Me & Neither Do I", "Elephants", "Warsaw or The First Breath You Take After You Give Up" ve "Caligulove" gibi 13 şarkı yer alıyor.

BRIAN WILSON ve **PETER BLAKE** beraber sergi açıyor. Beatles'ın "Sgt. Pepper's Lonely Hearts Club Band" albümünün kapağı için yaptığı dizaynla da tanınan Blake'in her bir deseni Wilson'ın son albümünden bir şarkıyla örtüşecek, ayrıca sınırlı sayıda kitap da basılacak.

Senaryosu Joey Ramone'un kardeşi Mickey Leigh'in yakında yayınlanacak "I Slept With Joey Ramone" adlı anılarından yola çıkılarak yazılan bir **THE RAMONES** filmi için çalışmalar devam ediyor.

JEAN-LUC GODARD'ın sosyalizmin fikri temellerine ve tarihine eğildiği yeni deneysel filmi "Sosyalizm"de Marksist filozof Alain Badiou, iktisatçı ve gazeteci Bernard Maris, Filistinli aydın Elias Sanbar, akademisyen Dominique Reynié gibi isimlerin yanısıra **PATTI SMITH**'e de yer var.

24 Ekim günü Paris'in doğu yakasındaki 12. bölge sessiz sakin bir merasime sahne oldu. Citeaux ve Crozatier sokaklarının kesiştiği minik meydan artık Fransız şansonunun anarşist ozanı **LÉO FERRÉ**'nin ismini taşıyor. Futbol sevgisi kadar Léo Ferré hayranlığıyla da tanınan uluslararası ilişkiler profesörü Pascal Boniface'ın ("Futbol ve Küreselleşme", NTV Yayınları) başını çektiği bir grup, 2006'dan itibaren Paris'in sosyalist belediye başkanı Bertrand Delanoë'yi mektup yağmuruna tutarak bu hayali gerçekleştirmeye çalışıyordu.

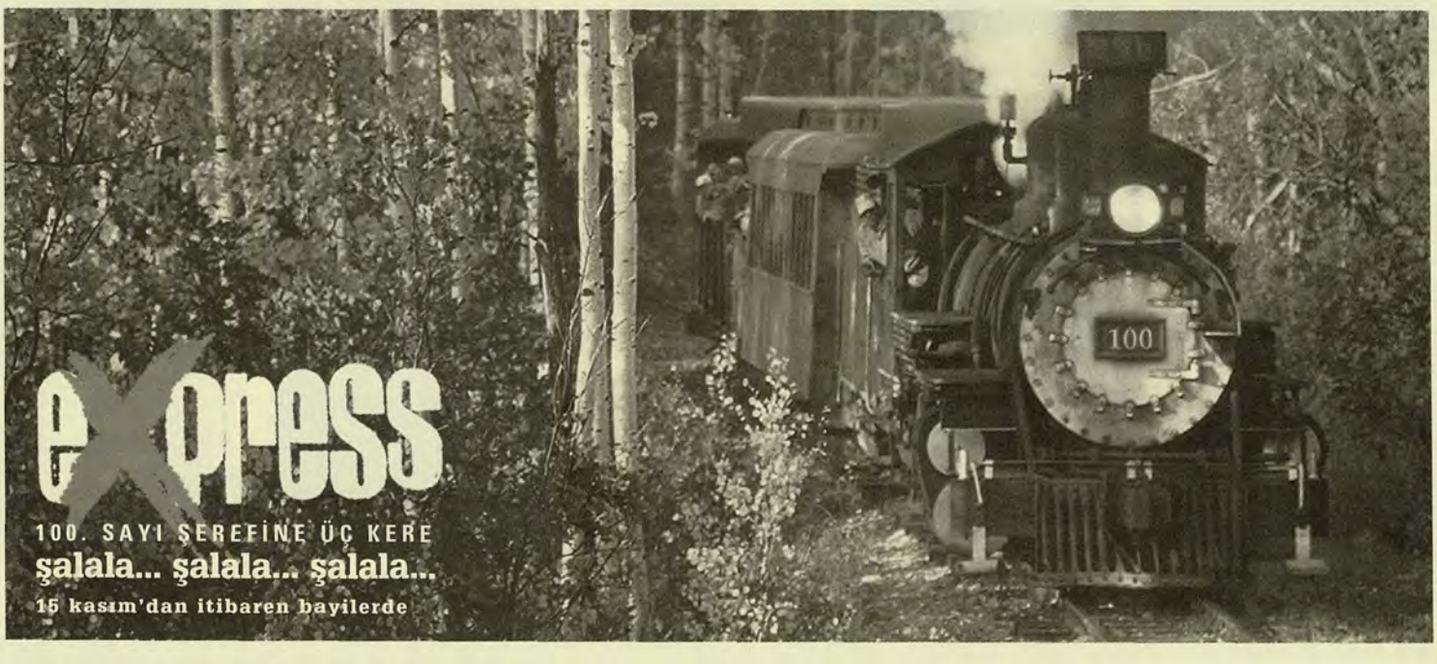

SİREN YAYINLARI

ZAMANIN RUHU KİTAP

Gazze Blues
Etgar Keret, Samir El-Youssef

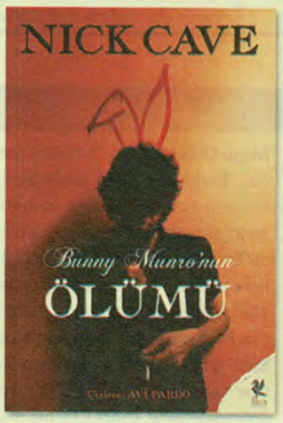

Bunny Munro'nun Ölümü
Nick Cave

Yabana Doğru
Jon Krakauer

Pamuk Prenses
Donald Barthelme

Sıfır
Jess Walter

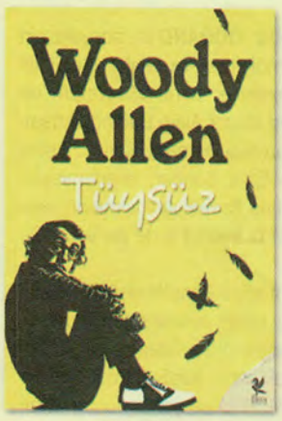

Tüysüz
Woody Allen

Aşırı Gürültülü Ve İnanılmaz Yakın
Jonathan Safran Foer

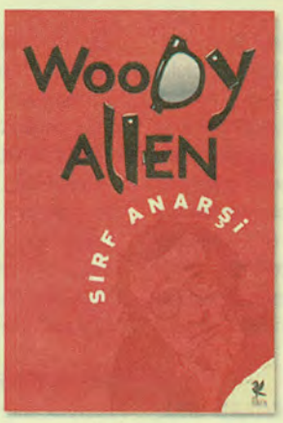

Sırf Anarşi
Woody Allen

Kaybolan
Catherine O'Flynn

Atmosferik Rahatsızlıklar
Rivka Galchen

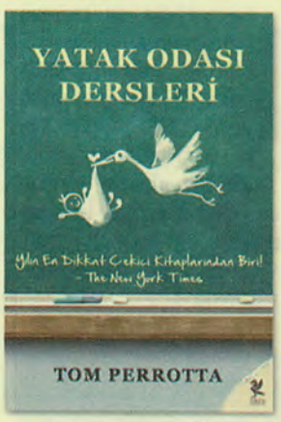

Yatak Odası Dersleri
Tom Perrotta

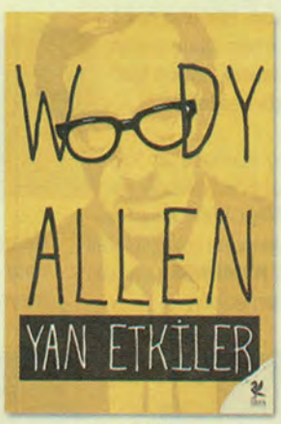

Yan Etkiler
Woody Allen

Aşk Cumhuriyeti
Carol Shields

Ve İşimiz Bitti
Joshua Ferris

Ağaçların Tepesinde Yükseklerde
Kiara Brinkman

Üç Harfli Kelime: AŞK
Kolektif

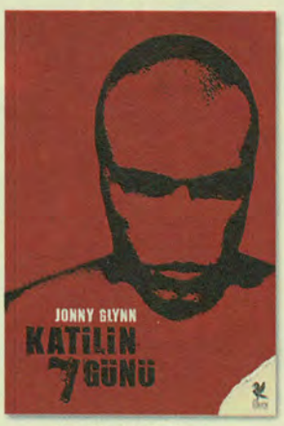

Katilin Yedi Günü
Jonny Glynn

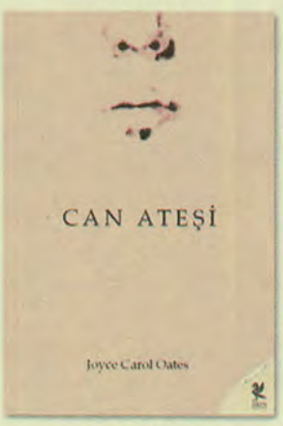

Can Ateşi
Joyce Carol Oates

Ölümsüz
Paco Ahlgren

Anıkolik
Pagan Kennedy

Tünel Geçit Han, B Blok 309-312 Beyoğlu - İstanbul Tel: 212 243 45 65 Fax: 212 251 05 32 www.sirenyayinlari.com

Arctic Monkeys

Şunun şurasında dört yıldır tanıdığımız Arctic Monkeys üçüncü albümünde kılık-kıyafet değil, kabuk değil, resmen deri değiştirmiş. İyiydiler, daha da iyi olmuşlar. Gündelik realist hikâyelerle yükselen punk sürati kesilmiş, solist ve şarkıyazarı Alex Turner'ın Last Shadow Puppets'la çaktığı sinyal doğrultusunda, ağır-aksak, olgun ve dolgun bir gitar-davul makamı tutturmuşlar. Sheffield'lı dörtlünün yeni maceralarını Mojo, Uncut ve Les Inrockuptibles'den derledik.

Kaktüs ve nane şekeri

Aralık 2007'deki Manchester konserinden sonra ortadan kayboldunuz. Niye öyle oldu?
Jamie Cook: 2007 sonlarında her şey yeknesak hale gelmişti. Çok da şikâyet etmek istemiyorum aslında, dibe vurmuş filan değildik. Ama bir teneffüse ihtiyacımız olduğu da aşikârdı.
Teneffüs iyi geldi mi bari?
Cook: Hepimize iyi geldi, kıvılcım geri döndü. The Last Shadow Puppets *(grubun solisti ve şarkıyazarı Alex Turner'ın yan grubu)* olayı da Alex için iyi oldu. Dolayısıyla, Monkeys'e de yaradı. İnsan albüm yaparken birçok şey öğreniyor, hele ki söz konusu albüm Monkeys'inkilerden tamamen farklıysa. "The Age Of The Understatement" (2008) sayesinde Alex'in şarkı söyleyişi çok gelişti, kendine daha fazla güvenir oldu.
Alex Turner'ın başkalarıyla (şarkıyazarı-prodüktör James Ford ve The Rascals'dan Miles Kane'le) grup kurup albüm yapması aranızda sorun yarattı mı?
Matt Helders: Biz altı-yedi yaşlarımızdan beri tanışıyoruz. Hiçbir şey bizi birbirimizden uzaklaştıramaz ya da bizi karşı karşıya getiremez. Alex The Last Shadow Puppets'a başladığında bizim yerimizde başkası olsaydı, çok rahatsız olabilirdi. Halbuki biz Puppets projesini duyduğumuzda çok heyecanlandık. Ayrıca, işin bencil tarafından bakarsak, Alex'in yokluğunda nihayet kendimize ayıracak zamanımız olacaktı. Sevgililerimizle, eş-dostla, ailelerimizle dilediğimiz gibi görüşebilecek, gezip tozabilecektik. Nitekim öyle yaptık. Son dört yılda her şey o kadar hızlı gelişmişti ki, kısa bir teneffüs gökten inmiş bir hediye gibiydi.
The Last Shadow Puppets serüveni sana yaradı mı gerçekten?
Alex Turner: İnsanın yaptığı şeyden bir süre uzaklaşması iyi oluyor. Ufkun açılıyor, her boyutta... Bu sabah "The Age of the Understatement"ı dinledim. Çıktığı günden beri dinlememiştim. Albümü dinlerken Puppets üzerine düşündüm biraz. Monkeys haricinde bir girişim olmasına rağmen gurur duyduğum bir faaliyet. Monkeys'le Puppets arasında bir ayrım yapmıyorum. Öte yandan, Puppets şarkıyazarlığı bakımından bir sıçrama tahtası oldu bana. İnsanın mahcubiyet duymadan kendisiyle dalga geçebilmesi güzel bir şey. "The Age Of The Understatement"ın öyle bir faydası oldu. Ayrıca, o albüm sayesinde, sesimin şimdiye kadar kullanmadığım renklerini keşfetme imkânını buldum. Ve o keşifler yeni albüme yansıdı bir şekilde.

Son zamanlarda epey Morricone dinledim. B sınıfı filmler ve erotik diziler için yaptığı daha karanlık besteler de ilgimi çekti. O soundtrack'ler albümün atmosferi için ilham verdi.

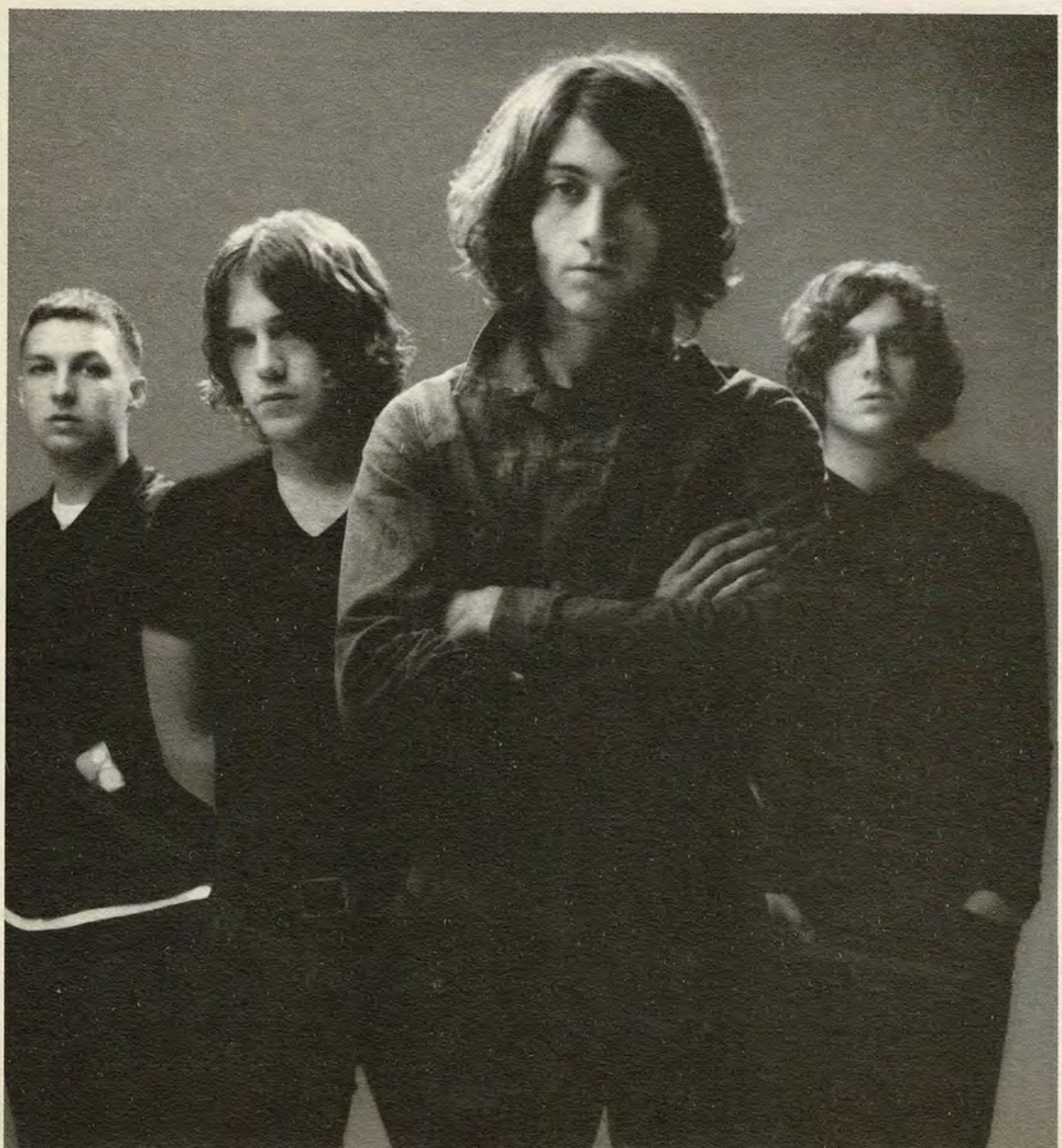

İlk albümde, "Whatever People Say I Am, That's What I'm Not"ta (2006), şarkı söylemekten ziyade, konuşuyor gibiydin. Ama ikinci albümde, "Favourite Worst Nightmare"de (2007), özellikle "The Only Ones Who Know" ve "505"te konuşma tonundan şarkı söyleme tonuna geçtiğin görülüyordu...
Turner: Doğrusunu isterseniz, ben hiçbir zaman kendimi bir solist olarak görmedim. Monkeys'i kurarken "önde bir adamımız olsun, ben de onun arkasına saklanayım" diyordum. Fakat öyle birini bulamadık, aramaktan da bıktık. Ve "madem öyle, solistliği ben üstleneyim" dedim. İlk denemelerimde şarkı sözlerini tükürür gibi söylüyordum. O günlere kıyasla, şarkı söyleyişimi çok geliştirdiğimi söyleyebilirim. Şarkı söylemek doğuştan sahip olduğum bir yetenek değil, uğraşa uğraşa geliştirdiğim bir beceri. Pek gelişmiş bir beceri olduğu da söylenemez. *(gülüyor)*
"Favourite Worst Nightmare"in arefesinde, otuz yaşına geldiğinde bir rock grubunda olmak istemeyeceğini söylemiştin. Hâlâ aynı fikirde misin?
Turner: Bırakmak için otuz yaş fazla erken geliyor şimdi. *(gülüyor)* Otuz, 2007'de herhalde çok uzaktı bana. Şimdi pek öyle değil. Artık şöyle düşünüyorum: İnsan otuzundan sonra da evrimini sürdürebilir.
Son zamanlarda seni en çok etkileyen edebî eser ne?
Turner: Dylan Thomas'ın "Panayır-

→09

dan Sonra" adlı öyküsü.

Müzisyenler?

Turner: Nick Cave. Son bir buçuk yılım Nick Cave dinleyerek geçti. Sadece benim için değil, bütün Monkeys için öyle. Son zamanlarda bir de Ennio Morricone'ye sardırdım.

Cook: Ben Black Sabbath ve Creedence Clearwater Revival'a da çok takıldım. Hem daha yavaş hem daha sert olunabileceğini gördüm onlarda. Sert olmak için hızlı olmak gerekmiyor. Bu biraz da yaşla ilgili galiba. İlk plak alıp dinlemeye başladığımda tek kriterim hızdı. 18'indeyken her şey yavaş geliyor insana. Artık o yaşta değilim, ama henüz caza takılmıyorum. *(gülüyor)*

Turner: Hendrix de çok dinledik. Gitara yeni başladığında "vay canına, herif bu aletle neler yapıyor" dersin ya, biz de neredeyse o günlere geri döndük. Ve Hendrix'in albümlerini yeniden ve çok daha fazla takdir ederek dinledik. "Electric Ladyland"i, "Axis: Bold as Love"ı... Bir miktar Cream de dinledik. Çok güzel armonileri var, kıyak grupmuş doğrusu.

"Humbug" için stüdyoya girdiğinizde, kafanızda nasıl bir albüm vardı?

Turner: İşin güzel tarafı, bir arayış içinde olmamızdı. Grup hayatımızda ilk defa oturup düşündük ve bir karara varmaya çalıştık: Nasıl bir albüm yapmak istiyorduk? Önceki albümlerde böyle bir soru yoktu aklımızda, stüdyoya girip çalıyorduk. Bu albüme başlarken aldığımız karar şu oldu: "Başlangıçtaki rock fikrinden sapmaktan çekinmeyelim. İşte o zaman infilâk anları daha şiddetli olur –ışık ve gölge misali. Melodiye hak ettiği önemi vermemiz lâzım." İşte o noktadan itibaren "tamam" dedik, "şimdi şarkı yazmaya başlayabiliriz".

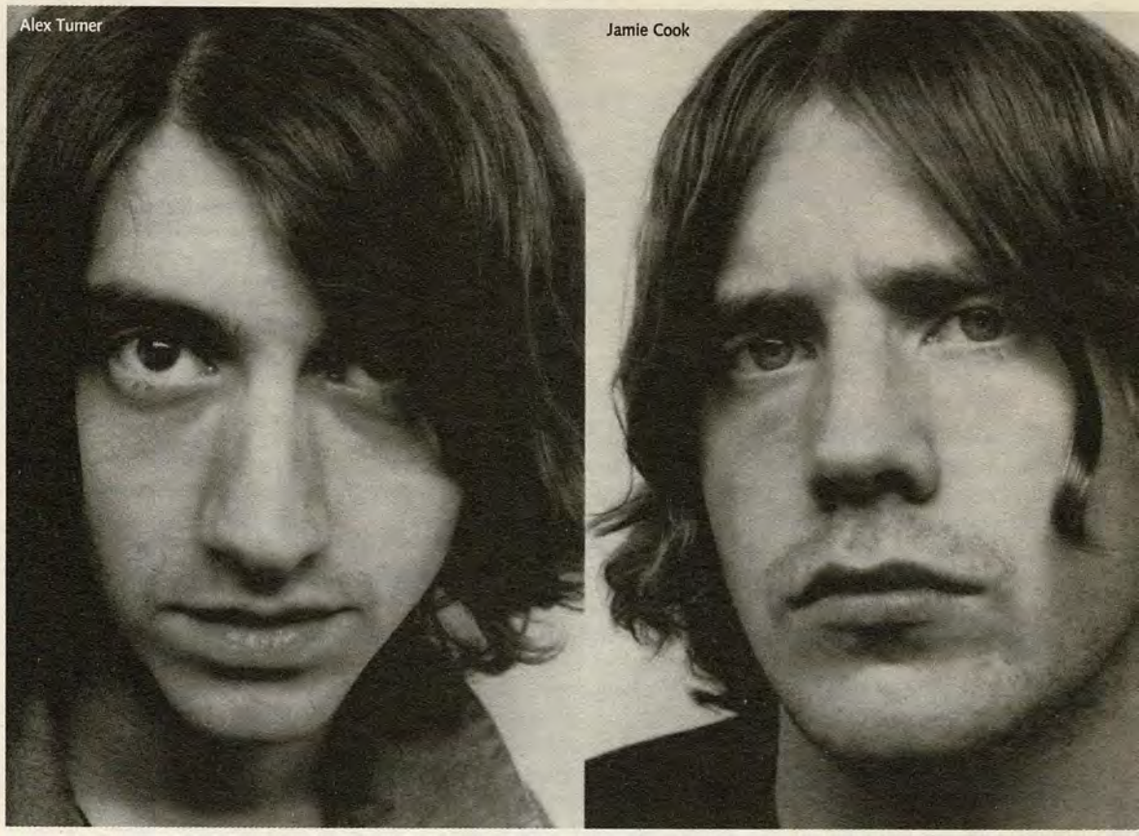

rip altı şarkı yaptık. Başta "Crying Lightning" ve "Dance Little Liar" olmak üzere, groove tabanlı, nazik ve melodik şarkılardı. Şarkıları plak şirketimizin patronu Laurence Bell'e dinlettiğimizde, "bu şarkıları Josh Homme'a göndersenize" dedi, "belki albümün prodüktörlüğünü yapmak ister". Anlaşılan Josh'un Belçika'da ayaküstü yaptığı teklifin altını çizmişti. Bize de denenmeye değer bir seçenek gibi geldi ve şarkıları Josh'a gönderdik. "Atlayın gelin" dedi, biz de gitarlarımızı kapıp gittik.

Josh Homme, gönderdiğiniz demodaki ilk şarkının, "Dance Little Liar"ın daha girizgâhında, "bu herif-

Tebdîl-i mekânın, ortam değiştirmenin faydalı olduğu hep söylenir. Mojave çölüne gidene dek bunun bu kadar fark yaratabileceğini bilmiyorduk.

ler Morricone dinliyor" demiş ve daha sözler girmeden albümün prodüktörlüğünü yapmaya karar vermiş...

Turner: Son zamanlarda epey Morricone dinledim. Spagetti western'ler için yazdığı müziklerle de yetinmedim. B sınıfı macera ve gerilim filmleri ve bir takım erotik diziler için yaptığı daha karanlık besteler de ilgimi çekti. O soundtrack'ler bize bu albümün atmosferi için ilham verdi.

Josh Homme'la Güney Kaliforniya'da, Mojave çölünün ortasındaki Rancho de la Luna stüdyosuna kapanmak da ilham perilerinizi epey kışkırtmıştır herhalde. Oraya gittiğinizde nasıl bir manzarayla karşılaştınız?

Turner: Eylül sonuydu ve Güney Kaliforniya yanıyordu. Josh bizi Los Angeles havaalanında pikabıyla karşıladı. Ve Rancho de la Luna'ya ulaşmak için çölün ortasında üç saat yol yaptık. Yolda biz ona 1960'ların garaj punk grubu Macabre'nin "Gathering Of The Tribe"ını dinlettik, o da bize Roky Erickson'un "If You Have Ghosts"unu dinletti. Erickson'un grubu 13th Floor Elevators, saykodelik ortamın Pasifik kıyısındaki öncülerindendir. Primal Scream'in de favori grubudur, "Screamadelica"da 13th Floor Elevators'ın "Slip Inside This House"unun (1967 tarihli "Easter Everywhere" albümünde) cover'ını yaptılar...

Cook: Daha yolda giderken "bu iş oldu" dedik. Biz bir stüdyoya gittiğimizi sanıyorduk. Ama Rancho de la Luna bir evdi. Davul salona kurulmuştu, amplifikatörler tuvaletteydi, biz yatak odasında çalıyorduk. Ve sound harikaydı. Josh ve Alain (Johannes, Queens of the Stone Age'in gitaristi) işlerinin ehli insanlar. Onca zamandır birlikte müzik yapıyorlar zaten. Rancho de la Luna'nın en güzel tarafı, müzik dışında yapacak başka hiçbir şeyin olmayışı. Herkes aynı mekânda ve herkes olaya dahil. Londra'da olsak, birimiz "ben gidip bir alışveriş yapayım" der, Alex vokalle uğraşırken çıkıp yakındaki pub'a gidilir, filan. Ama orada hepimiz hep bir aradaydık.

Turner: Alt alta, üst üste yaşamaya mecbur olmak, Josh'un dediği gibi, egoları sıyırıyor, geriye sadece kemik kalıyor, müziğin kemiği.

Helders: Rancho de la Luna'ya gitiğimizde şarkılarımızın ana yapısı ortaya çıkmış durumdaydı. Ama Josh'un bizi Van Morrison'un "Astral Weeks"ine, Roky Erickson'ın saykodelik rock'una uyandırması sayesinde kafamız açıldı. Sıradışı deneyimlere duyduğu ilgiyi bize de bulaştırdı Josh, Britanya rock'unun sakin sularından uzaklaşmaya yöneltti bizi. Gerçi bizim de oraya demir atmak gibi bir niyetimiz yoktu zaten.

Turner: Bu albümü kendi ortamımızda yapmamamız çok belirleyici oldu. Tebdîl-i mekânın, ortam değiştirmenin faydalı olduğu hep söylenir. Mojave çölüne gidene dek bunun bu kadar fark yaratabileceğini bilmiyorduk. Oraya gitmeden önce aşağı yukarı nasıl bir ortamla karşılaşacağımızı bildiğimizi sanıyorduk. Çok aldanmışız, tahayyülümüzün ötesinde bir ortamla karşılaştık. Kelimenin tam mânâsıyla çok özel bir yer. İnsan her şeyden çok uzakta olduğunu idrak ediyor. Asla bir stüdyo ortamı değil, müthiş imkânlar sunuyor. Oraya adım attığımız andan itibaren tonlarca ihtimal beliriverdi önümüzde. Bunda Josh'un ve Alain'in büyük payı var. Onlarla çalışmak daha önceki tecrübelerimizde kıyaslanamayacak bir olaydı.

Nick O'Malley: Josh, istediği sound'u benzetmelerle tarif ediyor. Ve bunu çok iyi beceriyor. Müzikal terimler kullanmak yerine, örneğin "staccato" demek yerine, "öfkeli bir saat gibi" diyor mesela. Sen de düşünmeye başlıyorsun: "Öfkeli bir saat, öfkeli bir saat..." Ya da me-

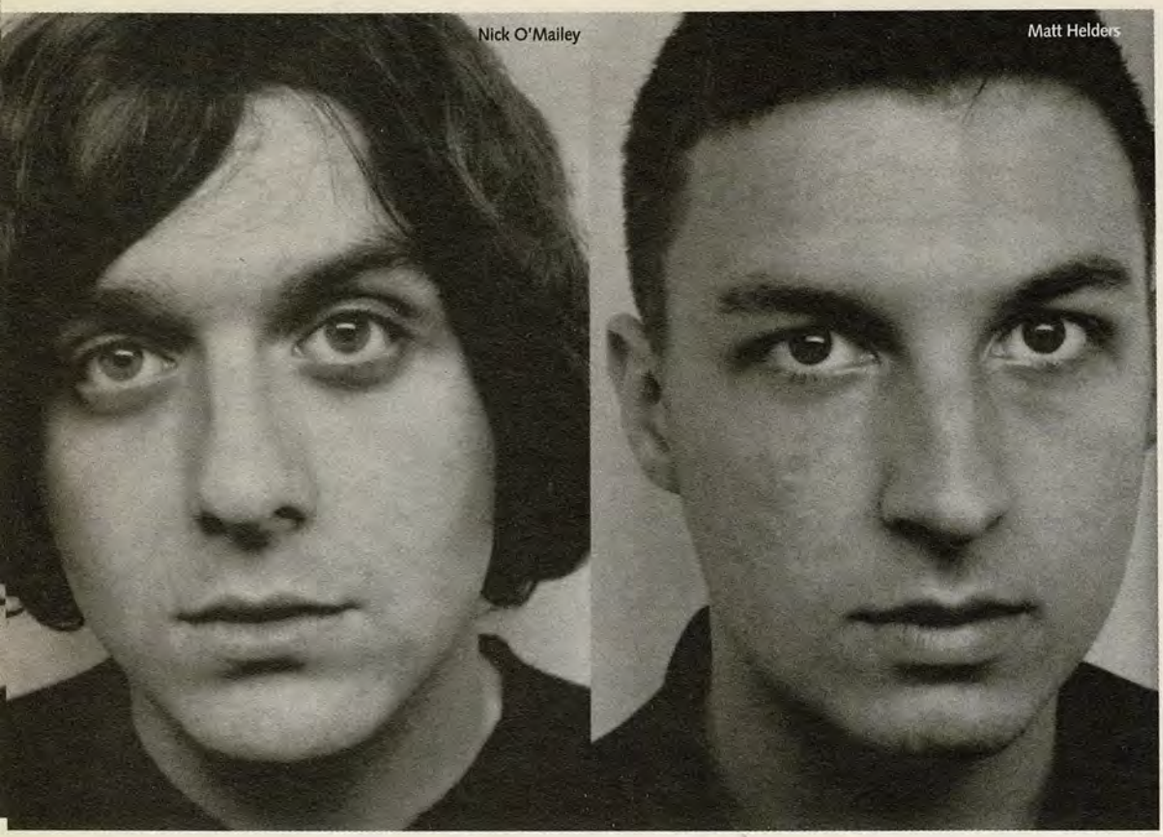

sela istediği bas sound'unu şöyle tarif ediyor: "Eli yüzü çikolataya bulanmış şişko bir çocuk gibi..."

Cook: Josh da, Alain de müthiş gitaristler. İnsanı gerçekten iteliyorlar, yüreklendiriyorlar. Diyelim bir riff yakaladın, "git dışarda bir saat kendi kendine takıl" diyorlar. Sen de gidip yıldızların altında, kaktüslerin ortasında çalıyorsun. Çok esinlendirici bir ortamdı.

Turner: Biz birkaç saniyenin ötesine geçen gitar sololardan hep çekinmişizdir. Ama iki müthiş gitarist olan Josh ve Alain bize öyle bir özgüven aşıladılar ki, o çekingenliği attık üzerimizden. "Humbug" şimdiye kadar yaptığımız en gitarlı albüm. Ayrıca hiç yapmadığımız kadar geri vokal yaptık, klavye de cabası.

Helders: Aslında Rancho de la Luna'ya giderken albümü orada yapalım diye yola çıkmadık. Gidip bir on gün kalalım, bakalım neler olacak dedik. Ve o on gün zarfında on şarkı yaptık. Sırf onlar bir albüm ederdi. Ama biraz aceleye gelmiş olurdu.

Turner: On şarkıyı tamamladıktan sonra İngiltere'ye döndük, sonra aralık ayında bir kez daha çöle gittik. Noele kadar 15 şarkıyı cebimize koymuştuk.

Ve yeni yılda Avustralya'da Big Day Out festivaline katıldınız...

Turner: 2007'nin ikinci yarısında çok yorgun düşmüştük. Avustralya'da geçirdiğimiz o üç hafta çok iyi geldi, şarj olduk.

Helders: Yeni şarkıları test ettik, bol bol margarita içtik, plajda güneşlendik. Ve hayata döndük.

Şarkılar sınavı geçti mi?

Turner: Üzerlerinde biraz daha çalışmamız gerektiği ortaya çıktı. Ve James Ford'un *("Favourite Worst Nightmare"in prodüktörü)* Brooklyn'deki stüdyosuna kapandık.

Josh Homme'la yaptığınız kayıtları dengeleme ihtiyacı mı duydunuz?

Turner: Harareti düşürme ihtiyacı duyduk. Nasıl bir albüm yapmak istediğimizi gözden geçirdik. Ve birkaç pop şarkısı yazma ihtiyacı duyduk. Sanılanın aksine, o bize daha zor gelen bir şey. Ama doğrusu, daha çekici. Agresif bir şarkı yazmak daha kolay, ama pop kalıplarına aldırış etmeden pop bir şarkı yazmak daha eğlenceli. Aslında bundan önceki albümlerimizde de farkında olmadan pop şarkılar yapmıştık. Belki de pop doğru sözcük değil. Rock'n'roll duygusu olan şarkılardı.

"Humbug" James Ford'suz olmazdı. Buluştuğumuzda Phil Spector'ın otobiyografisini okuyor, tabancasını parlatıyordu. Albümü ona teslim etmekten başka çaremiz yoktu.

Cook: "Humbug" James Ford'suz olmazdı. Buluştuğumuzda Phil Spector'ın otobiyografisini okuyordu. Ayrıca tabancasını parlatıyordu. Albümü ona teslim etmekten başka çaremiz yoktu. *(gülüyor)*

O'Malley: Çölde oluşturduğumuz anlatıya sadık kaldık. Ford'la ve Homme'la yaptığımız kayıtlar arasında kavramsal bir farklılık olmamasına dikkat ettik. Kavramsal sürekliliğin sağlanması için New York'taki kayıtların ses mühendisliğini de yine Alain üstlendi.

Cook: New York'un bütün dikkat dağıtan özelliklerine rağmen çöldeki konsantrasyonumuzu muhafaza etmeyi becerdik. Aynı evde yaşıyorduk, stüdyoya bisikletle gidip geliyorduk. Önceki albümde sık sık kendimizi stüdyodan dışarı atardık. Bu sefer öyle olmadı. Öğle sularında girip sabahın ikisine kadar çalışıyorduk. Eğleniyor olmasaydık, öyle bir tempoyu sürdüremezdik.

Turner: New York'taki kayıtlar bittiğinde elimizde 24 şarkı vardı. Hepimiz şaha kalkmıştık. Fakat bir yerde çizgiyi çekmek gerekiyordu. Ve asıl sancılı süreç başladı: Şarkı elemek!

Cook: İdeal durum 40 dakikayı aşmayan on şarkılık bir albümdü. Artık insanların albümleri albüm olarak dinlemediklerinin farkındayım. Ama biz hâlâ albüm merkezli düşünüyoruz. Şarkıları seçerken şöyle bir paradoksla karşılaştık: Daha pop eğilimli olan James Ford'la yaptığımız şarkılar, hard rock eğilimli Josh Homme'la yaptığımız şarkılardan daha hızlı, daha agresif olmuştu.

O'Malley: Şarkıları 15'e indirmekte çok zorlanmadık, konsensüs kolay sağlandı. Ama 15'ten sonrası saç baş yoldurdu. Mesela "Sketchead"in albüm dışı kalmasına çok üzüldüm. Bugüne dek yaptığımız en çılgın şarkıydı.

Cook: En son yaptığımız "Don't Forget Whose Legs You're On" da şahane bir şarkıydı, ama o da albüm dışında kaldı.

Turner: Josh'un esas favorisi "Catapult" şarkısıydı, o da maalesef aynı akıbete uğradı.

Bu albümün öncekilerden bir farkı da şarkı sözleri.

Turner: Önceki albümlerdeki şarkı sözlerinin birçoğu gayet titizlenilmiş, kılı kırk yaran sözlerdi. "Humbug"da biraz zoom-out yaptım. Çünkü düz, çizgisel bir anlatımın olmaması daha kişisel olabilmenin kapısını açıyor. Önceki iki albümde, Sheffield'dan, yakın çevremizde gözlemlediğimiz gerçeklikten bahsediyorduk ve bunu başka bir şey görmemiş insanların zaviyesinden yapıyorduk. Bu sefer, birkaç adım geri çekildim, olup bitenlere, etrafıma daha bir ironiyle ya da merhametle baktım. Eskiden, mutlak bir aciliyet duygusuyla yazardım, şarkıların anlattığı şeylerin içine girmeyebiliyordum. "Humbug" sadece coğrafi bakımdan değil, dile getirdikleri ve dile getiriş biçimi bakımından da İngiltere'den bayağı uzaklaştı.

"Cornerstone" başı ve sonu olan bir öykü anlatıyor. Pulp'ın "Babies"ini anımsatan bir tarafı var.

Turner: Jake Thackray'i biliyor musunuz? Ona bizi birkaç sene önce The Coral'cılar uyandırdı. Thackray'in çok komik şarkı-öyküleri var –vurucu sonları olan öyküler. Öyle bir şarkı yapmak istiyordum, bir sabah "Cornerstone" çıkageldi. Şaşırtıcı bir çabuklukta çıktı. Sabahları şarkı yazmak verimli oluyor, günün diğer saatlerinde insan daha defansif bir pozisyon alıyor.

Josh Homme'un "Humbug"daki favorisi "Fire and The Thud", John Lydon duygusu veriyormuş ona. Ne dersin?

Turner: "Fire and The Thud", albümün en dürüst şarkısı. Bazı şarkılar söylemek istediğin şeyin perdesidir, maskesidir. Bazı şarkılar da standart müzikal formülasyonlardır. "Fire and The Thud" gibi şarkılarsa fizikseldir, insanın bedeninden çıkar. Ekolojik ürünler neyse, "Fire and The Thud" gibi şarkılar da öyledir.

Albümün adı niye "Humbug"? Nereden, nasıl çıktı?

Helders: Üç albümümüzü kıyaslarken yaptığımız bir benzetmeden çıktı. İlk iki albüm, "Whatever People Say I Am, That's What I'm Not" ve "Favourite Worst Nightmare" gofret gibiydi, etkisini derhal gösteriyor ve çabucak hazmediliyordu. Bu albümse nane şekeri gibi, etkisi bir süre sonra hissediliyor. Ve ruhsal bir ferahlık veriyor. Elbette "humbug"ın diğer anlamının (üçkâğıt, palavra) da farkındaydık. Öyle bir anlamının olması da doğrusu eğlenceliydi.

Turner: Epey sözlük karıştırdık... Benim favorim "Dupery" (hile) idi. Bir ara onu koymaya karar verir gibi olduk. Ama o zaman da "şeker"liği gidecekti.

Çeviren: **Yücel Göktürk - Siren İdemen**

İMAM BAİLDİ

Tabii ya, imam bayıldı. Zeytinyağlıların hası, Ege mutfağının kralı. Demek ki zeybek gibi, kahve gibi, rakı gibiymiş, suyun bu yakasında bayılan imam öbür yakada "bailiyormus". Orestis ile Lysandros Falireas kardeşler tarafından Atina'da kurulan grubun müziğine doğrusu biz de bayıldık. '30'ların, '40'ların popüler Yunan şarkılarını, hiphop'la, soul'la elektronik sulara taşıya ekibin iki biraderiyle ekimdeki Babylon konserinin öncesinde buluştuk...

TÜRKİYE'NİN REBETİKOSU NE?

Müzik yapmaya nasıl başladınız, ilk yıllarınızda neler dinlerdiniz?

Orestis Falireas: Birçok yeniyetme gibi biz de rock ve pop müzik dinliyorduk. Yunanistan'da, devlet televizyonundan sonra izlediğimiz ilk özel kanaldı MTV. Okul yıllarında birçok genç gibi küçük gruplarda çalıyorduk, ben gitaristtim. 1996'da öğrenim için Londra'ya gittim. Orada elektronik müziğe ilgi duydum.

Ne okumaya gitmiştin Londra'ya, müzik mi?

Orestis: Hayır, elektronik mühendisliği.

Sen o sırada Yunanistan'da mıydın?

Lysandros Falireas: Evet, ben ondan dört yaş küçüğüm, o sırada hâlâ Atina'da liseye gidiyordum. Benim de takıldığım okul grupları vardı, ama o zamanlar daha çok caz dinliyordum. Birkaç yıl bir caz grubunda da çaldım. Orestis Londra'dan Barselona'ya geçip sonra Atina'ya dönünce birlikte müzik yapmaya başladık.

Bazı Fransız DJ'leri, eski Fransız şarkılarından sample'lar alıp elektronik müzikle yeni, taze bir karışıma ulaşmayı başarıyordu. Bunu Yunan müziğiyle yapmak istedik.

Şu anda yaptığınız müzik başından beri hedeflediğiniz bir müzik mi, yoksa süreç içinde evrilerek mi bu noktaya vardınız?

Orestis: Başlangıçta yaptığımız müzikle bugün geldiğimiz nokta arasında dağlar kadar fark var. İşe önce bir takım elektronik müzik parçaları yaparak başladık. Bir taraftan elektronik müzik yaparken, başka bir proje olarak da funk, reggae, Latin müziklerini kafamıza göre harmanladığımız bir grup kurduk. O dönemde de bir takım sample'lar kullanıyorduk, ama bunlar Yunan şarkılarından alınmış örnekler değildi. Bu minvalde çalışırken, arada '30'ların, '40'ların Yunan şarkılarından sample'lar kullandığımız birkaç şarkı denemesi yapmıştık. Sonra ben bir yıllığına Hollanda'ya gittim. Dönüşte bu bahsettiğim şarkıların demolarını EMI'a dinletme şansımız oldu. Beğendiler ve bir albüm yapmak üzere anlaştık.

Yunan müziği sample'ları kullanma fikri nereden doğdu?

Lysandros: O dönemde bazı Fransız DJ'lerin remiks çalışmaları hoşumuza gitmişti, eski Fransız şarkılarından sample'lar alıp elektronik müzikle yeni, taze bir karışıma ulaşmayı başarıyorlardı. Bizde de bunu Yunan müziğiyle yapma fikri doğdu. Aslına bakarsanız, daha önce yapılmamış bir şey değildi, ama bizimki gibi, bir albüm boyutuna ulaşacak bütünlüklü bir çalışma yapılmamıştı. Farklı dönemlerde farklı müzisyenlerin yaptığı münferit denemelerden ibaretti şarkılar. Kimileri iyiydi, kimileri sırıtıyordu.

Babanızın Yunan müziği yayınlayan küçük bir prodüksiyon şirketi olduğunu duyduk...

Orestis: Evet, babamın arşivlerinin çok büyük faydasını gördüğümüzü söyleyebilirim. Ağırlıklı olarak rebetiko plakları vardı, onların üzerimizde büyük etkisi oldu.

Hacıdakis dinler miydiniz, ne düşünüyorsunuz onun hakkında?

Orestis: Hacıdakis için ne denebilir ki... Yunanistan'ın en dokunulmaz figürlerinden biri. Modern Yunan müziğinin kurucularındandır. Klasik müzik eğitimi aldığı için yerel müziğin köklerinden beslenip onu senfonik bir yapıya oturtarak yaptığı müziği dünyaya kabul ettirebilmiş çok önemli bir müzik adamıdır Hacıdakis. Birçok film müziği yapmış, New York'ta Quincy Jones'la albüm kaydetmiştir, ki bu da en iyi albümlerinden biridir.

Siz kullandınız mı Hacıdakis'in şarkılarını?

Orestis: Yunanistan'da kim eski müziklerden yola çıkarak deneysel bir şeyler yapmak istese, hemen Hacıdakis külliyatına el atar, bir-iki şarkısını cover'lar. Sırf bu nedenle, herkesin yaptığını yapmamak için, Hacıdakis'in şarkılarından biraz uzak durmayı tercih ettiğimizi itiraf etmeliyim.

Lysandros: Genellikle bizim kullandığımız sample'lar, Hacıdakis öncesi döneme denk gelen, daha otantik şarkılar. Rebetiko ya da daha Batılı di-

yebileceğimiz popüler Yunan şarkıları. Bir de tabii Hacıdakis'in yapıtlarının son derece rafine olduğunu, üzerinde çok çalışıldığını unutmamak gerek. Çoğu zaman o kadar mükemmel bir şarkı bestelemiş oluyor ki, o şarkıyı kesip biçerek daha iyi bir sonuç elde etmeniz imkânsız oluyor. En iyisi hiç dokunmamak.

Orestis: Ama bazı müzisyenlerin başarılı sonuçlar aldığını da söylemek gerek. Mesela Konstantinos Vita ya da rock grubu Raining Pleasure gibi isimlerin Hacıdakis şarkılarına çok güzel cover'lar yaptığı da bir gerçek. Ama bizim gibi kesip biçmiyor onlar şarkıları, alıp yeniden yorumluyorlar.

Yunanistan'ın en gözde konser mekânı neresi, orada sahne aldınız mı?

Orestis: Geçenlerde Atina'nın en büyük konser salonu olan Megaron'da konser verdik, çok heyecan vericiydi. Aslında bayağı bir sürpriz oldu bizim için. Oldukça ciddi, önemli bir yer, bir nevi Royal Albert Hall'da konser vermek gibiydi. Ciddi bir seyirci, sabit bir oturma düzeni vardı, ki bunlar pek de alışık olmadığımız şeyler. Alt tarafı iki yıldır konser veren çaylak bir grubuz. Ama kısa sürede dinleyicileri ayağa kaldırıp dans ettirmeyi başardık, ki bu da az şey değil.

Hacıdakis yapıtları son derece rafine. O kadar mükemmel bestelemiş oluyor ki, o şarkıyı kesip biçerek daha iyi bir sonuç elde etmeniz imkânsız. En iyisi hiç dokunmamak.

Sahnede kaç kişi oluyorsunuz?

Lysandros: Normalde sekiz kişi oluyoruz, ama buradaki konserlerde yedi kişilik bir ekip olarak sahnede olacağız. Nijerya kökenli bir arkadaşımız maalesef vize alamadı Türk Konsolosluğu'ndan.

Turne için kalabalık bir ekip sayılırsınız...

Lysandros: Evet, bunun turneler için bir dezavantaj olduğunu da biliyoruz. Bazı yerlerde konser verme şansını tepmiş oluyoruz böylece, ama grubun sahne üzerinde çok iyi bir enerjisi var, çok güçlü bir sound çıkıyor. Oristis'le yaptığımız müziği sahneye uyarlamak hiç de kolay olmadı, bu yüzden ekibimize önem veriyoruz.

Temelde iki kişinin stüdyoya girip eski şarkılardan bazı kısımları alıp hiphop vokalleriyle ve elektronik altyapıyla oluşturduğu bir müzik sahneye nasıl taşınıyor sahiden?

Orestis: Bu bizim için başlı başına bir tecrübe oldu açıkçası. Dediğiniz gibi, kayıtlarda sadece ikimiz vardık. İlk dönemlerde ben DJ'lik yapıyordum, Lysandros da perküsyon çalıyordu, ama kafamızda hep şarkılarımızı canlı icra edebileceğimiz bir ekip kurma fikri vardı. Böylece albümden yola çıkarak bir ekip kurduk. Grubun genel sound'uyla ilgili alınması gereken bazı kararlar vardı. Sahnede çok enerjik ve renkli bir hava estirdiği için önce nefeslilere karar verdik.

Lysandros: Zaten birkaç tane Balkan şarkısı vardı, nefesliler şarttı.

Orestis: Sonra buzuki girdi devreye doğal olarak. Sonra ona eşlik eden gitarlar. Saksofon ve trompet çalan arkadaşlarımız Yunanistan'ın kuzeyinden oldukları için son derece Balkanvari bir stile sahipler. Buzuki ve gitar çalan arkadaşlarımız ise rebetiko geleneğinden geliyorlar. Bu iki temel unsur üstüne biz de DJ'lik yaparak, perküsyon ve bas çalarak müziğin ritmik ayağını –modern yanını diyelim– oluşturduk. Bütün bunların üzerine de bir solist ve MC ekledik. Solistimizi seçerken bizim gibi Yunan müziği deneyimi olmamasına özen gösterdik, çünkü MC ile uyum içinde şarkı söyleyebilmesi için olabildiğince özgür hareket etmesi gerekiyordu. Ayrıca insanların daha önceden bildiği şarkıları yorumlarken cover yapmış gibi olmak istemiyorduk. Dinledikleri şarkıyı yeni bir parçaymış gibi algılamaları çok önemliydi. Sonuçta solistimiz de Yunanlı, ama bir soul şarkıcısı gibi söylüyor şarkıları, ruhunu katıyor.

Konser trafiğiniz sıklaşıyor, şu ana kadar en beğendiğiniz konser mekânı hangisi oldu?

Orestis: Temmuzda Danimarka'da, Roskilde Festivali'nde çaldık. Bugüne kadar verdiğimiz en heyecan verici konserdi. Büyük ve önemli bir festival olması bir yana, ortamdaki elektrik çok güzeldi. Herkes müzik hastası, o kadar açık fikirliler ki. Bizim konser pazar günü erken bir saatteydi. Başlangıçta elli kişi filan vardı, yirmi dakika geçmeden iki bin kişi olmuşlardı. Yetmiş bin kişinin katıldığı bir festivalden bahsediyoruz tabii, bizi duyup da takılanlar oluyordu. *(gülüyor)*

Türkiye'de yapılan müzikleri dinliyor musunuz, sevdiğiniz isimler var mı?

Orestis: İlk aklıma gelenler Muammer Ketencoğlu, Selim Sesler, Mercan Dede. Türk müziğini gerçek anlamda bildiğimizi söyleyemeyeceğim; daha çok "world music" etiketine yaklaşan çalışmaları dinleme şansımız oldu. Aslında Yunan müziğiyle Türk müziği arasında o kadar çok ortak nokta var ki, Türk şarkılarından da sample'lar alarak yeni deneyler yapmak bizim için hayli ilginç olabilir. Ama onun için burada yapılan müziği derinlemesine özümsememiz gerek. Osmanlı müziği de dinliyoruz zaman zaman, ama bizdeki rebetikonun buradaki tam karşılığı nedir, çözebilmiş değilim henüz.

Söyleşi: ***Alişan Çapan***

GHETTO
GENUINEMUSICLOUNGE
www.ghettoist.com

CUMA KASIM '09

06
AMSTERDAM
NIGHT WATCH:
ZUCO 103
SOUNDSYSTEM
13
ADRIAN BELEW
POWER TRIO
20
LEVENT YÜKSEL
27
REDD
"21/22
HİKAYENİN TAMAMI"

CUMARTESİ KASIM '09

07
DJ CAM (FRANCE)
14
AYHAN SİCİMOĞLU
& LATIN ALL STARS
21
PINK AMSTERDAM
"ART & DANCE EVENT"
28
MOTOWN PARTY VOL. 1
feat. SOULSTAMP,
FATTISH & KAAN DÜZARAT,
BARIŞ K.

Kamer Hatun Caddesi 10
Beyoğlu - İstanbul 0 212 251 75 01

CUMHUR CANBAZOĞLU "KENTİN TÜRKÜSÜ"NÜN HİKAYESİNİ YAZDI

Gazeteci dostumuz Cumhur Canbazoğlu, uzun yıllara yayılan gayretinin semeresini gördü, "Kentin Türküsü: Anadolu Pop-Rock" başlıklı kitabını tamamladı ve Pan Yayınları'ndan çıkardı. Aptülika'nın desenleriyle süslenen kitapta Anadolu rock'u '60'lardan bugüne taşıyan onlarca müzisyenin macerası anlatılıyor. Temel bir başvuru kaynağı olmasının yanısıra zevkle okunmayı hak eden kitabın yazarıyla, ayıptır söylemesi, biraz geyik yaptık.

YUNAN POLİSİNDEN MOĞOLLAR'A ÖDÜL

Kitabını Aşık Veysel, Cem Karaca, Barış Manço ve Fikret Kızılok'a adamışsın.

Cumhur Canbazoğlu: Bir müziksever olarak bu adamlara kendimi hep borçlu bildim. Kitapla borcumu ödemek istedim. Modalı Barış Manço, Bakırköylü Cem Karaca ve diğerleri gayet naif bir şekilde yüzlerini Anadolu'ya çeviriyor, deneye yanıla, kafa göz yara yara, oradaki müziği kentli kulaklara, oradan da Avrupa'ya, dünyaya taşımaya çalışıyorlar. Yaptıkları işi çok saygıdeğer buluyorum.

Aldığın ilk plak bir Anadolu pop plağı mıydı?

1961 doğumluyum, 12 yaşımda aldığım ilk 45'lik "İşte Hendek İşte Deve"ydi... İlk aldığım longplay ise yine Barış Manço'nun "2023"üydü, bir de Demis Roussos'dan "Forever and Ever". Çocukluğumda evde Altın Mikrofon plakları dinleniyordu, kulağım Anadolu popa oradan aşinaydı. Ferdi Özbeğen'in "Kes anaya kes, kes babaya kes", Grup Sonya Dores'in "Gemiciler kalkalım, şu yelkeni takalım" şarkılarını hayal meyal hatırlıyorum. Annem öğretmendi, eve Ses dergisi alınırdı. Anneannem evde iş yaparken radyoda geleneksel türküleri de dinlerdi, ama beni öbürü daha çok ilgilendiriyordu... Çocukluğum Beykoz'da geçti. Bir keresinde Paşabahçe'ye Selçuk Alagöz Orkestrası gelmişti, sahneye Kızılderili kıyafetleriyle çıkmışlardı. O zaman Cahit Berkay ve Engin Yörükoğlu da o ekipteydi. Bebek'te, bir gazinonun kadınlar matinesinde Cem Karaca'yı da seyrettim annemlerle birlikte. Bunlarla yoğrularak büyüdük. Sonra Yeniköy'e taşındık. Mahalleden altı-yedi kişi hafta sonu Beyoğlu'na plak almaya gelirdik. Ya Karakedi'den ya da Fitaş pasajındaki Serenat'tan. Karakedi'deki Hasan abi "bakın, Erkin Koray'ın 'Cümbür Cemaat'i yeni geldi" diye, plağı tak önümüze atardı, dünyalar bizim olurdu. O zaman birlikte bir şeyler yapma kültürü vardı, mesela yılbaşlarında Beykoz'dan kalkıp Eminönü'ne maytap almaya gidilirdi. *(gülüyor)* Ünol Büyükgönenç, Yeniköy'den komşumuz olur. '70'lerin sonunda, onun evine Cem Karaca gider gelirdi, uzaktan seyrederdik, idolümüz Cem Karaca'ydı.

Ünol Büyükgönenç'le muhabbetin nasıldı?

Mahallemizin abilerindendi. Kardaşlar ve Dervişan'ın gitaristiydi, Anadolu popun sayılı adamlarından biriydi. Dervişan'dan ayrıldıktan sonra bireysel çalışmaya başladı, "Dışarda Kar Yağıyor" şarkısını 1979'da yaptı. Ben '80'lerin başında üniversiteye girdim. 12 Eylül'den yeni çıkmışız, doğru dürüst dinleyecek bir grup yok etrafta. Edip Akbayram kenarından köşesinden bir şeyler yapmaya çalışıyor, ama bütün sesler kısılmış. Ünol abiden rica ediyorduk, üniversiteden arkadaşlar, mahalledekiler, 20-30 kişi toparlanıyorduk, evde gitarla bize konser veriyordu. Bizim için büyük nimetti.

Nasıl bir ortam olurdu? Siyasî bir buluşma? İçki âlemi?

İçki filan yok, âlem değil, dinleti! Ev partisi gibi bir şey. O gitar çalardı, biz de müritleri gibi dinlerdik.

Hangi şarkıları çalardı?

"Dışarıda Kar Yağıyor", "Kız Çocuğu", "Arabacı Salih"i hatırlıyorum. Kardaşlar döneminden "Zeyno"yu, "Askaros Deresi"ni de çalardı... 1989'da *ilk* albümü "Güzel Günler Göreceğiz" çıktı. Çok ince eleyip sık dokuyan bir adamdır. Albümdeki "Japon Balıkçısı" şarkısında, balıkçılar ağlarını çekerken geleneksel bir türkü söylerler. O türküyü öğrenmek için elli defa Japonya Konsolosluğu'na gitti. *(gülüyor)*

Kılık kıyafetleri de bir tuhaf. Anadolu'da kadınların giydiği üçetek giyiyorsun, ayağında kovboy çizmesi, üstte şile bezi gömlek! Enteresandır, Zeki Müren bunlara arka çıkıyor.

Kitabı yazmaya nasıl karar verdin?

Müzik tarihçisi değilim, benimkisi tamamen teknik bir istek. Kolay okunur bir başvuru kitabı yazmaya çalıştım. 1994-2001 yıllarında bir gazeteci olarak Cumhuriyet'te müzik sayfası hazırlarken, güvenilir arşiv sıkıntısı çekiyordum. 2000'lerde Naim'in (Dilmener, "Bak Bir Varmış Bir Yokmuş: Hafif Türk Pop Tarihi", 2003) ve Murat'ın (Meriç, "Pop Dedik: Türkçe Sözlü Hafif Batı Müziği", 2006) kitapları yayınlandı, o güne kadar hurafelerle yazılmış bir tarih vardı önümüzde... Bu kitabı yazma kararımı ateşleyen olay, Fikret Kızılok'un ölümü oldu. Rahmetlinin 1945'te mi, 1946'da mı doğduğunu bile bilemiyorduk. O zaman doğrudan kaynaklara ulaşıp şu kitabı yapayım artık, dedim.

Kitabı adadığın sanatçılarla Cumhuriyet için pek çok söyleşi yaptın. Mesela Fikret Kızılok'la nasıl anıların var?

Camianın diğer üyelerine göre daha entelektüel ve tırnak içinde "kızgın" biriydi. Cumhuriyet'e sık gelip giderdi. Yan odadaki Deniz Som'la zaten "Demirbaş" albümünü yapmışlardı. Bu insanların hepsi heyecanlı adamlar. Fikret Kızılok ağzına ne gelirse haşırt diye söylerdi. Onunla çalışan müzisyenlerden duyduğum kadarıyla lâkabı başöğretmenmiş. "Şu şöyle olmalı", "-meli", "-malı" diye konuşan, didaktik bir adam. Ama konuştukça içini açıyor, sıcak bir sohbet dönüyor... Dünyayı inceleyen, sol öğretiyi bilen biriydi, belki Kemalistlerden bir gömlek daha soldaydı... Anadolu popçuların hepsi kolej çocuğu. Öğretmenleri aracılığıyla metod bilen, analiz yapabilecek yetenekte çocuklar. Aralarında en okumamışı Taner Öngür, galiba lise terk.

Bugün baktığımızda en tutarlı, zihni en açık, en mücadeleci adam Taner Öngür.

Tam da onu söyleyecektim... Aslında hepsi oturduğun zaman Mahmut Makal'dan, Yaşar Kemal'den, Fazıl Hüsnü Dağlarca'dan, Ahmed Arif'ten bahseden, antenleri açık adamlar.

Fikret Kızılok'la sohbetlerinde teknesinden, denizden, Ege durumlarından bahseder miydi?

Foto: Derya Bengi

Çok az bahsederdi. Ama çiğ balık yediğini biliyorum. *(gülüyor)* İlk defa '80'li yıllarda, çok komik bir şekilde, ona Bodrum'da rastladım. O zaman tabii cep telefonları yok. Telefon kulübesinde sıra bekliyorum, bir baktım, önümde Fikret Kızılok da sıra bekliyor. Cesaretimi toplayıp "belki herkes size soruyordur ama, çok merak ediyorum, 'Şarkıdaki Maymun' Ajda Pekkan mı?" diye sordum. "Valla bilemeyeceğim, herhalde odur" diye güldü, topu taca attı. *(gülüyor)*

Karaca'yla muhabbetin nasıldı?

Almanya'dan Türkiye'ye döndükten sonra Flash TV'de program yapıyordu. Bir gün bizim gazeteye telefon edip beni istemiş. Santraldeki kız "Cem bey, sizi hâlâ seviyoruz" deyip bana bağlamış. Bu laf ona çok acayip koymuştu. Telefonda şok geçirdiğini anlattı, "ne demek hâlâ?" dedi, "ben ne yaptım bu ülkeye?.." 1976'da, Spor Sergi Sarayı'nda Hey'in ödülleri dağıtılıyordu. Cem Karaca ödül almıştı ve asker elbisesi, çizmeleriyle ilk kez "Parka"yı söyleyecekti. Yemin ediyorum, tezahürattan şarkının bir kelimesini bile duyamadık. Tribünler yıkılıyordu, oturduğumuz kalasların üzerinde gidip geliyorduk, neredeyse sarsıntıdan düşecektik. Şarkısını bitirdi, sahneye Ajda Pekkan çıktı, "Méditerranée"yi söylemeye başladı. Ama onu da bir kelime duymuyoruz, çünkü millet hâlâ "Cem, Cem" diye yırtınıyordu. Ajda Pekkan içeri kaçınca Cem Karaca'yı arabasına binmek üzereyken yakalayıp tekrar çağırdılar, dönüp "Parka"yı yeniden söyledi. Cem Karaca acayip bir fenomendi. Şimdi anlatırken bile tüylerim ürperiyor.

Ya Barış Manço?

Mazhar Alanson söylemişti, "Türkiye'den alınıp yurtdışına götürülecek hediyelik eşya gibi bir adam". Hakikaten öyle. Çok iyi biliyor bizim halkı. Anadolu'nun neresine giderse gitsin, her yerde kabul gören biri. O da bir fenomen. Yaptıkları işe, heyecanlarına çok saygı duyduğumu hep tekrar ediyorum, çünkü nereden baksan aslında bir eli yağda, bir eli balda adamlar. Hepsi iyi aile çocuğu, kent çocuğu. Aralarında bir tek Isparta'dan gelen Cahit Berkay var. Sonra Gaziantep'ten Edip Akbayram geliyor... Cahit Berkay'ın esas adı Abdullah'mış: Abdullah Cahit Berkay! Sekiz-dokuz yaşında İstanbul'a geldiklerinde daha modern bir isim diye Cahit'i kullanmaya başlıyor, ama bütün ailesi ona Apo diyor, Cahit diye bilen yok. *(gülüyor)* Yaptıkları şey esasında çok komik. Anadolu'da türküler neden yazılır? Adam askere gidiyor, arkasından yavuklusu türkü yakıyor; harmanda bir şey oluyor, o konu hakkında türkü yakılıyor. Birebir olaylardan çıkıyor sözler. Buradakiyse tamamen öykünme. Moda çay bahçesinde oturup Adalar'a bakarken Anadolu köylüsü gibi türkü yakmaya çalışıyorsun. Olmuyor haliyle. Kılık kıyafetleri de bir tuhaf. Anadolu'da kadınların giydiği üçetek giyiyorsun, ayağında kovboy çizmesi, üstte şile bezi gömlek! Enteresandır, Zeki Müren bunlara arka çıkıyor, "bırakın yapsınlar" diyor. *(gülüyor)*

Cem Karaca

"Kentin Türküsü: Anadolu Pop-Rock" kitabının Aptülika imzalı bir de poster hediyesi bulunuyor.

Cem Karaca 1990'da "Sahibi Geldi" diye çok önemli bir şarkı yazdı. "Duvara astığın o çorapların sahibi geldi, altına aldığın o kilimlerin sahibi geldi" derken köyden kente göçenlerden rahatsız olan İstanbullu seçkinleri eleştiriyordu. O seçkinlerin bir kısmı büyük ihtimalle bir zamanların Anadolu pop dinleyicileriydi...

'90'lı yıllarda artık taşlar yerine oturdu çünkü... Bunlar '60'larda çok genç çocuklardı, ne yaptıklarının pek farkında değillerdi. Şöhretken, Club 33'te fazla gırgır şamata yaptıkları için kovulup karşısındaki Konak Otel'in lobisinde toplanmaya başlayan tipler!.. Anadolu popun bir metodolojisi de yok. Belki olacaktı, ama TRT, satırı vurdukça vurdu. İlk başlarda özgün deneyler yapılıyor, ama sonra, al türküyü, çal Batılı sazlarla, yap plağını, salla gitsin gibilerinden bir fabrikasyona dönüşmeye başlıyor Anadolu pop. Tembelleşme hâkim oluyor.

Kentte Batı müziğinin üstünlüğü fikriyle yetişenler, Anadolu popa kolay intibak ediyor mu?

Erol Büyükburç dans orkestralarına ufak ufak türküleri sokmaya başladığında, bazı müzisyenler "biz çalmayız böyle şeyleri" diyorlarmış. Türkü çalınca aşağılık bir şey yaptıklarını düşünüyorlarmış. Milât bence Altın Mikrofon yarışmaları: Hürriyet gazetesinin Necati Zincirkıran önderliğindeki yazı işleri kadrosu. Ondan sonra Anadolu pop başlıyor... Ünol abi askerliğini Çanakkale'de, orduevi orkestrasında yapmış. İşleri güçleri cumartesi-pazar subay ailelerine bir şeyler çalmak. Cem Karaca Apaşlar'ın "Emrah"ı o sıralar yeni çıkmış. Şarkıyı düzenliyorlar. İlk defa bir Türkçe parça çalacaklar. Komutan da en önde. Çalıyorlar, ama hiçbir tepki gelmiyor, salon buz kesiyor. "Sıçtık işte, bütün izinler de iptal edilir şimdi" diye düşünüyorlar. Komutan, yardımcısını sahneye gönderiyor. Şarkıyı bir daha istiyor. Bunlar derin bir nefes alıp "Emrah"ı bir daha çalıyorlar. *(gülüyor)*

Anadolu popun kitlesel bir ilgi görmesini nasıl açıklıyorsun?

Köyden kente göç artmış, Almanya'ya gitmeler başlamış, her kesimde Batılılaşma isteği mevcut. 1923'te cumhuriyet idaresi Osmanlıyı reddedip kendi kültürünü kurmak isterken, kendi müziğini kendi radyonda dinleyemediğin günler olmuş. Türk Beşlerinin yıllar önce yapamadığını bu çocuklar '60'lardan itibaren yapıyorlar bir şekilde. TRT desteklese belki de world müziği ilk biz yapacaktık dünyada. Çünkü işin tam göbeğindeyiz... Cem Karaca anlatmıştı: "Fuar'da bizden üç sanatçı önce Neşet Ertaş sahneye çıkıyor, on tane bağlamayla 'Tatlı Dillim'i söylüyor. İyi-kötü alkışlanıyor. Sonra biz bir çıkıyoruz, aynı şarkıda bas gitarla, davulla gümbür gümbür bir bastırıyoruz, yıkılıyor ortalık." Halkta bir modernlik isteği var demek ki.

Aynı dönemde aynı mantıkla arabesk de patlıyor. Orhan Gencebay, kendi arayışlarının temelinde, sanat müziğine ve halk müziğine getirdiği dinamizmin yattığını söylüyor. Ama Anadolu pop ile arabesk, sanki birbirinden tamamen kopuk, birbirine düşman iki müzik gibi algılanıyor senelerce.

Mantık aynı, ama tüketiciler farklı. O dönemde göçle gelip kentte kabul edilmeyi bekleyen adamları düşün. Onlar Kemal Sunal'ın filmlerine ilk başlarda gülmüyorlardı. "Çöpçüler Kralı", "Kapıcılar Kralı" gibi filmler sinemada yeterince iş yapmıyordu. Çünkü kendilerine gülemiyordu adamlar. Yıllar geçti, kente kendilerini kabul ettirdikten sonra, kakara kikiri o filmlere gülmeye başladılar. Anadolu popu kentsoylular, arabeski varoştakiler dinliyordu. Arada keskin bir çizgi vardı. Şimdi arabesk baştacı edildi.

Anadolu pop, Anadolu'da dinlenmiyor muydu?

Radyo dışında köylere kadar ulaştığını sanmıyorum, ama küçük şehirlerde, kasabalarda bir şekilde biliniyordu, çünkü gazeteler yazıyordu. Moğollar kendi turnelerini kendileri haber yapıp gönderiyormuş İstanbul'daki gazetelere.

Latife Tekin, Kayseri'de, çocuk yaşında, çok iyi bildiği bir türküyü bakkalın radyosundan Modern Folk Üçlüsü'nün yorumuyla dinleyince ne kadar etkilendiğini, önü-

Cem Karaca asker elbisesi, çizmeleriyle ilk kez "Parka"yı söyleyecekti. Tezahürattan şarkının bir kelimesini bile duyamadık. Cem Karaca acayip bir fenomendi.

ne başka bir kapının açıldığını söylemişti.

Ünol abi anlatmıştı: Galiba Erzurum'da bir konser verecekler. Bir şarkının girişi için zurna lâzım. Ünol abi bir teknik buluyor, gitardan zurna sesi çıkarıyor, şarkıyı öyle çalıyor. Konser bitince yaşlı başlı bir adam yanına geliyor, "ben zurnacıyım" diyor, "zurnayı kim çaldı, sahnede kimse yoktu, arkadan biri mi çaldı, çok güzeldi". Ünol abi "amcacım, ben çaldım" diyor, inandıramıyor. *(gülüyor)*

'80 sonrası Anadolu pop nasıl tamamen yok oldu? Yeni Türkü, Ezginin Günlüğü, Ahmet Kaya bile bu mirastan uzak bir müzik yaptılar.

'70'lerin sonunda tirajların büyük

→15

bölümünü arabeske terk ederek Anadolu pop yok olmaya başlamıştı. Cem Karaca politize oldu, Ersen arabeskleşti, bir Barış Manço kaldı. '80 darbesinden sonra özgün müzik ve Akdeniz müziği ortaya çıktı, Yeni Türkü'nün satıraralarında gizli muhalefetiyle tatmin olmaya başladı insanlar. Birçok sanatçı yurtdışında yaşamak zorunda kaldı.

Kitabında "Anadolu Pop-Rock'ta 2. Perde" başlığı altında andığın Haluk Levent, Kıraç gibi popüler müzisyenler ağabeylerine oranla neden bu kadar zayıf bir müzik yapıyor sence?

'61 anayasasının getirdiği heyecanla '82 anayasasını karşılaştır. '90'larda müzik piyasasında "Abone"nin getirdiği bir enerji oluştu, konserler, videoklipler derken, yüksek tirajlardan Anadolu rock'a da bir pay düştü. Eskiden denenmiş müzikleri bir takım makyajlarla yeniden yaptılar. Altı boştu, bu müziğe kattıkları hiçbir şey yoktu. Öykündükleri Cem Karaca 10 bin bile satamadı o dönem. Kimse Karaca'ya sahip çıkmadı. 2001'de Açıkhava'da bir konser yaptı. Bir bölüm kalkıp "Parka" diye bağırıyor, diğer bölüm ise başörtülü kızlar. Tam Türkiye fotoğrafı! Hiçbir şarkı aynı anda, dört dörtlük alkışlanmadı.

"İkinci perde" müzisyenlerine kimler ilgi gösterdi?

Yeni kitle, büyük kente göç etmiş ailelerin çocuklarıyla, eğitim için kente gelmiş Anadolu kökenli üniversitelilerdi genelde. O çevrelerde "bizim adamlarımız" gibi algılandılar. Ancak geçmişe oranla bir şeyler eksikti: Otuz yıl öncesinin sosyal hareketlerinden, ilerici bakışından, politik duruşundan uzaktı yeni müzisyenler. Cem Karaca'nın '77 tarihli "Mor Perşembe" şarkısı kente gelmiş kırsoylu gençleri, onların sıkıntılarını buram buram politize söylemle birebir anlatır. Büyük olasılıkla ne genç müzikseverlerin ne de Anadolu rock'ta ikinci dönemin liderliğini üstlenmiş Haluk Levent veya Kıraç'ın bu şarkıdan haberi vardı.

Anadolu popun parlak devirlerini düşünürsen, o yıllarda Aşık Mahzuni, Aşık İhsani gibi insanlar da zirvede. Aşık edebiyatı hiç bitmeyecekmiş gibi sürüyor. Anadolu popçular ve aşıklar aynı havayı soluyor... Ama '70'lerin sonunda Çorum, Kahramanmaraş olayları yaşanıyor, Aleviler can derdine düşüyor, yılgınlık ve göç yılları başlıyor... Haluk Levent'in kuşağı, bu edebiyatın yokluğunda aslında yapayalnız bir kuşak.

Evet, öyle. Eskiden türkü derlemek için Anadolu'ya gidilirmiş, şimdi o dede belki ölmüş, belki Ümraniye'de, belki Münih'te başka şartlarda yaşıyor. Kaynak sıfırlanıyor. İkinci perdedekiler, biraz Cem Karaca, biraz Edip Akbayram'dan alıntılarla, tiraja yönelik, kolaycı bir müzik yapıyorlar. Onları suçlamıyorum, ne yapsınlar, kader birliği yapacak, fikir birliği yapacak adam yok etraflarında. Bir şekilde bağıra çağıra işi götürüyorlar.

Aptülika'nın kitaptaki çizimleriyle Barış Manço, Edip Akbayram, Erkin Koray ve Ünol Büyükgönenç

Günümüze gelirsek, şimdi nasıl bir fotoğraf görüyorsun?

Şimdi ayağı daha yere basan arayışlar var. Baba Zula, Gevende gibilerini de kitaba aldım. Kendilerine İstanbul rock diyen bir kuşak var. Arabesk söyleyen Fairuz Derin Bulut da sağlıklı bir müzik yapıyor.

Belki de asıl ikinci perde şimdi başladı... Arabeskle barışıldı, Roman müziği yeniden keşfedildi, Duman gibi gruplar popüler oldu...

Geçmişe dönüp baktığımda, Gencebay filan dinlediğimde utandığımı hatırlıyorum. Arabesk çalınan bir birahaneye gittiğimizde "ulan burada birisi bizi görür mü" diye çekiniyorduk. Ferdi Tayfur'un "Susadım çeşmeye inmez olaydım" şarkısı hoşuma gidiyordu, ama yolda dilime takıldığında "ne yapıyorum ben" diye düşündüğüm olmuştur. Şimdi açılım moda ya, bu da onun gibi, müzikteki açılım! Almanya örneği de çok ilginç. Barış Manço gurbetçi gençler arasında baştacı edildi.

Anadolu rock mirasını Haluk Levent değil, Cartel değerlendirdi!

Evet, mesela Ünlü de fena değildi. Avrupa'ya açılmamızda Anadolu popun tek yol olduğuna inanıyorum.

Türk Beşlerinin yıllar önce yapamadığını bu çocuklar '60'lardan itibaren yapıyorlar bir şekilde. TRT desteklese belki de world müziği ilk biz yapacaktık dünyada.

Baba Zula ve Replikas deneysel kulvarda, zor tüketilecek bir müzik yapıyor. Duman popüler, ama Kaan'ın (Tangöze) sesi de zor algılanabilir yurtdışında. Barış Manço'nun ortaya koyduğu çizginin hâlâ uygun olduğunu düşünüyorum.

Bugünkü arayışları anlamamız için "İstanbul Hatırası" filmi kılavuz olabilir mi?

Bizim yapamayacağımız filmi Almanya'dan gelip Fatih Akın yaptı... Bir gün İtalyan bir caz yazarıyla Taksim'den Tünel'e yürüdük, adam mest oldu. Her yerden farklı bir müzik duyuluyor, Salif Keita'dan Safiye Ayla'ya kadar her şey çalıyordu. Bizim İtalyan, bir yerden kendi müziğini bile duydu, şaşırdı.

Kitabı hazırlarken seni şaşırtan hikâyelerle, enteresan anılarla karşılaştın mı?

Bazı efsaneler anlatılıyor, gerçek payı var mı, bilmiyorum. Onaylatamadığım için kitapta kullanmadığım çok hikâye var... Erkin Koray ve arkadaşlarının üşüdükleri için evdeki bütün mobilyaları sobada yaktıkları gece, ellerindeki ot da bitiyor. Aralarına yeni katılan bir çömezi bir adrese yolluyorlar. O çömezin Mazhar Alanson olduğunu söyleyenler var. Bu gidiyor, adresi bulamayınca polise soruyor, polis kovunca arka sokaklara kaçıyor. "Şaşkın" şarkısı sözde o gece yazılmış: "Şaşkın sana ne dedim sen ne yaptın, dün gece gördüm seni ters yola saptın..." *(gülüyor)*

Moğollar'ın '70'teki Fransa macerası kitapta ayrıntılı anlatılıyor.

Moğollar'ın Almanya yerine tesadüfen Fransa'ya gitmesi bence en büyük olay. Engin Yörükoğlu ve Murat Ses, Avrupa'ya açılmak için Münih'e gidiyor. Taner Öngür ise Atina'ya kalkan uçağa biniyor. Fakat Atina'da Almanya'ya aktarma yapmak isterken Yunan polisi kendisini sınırdışı etmek isteyince, Münih uçağını bekleyemiyor. Bakıyor ki ilk uçak Paris'e, atlıyor, gidiyor. Günlerce ondan haber alınamıyor. Sonunda, Taner'den üç kelimelik bir telgraf geliyor: "Paris'teyim, hastayım, açım." Hepsi birden Paris'e Taner'i kurtarmaya geliyorlar ve gelmişken orada plak doldurup Académie Charles Cros ödülünü kazanıyorlar. Yani, bunlara ödülü Yunan polisi kazandırıyor. *(gülüyor)*

O başarının üstüne neden Paris'ten dönüyorlar?

Para bitiyor. Barış Manço'nun Bruges'de olduğunu öğrenince yanına gidiyorlar, Manço-Mongol'u kuruyorlar. Barış Manço'nun abisi Savaş Manço bunlara kırık-dökük bir Renault minibüs ayarlıyor. İçine eşyalarını koyacaklar, gelip Türkiye'ye turnede para kazanacaklar, Belçika'ya geri dönecekler. Kimsede ehliyet yok. Savaş Manço'nun ehliyetindeki fotoğrafı çıkarıp Engin'in resmini koyuyorlar, patates baskıyla damgalıyorlar. Yolda sandviç yiyecek kadar bir para var yanlarında. Yugoslavya'da arabanın ön camı patlıyor, paranın neredeyse tamamını cam taktırmaya harcıyorlar. Sonunda Sofya'daki Türkiye büyükelçiliğinden para istemeye gidiyorlar. Bir pazar günü kapıyı çalıyorlar. Adam bunlara bir bakıyor, "teröristleeeer" diye bağırmaya başlıyor. Hepsi at hırsızı gibi adamlar, üç gündür de uyumamışlar. "Ben Barış Manço'yum" deyince hademelerden biri tanıyor. Ceplerine biraz para koyuyorlar. Barış Manço'nun babalığı ekibi Kapıkule'den iki taksiyle alıyor. "Edirne'de kafayı koydum, gözümü evde açtım" diye anlattı Cahit abi. *(gülüyor)* Bu adamların yaptıkları hoşuma gidiyor. Şimdi kim bunu yapar? Mustafa Sandal mı, Tarkan mı sürünür Parislerde?

Söyleşi: ***Derya Bengi***

1993'te Fethi Taner & Toplama Adamlar adıyla yayınladığı tek albümü "İş Dönüşü İstanbul Kentinde", komplike ve komik sözleri, şahane müzisyen kadrosuyla dönemin çorak Türkiye'sine düşüvermiş göktaşı gibiydi. O neşeli ve rahatsız blues'un devamı gelmedi. Ama şu Roll külliyatında onunla hiç söyleşmemiş olmak, içimizde ukde bırakırdı doğrusu. İmdadımıza geçen sayıda konuştuğumuz Garaj yetişti. Bir baktık, ilk albümleri "Tepeden Tırnağa"nın şarkılarının altında, prodüktör koltuğunun ardında onun imzası var. Fırsat bu fırsat, senelerdir yaşadığı Büyükada'ya kapağı attık. Ve şarkılarındaki gibi komplike ve komik bir rock'n'roll bilgesiyle karşılaştık...

[FETHİ TANER]

SIFIRLA seksen metre ARASINDA

Foto: Ali Kesgin

Siz babanız sebebiyle Büyükadalısınız, değil mi?

Fethi Taner: Sayılır. Babam kaymakamdı. 1970'te Şile'den Büyükada'ya o yüzden geldik. 1978'de İzmit'te vali yardımcısıydı, oradan emekli oldu ve Büyükada'ya yerleştik. Burası bir Yunan adası aslında. Binalarına, şehircilik anlayışına, binaların yeşille dengesine baktığımız zaman ne adası olduğu ortada. Kıta olarak baktığımız zaman da öyle. Türkler Anadolu'ya girdiği zaman burada duran adamlar kimdi? Geldiği yere bakınca, bizim Türk milletinin hafiften çekik gözlü olması gerekir. Yani bir Koreliye daha çok benzememiz gerekirken, İtalyanca konuşamayan, ama İtalyana daha çok benzeyen insanlarız. *(yanımızdan, belediyenin yolları sulayan temizlik kamyonu geçiyor)* Bu adamı geçen gün ormanda gördüm. Dedim "burda ne işin var", dedi "abi, ilerde şişeleri atmışlar". Peki ormanda bu aracın ne işi var? Artı, bu yağmurlu havada burada ne işi var? Yerlerde zaten su var. Belediye her zaman çalışıyor burada, çalışmaya doymuyor. Kaldırımları sarı ve beyaza boyuyorlar. Saat kulesinin çevresi kalabalık olduğu için bisiklete binmeyi yasaklamayı tercih ediyorlar. Aslında bisiklet kullananların o kalabalıkta binmemeyi tercih etmesi lâzım. Tam tersi oluyor. Konuyu dağıttım ama, konu hiçbir zaman dağılmaz aslında. *(1993 tarihli tek kaseti "İş Dönüşü İstanbul Kentinde"yi çıkarıyoruz)* Onu bana dinletmeyeceksiniz, değil mi? Hiç kimse yaptığı şeyi sevmez gerçekte, unutur geçer. O zaman esmiş, yapmışız.

Bir arkadaş çevresinin ürünü gibi bakabiliriz bu albüme, değil mi?

Daha çok öyle, evet. Ordaki ekibin tamamı arkadaşım.

Marmara Üniversitesi Müzik Bölümü'nden mi hepsi?

Birçoğu, ama hepsi değil. O zamanlar "Türkçe blues olur mu" tartışmaları vardı. Konuştuğun dil neye yetiyorsa onunla söylersin. O grupta çalanların çoğu ellerine çok hâkim heriflerdi, çok da modern düşünürlerdi, ama kayıt yapma dertleri yoktu. Popçuların arkasında çalıp evi, arabası olan, ailesini geçindiren bir sürü insan var, üç-dört gitarı da vardır, yurtdışına gider, ama kendisi için kayıt yapmaz.

O dönemden ve çevreden kendi arzusuna göre kayıt bırakan bir siz mi oldunuz yani?

Grubun adından da anlaşılıyor zaten, o yüzden Toplama Adamlar işte. Bazı gruplar isim bulmak için tırmalar, bazılarının ismi de yaşamsal deneyimden çıkar. Bizimki de ikincilerden. Tek başına Fethi Taner de olabilirdi, ama ben grup olmasını istiyordum. Bakıyorsun, grup da olmuyor, tek de olmuyor, anca ikisi birden oluyor.

Adaptasyonla yaratıcılık arasında çok zayıf bağlar vardır ve tehlikelidir. Bağ kurduğunu zannedersin, taklit ediyorsundur. Neyse, biz de adaptasyon yapmışız o albümde...

Niye grup olamadı ki?

Kimse grup olma zorunluluğu hissetmediği, herkesin başka işleri olduğu için. Çalan arkadaşlar caza, pop-caza da meraklıdır, hepsi standart çalabilecek adamlardır. Yellow Jackets gibi grupların, beyaz floresan müzikler yapan grupların müziklerini çok severler. Herkesin yolu başkadır sonuçta bu işlerde. Para kazandığın işten vakit ayır, bu işe bak dersen de, bu sefer öbür işler aksamaya başlıyor. Adamların bir turnesi var, üç ay yoklar. Bizim işler de provasız olmuyor, daha bunun konseri filan da var...

Çok konser verdiniz mi albümden sonra?

10-15 filandır. Kimsenin hayatı da sadece müzik değildir hem, ama öyle bilinir. Bir tenisçinin fotoğrafını çekerken illâ raket olacak, di mi? Niye, başka bir şey bilmiyor mu? Olta olamaz mı?

Boom Müzik dergisi 1991'de sizinle bir söyleşi yapmış, Fame Star yarışmasında finalist olmuşsunuz...

Buzun üstünde ayaklarımız dona dona çalmıştık. Bakırköy'deki Galleria yeni açılmıştı. Buz pisti vardı ortasında. Akustik diye bir şey yoktu tabii, her şey yankı yapıyordu. O zamanlar tabii kimse "burda akustik yok" falan demiyor, nerde eğlence var, herkes orda. Yaratıcılık diyoruz ya, yaptığımız işin ne kadarı kendi-

→17

mize ait, ne kadarı değil? Zenci lafları vardır "içindeki sözü dinle" gibilerden, tamam, dinliyorum, blues çıkıyor. Doğu melodilerini çalmaya yönelen bazı Amerikalılar vardır, bir de bizim gibi Batı melodilerini çözmeye çalışanlar var. 17-18 yaşında her eline gitarı alan, birkaç blues motifi öğrenmiş oluyor.

Siz nasıl başladınız?

Öyle işte. Akustik gitar vardı bir tane. Sonra Müzik bölümüne girince grup kurup kurmama tercihleri de daha kolay oluyor. Sonuçta insan hatalı bir yazılımdır, hatasız bir yazılım olsaydı bu kadar kalın kitapları olmazdı. İnsan okula niye gider, eğitim almak için mi? O kadar eğitimli insan var ortalıkta, dünyanın haline bak. Hayır, insan okula sosyal olmak için gider. Sonuçta üniversitede müzik okuyunca, "tam yerine düştük" diyorsun. Tıp, hukuk okumak için herhalde delirmiş olmak lâzım. Şu kadarcık sayfa bile fazla geliyor bana.

Gayet kalın romanlar yazıyorsunuz ama...

Aa, roman yazarım. İnsanın özgür olabileceği işler konusunda resimle romanı en ön planda tutarım. Bir defa, teketeksin. Masrafın da az. Romanda daha da az, boya filan yok. Sinema yapmaya kalkışan yanmış. Bütçeyi nereden bulacaksın, fikrini nasıl bağımsız kılacaksın? Kitapta en fazla kitabını yakarlar, seni de asarlar.

Siz resim de yapmıyor muydunuz bir ara?

Eskiden heykel yapardım. Buralarda malzeme olarak kemik bulmak zor olmuyor. *(gülüyor)* İnsanın bulunduğu yerdeki malzemeyle çalışması daha iyi, gidip de mermere ya da bronza gireyim demedim. Daha çok enstalasyona dönüşen, yan yana getirme üzerine şeylerdi benimkiler. Ama şimdi yazı var artık. Şarkı sözü gibi değil, uzayıp gidiyor yazı. Yoksa şarkı bitiyor, benim anlatmak istediklerim bitmiyor. En iyisi dedim, yazıya geçeyim.

Şarkı sözleriniz de şiirden ziyade düzyazıya, hikâyeye yakın zaten.

Şarkı bir şey anlatacak, bir şey söyleyecek tabii. Kafiye peşine düşmene de hiç gerek yok. Niye düşesin ki? Rap olayına baksana, adamlar ne kadar enerjili bir şey çıkarıyorlar ortaya. Reklamlardaki kız da (Ayben) allahını yapıyor. Ama adaptasyonla yaratıcılık arasında çok zayıf bağlar vardır ve tehlikelidir. Bağ kurduğunu zannedersin, taklit ediyorsundur. Neyse, biz de adaptasyon yapmışız o albümde, yaratıcılık yok bizde.

Blues'a takılmaya başlamanız nasıl olmuştu?

Blues'a takılmaktan kolay şey yok ki. Çok basit bir müzik çünkü. Efes Pilsen Blues Festivali'nin ilk senelerinde Clarence "Gatemouth" Brown gelmişti. 1, 4, 5, müziğin en basit formu. Dünyada bir şeye hafif müzik diyeceksen, işte buna dersin. Elinin gittiği en basit gamlar. Amerikan yaşam standardına şöyle bir heveslenirsen, blues'a yakalanman da zaten çok kolay. Ve çok iyi bir müziktir, hâlâ da çok severim, mümkünse dinlenme zamanlarımda dinlerim. Ama yapmam. Amerikan müziğine yöneliş, belki buradan nefret etmenin bir şeklidir. Erkan Oğur'un "Telvin" albümünü dinlediniz mi? O performansın içindeki motifler Batılıları aslında darmadağın ediyor. Kuzey Avrupalılar için hayat duruyor bunları dinleyince. Doğuda hâlâ çok fazla malzeme var. Kimileri hiç vakit kaybetmiyor blues'la, ama o da bir istasyon işte, fazla beklemeyeceğin bir istasyon. Şart değil, pas da geçebilirsin.

Boom Müzik'teki röportajda "çocukluğunda etkisi altına girdiği Elvis belli ki onu hâlâ etkiliyor" diye bir cümle var. Şöyle devam ediyor: "Önce romantik tarzda çalışmış. Kenny Rogers etkisiyle balad türünde şarkılar yapmış."

Ooo, Kenny Rogers, süper kovboy! *(gülüyor)* İnsanın her dönemi bir albüm olsa, dönem değişikliklerini çok daha kolay görebilirsin. Albüm denmesindeki niyet de o zaten.

Siz tek albümünüzün devamını neden getirmediniz? O arkadaş çevresi mi dağılmıştı?

Başka şeylerden dolayı. Müzikten kopmadım, ama hiç söz kullanmadım. Söz kullanmak vakit harcatıyor insana, artı bir iş gibi geliyor. David Sylvian'ı düşünsenize. Bu adamın sözlerine hiçbir zaman takılmam, ama Marc Ribot gibi deli gitarcılarla yaptığı o müzik çok kopuk bir romans içeren bir şey... "Rektum 2" diye bir albüm var şu sıralar kafamda. Altyapılarını yapmıştım, birazcık kurcalasam çıkar. Ama epeydir yazıya çok fazla sardırdım. Altı tane kitap var şu anda. En son bir "Suç Sözlüğü" yazdım, bir sözlük oluşturacak kadar çok maddesi de var. Devamı da gelebilir ayrıca. Bugünlerde kitaplardan birini bitiriyorum, elektronik ortama yakında girecek.

Şu anda sadece "Kas" romanınız sitenizden indirilebiliyor, değil mi?

Şimdilik öyle. Gözlerim bozuldu ekrana bakmaktan, nefret ediyorum bilgisayardan.

Sizin bir trafik izleğiniz var galiba. Albümde de trafikten şikâyet yoğundu, "Kas" da bir trafik hikâyesiyle başlıyor...

Bazı sinema yönetmenlerinin şiddet estetiğine bakış açısı gibi, benim için de trafik kazalarında bir çekicilik var. Hayatının kadınını kendi yaptığı motosiklet kazası yüzünden kaybeden bir herifin kendine verdiği cezayı anlatır o kitap, mümkün olduğu kadar cezayı uzun çektirmek ister kendine, dolayısıyla yaşamı da uzayacak. Bunun için kendini vitaliteye de adaması, hiç acı çekmemesi lâzım. İşte bu çelişki adamı mahvediyor... Şehir demişken... Köyden gelen adamın şehre uyumsuzluğu çok uzun bir süre söylenmiştir bize, ama bu artık bitti, değil mi? Şehirdekilerin uyumsuzluğu var artık aslında. *(kamyon tekrar geçiyor)* Şuna bak! Bu kamyonun burada ne işi var ya? Yazın yağmur yağar, adam akşamüstü bahçe sular bu memlekette. Daha üstü kurumamıştır toprağın, içi kim bilir nasıl! Türk milleti komik bir millet. Dünyada yok edilmemesi gereken uluslardan biri. *(gülüyor)* İnsanın şiddete eğilimi bu kadar yoğunken, "sen şiddetsiz film yap" dedikleri zaman, al işte, bizim yerli dizilerin, filmlerin halini görüyorsunuz. Sanattaki devrimler hep şiddetle oldu, bizde daha yeni öpüşme sahneleri çekiliyor, ama kuzenini otogarda karşılasan daha güzel öpersin diyeceğim şeyler var. *(gülüyor)* Ahlâkî çöküntü tam da burada aslında. Gizlediğin kadarıyla çökersin. Toplumun utancı o toplumu çökertir. Bizim korktuğumuz nelerimiz var? Cami, bayrak, Atatürk. Niye bu kadar çok, niye bu kadar aşırı bunlar? Ben polis olsam, siz bana üçten fazla detay verseniz, benim sizden şüphelenmem lâzım, kriminolijinin bir numaralı kuralı bu. Kaç tane Atatürk caddesi, meydanı, stadı var? Atatürk Sokağı niye yok? Sokak küçük bir şey diye mi? Alın, şu adada bayrağın nereye asılı olduğunu da görün. 25 yıldır kaldıramadıkları bir yıkıntının üstüne. Niye bu kadar büyük bu bayraklar peki? Sizin nereniz küçük diye bunlar böyle büyük? Bunlar hep çok fallik değerler sonuçta. Bu, kendi utancından utanmak, kendi korkundan korkmaktır. Böyle şeyler yazıyorum işte ben de. Devlet ve halkın aynı davranış bozukluklarını gösteren eşanlamlı sözcükler olduğu gibi şeyler. Al, anons! Başka bir belediyede hoparlörden böyle anons duyar mısınız? Ya git be kardeşim ya! *(gülüyor, her birimizin kucağını teker teker dolaşan kedi yavrusundan kurtulmak istiyor)* Bu yoktu buralarda, yeni olmuş. Burada 15-20 tane bakkal var, hepsinde sigara bulabildiğin gibi, kedi maması da bulursun. Buradaki insanlar hiçbir kedinin aç kalmasını istemez. O krakerlerin servisi de kolay. Kedi patlaması olacak valla. Bende bu sene doğan on kedi var, dört ayrı partide.

Kaç kediniz var?

Benim değil, kapının önündeler. Eve giriş-çıkışım problem. Tam "oh be, kediye denk gelmeden çıktık" diyorsun, bir şey unutmuşsun, geri geliyorsun. Bir bakıyorsun, içerde üç kedi. *(gülüyor)* Atıyorsun onları, bir tane daha var. Matematik hesabıyla olmuyor. Üçten iki çıktı bir kalı dı değil, üçten iki çıkınca dört kalıyor. *(gülüyor)*

Korktuğumuz nelerimiz var? Cami, bayrak, Atatürk. Niye bu kadar çok bunlar? Kaç tane Atatürk caddesi, meydanı, stadı var? Atatürk Sokağı niye yok? Sokak küçük diye mi?

"İş Dönüşü İstanbul Kentinde"de de kedi bol. Zaten bir "Kedicim" şarkısı var, bir de "Düş Faresi'nde giriyor bir kedi. Niye "Kedicim"i "Kezicim" diye okuyorsunuz?

Deniz Arcak geldi adaya bir gün, gördü kedileri, "aa kezi" dedi, oradan. Çocuklarda da öyle kayan harfler olur ya.

Bir de albümde "Dekan Seni Böyle Görmesin", "Ders Kırma İlişkileri" gibi gerçekçi şarkılar var. Okul dönemi şarkıları, değil mi?

Gördüğünü anlatırsın, bir de içinde bulunduğun durumu anlatırsın. Veya hayal edersin. Politik mevzular prim yapıyor diye oralara girmezsen, karı-kız mevzularına da her zaman dalmayacağına göre, ne yazacaksın? Senin okulun da müzik okulu, derse de girmediğimiz zamanlar bahçede takılırdık. Okulun dekanı da tutup bize "bunu yapmayın" diyemez. Oturur, o da bizi dinlerdi, süper bir adamdı.

Dersleri çok mu kırardınız?
Tabii. Bahar dönemine saklıyorduk bütün cephaneyi, nisandan itibaren pek gözükmüyorduk. O zamanlar temmuz sıcaklarında güneylerde sürtmek vardı. Bazı yerlerde iş ayarlamak için nisandan şöyle bir gitmek gerekirdi.
Siz çaldınız mı güneyde?
Birkaç yerde çaldık, Bodrum'da, Dalyan'da. O zamanlar, yüksek müzik sistemine ihtiyaç yokken, oralar daha sakinken cover işleri daha yaygındı. İki akustik gitar iyi gidiyordu. '90'larda filan o da kalktı. '80'lerde biraz daha yakındık '70'lere. Bir on sene sonra Kurt Cobain gibi görünen, onun gibi ses çıkaran bir sürü tip dolaşmaya başladı ortalıkta. O müziği çalmak için de biraz kalabalık olman lâzım, unplugged olacak şey değil.
Peki "Düş Faresi"ndeki Cevdet kim? Fareden korkmayan Cevdet?
Sınıftan arkadaş. Çok sıkı arkadaştı. O da öyle bir şarkıydı işte. Hayatı az ciddiye alacaksın, bu daha rock-'n'roll bir şey. O yüzden hepimiz çok pozitiftik. Sonra pozitif olmak apolitik olmakla neredeyse özdeşleşmeye başladı, hepimiz negatif olduk. Bu sefer de "pozitif olun" söylemi çıktı, "allah" dedim, "daha önce neredeydiniz?" *(gülüyor)* Yok, biz doğru takıldık. Politika yapmak çok önemli olduğu kadar, yapmamak da çok önemli. O da bir politika. Bugüne kadar yürüyüşle önlenmiş bir savaş varsa, söyleyin. Ama her yürüyüşün bir getirisi var. Size bir soru: Yüz bin kişinin katıldığı bir yürüyüşte kaç bira tüketilir? Ne kadar sosisli, hardal, baharat? Sonuçta da savaş çıkıyor işte. Ama süper eğleniyor herifler yürüyüşlerde. Herkesin elinde video-cam olunca, kim nerede polisten dayak yedi, nereye kaçtı, görülüyor hem. Performans sanatçıları kameralarla katılıyor kitlenin arasına, "bu Irak Savaşı'ndan önceki iş", "bu Afganistan, vaay süper..."
Büyükada'da hayat nasıl geçiyor? Balık, kayık?
Balığa çıkmam, tekneye binmem, bisiklete binmem. Sıfırla seksen metre arasında geçiyor hayatım. Balık yemek istiyorsam, balıkçıdan alıyorum. Bisiklete binmek de Büyükada'da sanıldığı kadar sportif olmuyor.
Artık düzenli müzik çalmıyorsanız, hep de adadaysanız, yaşamınızı nasıl idame ettiriyorsunuz?
Borsa oyuncusuyum. Başkalarının beklentilerini sömüren bir adamım. Kaybedersin de, kazanırsın da, ama çevreyi kirletmezsin. *(gülüyor)* Kendi evinde yaptığın kahvaltı sana acayip pahalıya patlayabilir bu işte. Bakarsın, "bugün bir şey olmayacak herhalde" dersin, bir mutfağa gidersin, döndüğünde bir olay patlamıştır, hiçbir yerde vermeyeceğin parayı o sırada vermiş olabilirsin. 200 liraya çok kahvaltı yaptım kendi evimde. Borsaya takılmak, bir yandan da, medyanın ne kadar doğru söylediğini ya da söylemediğini kontrol etmeni sağlıyor.
Müzik adamıyken, nasıl girdiniz bu borsa işlerine?
Benim rakamlara her zaman ilgim vardı. Rakama ve paraya ilgin varsa borsaya gelirsin. Bekletmez seni borsa, çekle ödeme yapmaz, ama cezanı da o saniye keser. Adrenalini çok yüksek bir şey. Alış ânıyla satış ânının adrenalini, herhalde bir tek F1 pilotlarında vardır. Ben de borsada yaşanabilecek her şeyi yaşadım.
Vaktinizi daha çok borsa mı kaplıyor, müzik mi?
Kitap, yazı. Müzik dinlemiyorum iki aydır. Nisandan beri de borsayla pek uğraşmıyorum, ceptekiyle idare ediyorum. Ama dinlersem de, Mexican, Güney Amerikan funk müziklerinin peşindeyim daha çok. Anlamın değil de, dilin peşindeyim. Bir dil konuşurken başka, şarkı söylerken başka oluyor. Yunanca yanımda konuşulduğunda hiç sevmem, Egelilerin de hızlı konuşması vardır ya, sonuçta onun gibi, suyun öbür yanı işte. Ama müzik yaptıkları zaman dil bambaşka yumuşamaya başlıyor. Birçok kişi Yunan müziği dediğin zaman anason kokusu ve birkaç meze hayal ediyor, halbuki alâkasız bir şey. Otur tabağı da ye müziği öyle düşünüyorsan. Ayrıca bizim kadar prozodi delisi değil kimse. Belki prozodi güzel bir şey ama, sonuçta şarkı söylüyorsun. Dili bir ritm eşliğinde kullanınca da bir form yakalıyorsun, bunun aşırısı da rock müziği. Hem çok serbest, hem de ne söylediğinin önemi var. Ama Kolombiya'nın, Meksika'nın, Güney Amerika'nın adamı sert şeyler söylediği zaman o gırtlak nereye gidiyor, ses telleri nasıl distorte oluyor, bunları aramak gibi bir zevkim var.
Geçtiğimiz aylarda yayınlanan Garaj'ın ilk albümü "Tepeden Tırnağa" biraz da sizin albümünüz sayılır ama, değil mi?
Tamamıyla benim albümüm. *(gülüyor)* Çocukları çok yeterli bulmuyorum aslına bakarsanız, kendi şarkılarımı da yeterli bulmuyorum. Bazı şarkılar eski, ama mesela Deniz'le (Arcak) söylediğimiz "Kızışma" stüdyoda akla gelen bir fikirdir. Burak'ın evinde bir gitar, bir ampli var, o çalarken ben de bazen sağıma soluma, kucağıma vuruyorum, oralardan çıktı. 11/8'lik bir şey. İsterdim bütün albüm öyle çıksın, ama arkadaşlar orada değil, istiyorlar ki şarkının a'sı olsun, b'si olsun. Pop-rock formundalar yani, rock'un yumuşak karnında. Öyle bakınca fena şarkılar değil, 16 yaşında olsan fena gelmez. Ama kitleye yapmazsın ki bu işi, sanat seninle yapıt arasında olan bir şeydir. Bir sound yaratmak da lâzım tabii. Synthesizer devrimiyle birlikte o da kolaylaştı, acayip müzikler çıktı ortaya. Ama birçok kuzeyli, hiç synthesizer kullanmadan, ama kompüterden çıkarmış gibi çok üst düzey müzikler çıkarıyorlar ortaya. O adamların bilgisayarı hiç işin içine sokmadan yaptıkları, "sound building" denilen bir iş var. Bu da ortak kafayla olan bir şey. Bizim öyle bir kafa bütünlüğümüz yok.
Siz şarkıdan ziyade yıllar içinde "ses" denilen şeyi mi düşünmeye başladınız?
Ânı yakalama diyelim. "Kızışma" öyle bir şey mesela. Carla Bley'in vardır öyle işleri, ki onlar da o ânı notaya dökecek kadar ileri giderler. Bize emprovize gelen işler, ciddi yazılmış müziklerdir. Tabii nota da bildiğimiz nota değil, Cage dönemlerinden beri değişen notasyon sistemleri var, nota demezsin onlara, ama seni bir orkestra şefi gibi yönlendirir. "Tepeden Tırnağa"da aynı albümde yan yana gelmeyecek şarkılar var. Zaten insanlar albüm denen şeyi baştan sona dinlemiyor ki.
Sevdiğiniz müzisyenler arasından ideal bir ekip çıkaracak olsanız, kimleri koyardınız?
(gülüyor) İdeal ekip? Kimi söylesem, bu soruyu tam karşılamayacak... Mesela Eivind Aarset, 2000 öncesi işleri müthiş. Kulaklıkla dinlememen gereken işler. Mevzu volüm değil, frekans. Gitarcı olarak onu sayardım, ama o benimle çalmak istemez. *(gülüyor)* Steve Coleman'ın '90'larda yaptığı işler sonra, Gene Lake davulcu, Reggie Washington basçı, bir de onlara arada bir takılan... Kimdi yahu? Ben herkesin ismini unutur durumdayım. Gene Hackman'ı görür görmez film kopardı bende, "neydi bu herifin adı" diye. *(gülüyor)*
Yavuz Çetin'i de analım elbette. Çaldığı ilk resmî albüm sizinkiydi...
Tabii ya! *(gülüyor)* Yavuz Çetin çok neşeli bir insandı. Bazen neşesiyle uykularımızı da kaçırırdı. O neşeyi kaybetmek, beyinde biten bir şey. Beyin insanı savunur, kolay kolay harcamaz ama, çok hızlı bir şekilde onu öbür tarafa götürdü. Olacak bir şey de değildi yani. Neyse, şimdi oğlu yetişiyor, o da gitar çalıyor. Körü körüne de blues'a gitmiyor, "ben ses çıkarmayı seviyorum" diyor. Elektrikli bir şey sonuçta, ses çıkarsın diye üretilmiş, keyboard'unda fazla elini kımıldatma, amplide feedback'lerle filan oyna, yeter belki. Eevin Aarset şimdi ah vah dediğimiz şeyleri 15 sene önce yapmış. Yavuz bir bakıma bazı istasyonlarda trenden inmiş, hatta indiği yere yerleşmiş. Sonra da "ben niye trende değilim" diye zorluk çekmiş. Trenden asla inmeyeceksin. Tren zaten durur, seni indirir. Ama Yavuz trenden indi, müzikal olarak. Bu sefer o indiğin yerde fazla takılıyorsun, bir bataklık oluyor orası. Sanatçı hiçbir zaman inmez. Eric Clapton da mesela, çok fena inmiş. *(gülüyor)* Fakat Yavuz son dönemlerde bir şeyler yakaladıydı, o kayıtlar ne oldu, bilmiyorum. Sardırdığı bir takım motifler vardı, daha eskiz aşamasındaydı. Bunlar ancak onun yaratabileceği şeylerdi. *(kedi her birimizin kucağında dördüncü turu atıp yeniden Taner'e geliyor)* Kedi değil ki bu, başka bir şeye dönüşmüş. *(gülüyor)* Kedi dediğin şeyin yanına yaklaşamaman gerekir aslında. Ama kafayı bozsa parçalar ha! Kedi, senin yüzünden konular değişti. Git bi ya! *(gülüyor)*

Trenden asla inmeyeceksin. Sonra "niye trende değilim" diye zorluk çekersin. İndiğin yerde fazla takılıyorsan, bir bataklık oluyor orası. Eric Clapton mesela, çok fena inmiş.

Söyleşi: **Merve Erol - Murat Meriç**

[BİRSEN TEZER]

Foto: Şahan Nuhoğlu

O nasıl dere tepe Bülent Ortaçgil'in peşine düştüyse, kimileri de senelerce onu takip etti şarkı söylediği her yerde. Sesiyle Bodrum ve İstanbul gecelerine saçtığı aydınlığı en sonunda bir albüme aktardı, "Cihan"ı yayınladı. "Cihan"da Mümtaz Solmaz, Tunç Öndemir, Emre Tankal ve Ahmet Özbilen'in caz dokunuşlarını arkasına alan Birsen Tezer, biraz nihavend, biraz Ortaçgil, Oğur, Şeşen yorumluyor, ama en çok da kendini, kendi sözünü, sazını, ruhunu ortaya koyuyor. Tezer'le buluşup çocukluğundan "Cihan"a doğru adım adım yürüdük...

ÇIĞLIKSIZ ÇIĞLIKLAR

Müziğe ne zaman ilgi duymaya başladın?

Birsen Tezer: Kendimi bildim bileli o aşk vardı içimde. Şimdi 9 yaşındaki oğlum Cihan'a bakıyorum, kulağı çok iyi, piyano çalmaya başladı, ama o aşk yok. Benim rüyalarıma girerdi. Piyano istiyordum, zordu piyano almak. Doğumgünümde melodika alınınca havalara uçmuştum. Beş-altı yaşımdayken komşuları dizerdim karşıma, annemin eşarbını da takardım, elimde mikrofon, konser verirdim. *(gülüyor)*

Bu konserlerde kimin hareketlerini taklit ediyordun?

Ben de bilmiyorum, televizyon seyretmek de yok, saat sekiz buçuk dedin mi yatmak durumundaydık. Yine de hiç rahat durmadım. Okulda solist arıyorlardı, hemen çıktım karşılarına.

Hangi okuldaydın?

İstanbul'da kardeşimle birlikte Göztepe Pansiyonlu İlkokulu'nu bitirdikten sonra Kıbrıs'a yerleştik. Magosa Namık Kemal Lisesi'nde okudum. Gazimağusa der oradakiler. Savaş sonrası babam oraya yerleşmişti.

Neden Kıbrıs'ı seçmiş?

Enteresan bir tipti. Her sene başka bir yerdeydik. Aslında pilottur. Emekli hava albayı. '41'de mezun olmuş, '60'ta emekliye ayrılmış. Kıbrıs savaş sonrasında yerleşime açıldı, ihaleler yapıldı, otellerin işletmeciliklerini verdiler. Babama da teklif geldi, çünkü turizmle ilgileniyordu. Savaş sonrası her şey yıkık dökük tü. Bir çocuk için hayal gücünü geliştirici bir yerdi. Deniz çocuğu olarak büyüdüm. Girne'de otel vardı, Magosa'da ev. Arkasından yarışmalar geldi. Hep konservatuar vardı hayalimde, ama Hacettepe Kimya Mühendisliği'ni kazandım, kazanmışken gideyim dedim, Ankara'nın yolunu tuttum. Dört ay dayanabildim denizsiz yere. Tekrar imtihanlara girdim, babam da destekliyordu zaten. Kazandım ve İstanbul'da konservatuar başladı.

Kıbrıs'ta zaman nasıl geçiyordu? Müzikal ortam nasıldı?

Rumlardan kalmış enstrümanlar vardı okulun deposunda. Müzik hocamız bir orkestra kurdu, sonra caza meraklı bir müzisyen abimiz çalıştırdı bizi. Yarışmalara katıldığımızda İstanbul'da, Ankara'da, Mersin'de diğer çocuklar şaşkınlıkla bakıyordu: Elindeki Gibson mu? Davulun Ludwig mi? Nereden buldunuz bunları?.. İki-üç sene önce bir konser için Kıbrıs'a tekrar gittim. Bütün orkestra arkadaşlarım geldi, acayip bir duyguydu.

Savaşın yarattığı gerilimi hissediyor muydunuz?

Biz çocuklar işin keyfindeydik. Evlerin halini falan göreceksin. Kesin bazı yaralar bırakmıştır bizde. Oyuncaklar, çatal-bıçaklar duruyordu. Bırakılmış ve kaçılmış. Bir ayakkabı bulmuştum, lame, ters dönmüş duruyor salonda. İşin kötü tarafını görmüyordum, o yıllara dönüp tekrar sorgulamak lâzım bunları.

Sizin okula sizden kısa süre önce Rum çocuklar gidip geliyordu.

Evet, onlar da müzik yapıyordu, orkestralar kuruluyordu.

O çığlıklar bir ihtiyacı karşılıyordu, sanki dibe vurup dipten yukarı çıkmak gibiydi. Erkan Oğur da enstrümanıyla başka türlü çığlıklar atıyor "Çığlık Çığlığa" şarkısında...

Kıbrıs'ta o yıllarda kaset, plak nereden bulunuyordu?

Çok iyi bir radyo kanalı vardı. Galiba bir gemiden yayın yapıyordu. Yabancı popüler müzik çalıyordu. Ama belki de bir efsane. Yayın kesilmeye başlayınca, gemi uzaklaşıyor herhalde, derdik. Bütün popüler parçalar Kıbrıs'ta duyulurdu o meçhul gemi sayesinde. Onun dışında annem Almanya'dan geldiğinde bize plak getiriyordu. Annem Alman ve Almanya'ya yaşıyor.

Babanla nasıl tanışmışlar?

Babam emekli olduktan sonra Ankara'da birkaç

kulüp işletmeye başlamış. İstanbul'a gelip Tanju Okan, Behiye Aksoy gibi sanatçıları o zamanların deyimiyle angaje edermiş. Ben doğmadan önce Ankara Büyük Kulüp, Karpiç gibi yerleri işletmiş. Annemle de orada tanışmışlar. Bir süre sonra ayrılmışlar, annem de Almanya'ya dönmüş. Biz ilkokula başlayınca annem geri dönüp Gümüşsuyu'nda bir ev tuttu, biz de kardeşimle Gümüşsuyu'ndan Göztepe'ye okula gidip geldik.

Kıbrıs'a Türkiye'den gelen müzik var mıydı?

Hayır, yoktu. Biz her şeyi geride bıraktık ve bambaşka bir adaya düştük. "Lost" gibi bir şeydi. Aslında okulun hemen yanında küçücük bir yer vardı. Duvarında kocaman afişler, 3 Hürel, Erkin Koray... Burnumu dayar, içeri bakardım, "3 Hürel kim acaba" derdim. İçinde hiç müşteri görmedim, hep kapalı gibi kalmış aklımda o dükkân. Çok yakın bir arkadaşımın babasının enteresan bir arşivi vardı. Shirley Bassey, Frank Sinatra gibileri ilk orada duydum. Kitapları ilk orada tanıdım. Bana ilk olarak Nâzım Hikmet'in bir kitabını vermişti, 16-17 yaşındaydım. Onunla dostluğumuz ölene kadar sürdü. Hâlâ kızı ve oğlu arkadaşlarım, onlar da güzel müzik dinliyorlar.

Sadece yorumcu kimliğimle albüm çıkartmak istemedim. Beste yapmak çok iteledi beni. O sırada Erkan Oğur'un bestelerine de söz yazabildiğimi keşfettim.

Eve Nâzım Hikmet kitabı getirmen sorun olmadı mı?

Hayır, ev çok serbestti, çünkü biz iki kardeş yaşıyorduk. Ne anne ne baba. Babamız Girne'deydi, biz Magosa'da. Haftada bir gelip buzdolabını doldurur, biraz harçlık verirdi. Biz iki kardeş öyle büyüdük, tamamıyla özgür. Kardeşimi kaybettim, çok düzgün bir adamdı. Onun da adı Cihan. Albümün adını kaybettiğim ve kazandığım insanlar adına koydum. Kaybettiğim kardeşim Cihan, kazandığım oğlum Cihan.

Yerli müzikleri ne zaman fark ettin?

Ankara'da üniversiteye gittiğim zaman bambaşka bir çevreye girdim. Yurtta kalıyorum, bir kızla arkadaş olduk, beni müzik dinlemek için bir arkadaşına götürdü: Saçıyla, kıyafetiyle, '70'lerden çıkmış gibi bir çocuktu. Biraz sohbet ettik, müzikle ilgilendiğimi söyledim. Oturdu piyanonun başına, yanına da beni oturttu, bir şey çalıp söyledi, "bu kim biliyor musun" dedi, "hayır" dedim, "bu Joan Baez" dedi. "Bunu biliyor musun?" "Hayır." "Bu Bob Dylan! Bunların hepsini öğrenmen gerekiyor, hiç farkında değilsin dünyanın!.." Dört ay boyunca sürekli görüştük, bana o zamanların protest müziklerini öğretti. Adının Umut olduğunu hatırlıyorum, çok istiyorum ona ulaşmayı, en azından teşekkür etmeyi.

Bülent Ortaçgil'in müziğini nasıl keşfettin?

Konservatuardayken yaz tatili için Kıbrıs'a gitmiştim. Bu albümdeki "Balıkesir"in bestecisi Zafer Cınbıl ve Mehmet Ali (Demren), ellerinde birer gitar, sokakta müzik yapıyorlardı. Arkadaşlarla önlerinden geçiyorduk, şarkılarına eşlik etmeye başladık... Mehmet Ali'yle arkadaşlığımız devam etti, bana ilk defa o Ortaçgil'den "Benimle Oynar mısın?"ı çaldı. Bu kim diyorum, sene '86, "Bülent Ortaçgil" diyor, "hiç duymadın mı?" Yine aynı soru. *(gülüyor)* "Duymadım, ama öğrenmeye hazırım. Birkaç şarkısını çalsana" dedim, "Şık Latife"yi, "Kediler"i çaldı. Çok kapalı devre yaşadım Kıbrıs'ta. Müzikal birikimimi karşılaştığım insanlar sayesinde zenginleştirebildim. '85'te, dünyaya yeni gözünü açmış bir kız gibi, o kadar boş, doldurulacak saf bir insan olarak görüyorum kendimi.

O günlerde neredeyse hiçbir şarkıyı orijinalinden dinlememişsin. Ama herhalde iyi yorumculardan dinlemişsin.

Evet, öyle. Şansım var. Bazen bir kurgunun içinde mi yaşıyoruz diye düşünüyorum. Bülent Ortaçgil'i, Bob Dylan'ı, Joan Baez'i tanımam için bana birileri gönderiliyor. Bülent Ortaçgil'in sözlerinden, müziğinden çok etkilendim. Sonra sezon başında İstanbul'a döndüğümde takip etmeye başladım. '87 yılında çaldığı her yerde mutlaka ben vardım. Hep aynı kız, büyük şevkle dinliyor, alkışlıyor, ama hiç yaklaşmıyor.

Sahne macerası nasıl başladı?

Murat'la (Güner) birlikte bir gitar bir vokal, Arnavutköy'de, Cabaret Cine'de çalıyorduk. Tanju Duru, Emin İgüs ve Cüneyt Duru işletiyordu, çok özel bir yerdi. '90 yılında babam vefat etti ve apar topar sahneyi, evi barkı bırakıp Kıbrıs'a, oteli işletmeye gittik. Oteller 99 seneliğine kiralanıyor, işletemezsen elinden alıyorlar. Bir sene boyunca kardeşim, ben ve Murat oteli işlettik. Yedi odalı, küçük bir oteldi. Sonra kış geldi, beş kuruş paramız yok, her gün sandviç yemekten ölüyoruz. Bir gün '70'lerden kalma lacivert bir Volkswagen minibüs otelin önünde durdu ve içinden Zafer (Cınbıl) çıktı. Sokakta şarkı söylediğimiz günden sonra ikinci karşılaşmamız. "Arkadaşlar, müzisyenmişsiniz" dedi, "Evet" dedik. *(gülüyor)* "Dom Otel'den müzisyen aranıyor, orkestra kurmak istiyorum, katılır mısınız" dedi. "Hemen" dedik. Bitmişiz zaten, kapıyı kilitledik ve çıktık. *(gülüyor)* Dom Otel'de ilk defa canlı müzik yapılıyordu. Orası çok popüler oldu, gazetelere çıkmaya başladık, Türkiye'den gelen bütün meşhurlar, Uğur Dündar falan oraya takılıyor.

Dom Otel'de neler söylüyordunuz?

Henüz karakterini bulmamış bir repertuarımız vardı. Kayahan, Nilüfer, Phil Collins, Sade gibi şeyler... Bir gün Günay'ın halkla ilişkiler müdürü bizi dinlemeye geldi ve "sizi bir günlüğüne İstanbul'a götüreceğim" dedi. Gittik, bu sefer, "çocuklar buraya taşınıyorsunuz" dedi, haftada beş gece iş verdi. Her şeyi bıraktık, atladık, İstanbul'a geldik. Günay'da daha sonra pek hoşlanmadığım Altın Kızlar diye bir oluşum içine girdim, düşündüklerime çok aykırıydı. Yine bizim ekip, ama ekibe Türk müziği entrümanları çalan dört kız eklenmişti.

Günay'da çaldığınız zamanlarda da takip ettin mi Bülent Ortaçgil'i?

Sürekli takip ettim. O dönemde konuşma cesaretini bulabildik, "biz de Günay'da çalışıyoruz, bekleriz bir gün" dedik, halbuki onun orada ne işi var! *(gülüyor)* Caddebostan'da Misty diye bir yer vardır, bana oradan iş teklif edildi, Ortaçgil'e ve Gündoğarken'e de iş teklif edildi ve böylece aynı çatı altında buluştuk. Bir gün Ortaçgil eşi Çiğdem'le ve yakınlarıyla ilk defa bizi dinlemeye geldi. İşte o zaman gözüne girdim. *(gülüyor)* Kanun çalıyordum, Ortaçgil şarkıları, İstanbul türküleri, Münir Nurettin Selçuk'tan falan söylüyordum. O en çok Türk müziği tarafıma takıldı. Ondan sonra arkadaş olduk diyebilirim. Ben yine Ortaçgil konserilerine gidiyordum, Çiğdem bana "en birinci fanatiği sensin" diyordu. Sonra '98'de Bodrum Mavi'de benden "Çığlık Çığlığa"yı dinledi ve tribute'te ("Şarkılar Bir Oyundur") bu şarkıyı söylememi istedi. Tabii havalara uçtum. Ondan sonra "Light" albümünde "Kimseye Anlatmadım"da düet yaptık. Sonra Ortaçgil kimsenin bilmediği bir reklam filminin müziğini yaptı, onda da beni çağırdı. Bir yoğurt reklamıydı. Ama müziği çok güzeldi, Ortaçgil yapar da güzel olmaz mı?

Bülent Ortaçgil'le müzikal ilişkini nasıl değerlendiriyorsun?

Ben insanların hayatlarının içine fazla girmekten hoşlanan biri değilim. Hep uzak durmaya çalıştım bir yandan. Ortaçgil de çok kabullenici bir insan değil. İlişkimiz vıcık vıcık olmadan, belli mesafeler içinde yürüdü. Bu albümün demolarını ilk ona götürdüm. "Kimseye Anlatmadım" düetinden sonra çaldığı yerlere gittiğimde sahneye çağırırdı beni. Fakat hafızamın zayıflığından, söylemeye söylemeye sözleri unutur oldum. Bir kere, "söylemek ister misin" diye sorduğunda, "hatırlar mıyım acaba" dedikten sonra bir daha çağırmadı. *(gülüyor)*

Bülent Ortaçgil "Çığlık Çığlığa"yı söylerken çığlık atmıyor. Sen söylerken nasıl çığlık atmaya başladın?

Kendiliğinden oldu. O çığlıklar bir ihtiyacı karşılıyordu, sanki dibe vurup dipten yukarı çıkmak gibiydi. Erkan Oğur da Ortaçgil'le çalarken enstrümanıyla başka türlü çığlıklar atıyor o şarkıda... Ben o duyguyu dinleyenlere de geçirdiğimi hissediyorum. Konserlerde o şarkıyı hep sona bırakırım, çünkü sonra devam etmem mümkün değil. Müthiş bir enerji harcıyorum şarkıyı söylerken, sonrasında bitkin düşüyorum. Gerçi artık değişti durum, şimdi çığlıksız çığlıklar atıyorum. *(gülüyor)* Albüm çıkıncaya kadar "Çığlık Çığlığa" tekti, artık albümdeki diğer şarkıları söylerken de hissediyorum aynı duyguları.

Bodrum serüveni nasıl başladı?

Bodrum'da dokuz sene yaşadım. İstanbul'da bir çarkın içine girmiştim. Günay, Cabaret Cine, Misty derken kendimi mutsuz hissediyordum. Küçük yere alışmıştım. Kafamda hep yine küçük bir yere yerleşip onun rahatlığını sürmek vardı. '98'de Bodrum'a gittiğimde, "artık zamanıdır, burası olabilir" deyip iki gün içinde eşyalarımı taşıdım. Çocuğum olunca ikiye bölündü hayatım. Fakat hep para kazanma kaygısı vardı. Yine de olduğum gibiydim. Bodrum'da zor yıllar geçirdim, oranın güzelliğinin tadına varamadım pek. Küçücük bir yerde aynı insanlara aynı müziği defalarca sunmak durumunda kalıyorsun. Pop da yapmıyorum. Sonuçta çok çabuk eskitiliyorsun.

Bodrum'daki repertuarın önemli bölümünde kanun çalıyordun. Kanun için Türk piyanosu da denir. Konservatuarda kanunu seçerken bunu düşündün mü?

Kanunu tesadüf eseri seçtim, çünkü hiçbir bilgim yoktu. Bir kâğıt verildi elime, bütün Türk müziği enstrümanları diziliydi, şaka değil, hiçbirini tanımıyorum, bilmiyorum, "o piti piti karamela

→21

sepeti" yaptım ve kanun çıktı.

Nasıl bir ilişkiniz oldu? Çok didiştin mi enstrümanınla?

Kanun çok kolay cevap veren bir enstrüman. Çok değerli bir hocadan, Erol Deran'dan ders aldım. Kanunu al, kucağına oturt, mandallarını belirli bir makama göre sırala, hemen melodi çıkartırsın. Hocama gidip ben bunu çalıyorum dediğimde, "kanunun üstüne leblebi atsam şarkı olur" dedi. "Kolay gözükür, ama bunu notayla çalabilmek önemli" dedi. Zormuş meğer. *(gülüyor)* Çok çalışkan olduğum söylenemez. "Çalışsan çok daha iyisini yapabilirsin Birsen" diye fırça yiyen bir öğrenciydim.

Kanunun caz içinde pek yeri olmadığı düşünülür, ama mesela Özdemir Erdoğan da kanuncuyla caz yapmıştı.

Aslında her enstrümanın cazda yeri var. Ama benim kanunu kullanışım tamamıyla kendime eşlik edebilecek şekilde. O sadece bir renk sazı benim için. Virtüoz olabilmek için o enstrümanla yatıp kalkmak gerekiyor; ben, her ne kadar öyle gözükmese de, çok sosyal bir insanım.

Kanunla neler deniyordun? "Bir de Bob Dylan deneyeyim" dediğin oldu mu?

Hayır, enstrümanına düşkün insanların yaptığı şeylerdir bunlar. Ben Erkan Oğur'u tanıyorum öyle, her yere gitarıyla gidiyor. Ben hiç öyle olmadım.

Söylediğin onca Türk sanat müziği şarkısı arasından albüm için neden Avni Anıl'dan "Aşk Bu Değil"i seçtin?

Herhalde '92'den beri söylüyorum bu şarkıyı. Özel bir hikâyesi yok. Çok ritmik bir şarkı, esleri, senkopları var. İlginç olacağını düşündüm, o yüzden kattım albüme. Fakat sonra akrabalarımdan öğrendim ki, babamın en sevdiği şarkıymış.

Türk sanat müziği şarkıları nasıl girdi hayatına?

Aslında konservatuardan önce babamdan öğrendim bir sürü şarkıyı. Ben lisedeyken her gece büyük rakı sofraları kurulurdu ya da bir yerlere gidilirdi. Mutlaka bir-iki müzisyen çağrılır, Türk müziği söylenirdi. Oradan bayağı bir kulak aşinalığım vardı. Kimi zaman klavye-darbuka, kimi zaman kanun-keman. Babam Kıbrıs'ta bayağı hatırı sayılan, tanınmış bir adamdı. Bir dönem bakanlık yaptı, bir dönem de meclis başkanlığı.

Başından sonuna kadar rakı sofrasında kalıyor muydun?

Asla. Ortaokul bitinceye kadar sekiz buçuk, lisedeyken en fazla ondur yatış saatimiz.

Baban sizi nasıl kontrol ediyordu uzaktan?

Tek bir gözüyle. Biz iki kardeş, "iyi geceler efendim" diye yanına gidiyorduk. Tam bir askerî disiplin, ama sadece ders ve okul konularında. *(gülüyor)* Yoksa her şeyi konuşabilirdik. Enteresan bir insandı. O masada söylenen şarkılar bir şekilde bilincimin derinliklerinde kalmış, rakı içmeye başladığım zaman ortaya çıktı. *(gülüyor)*

Ben lisedeyken babamlar büyük rakı sofraları kurardı. O masada söylenen şarkılar bilincimin derinliklerinde kalmış, rakı içmeye başladığım zaman ortaya çıktı.

Türk Sanat müziği kahramanların kimlerdi?

Münir Nurettin Selçuk'tan etkilendiğimi söyleyebilirim. Bütün konservatuar boyunca onu dinledim.

"Cihan"ın repertuarı nasıl oluştu?

Albümde iki Ortaçgil şarkısı var, zaten çok sevdiğim şarkılar: "Çığlık Çığlığa" ve "Değirmenler". Onun dışında Erkan Oğur'un bestelerine söz yazabildiğimi keşfettim, bence hoş oldu. Birdenbire yazı yazmaya başladım iki sene önce, kimi zaman nesir, kimi zaman şiir kıvamında yazılar. Sonra şiire çok merak saldım. Ve o şekilde çıkmaya başladı içimdekiler.

Hangi şairleri seviyorsun?

Turgut Uyar, Ahmet Telli, Birhan Keskin, Küçük İskender aklıma ilk gelenler. Şair arkadaşlarımın şiirlerini de okuyorum, Kadri Karahan, yeni kitabı çıkacak olan Emre Kalcı...

En çok sevdiğin yazarlar kimler?

Tezer Özlü, İhsan Oktay Anar... Murathan Mungan'ı çok seviyorum, bence edebiyatın sihirbazı. Orhan Pamuk da seviyorum. Bir kütüphanenin arkasına elimi attım, Cezmi Ersöz çıktı, onu da tanımış oldum. Perihan Mağden, Latife Tekin okuyorum. Elime ne geçerse okuyorum. Bazen plajda unutulmuş bir kitabı bile okuyorum.

"Çal Kapımı", "İstanbul" ve "Sus Pus"un hem bestesi hem güftesi senin...

"Çal Kapımı" ilk yaptığım ve söz yazdığım beste. Sadece yorumcu kimliğimle albüm çıkartmak istemiyordum. Kendi ürettiğim bir şeyler olsun istiyordum. Beste yapmak çok iteledi beni. Daha önce '93 yılında "Seher Vakti"nin sözlerini yazmıştım, onun dışında hiçbir çalışmam olmamıştı. O da Erkan Oğur'un bestesi. Ortaya çıkan şeyi sevmekle birlikte, pek önemsemeyip rafa tozlanmaya bırakmıştım. Ondan sonra yaptığım ilk beste "Çal Kapımı". Ardından "Sus Pus"u yaptım.

Zafer Cınbıl'ın yazdığı "Balıkesir"de "başçeşme bilir" derken bir çeşmeden mi bahsediliyor? Nerede o çeşme?

Başçeşme, Balıkesir'de bir mezarlık ve orada Zafer'in babası yatıyor. Zafer, mezarının başucunda yazmış şarkıyı. Duyar duymaz çok etkilendim, dilimden düşmedi. Zafer'e, "bu şarkıyı ben söylemeliyim" dedim, tutku olmuştu benim için. O da, "ayıp ediyorsun, senin" dedi. Zafer'in bestelerini birlikte çalıştığımız dönemde de çok seviyordum, nasıl naif, güzel, kendine has...

Gündoğarken'den bildiğimiz "Di Gel Yanıma" nasıl girdi albüme?

'93'ten beri söylemek istediğim bir şarkıydı. Hatta İlhan Şeşen bir kâğıda o şarkının adını yazıp "bu şarkı Birsen'indir" diye imzalamıştı, ama o kâğıdı mümkün değil bulamam. *(gülüyor)*

Yazdığın şarkılara baktığında nelerin izlerini görüyorsun?

Dokuz sene sonra İstanbul'a dönüşümün ikinci senesinde kendimi yeni yeni yerleşik hissetmeye başladım. İstanbul'u iyi anılarla bırakmadım, ama döndüğümde çok güzel şeyler buldum. İstanbul'daki yeni hayatımın etkileriyle yazılmıştır bu şarkılar.

Söyleşi: **Çiğdem Öztürk**

altyazı

AYLIK SİNEMA DERGİSİ

FİLMLERİ ALTYAZI İLE İZLEYİN!

TUNCER ERDEM
sesilegolge@yahoo.com.tr

serin

sessizlik teninde yorgan gibi, tüylerini ürperten bir siyahlık leke leke yayılmış harap betonlara

korkulu gözlerle bakıyorsun geldiğin yere, ufukta dalgaları yutan kayalar, tepede titreşen kimliksiz ışık

ense kökünde bir ağrı dolanıyor yine... huzur vermiyor artık hoş kokulu eşya, ışıltılı metal, güzel ayna

çocukluğunda duyduğun sesi arıyor ellerin... kır evinin serin odasında; sıcak, loş, gözlerden uzak...

Yok Ülke

Melike Kılıç

17 - 30
KASIM
2009

kargart

Kadife Sokak No:16 Kadıköy İstanbul
T: 0216 330 31 51 F: 0216 346 55 46
www.kargart.org / info@kargart.org

Siz, yok bir ülkenin ağaçtan şehirlerini varederken, var bir ülkenin şehirleri yok olan / edilen ağaçların üzerine inşa edilir.

[ZARDANADAM]

Bu sene yayınlanan (daha doğrusu, bedelsiz download edilebilen) "Kafam Seninle Güzel"le birlikte albümlerini beşleyen Zardanadam, memleketin ayakları yere en iyi basan rock'larından birini yapıyor yıllardır. Bazen sert bazen sakin, bazen bıkkın bazen iyimser müziklerine ve varoluşlarına yayılan tevazuyla, oldukları yerde büyüyorlar, durdukları yerde örnek oluyorlar. Mübadelenin başlıca aracını, parayı ortadan kaldırmayı bu tevazu içinde başaran Zardanadam'ın iki emektarıyla dokuzuncu yıllarına doğru durum muhasebesi yaptık...

KOY KÜLLÜK NAZAN KÜLLÜK YOK

Kaçıncı senenizi kutluyorsunuz?
Erbatur Çavuşoğlu: Sekiz bitti, dokuzuncu yıla giriyoruz. Bugünlerde bir konser yapacağız, kronolojik bir şarkı dizisi düşünüyoruz. 2001'den bugüne beş albüm, iki single çıkarmışız. Her sene bir albüm yapabilmeyi çok istiyorduk aslında, ama çok zor bir şey. Zaten bu kadar sene kadrosunu korumuş, bir arada kalmış ve beş tane albüm yapmış rock grubu çok az. Şimdi önümüzdeki on yıla bakınca beş tane daha yapabilir miyiz, emin değilim, biraz da yaşlandık herhalde, ama inşallah yaparız.
Tolga Kaya: Bu albümlerin birkaç tanesinde daha rock'n'roll giderken, son senelerde en azından kayıt kalitesi, kapak, baskı gibi şeylerde belli standartların üzerine çıkmayı, albümü bedava dağıtsak da herhangi bir yerden satın alınan bir albümle kalite olarak aynı olmasını istemeye başladık. Son albümlerde hiçbir şekilde cebimizden para koymamaya da dikkat ediyoruz, grubun kendini döndürebildiğini göstermek istiyoruz.
Konser gelirlerini mi albümlere yatırıyorsunuz?
Tolga: Evet. Son albümümüz nisanda çıkmasına rağmen kapaklı, CD'li versiyonunu hazırlayamadık. Şu anda sitemizden indirilebiliyor, ama paramız birikti, elle tutulur güzel bir şey de çıkacak inşallah.
Siz herhalde en az müziğiniz kadar dağıtım meselesindeki tavrınızla da anılıyorsunuz. Bedava CD dağıtmaya başladığınızda internet de bu kadar yaygın değildi ve aslında eski bir üretim biçimiyle yeni döneme örnek oldunuz...
Erbatur: Şöyle bir albüm hazırlayalım da bir firmayla anlaşalım diye bir tahayyülümüz yoktu ilk başlarda, biz o kayıtları kendimiz için yapmıştık. Eş-dost istediği için çoğaltmaya başladık. Birkaç radyo programında çok beğenilince talepler geldi, rakam binlere, beş-on binlere çıkıverdi. Sonra Unkapanı'nın arkasına, oralarda porno CD çoğaltan adamlara doğru açıldık.
Tolga: Bir sonraki albümde bunu yapamadık, çünkü korsanla ilgili yasalar fabrikaların CD çoğaltmasını engelledi. İstersen bedava dağıt, ama CD çoğaltamazsın, bandrolün olacak noktasına geldi iş.
Erbatur: O arada interneti keşfettik, bazı şarkıları sitemize koyduk. Son üç-dört senede bir milyonun üzerinde download oldu siteden.
Bir yandan da Myspace'lerin, Last FM'lerin telif hakları adına kapattırılabildiği bir dönemde yaşıyoruz. Sizin çapınızda bir grup, albümleri parayla satılsa, bir milyon kişiye ulaşabilir miydi?
Erbatur: Zannetmiyorum. Ama bizim için ilginç olan, anadamar medyada çok yer bulmadan insanlar tarafından keşfedilmiş olmak. Tunceli'den, Batman'dan yazıp "buraya gelen tek rock albümü sizinki" diyor mesela adam.
Telif tartışmaları nasıl geliyor size? Bu işi maddî bir beklenti olmadan yapıyorsunuz çünkü...
Erbatur: Bizim öyle bir beklentimiz yok, ama olanı da anlıyoruz. Türkiye'de sanatçı olmak son derece zor bir şey. Biz dedik ki, "zaten bir işte çalışıyoruz, 9-5 kapitalizme batmış durumdayız, kalan zamanı da parayla kirlenmeden değerlendirelim". Bu lüksün de zor tarafları var tabii.
Tolga: Ara ara işsiz kaldık, aşsız kaldık, bayağı dağılmacalar oldu aramızda.
Erbatur: Albümlerden önce gitarları satışa çıkarmak gibi sıkıntılar da yaşadık. "Albümleri bedava dağıtıyorlar" deyince, "bunlar tuzukuru çocuklar" gibi algılanıyor.

> **Albümlerden önce gitarları satışa çıkarmak gibi sıkıntılar da yaşadık. "Albümleri bedava dağıtıyorlar" deyince, "bunlar tuzukuru çocuklar" gibi algılanıyor.**

Tolga: Sabah gazetesinde "satamayınca dağıttılar" gibi bir haber çıkmıştı. Zardanadam'ın Sabah'ta boy gösteriş şekli bu. *(gülüyor)*
Erbatur: Telif meselesine hakikaten sanat emekçisinin hakkını koruyabilen bir sistem kurulabilmiş mi diye bakmak lâzım herhalde. Kimin hakkını kim ne kadar koruyor, yoksa orada da bir hiyerarşik sistem var mı? Bir de, sanat eseri illâ satılmalı mıdır tartışmasını da hesaba katmak lâzım.
Tolga: Bir şarkı yapınca onu satıp para kazanmak mı isterim, yoksa mümkün olduğunca insanla paylaşmak mı isterim? Bu paylaşımı düşünmeden müzik yapanlar, daha harbi müzisyenler de var.
Yapımcılar, kendilerinin de, çok satan bazı müzisyenlerin de büyük bir zengin gibi yaşaması gerektiğini söyleyerek telif mücadelesi yapıyorlar, ama daha baştan, o zenginin niye öyle yaşaması gerektiğini tartışmıyoruz hiç...
Erbatur: Halbuki stüdyoda kaydı yapan tonmayster arkadaş da o müziğin emekçisi, konserde eşya taşıyan roadie de. Bir de, bir albümün satışında sanatçıya verilen pay o kadar düşüktür ki. Elli tane falan sözleşme okuduk üçüncü albümüzü çıkarırken, "insan haklarına aykırı" diye çizip geri verdik.
Tolga: Bir ara gaza gelmiştik, üşenmeyip alternatif sözleşmeler yazıyor, gönderiyorduk, şoka giriyorlardı. *(gülüyor)*
Erbatur: "Niye takılıyorsunuz, bunları herkes imzalıyor" dedikleri sözleşmelerin içinde "Türk örf ve adetlerine uygun davranmak" diye bir madde var mesela. "Güneş sistemi içinde keşfedilecek herhangi bir çoğaltım aletiyle çoğaltılmayacağı" falan gibi bir laflar. "Genişleyen evren teorisi" diyorduk buna. *(gülüyor)*
Tek bandrollü ve yasal albümünüz "Dibini Gör" ne kadar satmıştı?
Erbatur: En iyi ihtimalle altı-yedi bin. Unkapanı'nın dağıtımı bizimkinden daha kötü, onu söyleyebilirim. *(gülüyor)* İlk albümde 81 ilden 61 ile ulaşmıştık. Unkapanı mantığı genelde 40 ili aşamıyor.
Bu durum, dinleyiciyle iletişimi daha fazla artırmadı mı?
Erbatur: Sekiz senede 100 bin civarında mail cevaplamışızdır.
Başlangıçtan bugüne grupta müzikal olarak neler değişti?
Erbatur: Bizim gün içinde müziğe ayırdığımız vakit az. Günde beş saat ayırabilsek, çok daha iyi müzisyenler olabilirdik, daha iyi şarkılar yazabilirdik belki. Ama yine de, zaman içinde, maddî beklenti olmadan Zardanadam'a emek veren çok değerli müzisyenlerle çalıştık, onlardan çok şey öğrendik. Mesela vokal anlamında Tibet Ağırtan'dan, Deniz Yılmaz'dan, Demirhan Baylan'dan, Gökalp Baykal'dan bir sürü şey öğrendim ben. Sonuçta biz 24-25 yaşlarımızda bu grubu kurduk, enstrümanları daha yeni yeni öğreniyorduk. Tolga davulcuyken gitara geçmişti mesela, Paşa (Altın) bas gitara ilk kez Zardanadam'la başladı, Cem (Polat) davul kursuna giderken ilk bizimle davul çalmaya başladı. Bizimki keyif işi sonuçta. "En iyi müzisyenleri bir araya getirelim"den çok, "şurda haftanın iki-üç günü eğleneceğiz, kafa adamlar olsun, maç olduğu zaman 'boşverin provayı' deyip takılabilelim" gibi bir noktadaydık, bugün de öyle devam ediyoruz.
Erbatur'un kolunda "rock'n'roll" yazılı kocaman bir dövme var, ama öyle hızlı bir Iggy Pop yaşantınız

da yok herhalde. Gündelik hayatınızda müziğin yeri ne kadar?
Erbatur: İçimizde kravatlı çalışan bir kişi var zaten, genellikle işlerimiz esnek sayılır. Tolga'yla ben üniversitedeyiz. Ben yardımcı doçentim, Tolga da doktorasını bitirdi, kadro bekliyor. Evli olan, çocuğu olan da var, haytalık, serserilik yapanlar da var aramızda, çok da uslu çocuklar sayılmayız. Ama bu son albüm bize de daha olgunmuş gibi geliyor. Sözlere de, sound'a da yansıdı bu olgunluk.
Sen bir ara gruptan mı ayrıldın?
Erbatur: Müziği bıraktım diyelim, dokuz ay kadar. Menajersiz, şirketsiz olmaktan kaynaklanan, çok emek-yoğun bir süreci var bizim grubun. O tempo beni acayip yormuştu. Grubun görünen elemanları dışında bizim Zardanadam dediğimiz bir sürü arkadaşımız var, kimi web sitemizi yapıyordur, kimi konser düzenliyordur, ben de o elemanlardan biri olayım istedim. Tolga da o dönem altı ay Londra'da kaldı, dokuz ay kadar nadas gibi bir şey oldu grupta. Sonra ben müziği çok özledim, Tolga da dönünce tekrar bir şeyler yapalım istedik. Grubun temelinde müzisyenlik değil, dostluk olduğu için, hatalardan ders de alabiliyoruz.
Sen Sulukule'ye de epey mesai harcadın, değil mi?
Erbatur: Evet, şehir planlamacı olduğum için bir meslekî sorumluluk da oldu. Sulukule'nin şu anki projeyle yok edilmesi sadece bir mekânın yok edilmesi anlamına gelmiyor, bir altkültürün, doğal bir müzisyenlik okulu ortamının da yok edilmesi anlamına geliyor. Sulukule'nin yüzde 95'i yıkılmış durumda, kamu otoritesi ısrarlı bir şekilde kendi projesini yapmaya uğraşıyor. Biz gönüllü insanlar olarak alternatif bir proje yaptık, o da Zardanadam mantığına çok benzer, kimse para almadan çalıştı, bu insanların içinde çok değerli profesörler de var, yeni mezun ya da hâlâ okuyan öğrenciler de. Orada da hiçbir hiyerarşi içine girmeden, demokratik bir örgütlenmeyle çalıştık. Şimdi kurulun önünde iki proje var.
İki proje arasındaki farklar neler?
Erbatur: Onlar oraya villa yapmak istiyor, biz de Roman kültürünü yaşatmak istiyoruz. İnsanların ücretini karşılayabileceği konutlar veya sosyal kiralık konutlar, kullanım hakkı verilen konutlar düşünüyoruz. Ayrıca oradaki toplumsal hayatın daha iyi hale gelmesi için çeşitli toplum merkezleri, mahalle lokantası, müzik okulu gibi Romanların temel ihtiyaçlarını karşılayan başka sosyal donatıları da eklediğimiz bir alternatif proje bizimki. Kamu otoritesinin karşısında bizim de arkamızda bütün uluslararası kuruluşlar var. En son gelen UNESCO heyeti de "sivil projeyi destekliyoruz" diye açıklama yaptı. Mevcut proje bir-iki akademisyenin danışmanlığında hazırlandı, bizim projede yüzlerce isim var, Türkiye'nin çok değerli şehir plancıları, mimarları, ekonomistleri bunlar. Sulukule şu anda dünyanın en çok konuşulan yerel gündemlerinden biri. Ya bir başarı öyküsü ya da Türkiye için yeni bir leke olarak illâ ki yeniden daha büyük çapta gündeme gelecek. Projeyi yaptığımızda yıkımlar yeni başlıyordu. Oradaki bazı binaların hakikaten yıkılması gerekiyordu, kötü durumdaydılar, bazı binalar basit onarımlarla kurtarılabilirdi, bazıları da tarihî eser olarak tescilliydi, zaten yıkılmamaları gerekiyordu. Bunların hepsini yıkıp geçtiler. İki-üç yüzyıllık tarihi olan bir kentsel doku vardı orada.
Bir yandan, sorun sadece Sulukule'den ibaret de değil...
Erbatur: Değil tabii. İstanbul'un dört yanı, Türkiye'nin hemen hemen her yeri yıkılıyor kentsel dönüşüm adı altında. Bu sadece binalarla ilgili bir şey de değil. Böyle giderse özellikle İstanbul'da alt gelir grubu ve orta sınıfın önümüzdeki on sene içinde toplumsal mekânlarını, yani eğlence, çalışma, oturma mekânlarını kaybedeceğini çok net söyleyebiliriz. Giderek hepimiz kentin dışına doğru sürülmek zorunda kalacağız. Yeni bir sınıfsal harita var kafalarında, ulusal ve uluslararası zenginlerin İstanbul'da kullanacağı yeni mekânlar tasarlıyorlar. "Bana bir şey olmaz" diye düşünen orta sınıflar da büyük risk altında.
Sulukule'nin müzikal ortamı bir müzisyen olarak nasıl geldi sana?
Erbatur: Kahveye gidip oturuyorsun, sohbet ediyorsun, o sırada bir adam geliyor, kemanını çıkarıp çalmaya başlıyor. Bu çok normal bir şey orada, sigarasını sarıp içer gibi çıkarıyor kemanını. Yanına biri gelip darbuka çalmaya başlıyor bu sefer. Sözleşmiş falan değiller. Derken bir başkası geliyor. Sonra çalıp yürüyerek başka bir yere gidiyorlar... Doğal bir okul gibiydi o sokak. Çocuklar da üç-beş yaşlarında öğreniyorlar enstrümanlarını. Bir ailenin evi yıkılmıştı, hemen bir acil ihtiyaç listesi oluşturmuştuk, o liste her şeyi anlatıyor: Baba için eşofman ve 41 numara ayakkabı, anne için eşofman ve 39 numara ayakkabı, çocuk için eşofman ve 34 numara ayakkabı, bir tencere, bir tüp, bir tane de darbuka. *(gülüyor)* Şimdi hiçbir çocuk yolda müzik görmüyor.
Siz icra açısından daha derli toplu, ölçülü bir grup mu sayılırsınız Roman müzisyenlere göre?
Erbatur: Tabii daha spontan bir müzik onlarınki. Her durumda çalınıyor, cenazeden sonra da, eğlencede de, durduk yere de. Çok esnek bir orkestraları var. "Bugün kim varsa gelsin" diyorlar, otuz kişi içinden beşli kombinasyonlar yapıyorlar. Ben hayatımda bir tane enstrümanı bile doğru düzgün çalamayan bir adamım. Azıcık gitar çalarım, bir enstrümanı iyi çalmanın nasıl bir ayrıcalık olduğunu da biliyorum. Bu adamlar, beş-altı enstrümanı birden iyi çalıyorlar. Müzisyen olduğumu da biliyorlar, "gel bir gün beraber çalalım" dediler, bir türlü cesaret edemedim. Bir yandan da Gogol Bordello'ya filan da öykünüyorum, ne kadar neşeli bir şey yapıyorlar diye. Bandista da neşeli, spontan şeyler yapabiliyor. Biz alışmadık herhalde öyle bir müziğe.

Ben hayatımda bir tane enstrümanı bile doğru düzgün çalamayan bir adamım. Sulukule'de adamlar, beş-altı enstrümanı birden iyi çalıyorlar. Doğal bir okuldu orası.

soldan sağa: Tolga Kaya (gitar), Paşa Altın (bas), Cem Polat (davul), Erbatur Çavuşoğlu (vokal, gitar), Utku Doğruak (gitar)

Mahalleden hiç Zardanadam müziğini dinleyen yok mu?
Erbatur: Sanmıyorum. Oradaki dayanışma konserinde sahnenin kuruluşunda filan çok katkımız oldu, ama biz sahne almak istemedik, Roman topluluğuna hitap eden bir müzik değil bizimkisi. Onların daha çok eğleneceği birileri çıksın istedik. Birkaç kere "Sulukule'yle ilgili bir şarkı yapsana" da dendi, bunu çok düşündüm. Bir yandan çok emek verdiğim bir yer ama, zorlama olur diye düşündüm.
Tolga: Biraz hassas bu konularda. Sulukule'yle ilgili bir makale yazmasını önerdim, onda da direndi.
Erbatur: "Bizi akademik işlerin için kullanıyorsun" demesinler diye. Çalışma yapacağınız mahallelere uzun saçlı, dövmeli tipler olarak gidersiniz, "ajan mısın, bizden tez mi yapacaksın" falan derler genellikle. Ben de sırf destek vermeye gittim. Sulukule'yle, Gülensu'yla, diğer mahallelerle ilgili ancak onlardan izin alarak yazdım, o da uzun süre gidip geldikten sonra.
Zardanadam'ın sekiz senelik macerası sonunda gözünüzün önünde bir dinleyici tipolojisi var mı? Nasıl insanlar dinliyor Zardanadam müziğini?
Erbatur: 15-25 yaş arası ağırlıklı dinliyordur herhalde. Anadamarın dışında, alternatif bularak dinleyenler vardır bir de. Bize mail atanlar hakikaten bizi sevdikleri için mail atıyordur diye düşünüyorum. Onları okuyunca yeniden şarkı yapmak, sahneye çıkmak için güç alıyoruz.
Eşleriniz ne diyor peki Zardanadam için, dağıtım için verdiğiniz bunca emeğe?
Erbatur: İstikrarlı evliliklerde eşlerden destek var. *(gülüyor)* Çocuklardan da var: Tolga'nın kızı konserlerde anons yapıyor mesela. İlk Barışarock'a kırk günlükken gelmişti, sahne tozunu erken yuttu zaten.
Tolga'nın bir de merakı varmış, şarkı sözü yapmayı düşünüyor musunuz onlardan?
Tolga: Tersten de aynı okunan cümleler? *(gülüyor)* "O zamla oto moto almaz o"... "Koy küllük Nazan, küllük yok"... "Masum kıza yazık, Musa'm"... Sekiz-on tane var böyle kendi bulduğum. Dünyada da var bu işin meraklıları, "Ey Edip, Adana'da pide ye", "Anastas mum satsana" gibi klasikler de. On tane anlamlı cümleyi yan yana koyabilsek, şarkıya dönüştürmek de istiyoruz elbette. *(gülüyor)*
Erbatur: Şarkıyı normal çalıp tersten de kaydetmek mümkün. Tersten olunca tonlaması da farklı oluyor, çok saçma bir şey çıkıyor ortaya. *(gülüyor)* Tolga tersten gitar da çalabiliyor bu arada, sağlak gitarı solla çalıyor.
Tolga: Beleş gitarlarla öğrendim çalmayı çünkü. *(gülüyor)*

Söyleşi: **Merve Erol**

BRIAN ENO

Koskoca Brian Eno'ya ne sıfat takabiliriz, onun zengin ve çokboyutlu dünyasını kısa yoldan nasıl tarif edebiliriz diye düşünürken, günlüğünde şu harika satırlara rastladık: "Ucuz bir yemek, pahalı bir şarap (İyi formüldür)". Roxy Music'in gizli beyni, ambient müziğinin pîri ve David Byrne, David Bowie, U2, Coldplay'in kader ortağı Brian Eno ile 2002 yılında Index dergisinin yayıncısı ressam Peter Halley, şehirlerin tarihinden postmodernizme, hayal gücünün gelişiminden dinî inançlara uzanan bir mülâkat yapmış. Popüler kültür, derin felsefe (İyi formüldür).

Başka dine ait bir şamdan

Peter Halley: Aslında son derece işkolik biriyim, öyle ki, insanlarla, yaptığım söyleşiler sayesinde arkadaşlık kurabiliyorum ancak.

Brian Eno: Dostluk kurmak çoğu kez benim için de çalışmalar sırasında mümkün olabiliyor. Böylesi, o insanı gerçekten de tanımak isteyip istemediğini anlamak için gayet uygun bir ortam sağlıyor. Dış ülkelere bile, sergi ya da konser gibi bir takım zorunluluklar yüzünden gidiyorum. Bu, insan tanımak için gayet iyi bir yol. Oraya belli bir iş için gitmiş oluyorsun zaten, dolayısıyla insanlar derdinin ne olduğunu biliyorlar. Bu da onlara, önünüzde yapılmayı bekleyen bir iş varken yanınıza gelip havadan sudan, gelişigüzel laflamaktansa, konuşmak için daha geçerli bir neden sağlıyor. Bir ülkeyi tanımanın en iyi yollarından biri de o ülkeye gidip çalışmak ve insanların verdikleri kararlara hangi yollardan geçerek vardıklarını anlamak. Bu şekilde neyi nasıl düşündüklerini, hangi noktalarda yetersiz kaldıklarını çok iyi görebiliyorsun.

Peter: Bu söyleyeceğim kulağa fazlaca erkeksi gelebilir ama, dostluk, arkadaşlık denen şey çoğu zaman boş vakit meşgalesi olarak değerlendirilse de, bana göre özünde, aynı şeylere inanan insanların bir araya gelip bunları birbiriyle paylaşma ihtiyacı duyduğu bir ittifak aslında.

Brian: Çok iyi tarif doğrusu. Ama bana kalırsa oldukça kadınsı bir tarif oldu.

Peter: Nasıl yani?

Brian: Bazen iki küçük kızımı oyun oynarken seyrediyorum da, en çok ilgimi çeken şey, oyuncaklarına belirli kişilikler yüklerken harcadıkları yoğun çaba oluyor. Hani vardır ya, "sen şimdi teyzeymişsin, ama annen seni hiç sevmiyormuş, çünkü sen kötü bir şey yapmışsın" gibi şeyler söylüyorlar onlara. İşi öyle çetrefil bir hale getiriyorlar ki, sonunda oyun moyun kalmıyor. İnsanlar arasındaki ilişki ağı da tıpkı böyle kurulmuyor mu zaten?

Peter: Bunun kadınlara has bir yetenek olduğu söylenir hep.

Brian: Doğru. Şehirlerin bir kadın icadı olduğu yolundaki teorime kaynaklık eden düşünce de bu zaten.

Peter: Bak sen!

Brian: Şehirler kadınların taşıdığı –yoğun sosyal ilişkiler kurma ve yürütme, hayatın bir sürü ayrıntısıyla aynı anda başa çıkabilme gibi– bütün özel yetenekleri hayata geçirebileceğin yerlerdir. Ve tabii şehirlerde erkeklerin becerebildiği pek az şeyi yapabilirsin.

Peter: Ne gibi mesela?

Brian: Şehirde bir şeyleri kırıp dökemez insan. Değerli şeylerle doludur ortalık, dolayısıyla gücünün nesnelerin fiziksel özellikleriyle sınandığı, kısıtlayıcı bir yerdir, ki erkeği oluşturan şey de büyük ölçüde budur bence.

İki türlü sanatçı var: Benim gibi sürekli kendini frenleyen müşkülpesentler ve Miles Davis ya da Prince gibi "durun bakalım, benim elim değmişse, sonuç iyidir" diyenler.

Peter: Çoğu kentbilimciye göre, modern kentlerin gelişmeye başladığı 18. yüzyılda sosyal yaşam yalnızca erkeklerin katıldığı bir şeydi. Görünenin altında, daha derinde süregiden, kadınlara has bir kentin de varolduğuna inanıyor musun?

Brian: İnanıyorum. Bence Vahşi Batı'daki uygarlığın en şaşaalı zamanlarından biri de, barların ve salonların ortaya çıktığı dönemdir. Bu barların hemen hepsi, kadınların düş gücü sonucunda hayata geçmiş ve yine onlar tarafından işletilen yerlerdi.

Peter: Alman sosyolog Norbert Elias'ın ateşli hayranlarından biriyim. Elias'a göre, dişil gücün ağırlığını hissettirdiği ilk topluluklar aristokrat saraylarıymış, Batının bar ve salonları da muhtemelen onların uzantısı olarak gelişmiş.

Brian: Tarihin ilk kentleri saraylar değil mi zaten? Aralarında hiçbir akrabalık bağı olmayan, dolayısıyla klan niteliği de taşımayan insanların oluşturduğu, ama yine de yakın ilişkilerin kurulduğu cemaatler bunlar sonuçta, adab-ı muaşeret de buralarda gelişmiş.

Peter: Elias'a göre, bu cemaatler aynı zamanda insan psikolojisinin de geliştiği yerler.

Brian: Bak bu ilginç işte.

Peter: Son zamanlarda neler okuyorsun?

Brian: En son Richard Sennett'in "The Uses of Disorder" (Düzensizliğin Faydaları) adlı bir kitabını okudum. Planlama eylemine karşı çıkan, son derece zekice yazılmış bir kitap. Okuyup bitirdiğimde kendi kendime, "harika bir kitap, ama kimsecikler okumayacak" diye hayıflandım. Bunun üzerine, kitabın içeriğini yoğunlaştırılmış bir özette toparlamaya karar verdim. Böylece, kitaptaki başlıca argümanları üç bin kelimede derlemeye çalıştım. Önce, bütün kitabı baştan aşağı tarayarak, fikirlerin özünü oluşturan bölümleri sarı uçlu kalemle işaretledim. Sonra da işaretlediğim bu bölümleri fotokopiyle çoğaltarak birleştirdim. İşi bitirdiğimde anladım ki, ciddi meseleleri konu alan her kitap iki farklı biçimde yayınlanmalı. İlk olarak kısaltılmamış, orijinal haliyle, ardından, bir-iki ay geçtikten sonra da süzgeçten geçirilmiş haliyle.

Peter: Bu iş on farklı kişiyle on farklı biçimde yapılabilir ve yorumların hepsi tek bir ciltte toplanabilir pekâlâ.

Brian: Sennett'in kitabını hazırlamak yaklaşık bir haftamı aldı. Hazırladığım malzemeleri kocaman bir kartona yapıştırıp normalde kitabı asla okumayacaklarını düşündüğüm insanlara dağıttım. Sonuçta hepsi de anladı işin özünü. Hatta bununla da kalmayıp Sennett'in öteki kitaplarını okuyanlar bile oldu.

Peter: "Kamusal İnsanın Çöküşü" (The Fall of Public Man) adlı kitabını

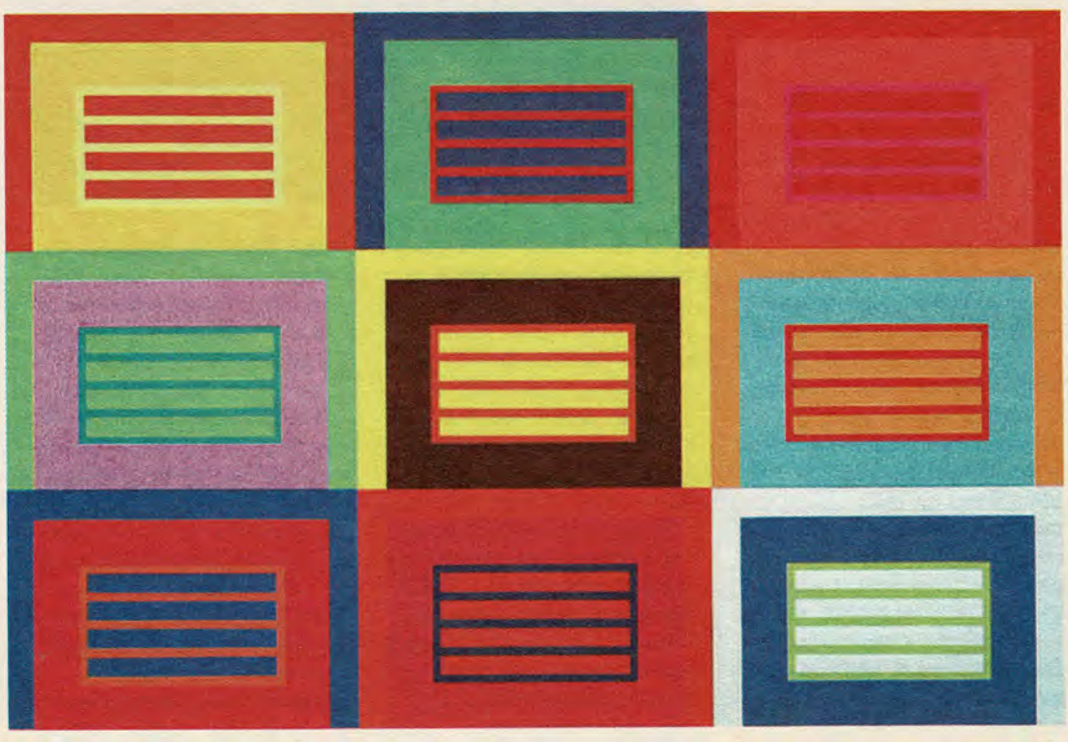

Peter Halley, "Dokuzhapishane"

okumuş muydun? Yazdığında daha otuzlarındaymış.

Brian: Çok iyi bir kitaptır.

Peter: Bence '60'larda adından söz ettiren radikal Amerikalı yazarlardan pek çoğunun adı Amerika kültür tarihinden silinip atılmış. Eğer Sennett Atlantik'in öte yakasında yaşıyor olsaydı, bugün kendisinden bir dahi diye söz ediliyor olurdu herhalde.

Brian: Sennett son on yıldır Amerika'da yeniden ilgi görmeye başladı aslında. Amerika'nın en önemli yazarlarından biri olduğu fikri yavaş yavaş yaygınlık kazanmaya başladı. Sennett gibi, Amerika yerine bu tarafta ilgi göreceğini düşündüğüm bir başka isim de düşünür Richard Rorty. Rorty, düşüncelerini, mutlak değerler kavramı üzerine, yani insanoğlunun, başvurabileceği bir üst aklı yok ettiği bir dünyayla nasıl başa çıkabileceği üzerine kuruyor ve diyor ki, "farz edelim ki, insanoğlu kendi aklından geçen bir evren kurdu, diyelim ki, iyi ya da kötü dediğimiz her şey, bilgi olarak bize verilenler değil, kendi aklımızın yansımaları..."

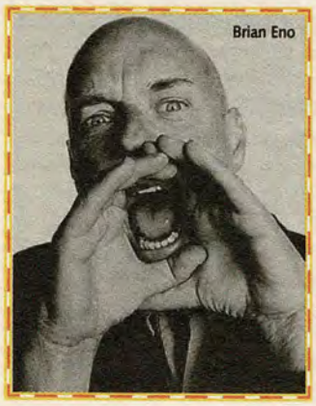
Brian Eno

Peter Halley

Eskiden, sanatla ilgilenen insanlardan, popüler müziğin sıkıcı ve belli formüllere bağlı olduğunu duyardık sık sık. Bunun doğru olduğunu düşünmedim hiçbir zaman.

Peter: Bu söylediklerini Heidegger ve Sartre da söylüyor zaten. Rorty'yi farklı kılan ne?

Brian: Rorty olaya iyimser bakıyor. Yani, "hay Allah, hepsi bizim kendi uydurmamızmış meğer, ardında keşfedecek bir bok yokmuş" demiyor. Bence Rorty'nin yaptığı şey, insanoğlunun yaptığı en iyi şeyi, yani hayal gücünü yüceltmek.

Peter: Okumam için Rorty'nin hangi kitabını önerirsin?

Brian: "Olumsallık, İroni ve Dayanışma" (Contingency, Irony, and Solidarity) adlı kitabın giriş bölümüne bir göz atmalısın. Epi topu birkaç sayfa zaten, ama o kadar iyi yazılmış ki. Kitap Nabokov ve Orwell'den, yazma eyleminden, yeni toplumsal kavramlara kupkuru akıl yürütmelerle değil, hayal gücüyle ulaşılabileceğinden söz ediyor. Sonuç olarak Rorty'nin dediği, felsefenin yalnızca farklı bir yazma biçimi olduğu. Yoksa, gerçekleri kavramanın özel bir biçimi değil.

Peter: Bence felsefe, genel anlamda kültür hayatında varolanları düzene oturtan bir şey. Mesela Barthes'ın "Çağdaş Söylenler" (Mythologies) adlı eseri, 1950'lerde insanların ne düşündüğünün bir özeti aslında.

Brian: 20. yüzyılda boy atan felsefî görüşlerin çoğunun diğer felsefî görüşlere tepki olarak gelişmiş olması hoşuma gitmiyor aslında. Kimin ne dediğini ya da niye öyle dediğini takip etmek, anlamak giderek zorlaşıyor. Rorty'nin düşüncelerine kayıtsız kalamadım, çünkü fikirlerinin, kendi hayatım hakkındaki düşüncelerim üzerinde ne denli etkili olduğunu gördüm.

Peter: Ben de aynı şeyi Barthes ve Foucault okuduğumda yaşadım.

Brian: Doğrusunu istersen, Foucault'yu okumak benim için hiçbir zaman kolay olmamıştır. Oysa Barthes'ı okumak çok eğlenceliydi. Onu okurken insan hep "Doğru. Aynen böyle. Bunu biliyordum zaten" diyor. *(gülüyor)*

Peter: Norbert Elias'a dönmek istiyorum bir kez daha. Kitaplarının birinde, bireysel bilincin varlığına karşı çıkıyordu. Yalnızca topluluk bilincinden söz edilebileceğini söylüyordu. Bu da bana çok önemli gelmişti.

Brian: Son zamanlarda CIA'in '60'lı ve '70'li yıllarda, insanları uyuşturucu ilaç vererek nasıl sorguya çektiğini anlatan bir kitap okudum. En etkili yöntemin, eski usûl tek başına hücreye kapatma olduğunu yazıyordu. Her şey bu noktada iflas ediyor aslında.

Peter: Öyle anlaşılıyor ki, insanoğluna en çok acı veren şey salt yalnızlık.

Brian: Ben bazen, öylesine bir başıma oturup kafa dinlemek için bir yerlere giderim. "Uçuruma dalmak" diye adlandırdığım bir şeydir bu. Toplumsal bilinçle haşır neşir

müzik dünyasına armağan ettikleri çok özel şarkılarla bağımlılık yaratıp, dinleyicisinin kalbinde özel bir yere bayrak dikmiş dünyaca ünlü grup brazzaville, sevilen şarkılarını, kendine dünyanın her köşesinde yer bulacak özel bir albümde, bu kez buralı müzisyenlerin eşliğinde yeniden yorumlayarak, daha önce defalarca konuk olup, rekor sayıda konser verdiği istanbul şehrine, müziğin diliyle selam veriyor... david brown'un yarattığı içe işleyen bestelerin portecho ve norrda gibi gruplardan tanıdığımız deniz cuylan'ın yapımcılığında, yetenekleri, edindikleri hayranlar tarafından tescillenmiş bir grup yerli müzisyen ve onların daha önce hiç böyle tınladığına şahit olmadığımız vokal ve enstrümanları eşliğinde keyifli bir dinletiye dönüştüğü albüm, kulağımıza yerleşmiş diğer tüm ses tortusunu, bu ilgiye değer müzikal tecrübeyle silip atıyor... melikşah altuntaş

DOUBLEMOON
www.doublemoon.com.tr

© tüm hakları saklıdır

www.brazzaville-band.com
www.myspace.com/brazzavilleinistanbul

olmamak için yanıma kitap bile almam böyle zamanlarda. Bu tür gezilerin amacı, kimseleri tanımadığım, dilini dahi bilmediğim bir yerde birkaç gün geçirmek.

Peter: Nasıl bir duygu bu?

Brian: Aslında çok sarsıcı bir şey. Özellikle de ilk iki gün çok zor geçiyor. Yaptığım şeylerde bir anlam bulamaz hale geliyorum –her şey giderek anlamsızlaşıyor. Ama bu beni tam anlamıyla bir depresyona sokacak olsa yapmam tabii, o tür durumlarda çarçabuk yüzeye çıkmakta üstüme yoktur. *(gülüyor)*

Peter: Peki bunun zamanla olumlu bir deneyime dönüştüğünü söyleyebilir misin?

Brian: Evet. Harika bir an bu. İnsan birden, artık umutsuz olmadığını fark ediyor. Daha önce gözüme harika görünen bütün o şeylerin aslında bir bok olmadığını anlıyorum, ama yaşıyor olmanın getirdiği muhteşem bir his var yine de. Her şey bir anda doğrulanıveriyor sanki.

Peter: Popüler müzikle ilişkin devam ediyor mu hâlâ?

Brian: Eskiden, sanatla ilgilenen insanlardan, popüler müziğin sıkıcı ve belli formüllere bağlı olduğunu duyardık sık sık. Ben bunun doğru olduğunu düşünmedim hiçbir zaman. Bütün o formülleri ve tekrarları, daha önce vuku bulmamış bir şeyin gerçekleştiği, o minicik değişim ânını taşıyan dev bir araç olarak görmüşümdür hep. Bir dinleyici olarak kendime sorduğum ilk soru şudur: "Bu beni neden etkiledi? Duyduğum bu farklılığı benim için böylesine önemli kılan şey ne?"

Peter: Günümüzde müziğin en iyi yanlarından biri de, ucuz yollardan herkese ulaşabilmesi.

Brian: Benim için en önemli şeylerden biri, müzik piyasasındaki dağıtım sistemi. Müzik, üretilenler CD'lerle, CD dükkânları ve konserlerle pek çok kişiye ulaşıyor. "İnanılmaz derecede iyi örgütlenmiş, geniş kitlelere ulaşan ve son derece güçlü bir makine –ben de onun bir parçası olmak istiyorum" diyebilmek çok güzel bir duygu. Yaptığım herhangi bir şeyi eleştirseler bile, "beni anlamıyorlar" ya da "yaptığım şey onların anlayamayacağı kadar iyiydi" gibi bir şeyi asla söylemem. Ortada yanlış varsa, bunu yapanın yine ben olduğumu düşünürüm.

Peter: Bence buna ille de yanlış demek gerekmiyor. Çok daha küçük kitlelere hitap etmenin yanlış bir şey olduğunu sanmıyorum.

Brian: Yaptıklarımın çoğu binlerce kişinin ilgisini çekecek işler değil, bunun farkındayım, ama onlara ilgi gösterecek birkaç yüz kişi için üretiyorum zaten. Bazen yanlış işler de yaptığım oluyor tabii, ama onları beğenenler de çıkıyor. Ya da kimseler beğenmiyor. *(gülüyor)*

1981'de David Byrne ve Brian Eno "My Life in the Bush of Ghosts" kayıtlarında

Peter: Bence bu sanatçının bilebileceği bir şey değil.

Brian: Bana göre, iki türlü sanatçı var. Birinci türde olanlar benim gibi sürekli kendini frenleyen müşkülpesentler, diğeri ise, Miles Davis ya da Prince gibi, "durun bakalım, benim elim değmişse, sonuç elbette iyidir" diyenler. Ben diğer kategoriye girmek için zorluyorum kendimi ama, o zaman da işin doğallığı kalmıyor. Bir işe başlarken hemen gerilmeye başlıyorum. Eğer kendimi frenlemesem, elimde bunun dört katı daha fazla iş yığılmış olurdu herhalde.

Peter: Jasper Johns da işine bağlılığıyla tanınan bir sanatçı mesela. Senede bir resim satıyor yalnızca.

Brian: Birkaç yıl önceydi, acaba şu küratörlük dünyasında neler dönüyor diye kalkıp Avrupa'ya gittim, başta Fransa ve Almanya olmak üzere pek çok ülkede, afişinde küratörün adının sanatçıdan daha büyük yazıldığı bir sürü sergi gezdim. Sanki şöyle demek istiyorlardı bizlere: "Bakın, aramızdan biri kendi kültürümüzde ilginç bir şeyler yakalamayı başarmış işte. Öyle şeyleri bir araya getirmiş ki, kayıtsız kalamayacaksınız."

Peter: Bir sanatçı olarak bu tür şeylerden ne kadar hoşlandığımı bilmiyorum. Bunlar, kendi anlayış ve kurguları çerçevesinde şiirselliği yakalamaya çalışan gösteriler aslında. Ne yalan söyleyeyim, "The Cooked and The Raw" (Pişmiş ve Çiğ) gibi başlıklar *(Belçikalı antropolog ve düşünür Claude Lévi-Strauss'un "The Raw and The Cooked"una [Çiğ ve Pişmiş] gönderme)* benim hoşuma gidiyor. En çok da Belçika'da olmak üzere, sergilerin çoğuna bu tür şiirsel adlar veriliyor. Üstelik hiçbiri de öyle kitabına kuralına göre düzenlenmiş sergiler değil.

Brian: Ayrıca büyük kısmı da, akademik olmaktan çok, tamamen sanatsal faaliyetler. "Bu insanların bütün yaptığı, bazı dikkat çekici nesneleri alıp başı sonu belli, önceden kararlaştırılmış kimi alanlara yerleştirmekten başka bir şey değil" demekten vazgeçmiş bulunuyoruz neyse ki. İçinde bulunduğumuz kültüre ait malzemelerle bize bir hikâye anlatılmak istendiğinin farkındayız artık. Sıradan insanlar da kendi kültürlerini böyle oluşturmuyorlar mı zaten? Sahip olduğumuz bütün o albümler, filmler, duvarımıza astığımız röprodüksiyonlar hep sevdiğimiz şeyler sonuçta. Belki biraz o dine, biraz bu dine inanıyoruz ama, sonuçta evimizin bir köşesinde, bambaşka bir dine ait bir şamdan duruyor.

Peter: Kültür birçok insan için turistik bir faaliyet haline geldi aslında. Artık Londra'ya gitmek yerine Oasis'in bir albümünü dinlemeyi ya da Brooklyn Sanat Müzesi'nde "Sensation" sergisini gezmeyi tercih ediyorlar.

Brian: Küba müziği buna iyi bir örnek mesela. Hayatında Küba'ya giden kaç kişi, özellikle kaç Amerikalı vardır sence? Çok az. Ama nasıl olmuşsa olmuş, Küba kültürü cinsellik dolu, incelikli bir yaşamın simgesi haline gelmiş. Üstelik de bunu yalnızca dört adet plakla başarmış.

Peter: Bu da bizi kendi gerçekliğimize sırt çevirip egzotik olana değer verdiğimiz meselesine getiriyor.

Brian: David Byrne'le birlikte "My Life in the Bush of Ghosts"u çıkardığımızda, şarkılarda çok fazla hata yaptığımızı düşünüyordum. Tam da o sıralarda, ritm olayını çözmekle meşguldüm. Bu işi benden çok daha iyi yapanların olduğunun farkındaydım. Village Voice dergisinde albüm hakkında yazı çıkmıştı, bizimle aynı sayfada, Harlemli siyah bir punk grubunun yaptığı bir albümü de yazmışlardı. Punk grubunun düştüğü tüm klişeleri hoş görüp çalışmalarına övgüler düzerken, bizi yerden yere vurup yeni sömürgeciler olarak adlandırmışlardı.

Hayatında Küba'ya giden kaç kişi vardır? Çok az. Ama nasıl olmuşsa, Küba kültürü cinsellik dolu, incelikli bir yaşamın simgesi haline gelmiş. Üstelik bunu dört adet plakla başarmış.

Peter: Sizin "My Life in the Bush of Ghosts"u ilk dinlediğimde bende yarattığı etki, yeni sömürgecilik olayının tam tersiydi oysa. İslâm müziği makamlarından esintiler de vardı üstelik, ama sizin albüm, tam da İranlıların rehine olayıyla patlayan krize denk gelmişti ve sonuçta, "Dünyanın o köşesinde, dünya görüşleri bizim Batı dünyasından çok farklı olan, bambaşka insanlar var. Onların sözlerine kulak verin" der gibi olmuştu durum. Üstelik de albüm, Amerika'nın yalnızca teknolojisiyle değil, politikanın sağ kanat vaizleriyle de tanınan bölgelerine işaret ediyordu.

Brian: Bir İngiliz olarak Amerika'da yaşamaya başladığım '80'li yıllarda, olaylar beni, yerli halkı etkilediğinden çok daha fazla etkiliyordu. Önceleri pek fazla arkadaşım yoktu, çoğunlukla radyo dinleyerek vakit geçiriyordum. Yayına çıkan bir sürü çılgın vardı –akıl almaz düşünceler öne sürüyorlardı. Bu sesleri kaydetmeye başladım, böylece İngiltere'deki dostlarıma Amerikalıların neler dinlediğini anlatabilecektim.

Peter: O yıllarda ben de radyodan kayıtlar yapardım. Sizin albümden bu kadar etkilenmemin sebebi bu belki de. O yıllarda radyodan kayıt yapan pek çok insan vardı, ama bütün bunlardan bir sanat eseri yaratmayı başaran bir tek sen oldun tabii.

Brian: Bütün o kayıtları birer sanat eseri olarak görüyordum zaten. Ben yalnızca bir parça altını doldurdum, o kadar, sanki bir dinamit etkisi yarattı. Hiç ummadığım bir yerde hiç bilmediğim, egzotik bir kültürü keşfetmiş gibi oldum. Amerika'ya gitmeden hemen önce Tayland'a gitmiştim, ama sonunda işler öyle bir hale geldi ki, New York'ta gördüklerim oradakilerden çok daha yabancı gelmeye başladı gözüme.

Peter: '70'lerin başından '80'lerin ortalarına doğru evrilen çizgine bakınca, '80'lerde adına postmodern denen ne varsa her şeyi kapsadığını görüyoruz. Kişinin cinsel tavrından başlayarak pop müziğin duygusal gerçekliğine karşı gelişen şüpheci yaklaşımdan, sonraları adına ambient müziği denilen deneysel müziğe ve dünya müziklerine dek her şeyi barındıran bir çizgin olmuş.

Brian: Geriye bakınca bazı şeyler göze her zaman hesaplı ve planlı işlermiş gibi görünür. Geçmişte yaptığım işleri tek bir çizgi halinde birleştirmek mümkün tabii, ama benim için o zamanlar her şey bir karmaşa halindeydi. O sıralarda sürekli, "aslında ne yapmak istediğime ne zaman karar vereceğim acaba?" diye sorar dururdum kendi kendime. Aynı soru kafamda hâlâ dönüp dolaşıyor.

Peter: Bu sana modası geçmiş sorulardan biri gibi gelmiyor mu?

Brian: Evet, biliyorum. Ama yine de, insanın içinde, çocuksu bir hayranlıkla her şeyi yapma arzusunun yanısıra, "ortalığı hâlâ toparlamadın mı?" diyen bir yetişkini aynı anda barındırması tuhaf bir şey doğrusu.

Çeviren: **Yasemin Akbaş**

MIKA

Lübnan'daki iç savaştan kaçıp kapağı sırasıyla Kıbrıs, Paris ve Londra'ya atan bir ailenin parlak çocuğu Mika Penniman, 2006'da, 23 yaşında Prince, Freddie Mercury ve Bee Gees'le karşılaştırılan bir pop mesihine dönüştü, dünya çapında 5 milyon satan "Life In Cartoon Motion" albümüyle... Şimdi, bu çizgi film hayatını "The Boy Who Knew Too Much" isimli ikinci albümüyle sürdürüyor. Mika'yla Les Inrockuptibles görüşmüş.

Neşenin demokrasisi

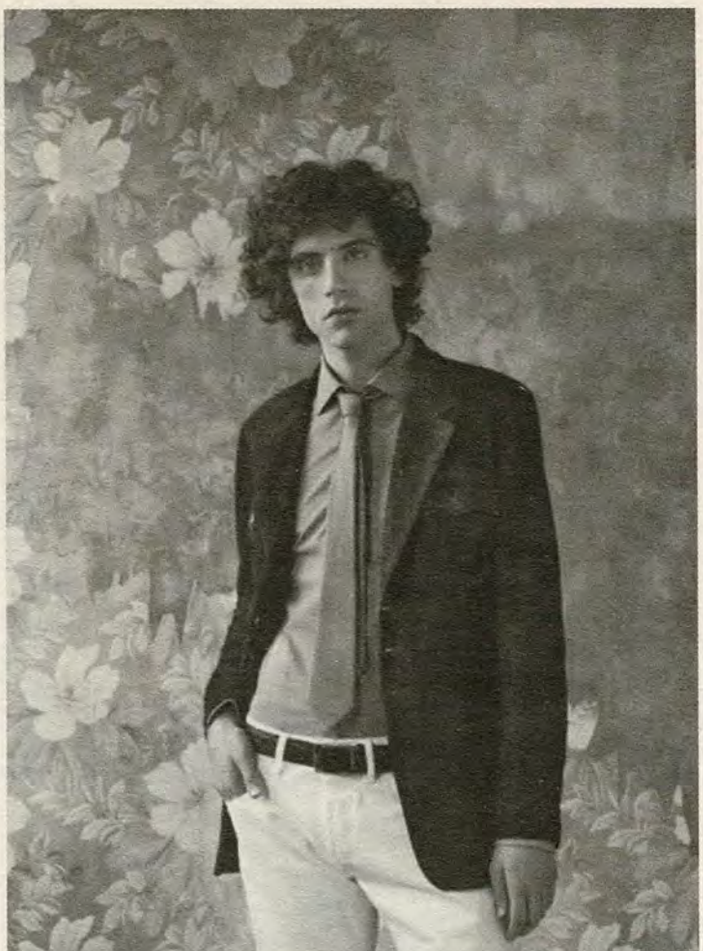

"The Boy Who Knew Too Much"ı yazmaya ne zaman, nasıl başladın? Şarkılar kendiliğinden mi sökün etti, yoksa albüm yapma fikrinin elini kolunu bağladığı, seni felce uğrattığı bir süreç yaşadın mı?

Mika: Bir yılı aşkın bir süre tek şarkı yazmadım, çünkü turnede yazmayı beceremiyorum. İlk albümü bestelediğim atmosfere ihtiyacım vardı. Hâlâ ailemle oturuyorum, evin bodrumunda küçük bir stüdyom var, bir tarafta yatak ve mutfak, öbür tarafta da piyanom... Maalesef, daireyi baştan aşağı tadilattan geçirttim ve bu hayatımın en yanlış kararı oldu. Bütün alışkanlıklarım altüst oldu. Ayrıca, benden hazzetmeyen bir takım insanların hoşuna gitmek için çabalamam da büyük hataydı. Kendimi kabul ettirmenin illâ bir yolunu bulmaya çalıştım, bunun için tarzımı değiştirmeyi bile göze aldım. Ama bir çıkmaz sokağa saplanıp kaldım, tek bir parça yazamadım.

Sonuçta sana ket vuran bu halden nasıl çıktın?

Who'nun gitaristi Pete Townshend'le samimi bir konuşma geçti aramızda, içimi binbir kuşkunun kemirdiğini anladı hemen. Bana, "bu baskıyı, bu güven kaybını her defasında yaşayacaksın, bir albüm çıkarıp turneyi tamamladıktan sonra, odana dönüp de kendi başına kaldığında, 'allah kahretsin, bir başımayım ve yeni şarkılar yazmalıyım' diyeceksin" dedi. Ayrıca, bir sanatçı olarak değil de, zanaatkâr olarak düşünmeyi tavsiye etti bana; başarının, şöhretin bir yanılsamadan ibaret olduğunu, sadece çalışarak ayakta kalabileceğini anlatmanın bir başka yoluydu bu.

Yeni baştan çalışmaya nasıl koyuldun?

Kaldırımın kenarında kusan ve makyajını toparlamaya çalışan 24 yaşındaki kalbi kırık genç kız benim. Diğer bir şarkıda, ilk cinsel tecrübesini kutlamak isteyen delikanlıyım...

Kendime yeni bir rutin oluşturdum: Her gün aynı saatte stüdyoya gidiyordum, öğle yemeklerimi belli bir saatte, hep aynı restoranda, aynı masada yiyordum. Bu benim için vazgeçilmez hale gelmişti. Stüdyoyu fotoğraflarla ve çiçeklerle donatmıştım, çünkü çiçeklere müthiş bir düşkünlüğüm var. Faturayı geçen hafta aldım, annem ağlamaklı oldu... *(gülüyor)* O düzene girdikten sonra, kendimi rahatlamış hissettim, sanki bir filmin soundtrack'ini, bir müzikal komedinin senaryosunu yapıyormuşum gibi besteliyordum; yavaş yavaş puzzle'ın parçaları bir araya geldi, bütün karakterler sahnedeki yerlerini aldı. Albümü dinlerken bunu duyabiliyorsun, her karakter kendi hikâyesini anlatıyor, ben onlara farklı seslerle hayat veriyorum. Kaldırımın kenarına oturmuş kusan ve makyajını toparlamaya çalışan 24 yaşındaki kalbi kırık genç kız benim. Diğerinde, "West Side Story"den fırlayıp gelen, ilk cinsel tecrübesini yaşamış ve bunu kutlamak isteyen delikanlıyım...

Bu albümden önce yayınladığın "Songs for Sorrow" adlı EP, karamsar ve içe dönüktü. Albümün ise bir coşku patlaması adeta...

Kafa yapan, tam mânâsıyla drug etkisi uyandıran şarkılar yazmak istiyorum; benim arzum, gerçekliğin çehresini değiştirmek. Dünyanı altüst etmek, gündelik hayatını sarsmak istiyorum, sanki gökkuşağını yutmuşsun da, bir sürü rengi ve duyguyu ağzından geri çıkarıyormuşsun gibi... Neşenin demokrasisini seviyorum, herkesin aynı anda aynı şeyi hissetmesinin getirdiği birleştirici gücü görmek hoşuma gidiyor; bazı şarkılar işte bu duyguyu yaratıyor. Ortak derin üzüntü anları için de aynı şey geçerli, çocukluğumdan beri hoşuma giden bir şeydir bu: Kitlelerin histerisi!

Michael Jackson'ın ölümünde de benzer bir hisse kapıldın mı?

Hepimiz bunu hissettik; iş maskaralığa dönüştürülmeden önce tabii... Küçükken, Paris'teki evimizde, ablalarımın elbiselerini giyip Michael Jackson, Buddy Holly ve flamenko eşliğinde dans ederdim... Sonraları, Michael Jackson gösterilerinin ihtişamının büyüsüne kapıldım. "Bu adam tamamen kendine has kurallarla, kendi kelimeleriyle müziğini yapıyor, kariyerini tasarlama ve sürdürme biçimini tamamen sıfırdan icat etti" diye düşünürdüm. Kendi kristal fanusunda varoluyordu ve tamamen müziği ve dansı üzerinden hayat buluyordu; saplantı ve kendini tahrip etme raddesinde...

Şöhret yüzünden benzer şeyler yaşamaktan korktuğun oluyor mu?

Zaman zaman, ara verme ihtiyacı duyuyorum, çünkü hayatıma yön verme tehlikesi barındıran bir takım saplantılı düşüncelere sürükleniyorum. Evimi nasıl yerleştirdiğim gibi aslında mânâsız bazı şeyler bile ürkütücü hale gelebiliyor. Bazen, "işe bak, sadece iki arkadaşım var, onlar da beraber çalıştığım insanlar" diye geçiriyorum içimden. Eski arkadaşlarımı yaşam tarzım, çalışma biçimim, işim yüzünden kaybettim. Şu aralar, hayatımı biraz istikrara kavuşturmak için bir ev almak istiyorum.

Kazandığın onca parayla, seçim yapmakta zorlanıyor olmalısın...

Sanıldığı kadar çok param yok, ama evet, bütün faturalarımı ödeyebilirim. Bu bana inanılmaz geliyor, çünkü faturaları ödemenin ciddi bir sıkıntı olduğu bir ailede büyüdüm. Aslında, hep yanıbaşımda olan annem sayesinde ayaklarım yere basıyor. Albümü Los Angeles'ta kaydetmek için şık bir mahallede çok güzel bir ev tutmuştum, ama annem bana haber vermeden sözleşmeyi iptal etmiş ve ilk albümü hazırlarken oturduğum binada küçük bir daire kiralamış. Bana "evin için ne kadar çok para harcarsan, albümün o kadar kötü olur" dedi.

Annesinin sözünden çıkmayan ve akıllı uslu kariyer isteyen biri gibi konuşuyorsun. Yaşıtların gibi biraz daha havaî yaşamak istemez miydin?

Ben her şeyi tersten yapıyorum. 50 yaşına geldiğimde, saçlarımı maviye boyayacağım ve sabahtan akşama ecstasy tabletleri çiğneyeceğim!

Çeviren: ***Siren İdemen***

THE BEATLES

Amanda Palmer, Roll'un 134. sayısında bir anısını aktarıyordu: "Genç bir grupla turnedeydik, sahnede çalarlarken onları sahneden iner inmez turne otobüsüne biner ve 'Guitar Hero' oynarlardı... Sahne dışında enstrümanlarını ellerine aldıkları tadına varmak yerine, onun sanal bir versiyonunu oynamaktan zevk alıyorlardı..." Onca sene sonra Roll'un da hayatın sa açıklayabilirsiniz? Mazeretimiz var, Beatles'çıyız biz. Düzeneğimizi kurduk, bir adet "The Beatles: Rock Band" edindik, o

WALRUS'UN KALBİN

'70'lerdeki "Pong"u hatırlayanlarımız vardır. Ya da şöyle diyelim: Tenis simülasyonu. Bir beyaz nokta, kara ekranın kaba piksellerinde sağdan sola gider gelir. Dilerseniz tek, dilerseniz çift kişi saatlerce bu küt oyuncağın törpülemesine dahil olursunuz.

Peki "Pac-Man" ya da tetris? Bunlar '90'larda, bilgisayarları sabaha kadar az mı açık tutmuştur? Bilgisayarla yapılan her bir işin arasında mutlaka bir tetris bloğu yok muydu o dönemlerde? İster işten bir ufak kaçış, ister kendi kendimize naçizane bir keyif sürme çabası olsun, ekranda akan o bloklar yerini bulmaya çalıştıkça, biz de şu dünyadaki yerimizi bulmaya çalışıyor, ekrandaki boşluklar doldukça, hayatımızdaki boşlukları mı doldurduğumuzu sanıyorduk acaba?

Bu ve benzeri "arcade game" denilen primitif video oyunları, herhangi bir üstün beceri gerektirmeden, tamamıyla alışkanlığın getirdiği ustalıkla uzayıp gider ve puanınıza puan katardı. Yaşı elverenler için '80'lerin başlarında sokak aralarında çoğalan Atari salonlarındaki oyun kasaları muhtemelen bir başka mahalle arkadaşınızdı. Hele hava yağmurluysa elinizdeki birkaç kuruşu, muhtemelen okul harçlığınızı bir kalemde yakardınız. Bir hafta okula yaya gidip gelmek bile sonraki haftalar için kimilerimizi hiç mi hiç hizaya çekmezdi. En büyük âlem, üç-beş arkadaşla toplanıp günübirlik bir oyun konsolu kiralamaktı. Tabii zaman video zamanları. Beta-VHS çekişmeleri, bantlarda film sonrası çıkan gizli müzik videoları...

'90'larda Nintendo, Sega markaları devreye girdi. Sonrası, bilgisayar temelli oyunlar ve gittikçe kuvvetlenen, sadece oyun amaçlı kullanılan Playstation, Xbox 360, Wii gibi yeni jenerasyon aletleri –ki artık bu konsollar bir bilgisayar ve video oynatıcı gibi çalışıyorlar: Onlarla internete bağlanabiliyorsunuz, download yapabiliyorsunuz, DVD, blue-ray gibi formatlarda video izleyebiliyor veya dijtal müzikçalar gibi kullanabiliyorsunuz. Kendi oyunlarınızı yapıp sanal âlem üzerinden dağıtabiliyorsunuz ve/veya oynayabiliyorsunuz. Epeyce palazlanmış bir video oyun sektörü...

Son 10-15 yılda kimi müzik yapma formüllerinin ve buna bağlı olarak müziğin çehresinin değiştiğine de peyderpey şahit olduk. Müzik-elektronik ilişkisi birbirine yabancı olmamakla birlikte, bu yıllardaki en temel fark, bir bilgisayar yazılımının desteğiyle müziğin kişisel hale bürünmesi oldu. Aslında bu da, çok sevdiğimiz DIY (kendin yap) etiğinin bir uzantısından başka bir şey değildi galiba.

1996 yılında Massachusetts'li Harmonix firması bir müzik-video oyununu piyasaya sürdü. Ve olanlar oldu. Hem video oyunlarının popülaritesi arttı hem de bilgisayarla fazlasıyla haşır neşir olan asrî zamanların evinden çıkmayan müzisyenleri, Harmonix'in genç ve müteşebbis ikilisi tarafından ihya edildi. Geleneksel video oyun enstrümanları olan klavye, mouse, joystick ve benzerlerinin yerini müzik enstrümanları kisvesindeki yeni kontrolörler aldı. Büyük çoğunluğu parmaklarınızı hızlı hareket ettirme becerisine dayalı olan video oyun âleminin içerisine, bu kez müziği dinlemek ve dinleyerek çalmak, eşlik etmek gibi ulvî amaçlar da dahil oldu.

Bu grup simülasyon oyunlarının ağababaları "Guitar Hero" ve "Rock Band" serisine ilaveten, 9 Eylül'de (09.09.09 tarihinde), üzerine uzun süredir konuşulan ve beklenen "The Beatles: Rock Band" piyasaya çıktı...

Bu koca grubun şanına yakışır şekilde, belli bir grubun külliyatına vakfedilen ilk Rock Band oyunu bu. İlk dönem rock'n'roll'larından post-hippi şarkılarına, sadece Beatles şarkıları çalarak grubun tarihini katediyorsunuz böylece. "Guitar Hero"nun Aerosmith, Metallica ve çıkması beklenen Van Halen versiyonlarının aksine, bir tarihsellik içindesiniz, ayrıca istediğiniz karaktere demir atabilirsiniz. Sadece gitarla da yetinmiyorsunuz, Rock Band usûlünce ister tek tek, ister grup halinde çalabiliyorsunuz.

Harmonix'le beraber, Apple Corp. ve Beatles'ın efsane yapımcısı George Martin'in oğlu Giles Martin "The Beatles: Rock Band"in ortaya çıkışında sacayağını teşkil ediyor. Ve malûmunuz dört kişi: Yoko

"Rock Band" video oyunları serisinin son sürümü olaraktan Türkiye'de bulunabiliyor. Tabii öncelikle

ı gözlerdik, kız hayranları gözyaşları içinde tezahüratlar yapar, bağırır çağırırdı. Bizim delikanlılarsa ını görmedim! 'Guitar Hero' gerçekte yaşamakta olduklarının fantezisiydi ve işin tuhafı, hayatın anal versiyonuna dev bir adım atmasını, video oyunları âleminin hain tuzağına düşmesini nasıl oyuncak gitarımızı kuşanıp gecelerimizi kırk yıldan süzülen o güzel şarkılara emanet ettik...

ne seyahat

"The Beatles: Rock Band", 150 lira civarında bir fiyatla, gitar hediyeli e uygun bir oyun konsolunuzun ve HD televizyonunuzun olması icap ediyor.

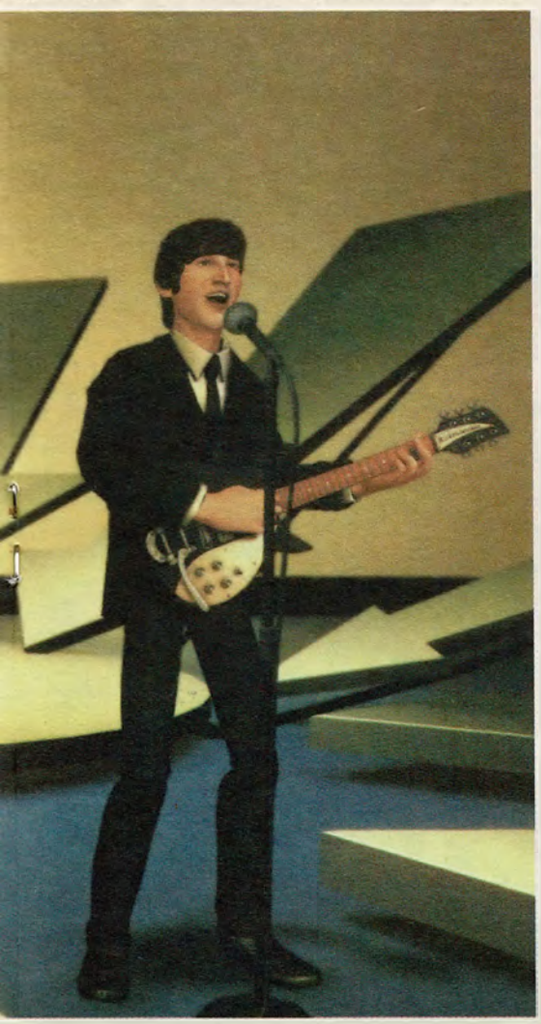

Ono, Olivia Harrison ve yaşayan Beatle'lar, Paul McCartney ile Ringo Starr. Yoko Ono uzun süre oyun projesine muhalif olup sonrasında yelkeni suya indiriyor.

"Guitar Hero"yu oynadıktan sonra oyunun gizilgücünü görüp Beatles'a uyarlanmasında önayak olan kişi ise, George Harrison'ın müzisyen oğlu Dhani Harrison. MTV aracılığıyla Harmonix'e konuyu açıyor. Nihayetinde 250 The Beatles parçası arasından en sevilen şarkılardan oluşan bir liste çıkarılıyor. Bu listenin içerisine az bilinen, listeleride yükselmemiş parçaları da (misal, Londra/Apple stüdyolarının terasında kaydı yapılmış "Dig A Pony") dahil ediyorlar.

Oyun biz oyuncular tarafında ise şöyle işliyor: Bir oyun CD'niz var ve bu CD, HD televizyona bağlayabileceğiniz üç sistem aracılığıyla oynanabiliyor: Microsoft'un Xbox 360'ı, Nintendo'nun Wii'si ve Sony'nin Playstation 3'ü. Bu konsolun yanısıra, bu oyuna ait, kumanda işini gören en az bir adet enstrümana ihtiyacınız var.

İlginç olan, oynayanların, ağız birliği etmişçesine, Beatles'ı daha önce hiç böyle duymadıklarını farketmesi. Anlaşılan, bu sadece bir oyun değil...

HD televizyon ekranına bağladığınız konsol ve bu konsola kablosuz olarak bağlı enstrümanın bir araya gelmesiyle ekipmanı tamamlıyorsunuz. Biraz daha iyisi, sesi ampli aracılığıyla aktarmanız. Oyun, hazırlık mahiyetinde, Beatles'ın konser, stüdyo kayıtları ve filmlerinden fragmanlar içeren "Here Comes The Sun"ın ve "I Am The Walrus"un yayıldığı masal gibi bir çizgi filmle açılıyor.

Başlayalım mı artık? Gitarist hazır. Şarkı gelsin! Ekranda, çizgi filmin önünü kaplayacak biçimde perspektif içinde uzanan bir gitar sapı bulunuyor. Altı telin arası, sanki beş şeritli bir otoyol ve sanki arabalar (yeşil, kırmızı, sarı, mavi, turuncu) üstünüze üstünüze geliyor. Tam eşiğe (mazgala?) geldiklerinde, elinizdeki oyuncak gitarda beş perdeye karşılık gelen beş ayrı renkten tuşlara basarak bu cisimleri avlamanız gerekiyor ki, şarkı bütün sesleriyle tamamlansın ve size puan kazandırsın. (Dikkat, sol şeritten yeşil geliyor, yeşil tuşa bas, orta şeritten sarı ilerliyor, vur sarıya!) Tabii, gitarda perdelere basarken, diğer elinizin altındaki tuşu pena vuruşu yapar gibi aşağı yukarı hareket ettirmeniz gerekiyor. Kısacası, el-göz koordinasyonuna ve reflekse bağlı olarak renkleri takip ediyorsunuz. İlk elden tetris gibi oyunların izinde, herhangi bir "arcade game"i andırıyor. Fakat öğrendikçe ve ilerledikçe, alıştığınız veya bildiğiniz parçalar sayesinde, kulağınız da devreye giriyor. El-göz ikilisine sadece bir arkaplan teşkil ettiğini sandığınız müzik, artık oyunun tam göbeğine yerleşiyor.

"The Beatles: Rock Band"de 45 Beatles parçası var. Her bir parçaya eşlik eden bir de animasyon video. Videolarda mekânlar, dörtlünün kılık kıyafetleri, saçı başı, enstrümanları gerçeğe uygun olarak modellenmiş. The Cavern Club/Liverpool, 1966 Budokan/Tokyo, 1964 Ed Sullivan Show/NY, 1965 Shea Stadı/NY ve 30 Ocak 1969 Apple Corp stüdyoları çatı terası...

Elinizdeki kontrolör enstrümanlar ise –tabii arzu ederseniz ve eğer ekstra ödeme imkânı bulursanız– John Lennon'ın Rickenbacker 325'ı, Paul McCartney'nin Höfner bası, George Harrison'ın Gretsch'i ve Ringo Starr'ın Ludwig davul setinin replikaları... Olmadı, "Rock Band" veya "Guitar Hero"nun enstrümanlarını da kullanabiliyorsunuz. Bir de karaoke kıvamında şarkı mikrofonu kullanılabiliyor ki, kimi oyunculara göre oyunun en keyifli kısmı burası.

45 parça, karmaşıklığına göre ayrı bölümlerde sıralanıyor. ("Hello, Goodbye", "Come Together", "Lucy In The Sky With Diamonds" acemilere hitap ederken, "Revolution", "Octopus's Garden", "I Me Mine", "Get Back" kaşarlanmışları hedef alıyor.) Ayrıca her bir şarkının kendi içerisinde kolay, orta, ileri ve ustalık seviyelerine göre çalma kategorileri var. Kolay versiyon, bize kullandığımız enstrümanın asgari notalarını gösteriyor. Geri kalanını oyun kendi kendine çalıyor. Seviye yükseldikçe size aktarılan notalar artıyor, dizi hızlanıyor, karmaşık bir hale bürünüyor ve dolayısıyla motor beceriniz devreye giriyor. Solo yapabiliyorsunuz ve tabii ki yaptığınız solo tartılıyor ve müziğiniz güzelleşiyor, puan alıyorsunuz. Kaçırırsanız, şarkının can damarı olan sesler eksiliyor ve dolayısıyla müzik tatsızlaşıyor. Nihayetinde bir oyun bu ve puan sistemi devrede. Müzisyen gönüllüleri tavlayan "bu şarkıyı şöyle çaldın, iyi solo attın" gibisinden sırt sıvazlamalar ve bol bol puan!..

İlerledikçe gitarınızdaki vibrato kolunu da devreye sokuyorsunuz, keyfiniz katlanıyor. Ya da gitarın sapını hatasız bastığınız üç-beş nota ertesi havalandırıyorsunuz ve Beatlemania çığlıkları oyununuza düşüyor. Hepsi birer aşama. İlerledikçe geride bıraktıklarınız sizi tatmin etmez oluyor, icabında aynı şarkıyı bir daha oynuyorsunuz, bir daha bir daha!..

İlginç olan, oynayanların, ağız birliği etmişçesine, Beatles'ı daha önce hiç böyle duymadıklarını, hiç böyle dinlemediklerini farketmesi. Anlaşılan bu sadece bir oyun değil, şarkının tam kalbine, merkezine doğru bir seyahat! Tahmin edersiniz ki, ortaya yoğun bir The Beatles muhabbeti iniyor: "En sevdiğim Beatles şarkısı", "en sevmediğim Beatles şarkısı", "Harrison'ın şarkıları nasıl da zormuş", "kulağıma bu kadar basit gelen şarkı meğer ne kadar da karmaşıkmış"...

"Niye insanlar gerçek gitar çalmıyor da ekran karşısında numara kesiyor?" sorusunu, NY Times Magazine'de Daniel Radosh şöyle cevaplıyor: "Bu sadece bir oyun. Ona bakarsanız, niye insanlar gerçek silahlar kullanmıyor veya sokaklarda delice araba sürmüyor?"

Harmonix kurucularından Alex Rigopulos, "herkesin doğuştan bir müzik yapma dürtüsü vardır" diyor ve ekliyor: "Bizim derdimiz müzisyen olmayanları buna inandırmaktı, ki umarım bu onların eski usûl, gerçek müzik yapmalarına vesile olur." Eline hiç gitar almamış yedi buçuk yaşındaki kızım Maya, ekranın karşısına geçtikten 10-15 dakika sonra oyunla hemhâl oldu. Yarım saat sonra da gerçek elektrikli gitara terfi etmek istediğini söyledi.

Bu oyun kendi macerası içerisinde bir oyun olarak kalabileceği gibi, Rigopulos'un dediğine benzer biçimde, sizi gerçekliğe de pekâlâ taşıyabilir. Yıllarca sırtında mandolin, elinde melodika taşımış bir kuşağın bir enstrümana sap olamamış ferdi olarak Maya'ya imrenerek bakıyorum.

Cem Sorguç

ONÜÇÜBİRYERDE: **BEATLES** ALBÜMLERİ TEK KUTUDA

13 resmî Beatles albümü, ayrıca albümlere girmeyen şarkılardan oluşan "Past Masters", bir de dokümanter, bugünün teknolojisinin imkânlarıyla elden geçirildi, bir kutuya girdi, "The Beatles: Rock Band" oyunuyla aynı gün piyasaya verildi. 520 dakikada, bütün bir rock tarihinin özü ve közü yatıyor adeta. "Bu şarkıları zaten biliyoruz" diyen niye, nasıl yanılır, güvenilir müzik yazarı Jon Savage anlatıyor...

Beatles olmasa dünya sıkıntıdan patlardı

Şarkı, grubun nefesli çalgıların hayranlık verici fanfarıyla bütünleşerek enstrümanlarına abanmasıyla başlıyor. Derken geriye çekilip John Lennon'ın sesine bırakıyorlar meydanı. Lennon, ritm gitarı ve arada bir gelen davul tımbırtılarının eşliğinde, şarkının toplam iki mısra olan sözlerini söylüyor:
"I want you, I want you so bad / I want you so bad, it's driving me mad" (Seni istiyorum, öyle fena istiyorum ki / Öyle fena istiyorum ki seni, delirtiyor resmen beni).
"I Want You (She's So Heavy)", John Lennon'ın Yoko Ono'ya yaktığı bir şarkı. Sözler doğrudan ve Lennon'ın bayıldığı "ilksel rock"a –"Dizzy Miss Lizzy"yi, "Twist and Shout"u hatırlayın– ve Yoko Ono'yla birlikte hayatına giren minimalizme cuk oturuyor. Yaklaşık sekiz dakika süren şarkının son üç dakikasında hakimiyet nakarat riff'ine geçiyor. Ve George Harrison'ın gitarının kurduğu katmanlar civeleklikle hakiki tekinsizlik arasında salınıyor.
Plakta ve 1987'de aktarıldığı CD formatında "I Want You (She's So Heavy)"nin finalindeki o yoğunlaşma bir distorsiyon müdahalesi gibi geliyordu. Eylül 2009'da piyasaya sürülen "remastered" kayıtta ise nakarat riff'inin katmanlarının her biri duyulabiliyor, şarkının My Bloody Valentine'ı aratmayan bir yoğunluğa geçişi izlenebiliyor.
"Abbey Road", herkesin malûmu olduğu üzere, Beatles'ın yayınladığı son albüm olmasa da, kaydettiği son albüm. Albümün B yüzünün son şarkısında, "The End"de, Paul McCartney Beatles'ın olağanüstü kariyerini özlü bir şekilde hülâsa ediyor: "And in the end, the love you take is equal to the love you make" (Ve nihayetinde, aldığın sevgi eşitlenir, verdiğin sevgiye).
Gelgelelim, "Abbey Road"un kayıtlarının ve miksajının ilk evresinde, B yüzündeki şarkılar A yüzündeydi. Yani albümün son şarkısı "The End" değildi. B yüzündeki son şarkı John Lennon'ın "I Want You (She's So Heavy)"siydi. "Abbey Road" bu ilk haliyle yayınlansaydı, Beatles'ın nihayete ermesi bir nevi "karma" olarak değil, psikolojik bir buhranın neticesi gibi sunulmuş olacaktı.
Aslında Beatles'ın dağılmasının sebebi, tam da bu birbirleriyle yer değiştiren A ve B yüzlerinin temsil ettiği iki kutup arasında yatıyor. Öyle ya da böyle, "I Want You (She's So Heavy)"nin remastered hali harikulâde.

> **"The End"de, Paul McCartney Beatles'ın olağanüstü kariyerini özlü bir şekilde hülâsa ediyor: "Ve nihayetinde, aldığın sevgi eşitlenir, verdiğin sevgiye..."**

9 Eylül 2009'da, "Please Please Me"den "Let It Be"ye toplam 12 albümden (Magical Mystery Tour"u da dahil edersek 13 albümden) oluşan Beatles külliyatı yeniden mastering edilip yayınlandı. Bu albümlere "Anthology"deki söyleşilere ilaveten şimdiye kadar duyulmamış stüdyo sohbetlerinin ve gün yüzüne çıkmamış fotoğrafların yer aldığı bir DVD eklenmiş bulunuyor.
Beatles külliyatı, 1987'den, Beatles plaklarının CD'ye aktarılmasından beri ilk defa ele alındı. Apple-EMI işbirliğiyle bu yeni mastering hamlesini gerçekleştiren teknik ekip şu noktayı özenle vurguluyor: "Bu CD'lerde, yeniden yayınlanan albümlerde şimdilerde yapıldığı gibi, ilaveler ya da eksiltmeler yok, albümler nasıl yapılmışlarsa öyleler. Ama onları 21. yüzyılın ses kalitesiyle dinliyoruz."
Her ne kadar bu külliyatın bir "box" olarak yayınlanması "The Beatles: Rock Band" video oyununun piyasaya sürülmesiyle aynı güne rastlamış olsa da, proje dört yıl önce başlamıştı. Beatles'ın dijital versiyonları yirmi yılı tamamlamıştı ve 1987'den bu yana, 1960'ların önde gelen birçok grubu (örneğin The Who, The Kinks, Rolling Stones) birkaç remiks ve/veya remaster çıkarmışlardı. Teknik olarak da kayıtların yenilenmesi gerekiyordu.
İşin teknik tarafına gelmişken, yeni teknoloji sayesinde "gürültüler"in halledildiğini ve bu "halletme"nin, teknik

The Beatles, 1968

1964'ten bir Beatlemania manzarası ve bir basın toplantısında Paul, George, John, Ringo

ekibin ifadesiyle, "gürültüyü temizlemek" değil, onu "yatıştırmak" olduğunu da not edelim. Yine de, toplam 525 dakika olan Beatles külliyatı beş dakika kısalmış bu "yatıştırma" sürecinde.

Yenilenmenin en çok yaradığı şarkılardan biri 1963 tarihli "Misery". John Lennon'ın sesindeki hafif küstahlık hissediliyor. "All I've Got To Do", "Anytime At All", "I'll Be Back" gibi şarkılardaki enstrüman / vokal ayrılığı çok az hissedilecek noktaya gelmiş. "You've Got To Hide Your Love Away", "I'm Looking Through You" ve "She Said She Said" gibi şarkılardaki komplike ses renkleri hiç kayba uğramıyor. "Good Morning, Good Morning" hatırı sayılır bir netlik kazanmış, üflemeliler iyi vurgulanıyor. "Cry Baby Cry"da şarkının tekinsiz atmosferinin kuruluşunda payı olan akustik gitar biraz daha açığa çıkıyor.

Birkaç tane de dikkat çekici farklılık var. "I Am The Walrus"un ortasındaki acayip sound –"sitting in an English garden" bölümü– törpülenmiş. "Day Tripper"ın üçüncü mısrasındaki boşluk da giderilmiş.

Netice itibariyle, dinlediğim şarkılar içinde sadece biri bana orijinal halinden çok farklı ve tuhaf geldi: "Dear Prudence". Ondaki netlik, orijinal miksajı –bir kanalda gitar, öbür kanalda tef– sınırlandırıyor, en azından ilk dörtlükte. Ama tabii bu tamamen kişisel bir yargı, ispatı mümkün değil.

Sevmediğim Beatles şarkısı pek yoktur. Benim listem "Maxwell's Silver Hammer"la başlar, onunla biter. Beatles şarkıları insana aynı anda birçok duyguyu yaşatır. Doğrudandır, tutkuludur, bazen çelişkilidir, tutarsızdır, fakat her zaman hayat doludur. Beatles'ın menajeri Brian Epstein'ın "The Beatles at Shea Stadium" belgeselinde dediği gibi: "Beatles, mutlulukla trajedinin melez niteliğini temsil ediyor, eğlencenin en güzel biçimi işte o niteliktir."

Beatles şarkıları insana aynı anda birçok duyguyu yaşatır. Doğrudandır, tutkuludur, bazen çelişkilidir, tutarsızdır, fakat her zaman hayat doludur.

Bu 12 albümlük külliyata herhangi bir noktasından girilebilir, herkes kendi keyfine göre bir güzergâh izleyebilir. Her albümde, hatta her şarkıda başka bir Beatles çıkar karşımıza. Dolayısıyla her kuşak kendi imgesinde bir Beatles yaratabildi hep. Ama resmi sadeleştirmek için bir dönüm noktası belirlemek gerekirse, 1965'in son günlerinde yayınlanan "Rubber Soul" o dönüm noktasıdır. Haptan esrara ve LSD'ye, toyluktan olgunluğa, pop'tan rock'a geçişi imler "Rubber Soul".

Oasis'in Beatles'ın 1965'teki giyim stilini ve 1966'daki müziğini yeniden ortaya sürerek ikinci bahar yaşatmaya başlaması, birçoklarının gözünde 1965'in rock tarihinin başlangıcı olduğu fikrini pekiştirmiş olmalı. 1965 karşı kültürün ilk kıpırdanışlarına, Dylan'ın sökün edişine, kafa müziğine sahne olmuştu. Fakat, ondan önceki üç yıl çok daha büyüleyiciydi. 1962-65 arasındaki üç yıl gerçek bir patlama dönemiydi. Yalnız Beatles için değil, Britanya popu için. Gençlik Viktoryen kültürün kalıplarını söküp attı üstünden. Ve Britanya pop adası haline geldi.

Beatles devrimciydi. Bunu 1963'te yaptıkları şarkılarda duymak mümkün. Hemen her şarkı müthiş bir enerji barındırıyor. Ergen hormonlarını sound'a dönüştüren bir enerji bu. Ve müthiş bir zincirlerinden boşanma duygusu... "I'll Get You"yu, "She Loves You"yu, "Please Mr. Postman"i ve "Money"i bir dinleyin hele...

Olağanüstü bir TV görüntüsü var. Tarih Aralık 1963, Beatles Liverpool'da, Empire'da çalıyor. "Money"i söylüyorlar. Gitarlar kaptırmış giderken John Lennon çığlığı basıyor: "I want to be free!" O anda kamera seyirciye dönüyor, Beatles'ın hemşerilerine. Kendilerinden geçmiş genç kızların arasında orta yaşlı bir kadın göze çarpıyor, yanında kızı var. Hiç ses çıkarmadan seyrediyorlar Beatles'ı, meditasyon yapıyorlar adeta. Ama gözleri ışıldıyor, katışıksız bir hazla ışıldıyor, bir iç ışıkla. Beatlemania Beatles'dan daha büyüktü. Ve Beatles bunu biliyordu. Güçleri bu komünal hazdan geliyor. George Harrison'ın sonradan dediği gibi: "Beatles dünyayı sıkıntıdan patlamaktan kurtardı." Dahası, öyle bir özgürlük fikri yaydı ki –ve hatta o fikrin cismiydi de denebilir– aradan neredeyse yarım yüzyıl geçmiş olmasına rağmen, hâlâ bir deniz feneri olarak duruyor karşımızda. Hepsi bu box'ta: Hiç durmayın, derin dalın.

Jon Savage *(Derleyen: Y.G.)*

"ABBEY ROAD" VE BEATLES'IN SON NEFESİ

Bu sene "Abbey Road"un 40. yıldönümü. Beatles diskografisinde "Let It Be"nin öncesinde "sonun başlangıcı" gibi duran albüm, aslında "sonun bitişi"ydi... "Let It Be" yayınladıkları son albümdü, ama "Abbey Road" yaptıkları son albüm. Müzik gazetecisi John Harris incelemiş, araştırmış, başta Paul McCartney olmak üzere şahitlerin ifadelerine başvurmuş... "Son"un uzun öyküsünü Mojo'dan roll'ladık...

THE END

The Beatles, 1967

John Harris: *(Mojo yazarı)* 30 Ocak 1969'da, Apple Stüdyoları'nın çatısındaki terasta John, Paul, George ve Ringo "Get Back" adını verdikleri albümdeki şarkıları çalıyordu. Kameraların kaydettiği ve "Let It Be" filminde perdeye gelen bu son Beatles konseri polis müdahalesiyle son bulmuştu. Savile Row caddesinde izdiham vardı, çatıdaki Beatles trafiği kilitlemişti. Sonradan "Let It Be" adını alan albümün kayıtları Mayıs sonunda tamamlandı. Yayın tarihi Temmuz 1969 olarak belirlenmişti, ama önce eylüle, sonra da aralık ayına ertelendi. Ve neticede, albüm 1970 mayısında Beatles dağıldıktan sonra yayınlandı. Şubat 1969'da, Beatles'ın müteveffa menejeri Brian Epstein'ın ortağı Dick James, Beatles'ın telif haklarına sahip olan Northern Songs plak şirketini, ATV adlı televizyon şirketine satmıştı. Beatles da Northern Songs'a ortaktı, ancak söz sahibi olan Epstein'in hisselerini de devralan Dick James'di. James, bu satışı Beatles'a haber vermeden – Beatles'la ilişkisi limonîydi–, yani şirketi onların almasına imkân tanımadan yapmıştı.

"Ve nihayetinde, aldığın sevgi eşitlenir, verdiğin sevgiye." Tesadüf. Bir âlim edasıyla oturup "Beatles'ın sonu, dolayısıyla bunu özetleyen sözler yazmalıyım" demedim.

Lennon'ın, George ve Ringo'yu da ikna ederek yardıma çağırdığı Stones'un eski menejeri Allen Klein ise Beatles'ı kurtarmak için finans çevrelerini devreye sokmaya çalışıyordu. Ancak, potansiyel destekçilerle yapılan bir toplantıda, John Lennon'ın "şişman kıçlarının üstünde oturan takım elbiseli adamlar tarafından sikilmekten bıktım" diye kükremesi, Klein'ın Beatles şarkılarını ATV'den geri alma planını suya düşürmüştü. McCartney baştan beri Klein'ın Beatles'ın malî yöneticisi olmasına karşıydı, o sorumluluğu müstakbel kayınbiraderi ve Eastman mülkünün varisi John Eastman'ın üstlenmesini istiyordu. John, George ve Ringo da buna yanaşmıyordu. Ve bu anlaşmazlık Beatles'ı hızla sona yaklaştırıyordu.

1969'un 12 Mart'ında Paul McCartney Linda Eastman'le evlendi, aynı gün George Harrison ve karısı Pattie Boyd esrarla yakalanıp tutuklandı. 25 Mart'ta John Lennon ve Yoko Ono, Amsterdam Hilton'unun 902 numaralı odasında, savaşa karşı ilk yatak eylemini yaptılar. İkincisi 26 Mayıs'ta Montreal'deydi. Ringo Starr ise Peter Sellers'la birlikte, Terry Southern'ın aynı adlı romanından uyarlanan "The Magic Christian"da oyunculuk yapıyordu.

Temmuz başında Beatles yeniden stüdyodaydı. 30 Ocak'taki "çatı konseri"nden bir ay sonra Lennon "I Want You"yu, Harrison "Something"in taslağını, McCartney "Oh! Darling"in birkaç versiyonunu yazmıştı. Mayıs başında Ringo'nun "Octopus's Garden"ı ve McCartney'in "You Never Give Me Your Money"si şekillenmişti. Uzun yıllar hak ettiği ilgiyi görmeyen "You Never Give Me Your Money"in nakaratı Beatles'ın o günlerdeki ruh halini özetliyordu: "Oh that magic feeling / Nowhere to go" (Ah o sihirli his / Gidecek yer yok). 1969'un başında stüdyoya girdiklerinde "Get Back"in Beatles'ı eski günlerine götürmesini ummuşlardı. Sonuç tam aksi oldu, "yuvaya dönmek" bir yana, birbirlerinden ve Beatles'ı tanımlayan rock'n'roll'dan uzaklaşmışlardı. "Abbey Road"un "Get Back"in yapamadığını yapması arzulanıyordu.

Paul McCartney: Başka yönlere gitmek sağlıklı bir tavırdı, ama geriye dönmek de iyi bir şeydi. George Martin'e "George, yeni bir albüm yapmak istiyoruz, bizimle birlikte olur musun?" dediğimizde, tam olarak nasıl bir karşılık vermişti hatırlamıyorum, ama aşağı yukarı şöyle bir şey demişti: "Peki, ama eskiden nasıl yapıyorsak yine öyle yapacağız. Şarkıları ince ince işleyeceğiz". Sanırım "Get Back / Let It Be" dönemindeki lakayt, umursamaz tavrımıza içerlemişti. "Get Back / Let It Be" yıpratıcı bir tecrübeydi gerçekten. Birçok güzel tarafı da vardı elbette, ama yuvaya dönmek, tanıdık bildik sulara demir atmak hepimize iyi gelecekti: George Martin, Abbey Road stüdyosu, şarkıların tavında dövülmesi, kimsenin burnundan solumaması...

Harris: Harp halindeki dört Beatle aniden sulh olmuş, George Martin babacan sihrini icra etmek için kolları sıvamış, "Beyaz Albüm"deki kasvetli atmosfer yüzünden gemiyi terkeden emektar ses mühendisi →

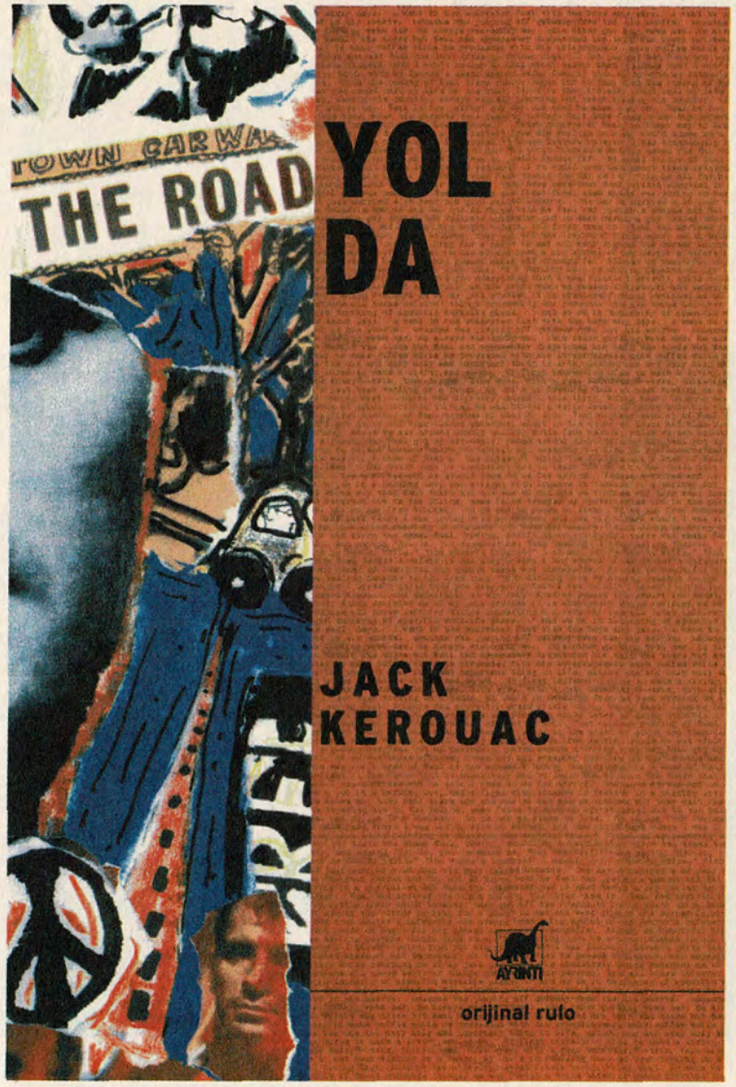

Neal, Kerouac, diğerleri / Kimi şair, kimi yazar, kimi serseri / Bir avuç arkadaştılar / Düzenden uzakta, başka bir hayatın peşinde / Amerika'yı baştan başa katettiler / Bazen tek başlarına, bazen bir arabaya tıkışıp dostlarıyla / Bazen bir otostopçuyla / Ya da âşık oldukları bir kadınla / Yolda özgürlük vardı / Yolda hayatın anlamı / Yolda caz vardı, / Cazın tanrıları ve ruhlara işleyen ritimler / Onlar "beat kuşağı"ydılar / Farklıydılar, özgürdüler, düzenin dışındaydılar / Ve hep yoldaydılar...

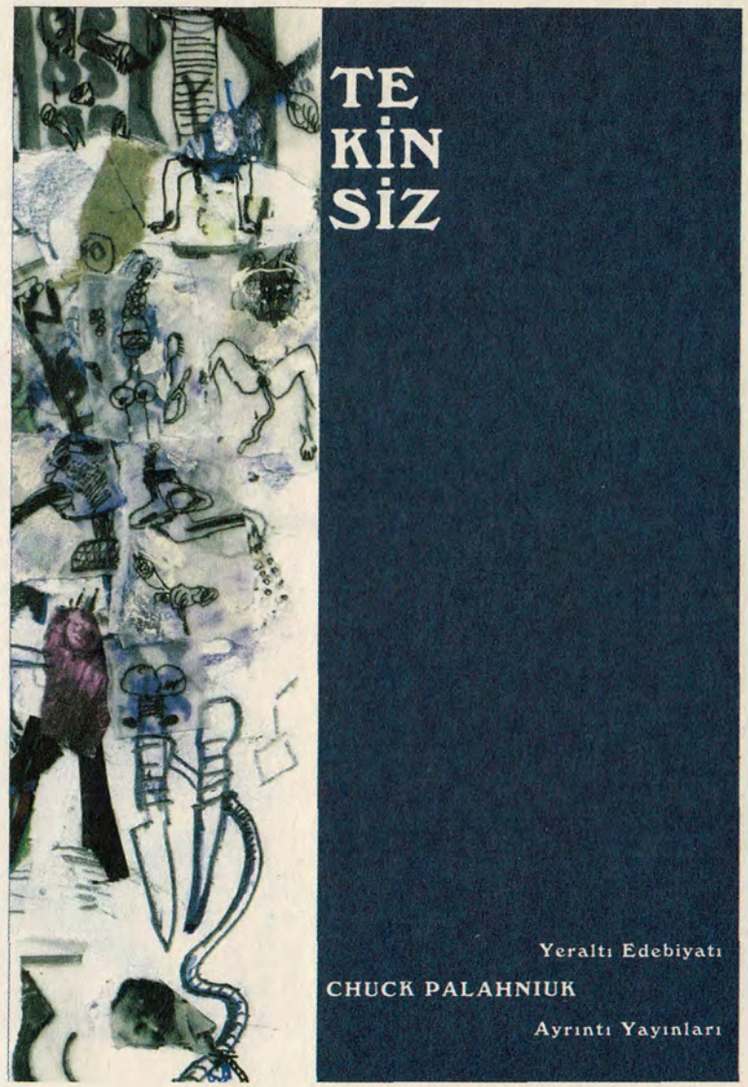

Siz ne kadar ileri gidebilirsiniz?
"Her şey bir ilanla başladı. Üç aylığına hayatımızı geride bırakıp inzivaya çekilecek ve şaheserler yaratacaktık. Bu daveti kabul edip bir araya geldik." Leydi Çöpçü, Ajan Fitneci, Aziz Bağırsaksız ve diğerleri. Parıltılı "şöhretler" dünyasına kapağı atmak için tırnak sökmeyi, penis kesmeyi, insan pişirip yemeyi bile göze aldılar. Ancak hikâye çok daha başkaydı...

Hobyar Mah. Cemal Nadir Sk. No:3 Cağaloğlu / İSTANBUL
T: 0212 512 15 00 pbx F: 0212 512 15 11
M: info@ayrintiyayinlari.com.tr W: www.ayrintiyayinlari.com.tr

AYRINTI

Genel Dağıtım PUNTO

PUNTO KİTAP HİZ. A.Ş.
Çobançeşme Mah. Altay Sk. No: 8 Yenibosna 34196 İstanbul
T: 212 496 10 50 F: 212 551 30 13 E: punto@puntokitap.com

Geoff Emerick geri dönmüştü. Moraller yüksekti... "Abbey Road" efsanesi böyle diyordu, ama hakikat başkaydı. "Abbey Road" kayıtlarının büyük bölümü kötü duygularla, atışmalarla ve giderek büyüyen malî sorunların yarattığı gerilimle malûldü.

Ian MacDonald: *("Revolution In The Head / Kafadaki Devrim"in yazarı)* "Abbey Road" dostane hoşgörüyle çocuksu şiddet arasında gidip gelen çalkantılı bir atmosferde kaydedilmişti. Hatta bir ara, John Lennon, kendi şarkılarıyla Paul McCartney'in şarkılarının plağın ayrı yüzlerinde olmasını bile istemişti.

Harris: Lennon, Yoko Ono'ya daha fazla zaman ayırmak istediği ve Paul'le George'un iğnelemelerine maruz kalmamak için pek ortalıkta görünmüyordu. Ringo da sadece kendisine ihtiyaç duyulduğunda Abbey Road'a geliyordu. Dördü de stüdyoda olduklarında ise tıpkı "Beyaz Albüm" kayıtlarındaki gibi, şarkıların iskeletleri kaydedildikten sonra her biri ayrı odalara çekilip neredeyse solo albüm yapıyormuş gibi kendi şarkılarının üzerinde çalışıyorlardı.

McCartney: Aramızda çekememezlik hiç olmamıştır, ama tatlı bir rekabet hep vardı. "Abbey Road"un önemli bir özelliği, gitar tarzlarımızın arasındaki farkın belirgin bir şekilde gözükmesidir. John'un gitarı sert ve ataktır. George'unki ise liriktir. Benimki ikisinin tam arasıdır.

Harris: "Abbey Road"la ilgili hep şu soru geliyor akla: Beatles o albümün "son söz"leri olduğunu biliyor muydu? Rivayet muhtelif.

McCartney: "Abbey Road"un son durak olduğunu biliyorduk bir bakıma. "Get Back / Let It Be"nin son albümümüz olduğunu düşünmüştük. Ondan sonra bir albüm daha yapmaya başladığımızda, "artık bu kesinlikle son" dedik, ama bunu kendi kendimize dedik sadece. Elbette hepimizin kafasında aralık duran bir kapı vardı, çünkü ne olacağını kestirmek mümkün değildi. Ama dairenin tamamlandığına dair güçlü bir duygu vardı hepimizde.

John Kurlander: *("Abbey Road"un ses teknisyeni)* Ben "Here Comes The Sun"ın kayıtlarında katıldım ekibe. Gerginlik dördü bir arada olduğunda çıkıyordu. Tek başlarına ya da ikili, üçlü olduklarında ortalık sütlimandı. Ama dördü bir arada olunca, olay "The Beatles" haline geliyor ve soğuk rüzgârlar esmeye başlıyordu. Arada bir sesler de yükseliyordu. Tartışmalar incir çekirdeğini doldurmayacak ayrıntılardan çıkıyordu. Temel konularda bir görüş ayrılıkları yoktu, majör bir anlaşmazlığa, onun yarattığı ciddi bir münakaşaya hiç tanık olmadım... Bir Yoko Ono sorunu vardı ama. Yoko, kızı Kyoko ve Lennon'ın oğlu Julian'la İskoçya'da tatildeyken kullandığı arabanın hendeğe yuvarlanması sonucunda belini incitti ve Londra'ya döndü. Lennon'dan ayrı kalmamak için de stüdyoda kalmaya başladı. Abbey Road'un iki numaralı stüdyosu Yoko'nun yatak odası olmuştu. Geleni gideni çoktu ve o trafik grubun konsantrasyonunu bozuyordu. Gerilimin bir kaynağı da buydu.

McCartney: Yoko'nun stüdyoda kalması yadırgatıcıydı. Ama katlanmak zorundaydık. Ona "bu yatağı stüdyodan çıkar" diyemezdik. John'un sevgilisiydi.

Harris: Bütün olumsuz şartlara, Yoko'nun yatağına, Apple'ın malî olarak yokuş aşağı gitmesine, Beatle'ların kendi aralarındaki ilişkinin çığrından çıkmasına, ayrılığın sinyallerinin giderek artmasına rağmen, "Abbey Road" şarkılarında parıldayan bir iyimserlik hâkimdi.

McCartney: "Get Back / Let It Be" döneminde dibe vurmuştuk. "Abbey Road"da o karanlık tünelden çıkıyorduk. "Here Comes The Sun", George'un duygularının bire bir ifadesiydi: "It's been a long, cold, lonely winter" (Uzun, soğuk, yalnız bir kış oldu). Kötü günler geçirmiştik, ama şimdi tekrar bir aradaydık, yapmayı iyi bildiğimiz bir şeyi yapıyorduk, olup bitenleri fazla kurcalamıyorduk ve bu memnuniyet vericiydi. Malî sorunlar kâbus gibi üzerimize çökmüştü, ama şarkıyazarlığımıza faydası dokunmuştu. George "Piggies"i (Domuzcuklar / Kumbaralar) yazdığında ne kastettiğini adım gibi biliyordum. "Taxman"i (Vergi tahsildarı) de vergi belasıyla karşılaştığımızda yazmıştı. Malî meselelerde hepimiz naiftik... Hayır, "masum" daha doğru bir sözcük. "Naif" bir tür ahmaklık ima ediyor, insanın hiç bilmediği bir alanda faka basması ahmaklık değildir. Biz müzisyendik, Liverpool'luyduk, tahsilliydik, Hamburg'da yaşamıştık. Bir hayat bilgimiz vardı. Ama para ne yapılır bilmiyorduk, işadamı değildik. Hepimiz "para bankaya koyulur, yavaş yavaş çoğalır ve memnun mesut yaşanır" diye düşünüyorduk. Sonra birden malî müşavirleri gördük karşımızda, bize dehşet verici bir hikâye anlatıyorlardı. Kazandığımız bütün parayı kaybetme noktasındaydık. Hiç aklımız ermiyordu. Kim, niçin Beatles'ın zor kazanılmış parasına göz dikebilirdi? Evet, zor kazanılmış bir paraydı. Uğradığımız şok şarkıyazarlığımızı kamçıladı, "You Never Give Me Your Money", "Carry That Weight" gibi şarkılar çıktı.

Harris: "Abbey Road" kayıtlarında Paul McCartney'nin iş etiği her zamanki gibi takdire şayandı. Bir hafta boyunca her sabah "Oh! Darling"deki vokalini çalışmıştı. Lennon'ın yazdığı şarkılara kendi şarkılarıymış gibi ihtimam gösteriyordu. "Come Together"a nefis bir piyano bölümü eklemişti. Hayran kaldığı "I Want You (She's So Heavy)"ye vokal yapmak için hazırlanıyordu. Bu arada, en azından bir defa, Beatles'ın adeta "tek bir kişi" olduğu duygusunu veren müzikal telepati tam tekmil geri dönmüştü. John, Paul ve George –George Martin'in de katkısıyla– "Because"un başdöndürücü armonisini müthiş bir uyumla icra etmişlerdi.

Kurlander: "Because" çok çabuk çıktı. George Martin bir ara kabinden çıkıp yanlarına gitti, akorlar üzerine biraz konuştular. Hepsi bu. Bir saat içinde şarkının kaydı tamamlandı.

Harris: George Harrison, 1969'un mayısında yayınlanan solo albümü "Electronic Sound"da kullandığı Moog sintisayzırını evinden aldırtmıştı. Stüdyonun 43 numaralı odasına kurulan o Moog "Abbey Road"un alamet-i farikalarından biriydi. "Maxwell's Silver Hammer", "Because", "Here Comes The Sun", "I Want You (She's So Heavy)"deki elektronik büyü onun marifetiyle yaratılmıştı. Beatles'ın Moog hocası Manfred Mann'in gitaristi ve saksofoncusu Mike Vickers'dı. "All You Need Is Love"ın 13 enstrümanla çalınan orkestra versiyonunun şefliğini de o yapmıştı. Vicker'ın en hevesli çırağı Paul'dü.

McCartney: O alete fena tutuldum, "Maxwell's Silver Hammer"da onunla çok uğraştım. Bizimkiler de bana tilt oldular, çünkü çok vaktimi alıyordu. Aradığım sound'u bir türlü bulamıyordum.

Harris: Beatles tarihinin her meraklısı John Lennon'ın "Maxwell's Sil-

Geçenlerde "Abbey Road"un kapağına bakıp "az kalsın adını 'Everest' koyacaktık, iyi ki vazgeçmişiz" dedim. Bir mentollü sigara markasıydı, paketin üstünde bir dağ vardı.

1969 tarihli "Abbey Road"un kapağı ve The Simpsons imitasyonu

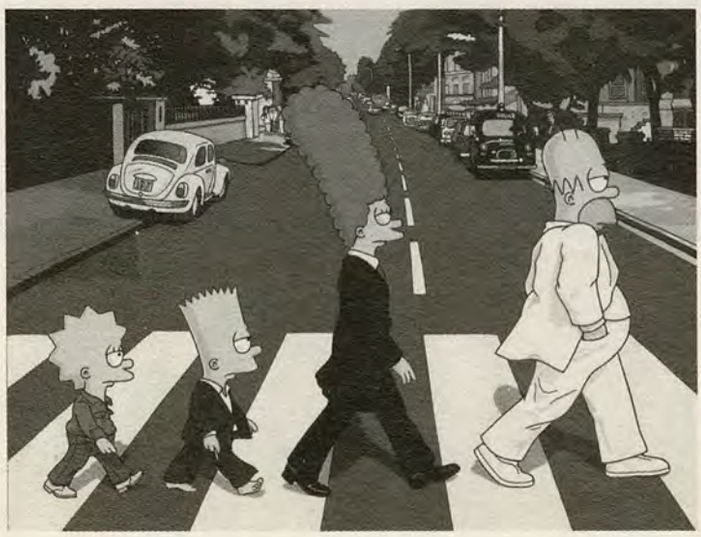

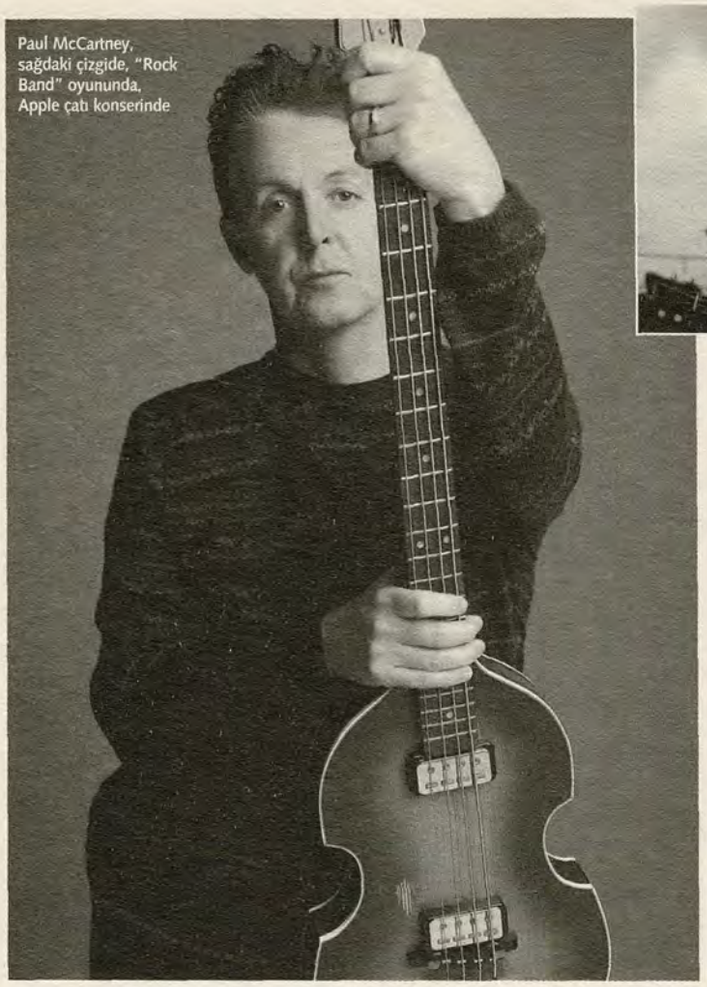

Paul McCartney, sağdaki çizgide, "Rock Band" oyununda, Apple çatı konserinde

ver Hammer" için yaptığı yorumu bilir: "O şarkıdan nefret ediyorum, Paul yüz milyon kere çaldırdı bize". Kalender mizaçlı Ringo bile şöyle diyor: "O şarkı bir cehennemdi. 'Asla dinlemek istemediğiniz bir Beatles şarkısı var mı?' derseniz, o şarkı 'Maxwell's Silver Hammer'dır." Hemen herkesin "Maxwell's Silver Hammer" kadar üzerinde mutabık olduğu bir parça da "The Medley"di. Toplam 16 dakika süren bu parça "Abbey Road"un ruhuydu. "The Medley", kimisi tamamlanmış, kimisi yarım kalmış, çoğunluğu "Get Back / Let It Be" döneminde yazılmış ve demo olarak kaydedilmiş sekiz şarkının Paul McCartney tarafından elden geçirilip uç uca eklenmesiyle oluşmuş bir parçaydı. Paul McCartney'in "You Never Give Me Your Money"siyle başlıyor, "Sun King", Lennon'ın Hindistan'da yazdığı "Mean Mr. Mustard" ve "Polythene Pam"in ardından dört McCartney şarkısı geliyor: Tuvaletin penceresinden içeri girerek McCartney'in babasının duvarda asılı resmini araklayan Beatles hayranından mülhem "She Came In Through The Bathroom Window", "Golden Slumbers" (Thomas Dekker'ın aynı isimli 17. yüzyıl şarkısının sözlerine yapılan beste), "Carry That Weight" ve zirve: "The End"... Abbey Road stüdyosundaki ekibin gözünde, "The Medley" Beatles'ın son şarkısıydı. Vedanın bütün işaretlerini taşıyordu.

Kurlander: Kimse "bu son şarkı, Beatles'a noktayı koyuyoruz" dememişti. Ama bu kısa kısa, yarım yarım şarkıların, olgunlaşmamış fikirlerin "The Medley" ("Karmakarışık") başlığı altında bir araya getirilmesi bir insanın masasını toplamasına benziyordu.

McCartney: Bizim için olay şuydu: John'la birlikte ve ayrı ayrı yazdığımız yarım şarkılar vardı, onları ya tamamlayacaktık ya da birbirlerine ekleyecektik. Mesela John'un yazdığı "Polythene Pam" tek kıtaydı.

"Abbey Road"un özelliği, gitar tarzlarımız arasındaki farkın iyice belirginleşmesidir. John'un gitarı sert ve ataktır. George'unki liriktir. Benimki ikisinin tam arasıdır.

Yeni sözler yazıp öyküyü uzatmak yerine, olduğu haliyle bırakmayı ve başka bir boyuta geçmeyi tercih ettik. Normalde bir şarkının önce başını ve sonunu, sonra da gövdesini yazarsın. "The Medley"de, her şarkının gövdesinin, arkadan gelen şarkı olmasına karar verdik. Çalmaya başladığımızda, "şuradan gidersek şu parçaya çıkarız, buradan gidersek bu parçaya çıkarız" diyerek bir sıralama oluşturduk. "Carry That Weight"te Ringo'yu bir solo çekmeye ikna ettik. Solodan hiç hoşlanmazdı Ringo. Bazı gruplar davul solosunu özellikle tercih eder, biz tercih etmeyenlerdendik. Netice olarak "The Medley" çok gönlümüze göre olmuştu. Çapraz bulmaca gibiydi.

Harris: "The Medley" Beatles'ın finaliydi ve "The End"le bitiyordu. Son mısralar Beatles'ın öyküsünün özeti gibiydi: "Ve nihayetinde, aldığın sevgi eşitlenir, verdiğin sevgiye."

McCartney: Hayatta öyle tesadüfler oluyor ki, planlanmış gibi geliyor. Halbuki hiç alâkası yok. Bir âlim edasıyla oturup "Beatles'ın sonu, dolayısıyla bunu özetleyen sözler yazmalıyım" diye düşünmedim ki. O sözler bana esti ve bir şarkı haline geldi. Şarkının adı da "The End" oldu. Olay bu. Geçenlerde birisi, "The End"in finalinin, Shakespeare'vari "kafiyeli beyit" olduğunu, Shakespeare'in oyunlarında perdenin hep bir "kafiyeli beyit"le kapandığını söyledi. Shakespeare'i çok inceledim, öğrenciliğimde özel merakımdı. Lise mezuniyet sınavında edebiyat notum A'ydı. Övünebileceğim tek akademik başarım odur. Fakat, "The End"in sonunda o kafiyeli beyiti yazarken Shakespeare hiç aklıma gelmedi doğrusu. Belki bilinçaltımda vardı, "madem perde kapanıyor, o halde kafiyeli bir beyit..." Yine de hakikatin çok daha basit olduğunu düşünüyorum, pratik bir sorun vardı, şarkıya güzel bir final arıyordum, çözüm o dizeler oldu.

Harris: "The End"li muhteşem finalden sonra tam Beatles'lık bir serendip hasıl oldu. Paul McCartney'in "Her Majesty" başlıklı 23 saniyelik gitar eskizi, "Mean Mr. Mustard"la "Polythene Pam" arasındaydı. Fakat son dakikada Paul McCartney "Her Majesty"yi çıkarmaya karar verdi. Abbey Road stüdyosu kurallarına göre, master kopyadan herhangi bir makaslama yapıldığında, nihai kopyanın ilk makarasına kesilen bölümle ilgili bir izahat notu yapıştırılırdı. Fakat sonuç şu oldu: "The End"den sonra on saniyelik bir sessizlik geliyor –bu on saniye daha sonra Beatles'ın anısına saygı duruşu olarak yorumlanageldi– ardından "Mean Mr. Mustard"ın son notası ve "Her Majesty" başlıyor.

Kurlander: "Abbey Road"un "Her Majesty"yle bitmesi bir iş kazasıydı. Yazdığım izahat notu dikkatten kaçmıştı. Nihaî kopya Paul McCartney'e dinletildiğinde, "The End"in sonunda "güzel" deyip ayağa kalkmıştı ki, o 23 saniyelik parça başladı. Beatles bu tür iş kazalarına bayılırdı, dolayısıyla "Her Majesty"yi albümde tutmaya ve "Abbey Road"u onunla bitirmeye karar vermelerine hiç şaşırmamıştım.

Harris: Sıra albümün ismini koymaya geldiğinde "Everest"te karar kılmak üzereydiler. Everest, ses mühendisleri Geoff Emerick'in içtiği mentollü sigaranın markasıydı.

McCartney: Geçenlerde "Abbey Road"un kapağına bakıyordum, birisi imzalamamı istemişti. "Az kalsın adını 'Everest' koyacaktık, iyi ki vazgeçmişiz" diye düşündüm. Kontrol kabininde Geoff'in sigara paketi dikkatimizi çekmişti. Koca bir dağ vardı paketin üzerinde. "Güzel albüm kapağı olur" demiştik. Sonra caydık, Fazla iddialı kaçacaktı. Sonra bir gün "albümün ismi Abbey Road da olabilir, hemen şu yaya geçidine gideriz..." dedim. Bu fikri herkes benimsedi.

Harris: "Abbey Road" yayınlandığında Beatles hakkında absürd bir rivayet dolaşmaya başladı. Bu biraz da, Ağustos 1969'da Charles Manson ve müridlerinin işlediği cinayetlerin esin kaynağının "Beyaz Albüm"deki bazı şarkı sözlerinin psikopatça yorumlanması olmasından beslenen bir rivayetti. Ekim 1969'da Detroitli DJ Russ Gibbs'in ortaya attığı, basının da balıklama daldığı bu komplo teorisine göre, Paul McCartney ölmüştü. Onun yerine William Campbell adlı bir dublörü koyan Beatles, hayranlarına Paul'ün ölümüne dair çeşitli ipuçları veriyordu. Ve güya "Abbey Road"un kapağındaki yaya geçidi ve Beatles'ın karşıdan karşıya geçişi Paul'ün cenaze merasimini simgeliyordu. Fotoğrafta Paul'un ayakları çıplaktı, çünkü cenaze onun cenazesiydi. Ayrıca, kapakta beyaz bir Volkswagen Beatle vardı ve plakası "LMW 28 IF" McCartney'in yaşını gösteriyordu: "Eğer yaşasaydı 28 olacaktı." Bugün "Paul McCartney dead" ibaresi google'da, içinde "Paul" geçen aramalarda ikinci sırada. 1969'da milyonlarca Amerikalı McCartney'nin "Abbey Road"dan önce öldüğüne inanıyordu.

McCartney: Çok komik bir iddiaydı, çok büyük zırva... "Abbey Road"un kapağında çıplak ayaklı olmamın çok basit bir sebebi vardı. O gün sandalet giymiştim, fotoğraf çekilirken çıkardım.

Derleyen: ***Yücel Göktürk***

[VIC CHESNUTT]

13 sene önce Roll'a koyulduğumuzda, yanıbaşımızdaydı. Dördüncü albümü "About To Choke"u yayınladığı o günlerde, ilk sayımızın itibarlı misafirlerindendi. Yine 1996'da, sağlık sorunları olan sanatçılar yararına hazırlanan "Sweet Relief" albümlerinin ikincisinde (Gravity of the Situation) R.E.M.'den Garbage'a birçok sanatçı Vic'in şarkılarını yorumlamıştı. O günden bugüne sekiz albüm daha çıkardı Vic Chesnutt. 1998'deki "The Salesman and Bernadette"ini yılın albümü seçtik, birkaç kez telefonda söyleşi yaptık, ahbaplığı iyice ilerlettik. Yolumuzu ışıtan, kalbimizi ısıtan harikulâde şarkılarına on tane daha ekledi, yeni albümü "At the Cut"ta... A Silver Mt. Zion eşliğinde kaydettiği "At The Cut" vesilesiyle Aquarium Drunkard, New Statesman, Huffington Post ve Popmatters'taki söyleşilerinden bir demet sunuyoruz. Veda sayımız onsuz olmazdı.

BİLİNÇALTIMA MÜTEŞEKKİRİM

Bir önceki albümün "North Star Deserter"a imza atan ekiple, A Silver Mt. Zion'cularla ve Fugazi'den Guy Picciotto'yla tekrar bir aradasın "At The Cut" albümünde. Bu ekiple tekrar çalışmayı niye istedin?

Vic Chesnutt: Bu benim hayalimdi. Bu adamlarla canlı çalmak büyük bir tecrübe olmuştu benim için. Sahnede bir lokomotif gibiyiz beraberken.

Son albümlerinde başkalarıyla işbirliğine girmeye daha hevesli görüyoruz seni. Yirmi yılı aşkındır müzik yapıyorsun ve hâlâ kendi sanatının içinde evrimleşmeye açıksın...

Evet. Böyle adamlarla çalmak insanı tetikte tutuyor. Bu bile kendi başına yeterli bir sebep. Bu albümü asla tek başıma yapamazdım. Buradaki notaların bazılarını milyon yıl uğraşsam çalamam. Müziğim için hayal ettiğim o dokuyu tek başıma ortaya çıkarmam mümkün değil. Bunu becerebilen insanlarla çalışmak bir mutluluk oluyor benim için. Ayrıca bu insanlar bana ilham veriyor. Bu albümü bitirdikten sonra bir haftalığına eve döndüm ve sonra Jonathan Richman'la başka bir albümün kayıtlarına başladım. Bu adamların bana verdiği ilham o kadar güçlüydü ki, arka arkaya 15 yeni şarkı yazdım Richman'la çalışırken.

Geçmişe dönüp baktığında kendini değişmiş görüyor musun?

Müziğe ilk başladığımda 23 yaşındaydım. Pike County'den, Georgia'dan çıkma bir velettim. Başka hiçbir yere gitmemiştim. Bu albümü yaparken fark ettim ki, Güney aksanım kayboldu artık. İnsan böyle değişiyor işte. O zamanlar Güneyli bir redneck'tim tam anlamıyla. Bugünse başka biriyim.

Kendi sanatınla başkalarının sanatını birleştirmek kolay olmasa gerek. Zorluklar nerede çıkıyor?

Akorları insanlara aktarmak bir mesele. Çünkü ben genelde gitar ya da piyanoda yazıyorum şarkılarımı. Zaten işin başından itibaren akorlar oluyor. Ayrıca ritm de bir dert. Ben bir folk şarkıyazarıyım. Kafamda bateriyi duyarak şarkı yazmıyorum. Kalbimin vuruşlarını dikkate alarak yazıyorum, ayaklarımı yere vurarak. Davulu düşünerek değil... Evde bir şarkı yazdığım zaman sadece ben ve gitarım oluyoruz. Sonradan insanların önüne besteyi koyduğunuzda akorlar çıkıyor ortaya. Herkes kendinden bir şeyler katıyor. Arada bir "şunu yapalım" diyorum, bir beat söylüyorum, onu deniyoruz. İşler böyle ilerliyor.

"North Star Deserter" ve "At The Cut", müzikal olduğu kadar, şarkı sözleriyle de birbiriyle alâkalı gibi. Bu ekip ve bu sound'la çalışmak şarkı sözlerini de etkilemiş olabilir mi?

"HAYATIM BOYUNCA FLÖRT ETTİM SENLE / HATTA BİRKAÇ SEFER ÖPÜŞTÜK". İNTİHARDAN BAHSEDİYORUM. YAŞAMAK İSTEYEN BİR İNTİHAR VAKASI!

SENİ BUGÜN GÖRMEM LAZIM
Vic Chesnutt bu yıl içinde, Nazan Öncel'in "Seni Bugün Görmem Lazım" şarkısında gitar çaldı, Danger Mouse ve Sparklehorse'un David Lynch'le ortaklaşa yayınladığı "Dark Night of the Soul" albümünde "Grim Augury" şarkısını seslendirdi.

Evet. Söz açısından iki albümün çok ortak yönü var. Bunlar daha ağır albümler. Son iki albümdeki sözler benim zanaatimin doruk noktaları.

Albümde, çok kabaca, ölüm ve hatıra temalarının ağırlıkta olduğu söylenebilir. Ama albümün en tüyler ürpertici şarkısı "Flirted With You All My Life". 18 yaşındayken geçirdiğin trafik kazasından bahsediyormuş gibi görünen, ama farlı yerlere uzanan, çok kişisel bir şarkı. Daha kişisel şarkılar yazmak gibi bilinçli bir tercihin sonucu mu bu?

Bu şarkı kendiliğinden çıktı ortaya. Evet, çok kişisel bir şarkı. İnsanların karşısında ilk çaldığımda gözlerim doldu. O zamana kadar kâğıt üstündeydi. Başkalarına okuyunca daha da kişisel bir hal aldı. İntihar eğilimleri olan biriyle ilgili bir şarkı şey istemiştim. Ben de intihar eğilimi olan bir insanım. Yaşamak isteyen bir intihar vakası!

Şarkının iki dizesi şöyle: "Hayatım boyunca flört ettim senle / Hatta birkaç sefer öpüştük."

İntihardan bahsediyorum. Birkaç kere intiharı denedim ve üzerine bolca da düşündüm. Bu tür insanların ölümle bir sevgi/nefret ilişkisi vardır. Şarkıda söylediğim gibi: "Tatlı yumuşaklığınla dürt beni." Şarkı, ölmek istemediğimi fark etmemle ilgili. Yaşamak istiyorum!

Bu şarkı albümün sonundaki "Granny" ile bir tezatlık oluşturuyor, daha doğrusu, aralarında karşılıklı bir bağlantı var sanki.

Doğrudur. İkisi de çok kişisel şarkılar. "Granny" rüyamda yazılmış bir şarkı. Cowboy Junkies'le Toronto'da "Trinity Revisited" albümünü kaydederken otel odasında ağlayarak uyanmıştım. Rüyamda büyükanneme bu şarkıyı söylüyordum. Hemen kâğıdı kalemi kapıp sözleri yazdım ve sonra rüyamda duyduğum şarkının akorlarını çıkardım. Bugüne kadar yazdığım en iyi şarkı. Hem duygusal hem eğlenceli. Babaannem bizim yanımızda yaşıyordu. Ben büyürken hep yanımdaydı. Bana "hayatımın aşkı" derdi, çünkü dedem ben doğmadan hemen önce ölmüştü. Benim için çok yoğun bir rüyaydı. Şarkıyı söylemek bile o kadar zor geliyor ki bana. Böyle bir hediye sunabildiği için bilinçaltıma müteşekkirim.

Portrait Gallery'ye kadar hepsi politik propagandadır. Diğer yandan, popülizm olarak sanat var: "Guernica", Goya, Mark Twain, Dylan'ın "Masters of War"u, "M*A*S*H" filmi gibi. Başlangıçta rock'n'roll da doğası gereği popülist propagandaydı.

En takdir ettiğin sanatçı kim?

Bunu özelikle gençliğimde çok düşündüm. Verdiğim karar Basquiat. En sevdiğim ressam.

En az sevdiğin sanatçı kim peki?

King of Pop'tan *(Michael Jackson)* hiç hazzetmedim. Nur içinde yatsın.

Ülkeni seviyor musun?

Sevgi/nefret ilişkisi. Malûm. Stockholm Sendromu!

Yakınlarda sağlık sektörüyle başın belaya girdi, değil mi?

Evet. Hastanelere 50 bin dolar borçlu olduğumu söylediler. Sağlık sigortası için ayda 800 dolar ödememe rağmen...

Sorun çözüme bağlandı mı?

Bürokrasinin arasında kaybolup gidiyorsun. Telefon hatları arasında beynini bulandırıyorlar ve herkes farklı cevaplar veriyor. Yıllardır sağlık endüstrisiyle yakın ilişkim var. Dünyanın her yerinde hastanelere girip çıktım. Bugün sağlıkla ilgili dönen tartışmaların çoğu tam bir komedi. Obama'nın beceriksizliğinden ve sağcıların moronluğundan kaynaklanıyor.

Obama senin için bir hayal kırıklığı mı oldu?

Bunu seçimden önce de söyledim. İlk 2004'te konuşmasını dinlediğimde, herkes bayılıyordu adama. Bence en fazla Bill Clinton tarzı bir adamdı. "Sevmedim bu herifi" demiştim. Ama ona oy verdim. Sembolik nedenlerle, bir şey umduğumdan değil. Demokrat kıyafetleri içinde bir cumhuriyetçiden fazlası değil, tıpkı Clinton gibi. Medyanın da alternatifi yok bu ülkede. Air America, Huffington Post, Democracy Now gibi alternatif mecralar, çok sükse yapmalarına rağmen, kimsenin kafasını değiştirmiyorlar. Anaakım medyayı kırabilecek güce sahip değil hiçbiri. Bu ülkede tartışma falan yok. Hep böyleydi durum.

Kendini özdeşleştirdiğin bir roman karakteri var mıdır?

OBAMA'YI İLK DİNLEDİĞİMDE "SEVMEDİM BU HERİFİ" DEMİŞTİM. AMA ONA OY VERDİM. DEMOKRAT KIYAFETİ İÇİNDE BİR CUMHURİYETÇİ. TIPKI CLİNTON GİBİ.

Geçmişten de bu tür kişisel şarkıların vardır herhalde. Bunları sahnede defalarca çalmak işleri kolaylaştırıyor mu?

Evet, alışıyorsun tabii. Ama arada bir tekrar gelip beklenmedik anlarda vuruyorlar. Daha önce de sahnede bazı şarkıları söylerken kendimden geçtiğim oldu. Mesela geçen yıl sahnede, dostum John Seawright'la birlikte yazdığım bir şarkıyı çalarken hüngür hüngür ağladım. Duygusal şarkılar söymeyeyi seviyorum sahnede. O kuyudan su çekiyorum çünkü.

Bu durum, grubun geri kalan üyelerine de yansıyor mu?

Kesinlikle. Bazen ne benim ne onların havası yerinde oluyor, o geceler öyle geçip gidiyor. Ama onların havası yerinde olmasa bile benim havam yerindeyse, bu onlara da bulaşıyor. Sahnedeki enerji çok bulaşıcıdır.

Politika ve sanat sence bir araya gelir mi?

Gelir. Bugün önümüzdeki sanat, temelde politik hamilik sisteminden ortaya çıkmıştır. Mağara çizimlerinden klasik mimariye, Bizans kilise mozaiklerinden Rönesans başyapıtlarına ve National

"Değişim"deki Gregor Samsa.

Senin imzanı taşımasını hayal ettiğin başyapıt nedir?

Matematikçi olmak isterdim. $E=MC^2$ ya da Darwin'in Evrim Teorisi'ne imza atmak isterdim.

Bugüne kadar aldığın en iyi tavsiye?

Michael Stipe henüz biz yerel bir grupken bizi izlemeye gelmişti Athens'ta. Toplasan 15-20 kere sahneye çıkmıştık. Geldi ve "çok güzeldi Vic" dedi. Ben de "hayır, hayır, çok kötüydüm, berbat çaldım" gibi cümleler sarfettim. Bana "sadece teşekkür ederim de" dedi. Bu tavsiyeyi hiç unutmadım ve tuttum.

Bugüne kadar çaldığın ya da satın aldığın en ilham verici şey neydi?

1984'te Tennessee'de arakladığım "Norton Anthology of Modern Poetry" kitabı. Hayatımda büyük etkisi var; dönüp baktığımda hayatımın en ilham verici şeyi oldu bu derleme.

Zamanda seyahat edebilsen nereye gitmek isterdin?

İskenderiye Kütüphanesi'ni görmek isterdim. Antik dünyanın tüm sırlarının saklandığı yeri.

Çeviren: **Ogan Güner**

EDEBİYAT >

"Bazı solcuların komünizmle ilişkisi aşıklar ile hakikat arasındaki ilişkiye benzer," diyen Tarık Ali'nin komünizm üçlemesi olarak tasarladığı romanların ilki olan "Ayna Korkusu", yazarın 'bir Avrupa romanı' yazma girişimi diye nitelendirdiği ve 1920'lerden günümüze solun macerasını bütün yükseliş ve düşüşleriyle harmanlayan bir eserdir.

AYNA KORKUSU
Tarık Ali
Türkçesi: Mehmet Harmancı

GEZİ >

Özcan Yurdalan, Sarı Otobüs serisinin altıncısı olarak çıkardığı bu gezi kitabında, kilometre kare başına sadece 1 kişinin düştüğü, dünyanın en az kirletilmiş coğrafyalarından sayılan tenha bir ülkede, Moğolistan'da süren göçebe hayatın peşine düşüyor.

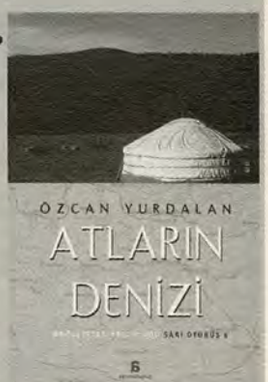

ATLARIN DENİZİ – MOĞOLİSTAN YOLCULUĞU
Özcan Yurdalan

SİNEMA >

"Benim sinemaya ilk adım atışım, Pasolini'nin asistanlığını üstlenmekle olmuştur. O zamanlar diğer rehberlerim Rossellini ile Godard'dı. Aslında bence de sinema her zaman politiktir, fakat günümüz dünyasında bize kalan tek iletişim yolu duygudur ve bu bakımdan sinema müthiş bir kaynaktır."

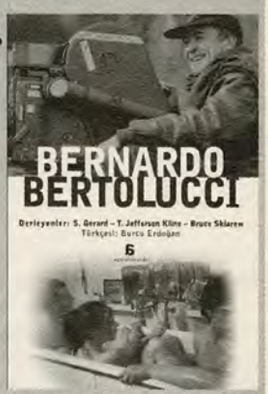

BERNARDO BERTOLUCCI
Derleyenler: S. Gerard - T. Jefferson Kline - B. Sklarew
Türkçesi: Burcu Erdoğan

SİYASET >

Agora'nın her yıl yayınladığı New Left Review seçkilerinin bu edisyonunda Tarık Ali, Walter Benn Michaels, Susan Watkins, Alain Badiou, Peter Gowan, Franco Moretti, David Harvey, Dmitri Furman, Kheya Bag ve Lucio Magri gibi yazarların makaleleri yer alıyor.

NEW LEFT REVIEW – 2008 TÜRKİYE SEÇKİSİ
Editör: Tarık Ali

www.agorakitapligi.com
tel: 0212 243 96 26-27
faks: 0212 243 96 28

agorakitaplığı

ROLL KİTAPLIĞI

Alişan Çapan Güle Güle ki Tarif Edemem (Adam)
Andrey Platonov Dönüş (Metis)
Ayşe Gül Altınay - Fethiye Çetin Torunlar (İletişim)
Cemil Kavukçu Perişanız Gecenin Karanlığında (Notos)
Etgar Keret - Samir El-Yusuf Gazze Blues (Siren)
Fredric Jameson Ütopya Denen Arzu (Metis)
Gaye Boralıoğlu Aksak Ritim (İletişim)
Hayri Kozanoğlu Küresel Krizin Anatomisi (Agora)
Hrant Dink Bu Köşedeki Adam (Uluslararası Hrant Dink Vakfı)
İştar Gözaydın Diyanet –Türkiye Cumhuriyeti'nde Dinin Tanzimi (İletişim)
Jack Kerouac Yolda (Ayrıntı)
Karl Marx Kapital Manga 1: Çizgi Roman (Yordam)
Murat Belge Sanat ve Edebiyat Yazıları (İletişim)
Nadine Gordimer *(der.)* Dile Kolay (Pan)
Nick Cave Bunny Munro'nun Ölümü (Siren)
Richard Sennett Zanaatkâr (Ayrıntı)
Robert Musil Üç Kadın (Helikopter)
Slavoj Zizek Hitchcock (Encore)
Ulus Baker Yüzeybilim Fragmanlar (Birikim)
Yusuf Atılgan Aylak Adam (YKY)

Bizi bize anlatan büyücüler

Bizzat öğrencisi olalım olmayalım, hocamızı yitirdik. Yaşama sevinciyle, merakıyla, ilim irfanıyla hayat okulunun ordinaryüsüydü. Çok gazeteci, televizyoncu büyüttü, ama medyanın bugünkü haline katkıda bulunmamak için de elinden geleni yaptı. Toprağı bol olsun...

Spencer Benneth'a göre, İsa'nın duaları ile cinleri def etme ve topluluğu olağan yaşam rutinini sürdürebilecek olanaklar içinde tutabilme işlevi nasıl ilk Hıristiyanlar için ikonolojist bir inanç kaynağı olmuşsa, ikonoklastik gibi görünen, ama "yıktığı" dinin yerine pragmacı, acımasız, yarışmacı, baskıcı, tamahçı kendi dinini koyan çağımızın laik ikonolojisinde de "ham bir idealizm" aracılığı ile İsa rolünü oynayan bu tür popüler kültür karakterleri, toplumsal yaşamdaki sorunları, yarattıkları "laik ikonoloji" içinde görünmez kılarak "düzen onarıcılığı" yapmaktadırlar. Üstelik, yarattıkları sanatta "yabancılaşma" olgusundan söz etmeleri ve toplumu ve çağı eleştirmeleri de, gerçekte (İsa'nın mucizelerini önceleri dine karşıt sayanların daha sonra bu savlarından vazgeçerek bu mucizelerin aslında "Hıristiyanlığın özüne dönüş" olduğuna karar vermeleri gibi) kısa sürede anlaşılmıştır ki, kurulu düzen açısından tam bir "Hıristiyanlığın özüne dönüş" olarak iş görmektedir. Bu işi, Benneth'a göre, "sanatlarının" şu temel özellikleri sayesinde başarmaktadırlar:

1. Sanatlarını icra ederken adlarını, kişiliklerini, özelliklerini bir yana bırakmaktadırlar. Rollerini anonimlik görünümü içinde yerine getirmektedirler. Çavuş Pepper'in Yalnız Kalpler Kulübü Müzik Topluluğu, sahneye çıkar çıkmaz, hepsinin ortak kimliği olmaktadır. Çavuş Pepper, kitle toplumundaki kişiler ya da dinsel ikonolojideki azizler gibi zaman ve mekândan soyutlanmakta, bir ikon olmaktadır. Yani, kendisi bir kişilik taşımaktansa, ona bakanların onda kendi reel-yaşamlarının gereği olarak aradıkları şeyleri bulabilecekleri bulanık, binlerce yüzlü kolektif bir kimliğe bürünmektedir. Dinleyicinin de katılabileceği, paylaşabileceği "corporate bir varlık", bir kimlik olarak görünmektedir Beatles topluluğu üyeleri.

2. Zaman ve mekânca yaptıkları soyutlamayı belirli sorunları ele alıp açıklamaktan kaçınmak, insanın acılarını, sıkıntılarını, yalnızlığını, toplum karşısındaki terkedilmişliğini, "yabancılaşma" gibi soyutlamalarla anlatılan ve herkesin ilgisini çeken konuları herkesin kendisince anlamlandırabileceği bir dille anlatmak için sürdürmektedirler. Böylece, anlatımlarındaki ham idealizmin sınanmasına olanak bırakmamış olmaktadırlar. Ayrıca, düzene ve somut toplumsal koşullara açık ve net bir eleştiri yöneltmedikleri gibi, insanların yalnızlıkları içindeyken dış gerçekliklerine bir başlarına verebildikleri anlamı aşan yeni sözler de söylememiş olmaktadırlar. Beatles müziğini dinleyenleri aynı "sözde-cemaatın" içinde toplarken, onları aslında varolan reel-toplum karşısında yalnız bırakmış, yalnız-insan'a reel-toplumu algılamadaki yetersizliklerini aşması yönünde herhangi bir katkıda bulunmamış olmaktadırlar.

3. Şarkıları, günümüzdeki kültürel kalıpların oluşturduğu "hale"nin farkındadır. Elektronik araçlarla müzik yaparken bile,

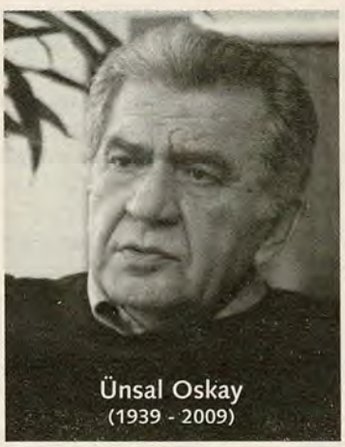
Ünsal Oskay
(1939 - 2009)

bu haleyi sürdürmek için, doğal insan sesini kullanmaktadırlar. Konularını anlatmaları bakımından ise, alegori ile de yetinmemekte, daha iyi ayarlayıp denetleyebilecekleri mitolojiyi ve "meselleri" yeğlemektedirler. Bunların aracılığı ile, mitoloji ve mesellerin sağladığı kolaylıkla, eski çağlarda duaları ile cinleri çıkarıp kovan din uluları gibi, kendilerinin de hakikatı dile getiren ve ruh kurtaran (healer) kişiler olduklarını hissettirmeye özen göstermektedirler.

4. Yabancılaşma sorunundan şarkılarında sık sık söz etmekte, insanlara yalnız kalmaktan kaçınmayı, kendisi ile yetinmeye yönelmemeyi, hep "cemaat" içinde yaşamaya özenmeyi önermektedirler. Ne var ki, bu dünya için olduğu kadar, öte dünya için de önerdikleri şey, gerçekte, yabancılaşmanın ortadan kaldırıldığı bir toplumun kurulması olmayıp, dinsel anlatımlardaki komünyon içinde bulunmanın salıklandığı eschatology'nin laikleştirilmiş bir biçimi olmaktadır. Daha açık bir deyişle, varolan dünyayı olduğu hali ile bırakıp bir öte-dünya yolculuğuna "cemaat" olarak çıkışı önermektedirler. Oysa, varolan dünyaya ilişmeyi önermedikleri gibi, dinsel eschatology'de yer alan bir "öte-dünya" vaadinde de bulunmadıkları için, "gezileri", aslında, bırakmayı düşünmedikleri varolan-dünyaya daha da evcilleştirilmiş bir dönüşle bitmektedir.

5. Yabancılaşma sorununa gerçek bir çözüm aramaktan öylesine bilerek uzaklaşmaktadırlar ki, örneğin "Yellow Submarine" (Sarı Denizaltı) parçalarında ve bundan yaptıkları filmde kullandıkları anlatım tekniği, bu bilinçli kaçınmalarını açıkça yansıtmaktadır. Liriğin yok denecek kadar azaltıldığı, geniş çağrışımlara yatkın genelleştirilmiş bir "cemaat" dilinin kullanıldığı güftelerin anlamsal içeriğindeki zaman ve mekândan soyutlanmışlık, filmde, iki boyutlu ve perspektifsiz "cartoon" tekniğinin kullanılmasıyla daha da pekiştirilmiş bulunmaktadır. Filmde çizgi görüngülerle canlandırılan "Devrim I", bütünüyle hayalî bir devrim olarak kalmakta, yabancılaşma sorunu, reel toplumsal yaşama ilişmeden oluşturulmuş "cemaat"in kolektif olarak yaşadığı fantazyaya katılarak aşılabilecek bir sorun olarak sunulmaktadır. Üstelik, bu kolay çözüm, Walt Disney'in açıkça görülebildiği için bu denli etkin bir fantazya olmayan "tatlı su dünyası" (soap opera) atmosferine başvurmadan savunulabilmiş olmaktadır. Müzik ve iki boyutlu çizgi resmin birlikte kullanılması ile illüzyonun en etkin iki aracı yan yana getirilmekte, Çavuş Pepper'in kolektif kimliğine bürünüp kendilerinin kim olduğunu söylemeyen dört kişilik topluluk üyeleri, "bizi bize anlatan büyücüler olup çıkmaktadır".

Ünsal Oskay, "XIX. Yüzyıldan Günümüze Kitle İletişiminin Kültürel İşlevleri"nden kısaltarak (Der)

15. gezici festival

4-10 Aralık Ankara
11-17 Aralık Artvin
18-20 Aralık Üsküp

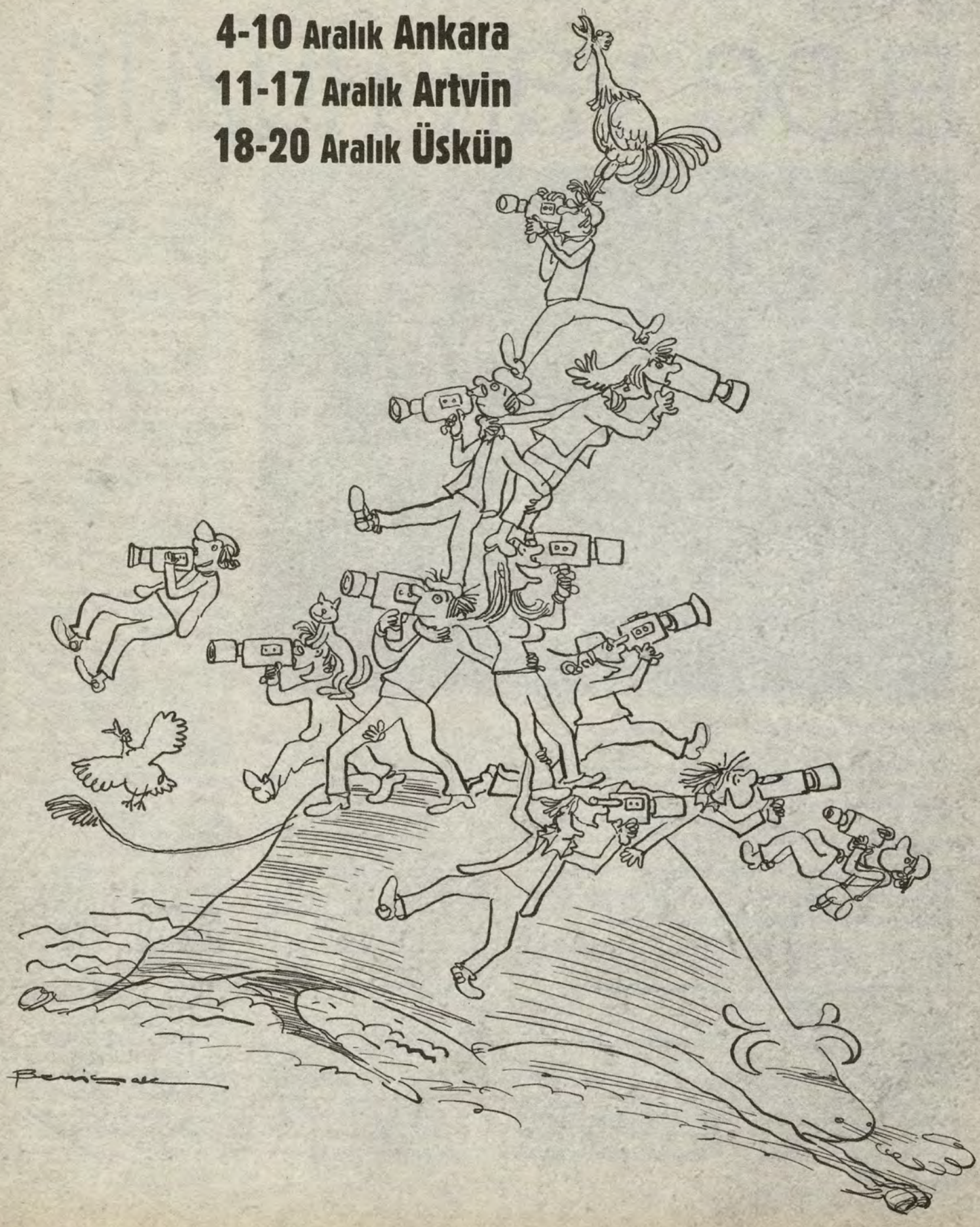

EDA KARAYTUĞ

Saraylar, tekkeler, Mevlevîhâneler, mûsikî cemiyetleri, konser salonları, gazinolar, TRT arşivleri, radyo hoparlörleri, televizyon ekranları, 45'likler, Yeşilçam filmleri, meyhane masaları, konservatuarlar, resmî korolar, popstar alaturkalar... Türk sanat müziği yüzyıllardır her yerde, ama arayın ki bulasınız, ne hikmetse hep yedekte, geride, beride, tül perdelerin ardında... Neyse ki artık "Gönülden" var: Roll'un önceki sayılarında işlediğimiz "Sisli Bir Eylül Gecesi" (Sadun Aksüt), "Beyaz Köpükler" (Melihat Gülses) misali, bu müziğe farklı bir deney, farklı bir kalp atışı armağan eden bir albümle karşı karşıyayız. İstanbul Devlet Türk Müziği Araştırma ve Uygulama Topluluğu solisti Eda Karaytuğ, arkasına kanunî Göksel Baktagir ve usta sazendeleri katmış, hicazdan nihavende, uzunhavadan tangoya yol almış... Karaytuğ "Gönülden"i gönülden anlatıyor...

ELDE VAR HÜZÜN

Türk sanat müziği gençlerin pek tercih etmediği bir müzik olarak bilinir. Sizin ilkgençliğiniz '70'lerin sonlarına, '80'lerin başlarına denk geliyor. Bu müziğe nasıl ilgi duydunuz?

Eda Karaytuğ: Çok utangaç bir kızdım. Adana'daki evimizde çok müzik dinlenirdi, hem de söylenirdi. Fakat bir kız çocuğunun meslek olarak müziği seçmesi düşünülemezdi. Her akşamüstü radyoda 5 fasıllarını dinlerdim, hepsi klasik icralardı, çok etkilenirdim.

Ailenizde müzisyenler mi var?

Hayır, ama anneannem, babaannem, dayılarım, amcalarım, aile meclisi toplanır, özellikle hafta sonları mutlaka hep birlikte müzik yapılırdı. Geleneksel bir durumdur bizde. Mûsikîye sevgileri çok büyük. Çalan yoktur, ama en sesi olmayan bile mutlaka şarkı söyler. Konserdeymişsiniz gibidir, gürültü patırtı yoktur, vur patlasın çal oynasın gibi değildir. Çoğu zaman işin içinde gözyaşı da olur. Ciddi ciddi, sırası gelen herkes eserini okur.

Albümden bahsederken "açtım bir büyük" diyenler var. Sevineyim mi, üzüleyim mi, anlayabilmiş değilim. Yine de düşünüyorum, acaba jiletlik bir iş mi yaptım?

Siz de mi okurdunuz?

Ben aralarda gezinen bir çocuktum, dinlerdim, ama hiç okumazdım... Şimdi işi iyice ilerletmişler, sazlar da geliyormuş. Abim mûsikî derneğine gidiyor, kızkardeşim Belediye Konservatuarı'nı bitirdi, yeğenlerim de müzikle ilgileniyor. O duyguyu bana verdikleri için çok şanslıyım. Ruhum kendiliğinden bu yolu seçmiş oldu. 14-15 yaşlarımda, renkli kasetleri alır, evin bir köşesinde gizli gizli kendi sesimi kaydederdim. Birkaç yıl sonra o kasetlerimi keşfeden bir aile dostumuz vasıtasıyla konservatuarın yolu açıldı bana.

Çocukluğunuzdan aklınızda kalan ilk parça hangisi?

Kökenlerindeki Araplık sebebiyle anneannemin içli içli söylediği Arapça şarkılardan çok etkilenmişimdir. O nağmeler kulağımda çınlar. Arapça okumaya yatkınlığım da oradan geliyor. Dayılarım, uzunhavasından gazeline kadar her türden söylerdi. Şimdi birçoğu rahmetli oldu, ama bize sesleriyle önderlik etmeye devam ediyorlar. Çünkü hâlâ kayıtları duruyor... "Bir dâme düşürdü ki beni baht-ı siyâhım": Uşşak şarkı. Kasete yaptığım ilk kayıt budur. O zamanlar sözleri de anlamıyorsunuz, duyduğunuzu kaydediyorsunuz. Herhalde ilgimi çeken, melodilerin hissettirdiğiydi. Güftelere yeterince takılmamışım, yanlış yanlış okuyup kaydetmişim. Mesela "gülen şen sevdalılar vardı" yerine, "gülen şems sevdalılar vardı" demişim. *(gülüyor)* Küçücük yaşta neden bu ezik nağmeler bana hitap etmiş?

Akranlarınız gibi pop müzik dinlemez miydiniz?

Hiç ilgi duymamışım herhalde. Şimdi düşünüyorum da, ne Barış Manço, ne Erol Evgin, ne Gökben, ne Asu Maralman... Ben sanat müziğine ilgi duyuyordum. Hatta söyledikçe ağlardım. *(gülüyor)* Küçücük çocuğum, o yaşta ne derdim olabilir ki?.. Bu albümüm için "neden bu kadar hüzün?" diye soruluyor. Bir insanın sıkıntısının olmasına gerek yok hüznü taşıması için. Her şey sebeptir. Yolda bir insanın küçücük bir bakışı, doğada gecenin rengi, her şey etken.

Ailenizle aynı müzikleri dinlediğinize göre, belki bir kuşak çatışması da yaşamadınız.

Hayır, hiç öyle bir şey yaşamadım. "Allahım, bir daha dünyaya gelsem, beni yine bu ruhla dünyaya getir" diye dua ediyorum. Birine bir şarkı dinlettiğimde, o anda benim hissettiğim şeyi hissetmeyene acıyorum. "Yazık, bunu anlayamıyorlar, bu duygudan mahrum yaratılmışlar, iyi ki ben onlar gibi değilim" diye şükrediyorum. İnsan bir şarkı dinlerken tepeden tırnağa vücudunun uyuştuğunu hisseder mi? Ben hissediyorum. Şarkılar öyle tesir ediyor bana.

Konservatuar sizin için ne anlam ifade ediyordu?

Adana Belediye Konservatuarı'na açılır açılmaz gittim, daha doğrusu elimden tutulup götürüldüm, o sırada lise yeni bitmişti. Adana'da konservatuar kurmak için sanki benim liseyi bitirmemi beklemişler. *(gülüyor)* Konservatuara gidiyordum, ama bu benim mesleğim olacak gibi bir şey asla aklıma gelmiyordu. TRT sınavlarıymış, devlet korolarıymış, hiç bilgi sahibi değildim. Sadece seviyordum ve sevdiğim yerde olmak istiyordum. Hiç unutmu-

44→

yorum, ilk günlerde, "Kervanım Geçmiyor Kardan" diye gerdaniye bir şarkı geçiyorlardı, orada ben o anda bittim! O günden sonra hocalarım da benim peşimi bırakmadı, ben de hocalarımın peşini bırakmadım.

Sınavda size ne sordular?

Kulak dolgunluğu, ritm duygusu ve sesti önde tutulan. "Beni canımdan ayırdı, gönlümü yıktı temelden" diye bir hicaz şarkı okumuştum, çünkü abimden onu duymuştum son dönemlerde. *(gülüyor)*

"Gönülden"in kitapçığında şöyle yazıyorsunuz: "Albümümüzün repertuarı, yapımına karar verdiğimiz dönemde dilime ve gönlüme doladıklarımdı." Bu şarkılar nasıl dilinize dolandı? Sonuçta, yeni beste üretimi pek olmayan, CD'leri pek yayınlanmayan bir müzik türünden bahsediyoruz.

Müzik camiasında sohbetlerimiz olur, herkes "bende bu var", "sende neler var?" diye birbirine sorar, anlatır. Farklı farklı yerlerden edindiğim kıymetli bir arşivim var. Siz gidip bir dükkâna sorsanız bulamazsınız. Daha iki-üç gün önce Cemal (Ünlü) beyden bilmediğim bir takım kayıtlar aldım. Halk müzikçi arkadaşların çalışması sırasında, koridordan geçerken hemen içeri dalıyorum, "bu nedir, nerden bulabilirim?" diye soruyorum, hemen araştırmaya başlıyorum. Halk müziğine de çok meraklıyım. Kürtçe, Arapça, Azerice olabilir, sözlerini anlamam da gerekmiyor. Bana bir şey hissettiren her şeyi seviyorum ve okumaya çalışıyorum.

Bu albümde karşınıza tesadüfen karşınıza çıkmış eserler var mı? Bu şarkıları ilk dinlediğiniz anları hatırlıyor musunuz?

Mesela "Âzad bir guşdum"u, Azeri türkülerinden oluşan arşivimden buldum. Bütün mp3'lerimi aldım, Datça'da yaz tatilinde kendimi bir odaya kapattım, ne kadar türkü varsa dinledim. Bu çok basit, küçücük eser bana o kadar dokundu ki, onca türkü arasından buna takıldım, tereddütsüz okumaya karar verdim. Hemen Göksel'i (Baktagir) aradım, telefonda dinlettim. İstanbul'a döndüğümde notaya aldı, duduk enstrümanını da kullandı, öyle bir şekillendirdi ki, tanıyamadım eseri. Çok dokunaklı, çok mânâlı bir ezgi.

Avni Anıl'ın "Aşk nedir nasıldır bilen var mı?" şarkısını ilk kendisinden mi dinlediniz? Avni bey hocanız olmuş...

Bende çok emeği olan bir insandır. Adana'ya konservatuarı kurmak için gelmişti. Konservatuar sınavımda da, Devlet Korosu sınavımda da kendisi vardı. Onun eserlerine ayrı bir ilgim var. Elazığ'da görev yaptığım dönemde, bir konserine konuk sanatçı olarak beni çağırmıştı. "Sevmiyorum seni artık gözlerimi geri ver, yalanmış yeminlerim sözlerimi geri ver" diye hicaz bir eserini orada ilk kez duymuştum. Hemen yanına gidip "hocam bu nasıl bir güftedir, nasıl bir bestedir, bu güfteyi bu melodiye nasıl oturttunuz" diye ağlamıştım. Çok dokundu bana. Meğer o eser hep varmış. Bana o gün duymak kısmetmiş.

Avni Anıl'ın dersleri nasıldı, muhabbetli miydi?

Ne anlatırsa anlatsın, etkileyici ses tonu çok önemliydi benim için. Yönetim şekli de çok başkadır. Elini kaldırdığı zaman, en okuyamayacak insana bile şarkıyı okuttururdu. Çok tatlı dilli bir insandı, çocuğum, evlâdım derdi, hatalarımızı sevecenlikle, çok usturuplu bir dille bize duyururdu, eserdeki mânâyı uzun uzun anlatarak açıklardı. Mesela öyle bir hüzzamı var ki, "Ayrılık ümitlerin ötesinde bir şehir", muhteşem. Bu eserlerdeki güfte yazarları da çok önemli tabii: İlham Behlül Pektaş, Şahap Gürsel...

"Gönülden", bildiğimiz Türk sanat müziği albümlerine pek benzemiyor...

Evet, sound'u çok başka. En büyük özelliği, birçok formdan eserlerin bir albümde toplanmış olması: Şarkı, türkü, gazel... Böyle yapmak riskliydi. İnsanları böyle bir albümle duygudan duyguya atlatmak –birdenbire Anadolu, birdenbire aşkın duygusallığı– insanda ters etki yaratabilirdi. Hakkını vermek lâzım ki, Göksel Baktagir, uzunhavadan Azeriye, Karacaoğlan'dan saz eserine usta geçişleriyle eserleri birbirine kaynaştırdı. Benim yorumladığım türler açısından, bu albümde olmayan tek form tasavvuf. O da içimde kaldı.

Bütün parçalarda piyano ve kontrbasa rastlıyoruz.

Grubun temel direği piyano ve kontrbas. Bu albümde, içinde bulunduğum İstanbul Türk Müziği Araştırma ve Uygulama Topluluğu adına bir iş yapılıyor olsa, bunun adına taviz derdim. Çünkü bu topluluğun kuruluş amacı ve misyonu bunu kaldırmaz. Ama "Gönülden" benim özel çalışmam. Kendi kimliğimle kendimi sunuyorum. Göksel Baktagir'le müzik zevklerimiz açısından aynı dilden konuşuyoruz. Daha world music gibi oldu bu albüm.

World music kapsamındaki sanat-

Abümün en büyük özelliği, birçok formdan eserlerin bir albümde toplanmış olması: Şarkı, türkü, gazel... Sound'u çok başka. Daha çok world music gibi oldu.

çıları takip ediyor musunuz?
"Buddha Bar" CD'lerini çok seviyorum. Bir tanesinde, farklı bir altyapıyla Hafız Kemal'in bir gazeline denk geldim, o kadar şaşırdım ki... Bir müziği sunmanın bin tane yolu var. Bir tanesi de benimki. Bakın Sabahat Akkiraz'a, ne güzel semahlar, Alevî türküleri okuyor, ama Mercan Dede'yle Açıkhava'da konser veriyor, Orient Expressions'la albüm yayınlıyor...

Türk sanat müziği epeydir kitlesel ilgiden uzakta varlığını sürdürüyor. Meyhanelerde, Kumkapı, Nevizade gibi yerlerde, rakı masalarında hep bir ağızdan söylenmese, belki de unutulacak...
Gençliğimde, konservatuara girmeden önce, Bülent Ersoy, Muazzez Abacı gibi isimler bana mihmandarlık yaptı, zaten sevdiğim bu müziği daha daha sevdim. Şimdilerde öyle popüler örnekler göremiyorum. Bence Devlet Koroları olmasa bu müzik biterdi, çünkü Radyo da rating kaygısına düştü...

Ya mûsikî cemiyetleri?
Mûsikî cemiyetlerinin faydaları gözardı edilmeyecek nitelikte. Mûsikîye gönül vermiş insanlar için hazırlık okumak gibi bir şey. Hemen aklıma, Üsküdar Mûsikî Cemiyeti'nde müziğe başladığını sıkça vurgulayan Tarkan geliyor.

Türk sanat müziğinin içki kültürüyle doğrudan bir bağlantısı var mı sizce?
Benim albümden bahsederken, "açtım bir büyük" diyenler var. Buna sevineyim mi, üzüleyim mi, anlayabilmiş değilim. Tabii onlar bunu iltifat olarak söylüyor, ama ben yine de düşünüyorum, acaba jiletlik bir iş mi yaptım? *(gülüyor)* Örneğin içkili yerde çıkıp şarkı söylemeyi asla tercih etmiyorum, çünkü eskinin içki içme adabıyla şimdiki bir değil. Zaten beni bir konsere çağırdıkları zaman "emin misiniz" diyorum, "ben insanları eğlendiremem, beni gören ağlar". *(gülüyor)* Sahneye çıkıp selâmımı veriyorum, gözlerimi kapatıp eserlerime başlıyorum, bir açıyorum ki program bitmiş.

Siz içki içerken, yanında bir müzik eşlik etsin ister misiniz?
Siz de içkili bir ortamda olsanız gene bu şarkıları dinlerdiniz, o zaman niye başkalarını yadırgıyorsunuz, demeye getiriyorsunuz herhalde. *(gülüyor)*

Sanat müziği tarihinde hangi dönemler, hangi sanatçılar ilginizi çekiyor?
Mûsikînin her dönemi ayrı lezzet ve izler bırakır. Fakat bir Cumhuriyet dönemi, neo-klasik dönem beste ve bestekârları ilgimi farklı biçimde çekiyor. Zeki Arif Ataergin, Yesari Asım Arsoy ve Rakım Elkutlu'nun bestelerine hayranım. Adana'da konservatuarda direkt Avni Anıl, Ali Şenozan ve Suphi İdrisoğlu gibi hocalarımızla başladığımız için çok şanslıydık. İstanbul'da olabilseydim, Bekir Sıtkı Sezgin, Alaeddin Yavaşça, Sabite Tur Gülerman, Nesrin Sipahi gibi hocalarla birebir çalışmayı çok isterdim. Bıraktıkları birbirinden güzel kayıtlarıyla bizlere yol gösteriyorlar, hâlâ hocalık yapıyorlar. Nur içinde yatsınlar, yaşayan hocalarımız sağlıkla dolsunlar...

Albümde Hamiyet Yüceses'e mâl olmuş gazelli şarkı "Bakmıyor çeşm-i siyah feryade"yi de yorumluyorsunuz.
Daha çocuk yaştan dinlerdim Hamiyet Yüceses'i... Onu "Makber"iyle tanıdım. İlk mikrofonu aldığım yer kızkardeşimin düğünüydü. Orada "Makber"le çıkmıştım. Ne akıl, ne cesaret! *(gülüyor)* Etrafımda akrabalar, ben titriyorum...

Gazellere meraklısınız...
Serbest formlara, serbest eserlere daha yatkınım. Ben de bazı dörtlüklerle kendi kendime çalışmalar yapıyorum, ama cesaret edip ortaya atamıyorum. Kasidelere ve ilâhîlere de büyük ilgim var. Baştan sona gazellerle dolu bir albüm yapmak isterim. Göksel Baktagir'in "Okyanustaki Sesler-2" albümünde, "Nefes" adlı parçada da doğaçlama vokal yaptım.

Göksel Baktagir'le ortaklığınız ne zaman başladı?
1998'de, Kültür Bakanlığı İstanbul Devlet Türk Müziği Topluluğu'na geldim, geçici görevli olarak. Göksel ve Yurdal (Tokcan) da bu topluluktaydı. İstanbul'daki ilk aylarımda, bir gün Göksel Baktagir ailesi beni evlerine davet etti, Mehmet Güntekin'ler de oradaydı. Göksel çok kibarca kanununu çıkarttı, benim için "çok güzel hüzzam okur" deyiverdi. "Gözünün rengini sordum kara sevda dediler" diye bir Selahattin Pınar şarkısı okudum... İstanbul Devlet Korosu ses sanatçılarından Mehmet Güntekin'in ayrıca İstanbul Fasıl Topluluğu adıyla kurduğu bir ekibi vardı. Mehmet Güntekin'in davetiyle İstanbul Fasıl Topluluğu'yla, yıllarca Tarık Zafer Tunaya'da her ay fasıl konserleri verdik. Aynı dönemde, Kanal 7'de Türkiye Yazarlar Birliği ödülü alan "Yine Bir Gülnihal" isimli canlı sunulan müzik programını yaptık, çok ilgi gördü. Bu ekiple yıllarca yurt içinde ve yurt dışında birçok konser verdik. Göksel Baktagir ve Mehmet Güntekin beni azimle desteklemeseydi, kendi kendine çalışıp kendi yağıyla kavrulan bir sanatçı olarak kalacaktım. İstanbul'a gelince, o güne kadar hiçbir şey bilmediğini anlıyor insan.

Elazığ dönemi size ne kattı?
Sanattaki ilk görev yerim olması sebebiyle çok hoş anılar bıraktı... Orada Harput kültürünü tanıdım. "Kövengin ellerinde, çimeydim göllerinde", "Kar mı yağmış şu Harput'un başına", "Mezire'den çıktım ağrıyor başım" gibi, o yörelerde yaşanmış olaylardan esinlenmiş türküler, hoyratlar öğrenmiş oldum...

Adana'nın yöresel türküleriyle de ilgilenmiş miydiniz?
Nedense hayır. Adana'da ilk söylediğim türkü "Altın hızma mülâyim, seni Hak'tan dileyim" türküsüydü. Yine radyodan, Erzurumlu bir sanatçıdan öğrenmiştim. Konservatuardan önce bir sene okuduğum sanat okulunun yanında Erkek Lisesi vardı. Bizim Kız Enstitüsü ile Erkek Lisesi'nin ortak bir faaliyetinde, o lisenin bağlama grubuyla bu türküyü söylemiştim. Nereye çekiştirilsem gidiyordum, "tamam, olur" diyordum, "ama önce bir anneme sorayım". *(gülüyor)*

Arabeske nasıl bakıyorsunuz?
Kaliteli olanlarına sıcak bakıyorum. Orhan Gencebay'ın güzel parçaları vardır, Kibariye'nin "Güzelmiş, çirkinmiş, önemli değil" ("Canım Efendim") parçasını çok severim. Eski dönemlerde Neşe Karaböcek hayranlığım vardı, onun gırtlak nağmelerini çok taklit ederdim. *(gülüyor)*

"Tango El Amal"a gelelim. Bu Arapça tangoyu okumak nereden aklınıza geldi?
Ümmü Gülsüm hayranıyım, albüme onun repertuarından bir şey koymak istedim, ama şarkıları bitmek bilmiyor, hepsi çok uzun. *(gülüyor)* Bir dahaki sefere aslanlar gibi onlardan bir tane okumak isterim. Dinlediğim sanatçılar arasında Fairuz var, Sabah El Fahri var... "Tango El Amal", Nour El Houda'dan dinlediğim bir şarkı. Göksel sağolsun, Mısır'dan aldığı toplama bir albümde duymuş. "Sana çok yakıştırdım bu şarkıyı" dedi, okumamı önerdi. Ama şarkı Mısır Arapçası olduğu için bizimkinden biraz farklıydı. Elimde kayıt cihazıyla Mısır konsolosluğuna gittim, tesadüfen vize almak için orada olan bir beyle tanıştım. Eşi Mısırlıymış. Kaydı dinlediler ve çok doğru okumuş olduğumu söylediler. Eski ve klasik bir tango olduğunu onlardan öğrendim.

Sizin akrabalarınız hangi ülkede?
Suriye'de. Onların Arapçasını anlayabiliyorum, biraz da konuşabiliyorum.

Siz Suriye'ye gittiniz mi?
Hayır, ama annemler, amcamlar gidiyor, bir gün ben de gideceğim.

"Tango El Amal" yorumunuz oraya gitti mi?
Hayır, ama Suriye'deki akrabalarımız Adana'ya geldiğinde, başka bir Arapça parçamı telefonda onlara dinletmiştim. Yinon Muallem'in "The Way It Is" albümünde söylediğim "Galbak Zachar Jalmood"u dinlediler. Beğendiler, "ukveyyiz, ukveyyiz" (güzel, güzel) dediler. *(gülüyor)*

Göksel Baktagir ve Eda Karaytuğ kayıt stüdyosunda

İnsan bir şarkıyı dinlerken tepeden tırnağa vücudunun uyuştuğunu hisseder mi? Ben hissediyorum. Şarkılar öyle tesir ediyor bana.

Söyleşi: ***Derya Bengi***

DEPO

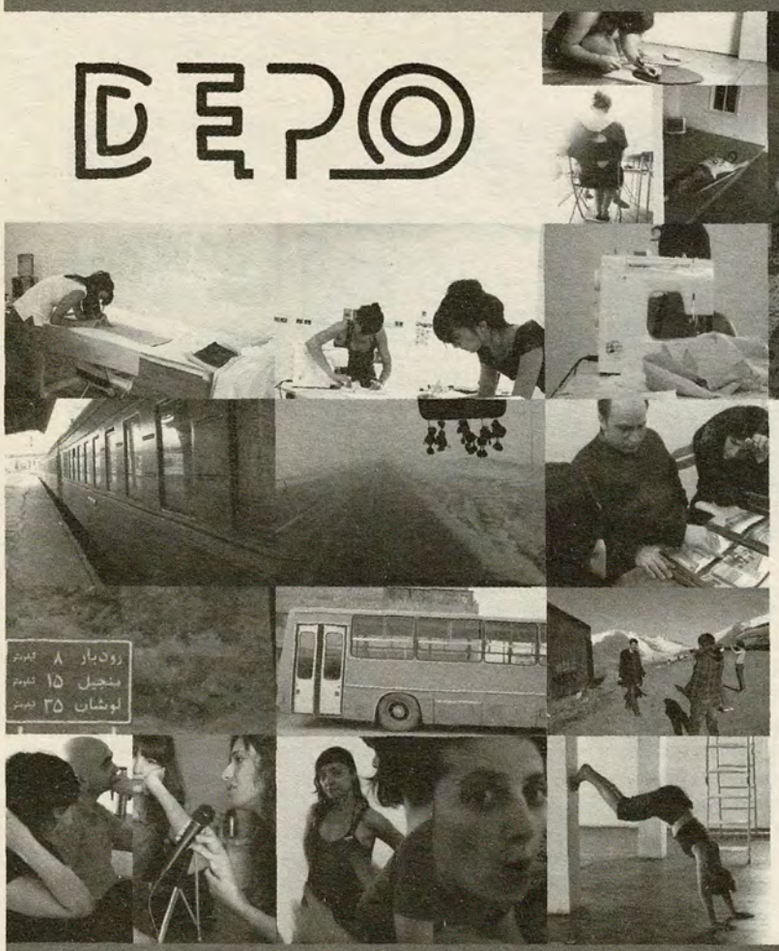

İade-i Ziyaret / 20 Kasım - 31 Aralık '09*

Küratör: Serra Özhan
Sanatçılar: Endam Acar / Selda Asal / Volkan Aslan / Fatma Çiftçi / Zeren Göktan / Deniz Gül / Gözde İlkin / Ceren Oykut / Gökçe Süvari / Sophia Tabatadze / Nadia Tsulukidze / Sona Abgaryan / Tsomak Oga / Ali Hasanov / Shahab Fotouhi

Nisan 2009'da Türkiye'den bir sanatçı kolektifinin Gürcistan, Ermenistan, Azerbaycan ve İran'ı ziyareti ve kalınan ülkelerden sanatçıların İstanbul'daki iade-i ziyaretinin ürünü işler ve üretim sürecini anlatan arşiv DEPO'da.

Tütün Deposu Lüleci Hendek Cad. No.12 Tophane 34425 İstanbul
T. +90.212 292 39 56

www.depoistanbul.net

**Ziyaret saatleri: Pazartesi hariç her gün 11.00-19.00*

RED THREAD ①

Sanat ve siyaset tartışmalarına eleştirel bir katkıda bulunmayı amaçlayan Red Thread isimli e-dergi yayında

Şükrü Argın – "Daralan Kamu, Buharlaşan Siyaset ve Çıkış İmkânları"
Brian Holmes – "Kendinden Geçme, Korku ve Sayı: 'Kalabalıkların Adamı'ndan Kendini Örgütleyen Çokluk Mitlerine"
Dušan Grlja – "Sosyalizm Sonrası Özerkliğin Çatışkıları"
Vartan Jaloyan – "Ermenistan'daki Yeni Siyasi Özneler ve 1 Mart Olayları"
Oksana Shatalova – "Asyaca Direnmek"
Extravagantia II: Koliko fašizma? [Extravagantia II: Ne Kadar Faşizm?]
Rastko Močnik'in kitabından bir seçki
Siren İdemen – "**Ferhat Kentel**, **Meltem Ahıska** ve **Fırat Genç**'le Milliyetçilik Üzerine"
Exception (İstisna) – Sırbistan'da Genç Kosovalı Sanatçılar Sergisi Üzerine:
Jelena Vesić – "Sergileme Politikaları ve Güncel Sanatta Ulusal Temsilin Sorunları"
Vladimir Jerić – "Dört Perde ve Bir Çift Çorap"
Dušan Grlja – "İstisna ve Olağanüstü Hal"
Balca Ergener – " '50. Yılında 6-7 Eylül Olayları' Sergisi ve Sergiye Yapılan Saldırı Üzerine"
Erden Kosova – "Yavaş Kurşun II"
Zeynep Gambetti – "İktidarın Muhalefeti / Muhalefetin İktidarı"
Tanıl Bora – "Sol, Liberalizm ve Sinizm"

www.red-thread.org

KONSER

Babylon'da bu ay

3 Kasım, 21:30 **123**
4 Kasım, 21:30 **İmer Demirer Quartet**
5 Kasım, 21:30 - 6 Kasım, 22:00 **Brazzaville in İstanbul:** Meğer bizim oğlan İstanbul'a gide gele şehre tutulmuş, kendine bir güzel de çevre yapmış. 123, Kim Ki O ve Norrda'yla kafalar uyuşmuş, sevdikleri şakıları oturup bir daha çalmışlar. Ekibin beyni David Brown zaten havaî bir ruh, dünyanın sedası var heybesinde: Bossa nova, caz, dub'la kaynaşan Akdeniz ve Pasifik havalarına İstanbul'un mayasının da karıştığı iki özel gece var ufukta.
7 Kasım, 23:00 **Tortured Soul**
9 Kasım, 20:30 **Lokal Anestezi / Sakin**
10 Kasım, 21:30 **Sema**
11 Kasım, 21:30 **Gevende**
12-13-14 Kasım, 21:30 **Shantel & Bucovina Club Orkestar**
14-15-16-17 Kasım, 21:30 **Sakız Adası'ndan Paleo Rembetiko**
19 Kasım, 21:30 **Baba Zula**
20 Kasım, 22:00 **Ebony Bones:** "Post punk-tropik" Ebony Bones sahnelerin en renkli gardıroplu şahsiyeti olabilir, ama bu durumu izah ederken "komedi ve renk üzerinden mesaj daha iyi aktarılır" diyor. Clash'ın Brixton'unda punk albümleri satan Karayipli bir babanın kızı olan Ebony, Londra soul-disko'sunu şehre zerk edecek.
21 Kasım, 21:30 **Black Lips:** Çıktıkları dünya turnesi kapsamında Babylon'a uğrayacak olan Black Lips, çılgın (işemeli, kusmalı, havaî fişekli, yanan gitarlı...) sahne performanslarıyla tüm dünyada nam salmış Atlantalı bir grup. Her ne kadar "artık uslandık" deseler de, dumura hazırlıklı olalım. Rock'un köklerini birbirine dolayıp saykodelik maskara punk'la sökün edeceker. Rock partisi, pikabın başında Mabbas'ın seçtikleriyle sürecek.
22 Kasım, 20:30 **Charlie Hunter Duo**
24 Kasım, 20:30 **Titi Robin Trio:** Ud, gitar ve buzukiyle Çingene, Akdeniz ve Balkan kültürlerine açılan, onların taşıyıcısı olmuş nev-i şahsına münhasır bir Akdenizli. Camaron de la Isla, Fosforito, Chano Lobato gibi efsane flamenkoculardan, Iraklı efsane udî Munir Bachir'den el alan Robin, damardan romansla ılık bir geceye sürükleyecek.
26 Kasım, 21:30 **İlhan Erşahin's İstanbul Sessions**
29 Kasım, 21:30 **Wovenhand & Eis Ten Polen:** Haleluyah! Amerika'nın yüzakı gruplarından 16 Horsepower'ın has adamı David Eugene Edwards, solo projesi Wovenhand'le geliyor. Amerika folk'unu distorte gitarla bileyip banjo ve concertina gibi yerel telli çalgılara eşlik eden ilâhî vokaliyle zihinlere nakşolacak bu gecenin arifesinde Nikolai Galen ve Murat Ertel'den mürekkep Eis Ten Polin ekibiyle, İngiliz ve Anadolu füzyon boyutuna girip pistte ısınmaya başlayacağız.

Ebony Bones!

Black Lips

Brazzaville

Wovenhand

God Is An Astronaut

Son albümlerini yılın başında yayınlayan İrlandalı üçlü, diskoteklerine kattıkları görsel envanterle uzay-zaman, kaos-kozmos, aşk ve savaş, kuantum ve fütürizm kavramları etrafında dönerek atmosfere açılıp ayaklarımızı yerden kesecek bir rock icra edecek. 12 Kasım'da, Balans Jolly Joker'de...

Mısırlı Ahmet & Murat Coşkun

Bir yanda Mısırlı Ahmet; malûmunuz, "darbuka olmak istiyorum" diyerek kendini Bedevî çöllerine vurmuş bir derviş darbukacı. Öte yanda, etnomüzikolog besteci, Freiburg'da her yıl düzenlenen dünyaca ünlü Tambouri Mundi Festivali'nin kurucusu ve sanat yönetmeni Murat Coşkun. Biri İstanbul'dan, diğeri Freiburg'dan iki perküsyoncu, iki dünyalı, evrenle hasbıhale oturacaklar kucaklarında çalgılarıyla, 19 Kasım gecesi başkentte, MEB Şura Salonu'nda. Detaylı bilgi için: 0312 448 03 43.

Pink Martini

Dünya pop haritası üzerinde ayak basmadık yer bırakmayan Pink Martini orkestrası, edebiyat ve sinema dünyasının kuytularından damıttıkları esinlerle, Chavela Vargas'ın da konuk olduğu yeni albümleri "Splendor in the Grass"in turnesi kapsamında 24 Kasım'da İş Sanat'ta esmeye geliyor.

Gitarcafe'de bu ay

Brenna MacCrimmon

6 Kasım **Grup Alcala - Nuevo Flamenko**
7 Kasım **Luvi**
8 Kasım **Bingöl Erdumlu'yla sohbet ve dia gösterisi:** Bach-Çello Süitleri - Casals
11 Kasım **"Brigitte Barda!"** (DJ Emre Gözgü'yle psychedelic popun Fransızca hali)
12 Kasım **Viya**
13 Kasım **Ses Duvarı**
14 Kasım **Bir Demet Şiire Bir Demet Şarkı**
18 Kasım **Birol Topaloğlu** (Dört Saz Tek Ses)
19-20 Kasım **Brenna MacCrimmon ve arkadaşları**
21 Kasım **Laterna: Ege'nin İki Yakasından**
Bütün konserler 21:00'de başlıyor. Sumru Ağıryürüyen'le "birlikte söyleyelim", Bora Gürel'le keman, Emine Kolivar'la Osmanlıca, Cem Küçümen'le klasik gitarda ustalık, İberya Özkan'la akordeon, Sıla Gerbağa'yla flüt, Nilhan Gezen'le ritm, Onok Bozkurt'la klasik gitar ve Dimes Hak'la satranç atölyeleri düzenleyen Gitarcafe, sahnesini hafta içi bir gün amatör müzisyenlere ayırıyor.
www.gitarcafe.com

Adrian Belew

Gitarist, şarkıcı, mülti-enstrümantalist oluşunu bir kenara koyalım, King Crimson'un efsane sesi, sayısız solo çalışmalarıyla rock'un bayrağını hamaratlığıyla dalgalandırmış multi-grup insanı (Zappa, Talking Heads, David Bowie, NIN'la, Robert Fripp'le birçok albümde imzası var) Adrian Belew, Power Trio'suyla 12 Kasım'da Uluslararası Eskişehir Festivali'nde boy gösterdikten sonra 13 Kasım'da Ghetto'yu sarsacak.

W.A.S.P.

Amerika'nın batı yakasının vahşi çocukları, Blackie Lawless'ın kaptanlığında '80'lerin heavy metal'inde önemli bir yer teşkil ediyordu. Değişen kadrolara ve yıllara meydan okuyan Lawless'ın küllenmeyen sahne şovunu görmek isteyenler, Maçka Küçükçiftlik Parkı'nda seyirciyle buluşacak mahşerin dört atlısını kaçırmasın. 19 Kasım'da, taze albümleri "Babylon" şerefine...

PERFORMANS

Garajistanbul'da bu ay

Tiyatro: *16 Kasım, 19:00 / 17 Kasım, 21:00* **Ermeni Konseri ya da Türk Atasözü:** "Ermeni asıllı bir besteci piyanoda Odysseia suiti resitaline hazırlanıyordur, ama ilham olan Homeros'un destanı yakasını bırakmayan hayaletlerle öylesine bir uyum içerisindedir ki, onu kurtarmak bir yana, onu sarsan ve aydınlatan renkli, gülünç veya endişe veren kişilerle ona kaçınılmaz bir şekilde geçmişi hatırlatır."

Dans: *5-6-7 Kasım, 20:30* **Camadamlar.** *10-11-12-14 Kasım, 20:30* **aHHval Müzik:** *13 Kasım,* **21:00 Üç Kıtanın Ritmi Aynı Sahnede:** Mısırlı Ahmet, öğrencileri ve Mısır'dan, Yunanistan'dan, Fransa'dan üstad müzisyenlerin, performans sanatçılarının katılacağı gecede kurucusu olduğu Galataritimhanesi'nin ikinci yaşını kutlayacak.

Seyyar Sahne

Felsefi ve sanatsal referanslarını Stanislavski, Grotowski, Barba, Artaud gibi isimler üzerine oturtan Seyyar Sahne, 2001'den bu yana yürüttükleri laboratuar çalışmasının son halkasında Oğuz Atay'ın "Tehlikeli Oyunları"nı tek kişilik bir performansla, 20-21 Kasım'da İTÜ Maçka Kampüsü İşletme Fakültesi Tiyatro Salonu'nda sahneye taşıyor.

SERGİ

Pera'da Marc Chagall

20. yüzyılın öncü sanatçılarından Marc Chagall'ın pastoral köklerine uzanan mitolojiyle besili renkli imgelemine canlı tanıklık edeceğimiz, yaşamını ve yapıtını biçimlendirmiş ilk eşi Bella'yla aşklarını konu alan özyaşamöyküsel desenlerinin yanında Kutsal Kitap illüstrasyonları, La Fontaine Masalları ve Gogol'ün "Ölü Canlar"ı gibi eserler için yaptığı çalışmalardan oluşan 160 parçalık "Yaşam ve Aşk: Baskı, Desen ve Resimler" seçkisi 24 Ocak'a dek Pera Müzesi'nde görülebilir.

Serkan Taycan'dan "Memleket"

Yaşadığımız coğrafyadaki aidiyet meselelerini dert edinip kendi geçmişinin izinden giderek Anadolu'dan insanlık hallerine, manzaralara, ölüdoğaya kamerasını yönelten fotoğraf sanatının genç soluklarından Serkan Taycan'ın "Memleket" adlı çalışması, 13 Kasım'a dek Çukurcuma'daki Galeri Elipsis'te.

"Normal olmayı reddediyorum"

Tophane Boğazkesen Cad. Kadirler Yokuşu no: 69'da faaliyet gösteren Outlet - İhraç Fazlası Sanat Galerisi, bitmeyen 12 Eylül'ü "Darbe" sergisiyle duvarlarına taşıdıktan sonra, Godard'ın "Alphaville"inden ödünç alınan "Normal olmayı reddediyorum" cümlesi etrafında buluşan Fikret Atay, Bashir Borlakov, Burak Delier, Servet Koçyiğit, Merve Şendil, Cengiz Tekin'in çalışmalarına evsahipliği yapıyor. Farklı ifade biçimleriyle, video, enstalasyon, fotoğraf, müzikle hâkim dil ve pratiklerin tercümesi ve bozumu üzerine kafa yormaya davet eden çalışmalar 20 Kasım'a dek görülebilir.

"Nefes Nefese Aşk"

Godard'ın kült filmi "Serseri Aşıklar", Cengiz Uğur'un "Nefes Nefese Aşk" serisinde pentürsel olarak tual üzerinde sürüyor. 1997-2001'e tarihlenen çalışmalar, Beyoğlu Akademililer Sanat Merkezi'nde, 11 Kasım-6 Aralık arası.

FESTİVAL

15. Gezici Festival

Gezici Festival 15. kez filmlerini yüklenip yollara düşüyor. 4-10 Aralık'ta Ankara'daki gösterim ve yan etkinlikler, 11-16 Aralık'ta Artvin'e taşınacak. "Türkiye Sineması 2009" bölümünde gösterilecek son dönem yerli yapımların bizzat mürettebatının da Ankara ve Artvin'de izleyiciyle buluşacağını müjdeleyelim. Özenle hazırlanan "Karşı" bölümü, "kapitalizm, savaş, burjuvazi, eğitim, milliyetçilik, militarizm ve cinsiyetçilik"e karşı ilgi çekici yapımlara ayrılmış. Bu bağlamda düzenlenen bir panelle sorun masaya yatırılacak. Uluslararası film yarışmasının ödüllerinin dağıtılacağı Artvin'de hız kesilmiyor, festival 18-20 Aralık'ta ülke dışına çıkıyor, Üsküp'te üç gün sürecek yerli filmler ağırlıklı bir programla son buluyor. "30 Yıl Önce, 30 Yıl Sonra Almanya" bölümünde Almanya'nın içinden geçtiği değişime "Almanya'da Sonbahar" ve "Almanya 09" filmleriyle tanık olacağız. Festivalin "keşif" bölümü Litvanyalı Audrius Stonys'in birbirinden yaratıcı kısa ve orta metraj belgesellerine, "Kısa İyidir" bölümü ise Brezilya sinemasından örneklere ayrılmış. Çocuklar unutulmamış, Polonya ve Almanya sinemasından ufaklıkları sevindirecek özel bir bölüm var. *(www.festivalonwheels.org)*

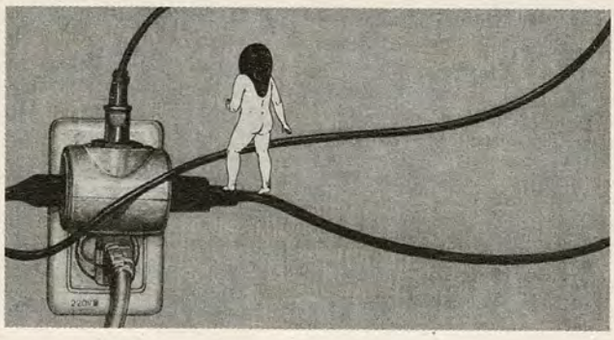

4. Bursa İpekyolu Film Festivali

14-22 Kasım arasında hop oturup hop kalkacak olan yeşil Bursa, yurdun genç sinema festivallerinden birine zengin programı, sinema kursları, atölyeler ve söyleşilerle ev sahipliği yapacak. Panaroma bölümünde ustaların ödüllü son filmlerine yer verecek programda "sinema ve mimari", "Balkan sineması" temalı ve İpek yolu coğrafyasında bulunan ülke sinemalarından örnekler izlenebilecek.

1001 Belgesel Film Festivali

4-11 Aralık tarihlerini not edelim: Dünyanın farklı köşelerinden insanlık durumlarını, öyküleri, farklılıkları, sosyal ve tarihsel meseleleri görünür kılmaya çalışan belgeseller 12. İstanbul Uluslararası 1001 Belgesel Film Festivali eliyle izleyiciyle buluşuyor. Ayrıca panel, söyleşi, masterclass ve geceyarısı belgeselleri gibi etkinliklerin yer aldığı programın akışı www.1001belgesel.net adresinde.

MEKAN

Aida Pekin

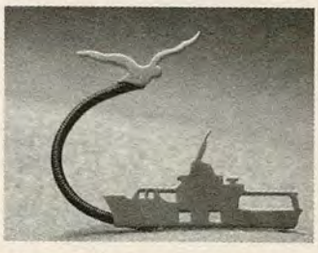

Sözümüz öncelikle takıp takıştırmayı sevenlere: Aida Pekin'in pek kullanışlı, şık ve matrak rengâhenk koleksiyonunu Galata'ya taşındı. Serdar-ı Ekrem Sok. 44A adresine yolunuz düşerse, bu ödüllü takı tasarımcısının gümüşten keçeye, biçimden içeriğe uzanan el emeği göz nuru çalışmaları arasında bir galeri gezer gibi dolanmak mümkün, ayrıca nefis hediyelikler var! *(www.aidapekin.com)*

EMILIE SIMON

New York gibi albüm

"La Marche de l'empereur" filminin soundtrack'iyle sükse yapan Fransız elektronik müzikçi, dördüncü albümü "The Big Machine"i yayınladı.

İlk albümünüzde sık sık Björk'le karşılaştırılırdınız, şimdi de Kate Bush'la karşılaştırılıyorsunuz. Ne düşünüyorsunuz bu konuda?
Bu kıyaslamayı yapan ben değilim. Ama ikisi de büyük müzisyenler, dolayısıyla bu durumdan şikâyet edemem. Kate Bush zihinlere damgasını vurmuş ve vurmaya devam eden önemli bir şahsiyet. Onun müziğini dinleyerek büyüdüm. Benim açımdan özgürleştirici enerjiyi temsil ediyor, çocukluğumdan bugüne kalan bir nirengi noktası.
İki yıldır New York'tasınız, bu şehre taşınmak albümün yapısını etkiledi mi?
Tek bir valizle geldim New York'a. Bilgisayarım ve bir de küçük dijital kayıt aletim vardı yanımda. Günlük hayatın akışına kendimi bırakarak yavaş yavaş bestelere başladım. Köklerime dönmeye karar vermiştim, bütün referans noktalarımdan sıyrıldığımda en çok neyin özlemini duyduğumu, kendimi hangi temelin üzerinde yeniden inşa ettiğimi, neyin üzerinde varolduğumu görmek istiyordum. Bazen insan esas olanla yüzeysel olanı ayırt edemez hale geliyor, onun için de hayatı sıfırlamak güzel bir deneyim.

Beste tarzınızda radikal değişimler oldu mu?
Alışkanlıklarımın tersi bir yol izledim, besteyi bilgisayara bırakmaktan vazgeçtim. Parçaları önce piyano ve vokalle yazdım. Melodilerin ve düzenlemelerin zihnimde şekillenmesine zaman tanıdım. Omurganın sağlamlığına emin olduktan sonra realizasyona geçtim: Siyah-beyaz bir fon üzerinde havaî fişekler gibi. New York'ta yaşamak gibi de diyebilirim; bu şehrin de siyah ve beyaz, güçlü, kuvvetli bir temeli var, onun üzerindeyse bir kültürler karışımı, herkes kendi kişisel dokunuşunu vuruyor.
Niçin İngilizceyi tercih ettiniz?
Kelimeler melodilerle birlikte geldi. Sezgilerime kulak vererek çalışıyorum. Şarkılarda ne anlattığımı izah etmekte zorlanırım; pek çok simge var, birbirinin içinde erimiş birçok duygu... Ama pek fazla gerçek hikâye yok.
(Rfimusique, çev: Siren İdemen)

HOPE SANDOVAL

Kalabalıklardan uzakta

Şarkıcı, Mazzy Star'dan sonra, Warm Inventions grubuyla ikinci albümü "Through the Devil Softly"yi yayınladı.

Bir konserinizden sonra, "şarkıcıyı göremedik, paramızı geri isteriz" diye şikâyet edenler olmuş.
Hope Sandoval: Ancak saklanarak şarkı söyleyebiliyorum. Çok salakça, neye bakmak istiyorlar ki? Canlı çalmayı sevmiyor değilim, ama 500 kişinin sana bakması sinir bozucu. Benimki normal bir tepki.

Çocukluğunuz Los Angeles'ın doğusunda geçmiş. Nasıl bir dönemdi?
Bizimki çok zorlu bir mahalledir, uyuşturucu, çeteler... Biz de uyuşturucu trafiğinin en yoğun olduğu sokaktaydık. Evimizde müzik eksik olmazdı. Kızkardeşim country hastasıydı, annem İspanyolca müziğe bayılırdı, babamsa big band ve caz hayranıydı.
Lisedeyken kurduğunuz akustik folk ikilisi Going Home dümeni hemen alternatif sahneye çevirmiş.
Slyvia'yla (Gomez) elimizden gelenin bu olduğunu düşünüyorduk. Slyvia gitar çalabiliyordu, bense hasbelkader şarkı söyleyebiliyordum. '80'lerin ortasında bir Minutemen ve Sonic Youth ortak konserinden önce sahne almıştık. Acayip kalabalıktı, ne halt etmeye buradayız diye düşünmüştük. Ama bize karşı o kadar tatlıydılar ki, herkes sessizce müziğimizi dinledi.
Going Home yapımcı David Roback'le hiç yayınlanmayan kayıtlar yaptı, daha sonra Roback sizi grubu Opal'e transfer etti, ardından Mazzy Star başladı. '90'larda çıkardığınız ilk albüm "She Hangs Brightly" beğenilince nasıl hissettiniz?
Capitol'le yaptığım anlaşmanın iptal edilmesi için yalvarmam gerekti. Büyük yapımcılarla çalışmamı istiyorlardı, bense kendi müziğimi kendim üretmek istiyordum.
"Through the Devil Softly"yi birlikte kotardığınız My Bloody Valentine'ın davulcusu Colm Ó Cíosóig'le nasıl tanıştınız?
Londra'da 12 yıl önce tanıştık, birbirimizin müziğini önceden biliyorduk. Kaliforniya'ya taşındı, birlikte müzik yapmaya başladık. Her role bürünebiliyor. Geçen yıllarda gitar çalmaya başladı, bu albümde de daha çok gitar çaldı. Aslında albüm geçen yıl elimizdeydi, ama eksikleri vardı. Colm, My Bloody Valentine'la turneye çıkınca üzerine biraz daha düşünme fırsatımız oldu.
(LA Times, San Francisco Examiner, Straight, çev: Çiğdem Öztürk)

ENNIO MORRICONE

Şah mat

İtalyan kompozitör, onlarca ödüllü film müziğinin yanısıra ketumluğuyla da tanınıyor...

Film müziği yaparken yönetmeni mi, konusu mu belirleyici olur sizin için?
İkisi de. Rejisörü tanımam ve sevmem gerekir, ama hikâye de önemli. Güzel bir iş çıkarmak için ikisinin bir arada iyi gitmesi gerekir. Yine de esas olan yönetmendir, ehil bir yönetmene kendinizi teslim edebilirsiniz.
Film müziklerine eski ilgi var mı sizce?
Hollywood'da her şey gişe rekorlarını altüst ediyor. Bu da insanlar hâlâ dışarı çıkıp severek film izliyor demek. Bu durum film müziklerine yansıyor.
Beste yapımı nasıl bir süreçtir sizin için? Günlük çekimleri izleyip üstüne çalışır mısınız?
Asla günlük çekimleri seyretmem. Genellikle yaptığım, filmin ham çekimlerine ya da son haline bir bakmak olur. Öykü bir şeyler söyler zaten. Bazen yönetmen motor demeden ben besteye başlamış olurum.
Bestekâr olmaya karar verdiğiniz kırılma ânını hatırlıyor musunuz?
İtalya'da konservatuarda öğrenciydim. 16 yaşımdayken hayatım boyunca meşgalemin bu olmasını dilemiştim.
Müziğe olan aşkınız nasıl biçimlendi?
Kendimi bildim bileli müziğe karşı tutkum vardı. Kendiliğinden gelişti bu, ama altı yaşıma geldiğimde babam nota okumayı ve bazı enstrümanları çalmayı göstermişti.
Akademi tarafından 2007'de onur ödülüyle taltif edildiniz. Hiç Oscar almamış olduğunuz için mi seneler sonra böylesi bir ödüle lâyık görüldünüz?
O ödül benim için çok önemli bir sağlama oldu. Yaşamımın değerli anlarından biriydi. Oscar, sahibine çok yüksek bir itibar sağlar.
"İyi, Kötü, Çirkin"in müzikleri tarihe geçti. Kişisel olarak daha yakın hissettiğiniz eserler var mı?
Çoğu kez bu soruyu cevapsız bırakırım. Her besteye aynı özen ve saygıyla eğilirim, özel bir tarafı olsun isterim. Birini ötekine tercih etmem, hepsi benim çocuğum.
Bu kadar üretken olurken, eğlenceye, ailenize vakit kalıyor mu?
Müzik yapmaktan büyük haz alıyorum. Ailemi seviyorum, ama santranç da severim. Fırsatını yakaladım mı hemen tahtanın başına otururum.
(Popmatters, çev: Şahan Nuhoğlu)

OS MUTANTES

Rock'n'roll kazaları

Brezilya'da tropicalismo hareketinin fitilini ateşleyen Os Mutantes, 35 yıl aradan sonra "Haih Or Amortecedor"la döndü...

1968'de Caetano Veloso'yla beraber ilk performansınızda neden yuhalanmıştınız?
Sérgio Dias: Çünkü rock çalmakla milliyetçiliğe halel getirmiş, Amerikan emperyalizminin müziğini çalmış oluyorduk. En büyük derdimiz ekipmanlarımızı kurtarmaktı o esnada.
Sanatçı bir aileye doğmuşsunuz: Babanız şair, anneniz piyanist...
Evet. Abim Arnaldo benden üç yaş büyüktür, yüksek düzeyde piyano ve gitar eğitimi aldı. Gençken televizyon ve radyoda hiçbir şeyi kaçırmazdık. Beatles'ın "Help!"ini bir İngiliz radyosunun kısa dalga yayınından duyduk ve radyonun yanına teybi yaklaştırıp kaydettik. Sonra bütün şarkıları çalıştık, da-

ha Brezilya'da albüm yayınlanmamıştı.
Os Mutantes'e damga vuran isimlerden biri de büyük abiniz Claudio, değil mi?
Evet, ama elektronik dünyası müzikten daha çok hoşuna gidiyordu. Bizim için onlarca efekt ve enstrüman yarattı. İlk elektrikli gitarımı da o yapmıştı. O zamanlar Brezilya'da wah-wah pedalı bulamazdınız.
1968 ve 1969 tarihli çığır açan iki albümünüzden sonra hard rock'a kaydınız ve LSD döneminiz başladı...
'60'larda asit tecrübe etmiştik, ama yoğun LSD kullanmaya '70'lerde başladık. LSD insan benliğini paramparça ediyor, sağlam bir yapınız yoksa tedavi süreci çok acılı olabiliyor. Abim Arnaldo'ya da öyle oldu işte.
Arnaldo'nun sevgilisi ve ilk vokalistiniz Rita Lee de o dönemde gruptan ayrıldı...
Rita'nın grupta kalmasını isterdim doğrusu, ama Arnaldo'yla bizim de yolumuz fazla uzun sürmedi. Bir albüm daha yaptık, o kadar. 2006'da Arnaldo'yla yeniden bir araya geldik, yeni bir vokalistle turneye çıktık, ama eşi sağlığının bozulduğunu öne sürdü. Israr etmek de istemiyordum. Londra konserinden sonra bir daha haberleşmedik.
35 yıl sonra çıkardığınız ilk albümde, eski davulcunuz Dinho Lehme ve yeni şarkıcı Bia Mendes var...
Kırk yıl önce yaptığımızın aynını yapmadık istemedik, ama aynı macera duygusunu yakalamaya çalıştık. Üzerimizde büyük emeği olan Rogério Duprat *(avangard besteci ve kompozitör)* üç sene önce öldü, yokluğunun acısını gidermek için çelloya başladım. Onun şerefine iyi bir çellist olmaya, şarkıları çelloyla yazmaya karar verdim. Ama, David Byrne'ün dediği gibi, belki de bizim en ilginç işlerimiz hatalar sonucu kazayla çıkan şeylerdir. Rock'n'roll'da hata yapmak önemlidir. Bu albümde de yeterince hata yaptığımızı umuyorum.
(Uncut, çev: Merve Erol)

ADRIAN BELEW

Elli iki enstrüman

King Crimson, Frank Zappa ve Talking Heads'in efsanevî gitarcısı Ghetto'da, 13 Kasım'da sahne alacak...

Müziğe gitarist olarak mı başladınız?
Şarkıcı olarak... Bütün hayatım boyunca akrabalarıma, arkadaşlarıma, beni her kim dinliyorsa ona şarkı söyledim. 10 yaşımda elime davulu aldım ve 14'ümde ilk defa bir müzik grubuna katıldım. Davulcuydum, ama şarkı da söyleyebiliyordum. Bu beni özel kıldı.

Başka hangi enstrümanları çalıyorsunuz?
Albümlerimde her şeyi çalıyorum; piyano, gitar, bas, çello.. Listeledim, bir defasında bir albümde tam 52 enstrüman çalmışım!

Frank Zappa'yla tanışmadan önceki müzik anlayışınızın daha sıradan veya monoton olduğunu söyleyebilir misiniz?
Her zaman ilginç müziklerden, perküsyon bileşimlerinden hoşlandım. Özellikle modern klasik müzikten, Stravinsky ve Varese gibi isimlerden. Hatta Frank'le tanışmadan önce Varese'i biliyordum. Frank öncesi dönemimin sıradan olduğunu söyleyemem, ama o dönem daha çok popüler müziklerin etkisindeydim, Steely Dan, Beatles, Hendrix gibi...

David Byrne ve Talking Heads'le nasıl çalıştınız?
Talking Heads'e onlar yükselmeye başladıkları sırada katıldım. Bu öyle bir yükselmeydi ki, bir restorana arka fonda Talking Heads duymadan giremezdin. Çünkü gerçekten yeni, renkli, eğlenceli bir sound'ları vardı. Aslında onların müziği, yapmak istediğim şeyi ifade ediyordu. Onları insan olarak çok sevdim ve onlarla çok iyi anlaştım.

Onlarca albümde konuk sanatçı olarak çaldınız, hangisi unutulmazdı sizin için?
Örneğin Paul Simon'ın "Graceland"i –sözler vardı, ama daha kayıtları yapılmamıştı ve Paul gelip kulağıma melodileri fısıldamıştı. Nine Inch Nails albümünü kaydetmek dört günümü aldı ve David Bowie'yle düet yaptık. David de benim solo albümüm "Young Lions"ta benimle düet yaptı. Kariyerim boyunca farklı stillerden gelen birçok insanla çalıştım ve kendimi her zaman yeni bir yön bulmaya adadım.

Kendi stüdyonuzu kurduğunuzdan beri müzik yapma duygunuz nasıl değişti?
Bir müzisyen olarak 1990'larda bir devrim niteliğinde olan ADAT (Alesis Digital Audio Tape) teknolojisini kullanabilmek gelişimimin anahtarı oldu. Kendimi stüdyonun bir parçası, stüdyodaki aletlerden biri gibi gördüm –ki normalde her müzisyenin şu an ev stüdyosu var. Bu sisteme bağlanmanın beni daha üretken, daha yaratıcı kıldığını düşünüyorum.

THE XX

Bir harfin estetiği

Elektronikle rock'un buluştuğu deneysel pop sularından ses veren genç ekibin ilk albümünün adı da "XX"...

Grubu kısaca nasıl tanıtırsınız?
Oliver Sim: Romy'yi 1991'den, iki yaşından beri tanıyorum, anne-babalarımız ahbaptı. Baria ve Jaimie'yle ilkokulun sonlarında tanıştık. 15 yaşındayken, Romy'yle müzik yapmaya başladık. Kısa süre sonra, parçaları canlı çalmak için Baria bize katıldı. Bir yıl kadar sonra da Jaimie eklendi.

XX ismi nerden geliyor, anonim kalma arzusunun ifadesi mi?
Oliver: Bizim arzumuz müziğin ön planda olması. İnsanlar bize değil, asıl olarak müziğimize odaklanmalı.

Romy Madley Croft: Eski konserlerimizden birindeydi, seyirciler bayağı şaşırmıştı, çünkü death metal ya da gotik gibi bir şey çalacağımızı sanıyorlarmış siyah giyiyoruz diye.

Oliver: Grubun adı sonradan aklımıza geldi aslında. Biz harf olarak X'in imgesini ve biçimini seviyoruz, çok güçlü bir yanı var, ayrıca müziğimize ve geliştirdiğimiz estetiğe çok iyi oturuyor. Tamamen görsel.

Albümünüz büyük hayranlıkla karşılandı; bunu bekliyor muydunuz?
Romy: Aslında, albüm üzerinde epey uzun bir süredir çalışıyorduk, plak şirketimiz Young Turks de bizi izlemeye en az iki yıl önce başlamıştı. Büyümemiz, kendimizi şekillendirmemiz, daha çok şarkı yazmamız için bize zaman tanıdılar.

Son yıllarda dinlediğimiz Britanya kökenli gruplardan çok farklı müziğiniz. Başlıca esin kaynaklarınız kimler?
Oliver: Hepimizin zevkleri bambaşka, ama herkesin üzerinde anlaştığı ortak gruplar da var, CocoRosie gibi...
Romy: The Kills sayesinde elektronikle ritmik müziğin nasıl uyuştuğunu gördük. Ama tabii CocoRosie hepimizi ve müziğimizi birbirine bağlayan esas grup –ruhu olan bir müzikleri var. Jaimie ise hiphop ve r&b'den çok esinleniyor.

Gitarlar geride, daha çok melodinin ve karşılıklı kız-erkek vokalinin üzerinden gidiyorsunuz...
Oliver: Romy'nin de, benim de sesimiz geniş ve güçlü değil, dolayısıyla arkamızda devasa bir sound olması çok anlamsız olurdu. Daha samimi, mahremiyet duygusu uyandıran bir şey istiyorduk; her sesin, her enstrümanın şahsî nefesini, kendi soluğunu hissettirmesini arzu ettik.

(Sound of Violence, çev: S.İ.)

TAKEN BY TREES

Passage to India

The Concretes'in vokalinden tanıdığımız Victoria Bergsman'ın solo projesinin ikinci albümünün adı "East Of Eden".

The Concretes'ten ayrılmanızın sebebi neydi?
Victoria Bergsman: Müzik endüstrisinden sıtkım sıyrılmıştı. Artık hiç şarkı söyleyemeyeceğimi zannediyordum. Turnelere çıkmaktan, habire konser vermekten hoşlanmaz olmuştum –ben aslında utangaç biriyimdir. Grup içindeki demokrasiden de kuşku duymaya başlamıştım. Büyük bir grupta hakiki bir şey yaratılabileceğini zannetmiyorum. Olayları her zaman sorgulayabilmek ve hayır demeyi bilmek önemlidir.

Peter, Björn and John'un "Young Folks" şarkısındaki vokaliniz büyük sükse yapmıştı. Onlarla nasıl buluşmuştunuz?
The Concretes'teyken de ortak işler yapmıştık. Björn, vokalimle onlara katılmamı rica etmişti. "Young Folks" özellikle bongolarıyla çok hoşuma gitti, bir deneyeyim dedim.

Down sendromlu hastalar için işletilen bir klinikte aşçı olarak çalışmışsınız bir dönem, öyle mi?
Evet. Daha önce de aşçılık yapmıştım, ama sırf paraları var diye yemekleri önlerine servis edilirken insanların nasıl şımarık davrandığına çok şahit oldum. Ben de kendi kendilerine yemek yapamayacak insanlar için çalışmaya karar vermiştim.

Taken By Trees nasıl bir oluşum?
Yeni grubumun veyahut dönem dönem beraber çalıştığım çeşitli müzisyenlerin ortak ismi. The Concretes'ten ayrılıp müzikten vazgeçtikten sonra, şarkı yazmaktan daha fazla ayrı kalamayacağımı hissettim, her şey kendiliğinden gelişti.

"East Of Eden"ın büyük bölümünü Hindistan'da, qawwali müzisyenleriyle kaydetmişsiniz...
Onların ritmlerle ve ölçülerle ilişkileri çok hoşuma gidiyor. Hindistan'dan çok da iyi ayrılmadım ama. İnsanlar çok bastırılmış ve yoksuldu, her gün adeta yeni bir mücadele gibiydi, özellikle kadınlar için. Ben neticede oradan ayrılıp görece daha güvenli olan memleketime gidebilirdim, bu da kendimi pislik gibi hissetmeme yol açıyordu. Yanımda buradan güzel bir şeyler götürebilmeliydim, yoksa bu macera dayanılmaz olurdu.

(The Guardian, Lunapark6, çev: M.E.)

CHARLIE WINSTON

Mıknatıs etkisi

İngiliz folk şarkıyazarı, ikinci albümü "Hobo"yla Fransız listelerinin zirvesine taht kurdu...

Fransa'daki bu popülaritenizi neye borçlusunuz?
Kendime has, rafine bir üslûbum var. Yaptığım işi ve kişiliğimi geliştirmeye vakit ayırıyorum. Modaları, furyaları takip etmiyorum. Bu açıdan bir ölçüde "dandy" sayılabilirim, biraz stilize belki. Bence bunlar Fransa'da karşılığını buluyor. Malûm, iyi şarabı, olgun peynirleri ve müzisyenleri severler.

Peter Gabriel'le 2003'te tanışmışsınız, ama şarkılarınızdan bahsetmemişsiniz bile...
Neyin hakiki olup neyin olmadığına dair güçlü sezgilerim var. Sonuçta şöhret bir 20. yüzyıl icadı ve aslında anlamsız bir şey. Peter'la tanışırken daha ziyade kişiliğiyle irtibat kurdum, sunacağı imkânlarla değil. Daha sonra işi büyütmek, büyük plak şirketlerini devreye sokmak filan istedi ama, ben daha ağırdan almak istiyordum. Hayatta her şeyde mıknatıs etkisi geçerlidir. Bir şeyi ne kadar kovalasanız, uzaklaşır. Vazgeçerseniz, etki alanına girersiniz. İlişkiler gibi yani, işi oluruna bırakmanız gerekir.

Kendinizi nasıl tanımlarsınız?
Neşeli, meraklı, düşünceli.

Peki bir hobo'yu?
Neşeli, meraklı, düşünceli... Şarkılarımı açıklamak için "Fight Club" filmine de sık başvururum. Alttan akan temalarıyla ve modern dünyaya dair illüzyonlarıyla benim albümlerimi de tanımlar o film. Bir de "Casablanca" ve Wim Wenders'in "Berlin Üzerindeki Gökyüzü"sü...

Abiniz Tom Baxter da bir şarkıcı-şarkıyazarı. Etkisi oldu mu üzerinizde?
Çocukluğumun üzerimde hâlâ tesiri var. Anne-babamın –ikisi de hippi eskisidir– otelimizde çaldığı şarkılar, Tom'un şarkı söyleyişi, sekiz yaşında davula başlamam... Tom'la uzun yıllar aynı grupta çaldık. Hâlâ birbirimize destek olmayı sürdürüyoruz, beraber de çalıyoruz zaman zaman.

(Newbeats4u, çev: M.E.)

Ben çok içli bir çocuktum. Sonra da içli bir adam olarak kaldım. Fakat hüznümü neşe yıldızına sarmağı bir haysiyet meselesi bilmiş, bunu da yapabilmişimdir. İçliliğimi sakal gibi yüzümde uzatmağı sevmem. Bu işte de neşe jiletine müracaat bir terbiye kaidesidir. **REFİK HALİD KARAY**, Ankara

Ama onun asıl Türk yanı, dünyanın karşısına böyle sakince dikilişiydi. Hiçbir Yunan kımıldamadan duramaz, ayağını hafifçe yere vurur ya da kalemini tıkırdatır, dizinden aşağı bacağını sallar durur ya da diliyle sesler çıkarır. Türkün sürüngen sessizliği ve dikkatiyle kaya gibi bir duruşu vardır. İste bir bukalemun da bir fundanın üzerinde saatlerce bu pozda oturur ve gözünü kırpmadan dünyaya bakar, Arapçada Kayf sözcüğüyle özetlenen, düşüncelerini askıya almış olarak yaşar. **LAWRENCE DURRELL**, Kıbrıs'ın Acı Limonları

KAREN O & THE KIDS
Where The Wild Things Are
(Interscope)

Maurice Sendak tarafından 1963'te yazılmış "Where The Wild Things Are", ülkemizde de hatırı sayılır sayıda çocuğun okuduğu, dünyanın en ünlü modern masallarından biri. Masal, Max isimli bir ufaklığın düşünde yarattığı ve Sendak'ın kitabında bizzat resimlediği mistik bir ülkeyi ve oradaki arkadaş canlısı canavarları konu alıyor. Birçok jenerasyonun aklında yer etmiş böylesine popüler bir hikâyenin sinema versiyonunun yönetmen Spike Jonze ve senarist Dave Eggers gibi bağımsız sinema dünyasından isimlerce beyaz perdeye aktarılması da çok isabetli olmuş. On cümlelik bir öyküden film yapmak herhalde ancak böyle iki çılgının harcı olurdu... Jonze bu şimdiden kült olmaya aday filmin prodüksiyonunun her bölümünde ailem dediği çok yakın arkadaşlarıyla çalışmış. Soundtrack de bir istisna değil. Kısa yoldan ünlü pop şarkıcılarına çocuk parçaları okutmak yerine, bütün albümü "tanıdığım en büyümemiş insan" dediği eski kız arkadaşı Yeah Yeah Yeahs'in vokalisti Karen O'nun ellerine bırakmış. Karen O & The Kids'in Kids kısmı, O'nun yalnızca bu soundtrack için bir araya topladığı arkadaşlarından oluşuyor. Aslında bileşenlerine bakıp bu gruba "süper" sıfatını eklemek yerinde olur. Yeah Yeah Yeahs'in geri kalan üyeleri Nick Zinner ve Brian Chase, Imaad Wasif, Deerhunter'dan Bradford Cox, Liars'dan Aaron Hemphill, Bird and The Bee'den Greg Kurstin, Dead Weather'dan Dean Fertita ve Jack Lawrence... Bu isimlerin indie mucizesi bir albüm yapmış olması gerektiğini düşünüyoruz, ama daha açılış parçası duyulur duyulmaz yanıldığımızı anlıyoruz. Grup, filmin fantastik temasına uygun, neredeyse tamamı akustik, oldukça çiğ bir folk albüm ortaya çıkarmış. 2006'da yanlışlıkla internete sızan demosu "Karen O at Home"dan O'nun akustik müzik konusunda ne kadar yetenekli olduğunu biliyoruz, ama tüm grup üyeleri şaşırtıcı derecede iyi bir performans sergiliyorlar. Üzerinde hiç oynanmamış, albümün muhtelif yerlerine dağıtılmış çocuk korosu da cabası. Bu koronun en çok duyulduğu parça "All Is Love" ilk single olarak seçilmiş. Açık ara albümün en akılda kalıcısı olduğunu söyleyebiliriz –rahatlıkla Susam Sokağı'nda kullanılabilir. Parçaların çoğu çocuklara yönelik olduğu için bilerek kolay eşlik edilebilir ve melodik yapılmışlar, ama sözleri için her zaman neşe saçıyor diyemeyiz. Özellikle ninni gibi başlayan "Hideaway"in bu yüzden albümde en sırıtan parça olduğu söylenebilir. Burada suçu karamsarlığıyla ünlü Bradford Cox'a atmak yerinde bir hareket olur belki de. "Rumpus", çocuklardan oluşan bir kabile içine düşmüşsünüz hissi vermesiyle oldukça eğlenceli. "Cliffs" ve "Animal" zaten Yeah Yeah Yeahs parçasıymış fakat unplugged çalınıyorlarmış gibi geliyor, ama bu kötü bir şey değil tabii. Filmin konu edindiği hayal dünyasının günlük hayatımızdan çok daha eğlenceli olduğu gerçeğini her zaman en iyi anlamış ve anlatmış insanlardan Daniel Johnston'ın parçası "Worried Shoes"u Karen O'nun sesinden duymak ise gerçekten benzersiz bir deneyim oluyor. Albüm bittikten sonra, eğer bu parça olmasaydı bir şeyler eksik kalacaktı gibi bir hissiyata kapılıyorsunuz. Kapanış parçası "Sailing Home", açılışı yapan "Igloo"nun devamı, fakat bu sefer O'nun mırıldanmalarına koromuz da eşlik ediyor.

Karen O & The Kids'in gerçek çocuklarla buluşması, gerçekten başa alınıp alınıp dinlenilesi bir deneyim olmuş. "Where The Wild Things Are", filmi hiç izlemeseniz dahi, sizi başka bir dünyaya götürmeye yetecek harika bir soundtrack albümü. Şimdilik, bunun yalnızca tek seferlik bir olay olduğunu hatırlayıp üzülmek yerine, albümü eskitmeye bakalım.

Esra Damla İpekçi

SOULSAVERS
Broken
(V2 Records)

Soulsavers, Rich Machin ve Ian Glover'dan mürekkep, daha çok downtempo elektronik işler yapan bir İngiliz prodüksiyon ekibi. İkili yapımcılık ve remikslerin yanında kendi şarkılarına da imza atıyor –ki "Broken", 2003 tarihli "Tough Guys Don't Dance" ve 2007'de çıkan "It's Not How Far You Fall, It's The Way You Land"den sonra gelen üçüncü albümleri. Bu kayıtlarda rock'u, soul ve country'yi içine damlalıkla damlattıkları bir elektronikle karıştırıyorlar. Sonuç tek kelimeyle "muhteşem" oluyor. Bu muhteşemlikte rol oynayan tanıdık birisi daha var ancak: Mark Lanegan. Kendisi son iki albümde Soulsavers'ın üçüncü adamı olarak görev yapıyor, sadece mikrofona geçmekle kalmıyor, pek çok şarkıyı da Machin ve Glover'la birlikte yazıyor. Şimdi sıkı durun, Mike Patton, Richard Hawley, Spiritualized'ın Jason Pierce'ı ve Butthole Surfers'dan Gibby Haynes gibi başka huzursuz ruhlar da ziyaret ediyorlar "Broken"ı. Bitmedi, grubun eski ve sadık destekçilerinden Will Oldham da bu rüya kadroda. Enstrümantal "The Seventh Proof"un plak hışırtılarıyla açtığı albüm (bir vokalsiz şarkı da "Wise Blood"la kapanışa doğru geliyor), Haynes'ın eşliğinde Lanegan vokallerinin başladığı "Death Bells"le devam ediyor. "Unbalanced Pieces"ı Lanegan'la Patton birlikte söylüyorlar. Sonra Palace Brothers şarkısı "You Will Miss Me When I Burn"ü Lanegan'ın yorumuyla dinliyoruz. Albümden önce çıkan single'ın ön yüzünde Oldham –bu albümde bulunmayan–"Sunrise"ı söylerken, arka yüzde bu şarkı bulunuyordu. Birkaç parça sonrası, Lanegan "Shadows Fall"da Hawley ile, "Pharaoh's Chariot"da ise Pierce ile paylaşıyor mikrofonunu... Ancak itiraf etmek lâzım ki, koca Lanegan'ın yanında, hepsini çok sevdiğimiz bu adamların sesleri oldukça geri planda kalıyor. Tek bir istisna haricinde, Red Ghost, albümdeki tek kadın ses olarak bu ayrıcalığı ediniyor. Bu Avustralyalı genç kız, Sydney'den gruba postaladığı demoları çok beğenilince albüme davet edilmiş.

Yürek söken gitar soloları, dantel gibi işli düzenlemeleri, gospel vokalleri, koyu karamsar mevzuları... Dinleyip dinleyip "Dark Side Of The Moon"u hatırlıyoruz. İyi albüm olmak için de bundan ötesi yoktur herhalde. *İlker Aksoy*

Bugüne kadar Sabri'yi kütükleri yüklerken gördüm, köylülere bağırırken gördüm, hatta bir sokakta koşarken bile gördüm; ama hiçbir zaman en küçük bir enerji harcıyormuş duygusu vermedi bana. Hareketlerinde ve sözlerinde kaçınılmaz olan şeylerin telaşsızlığı vardı; bir kaşıktan bal nasıl akarsa hepsi öyle akıp gidiyordu. **LAWRENCE DURRELL**, Kıbrıs'ın Acı Limonları

İnsan yaşamak için doğmuştur, yaşamaya hazırlanmak için değil. **BORIS PASTERNAK**

Yaşlandık da ondan mı / susarak katlanıyoruz her mutsuzluğa / saatlendiriyoruz günü / bölüyoruz dakikalara / bir hiç oluncaya kadar bölüyoruz onu **EDİP CANSEVER**

Marlboro dışımızdan, Camel içimizden vurdu bizi. **KÜÇÜK İSKENDER**

Bu zenginin tarlası bu da fakirin Korkuluklarına bak anlarsın **SÜREYYA BERFE**

Eğer iki kişi bir masa örtüsünün uçlarından tutmuş yayıyorsa, bezin düzgün bir şekilde örtülmesi için bakışırlar. Masanın dünya olduğunu tahayyül edin. Örtünün de hayatlarını kurtarmak zorunda olduklarımız. İşte böyle bir ifadeydi. **JOHN BERGER**, Kıymetini Bil Her Şeyin

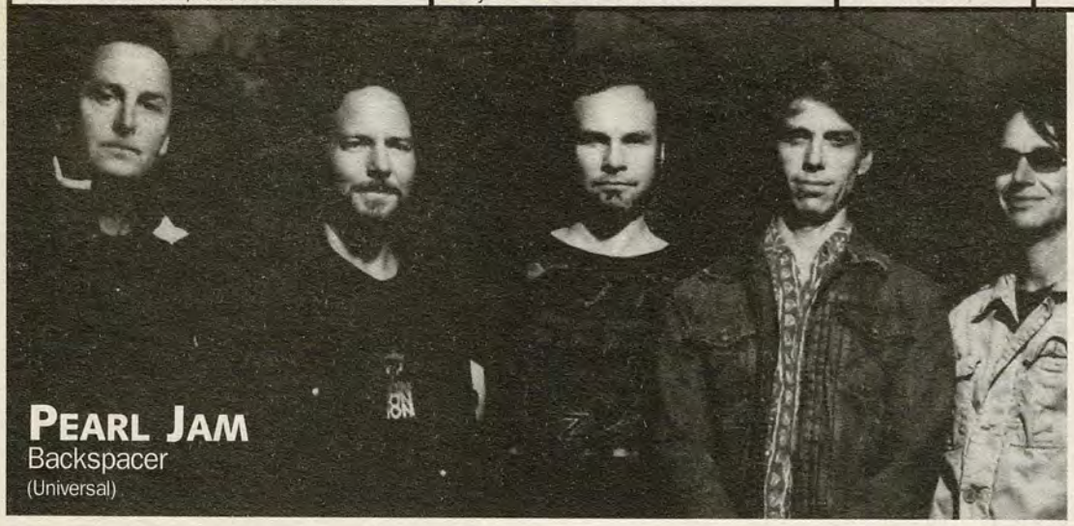

PEARL JAM
Backspacer
(Universal)

Pearl Jam'le tanışmam "grunge" zamanlarına dayanmasına rağmen, gerçek bir hayran olarak bütün albümlerini edinmem, hatta daha ileri gidip Ten Club'a üye olma gibi aksiyonlara girmem "Riot Act" zamanlarına denk gelmekte. Grubun altı albüm sonrası hâlâ benim gibi çiçeği burnunda ve azimli hayranlar edinecek "Riot Act" gibi bir albüm çıkarabildiğini düşünürsek, zaten her yeni albümünün belli bir kitleyi çektiğini, içine kolay girilecek bir kayıt olarak "Backspacer"ın da hayli fazla kişiyi cezbedebileceğini rahatlıkla söyleyebiliriz. Pearl Jam'in asla belli formülleri, bazı "baba" gruplar gibi "işte onlar" diye tanımlanabilecek çok belirgin bir tarzı olmadı. Bu yüzden "Pearl Jam özüne döndü" demek ne kadar doğru olur, bilinmez ama, "Yield"dan beri en akıcı, en kısa, şarkı sözleri en doğal ve Eddie Vedder'ın sesini en rahat kullandığı albüm "Backspacer"! "Vs.", "Vitalogy", "No Code" ve "Yield"dan esintiler taşıyor ve bunda "Yield"dan beri ilk defa bir araya geldikleri prodüktör Brendan O'Brien'ın parmağı olduğunu söylemek yanlış olmaz. Öyle ki, keşke hiç yollarını ayırmasalarmış demek geliyor insanın içinden...

Hâlâ dünya meselelerine kafayı takmış durumdalar, hâlâ muhalifler, ama Amerika'yı etkisi altına alan Obama rehaveti Pearl Jam tayfasını da sarmış görünüyor. Böylece Bush'a rahat vermemeye and içmiş sözlerden uzakta, daha ılıman sularda sörf yaparak süzülüyor Pearl Jam'in kaplumbağası. Evet, aslında "Backspacer" bir su kaplumbağası. Kaplumbağaların Atlantik okyanusunu boydan boya geçtikleri yıllık göçlerini "büyük kaplumbağa yarışı" projesine dönüştüren National Geographic'in son teknolojiyle izlediği, hatta isteyenlerin internetten takip edebileceği yedi kaplumbağadan birisine Pearl Jam sponsor olmuş ve internetteki sayfasında da kendisinden şöyle söz etmişler: "Backspacer'ın kafası çok dolu. Yarışmaya yolculuğun tadını çıkarmak için, sırf yola düşmüş olmak, gittiği yerleri ve bundan sonra nereye gideceğini düşünmek için katıldı." Gayet yerinde bir tanım, çünkü "Backspacer" dolu dolu, keyifle üretilmiş ve aynı keyifle dinlenecek bir albüm. Nefes aldırmayacak kadar coşkulu ve hızlı ilerleyen ilk yarısında son zamanların belki de en iyi Pearl Jam şarkısı "Got Some" ile ilk single "The Fixer" aradan sıyrılıyor, sonra "Just Breathe" ile soluklanarak bir müddet "Into the Wild" sakinliğine kapılıyoruz. Heyecan verici "Unthought Known" yavaş yavaş mükemmel ritmini bulurken, Eddie Vedder "başkalarının rüyalarını görmeye devam edenler"i "aya giden patikaya, uzak sahillerde bekleyen dalgalara" davet ediyor. Derken bir Stone Gossard eseri –"Mankind"ı andıran riff'leriyle– "Supersonic" devreye giriyor. Kendinizi kaptırıp Pearl Jam'in "Sonic Reducer" cover'ıyla zıp zıp zıplayanlardansanız, "Supersonic"in de sizi aynı havaya sokacağı garanti. "Speed of Sound" ve "Force of Nature" can alıcı olmasalar da dinleyeni hayal kırıklığına uğratmazlarken, albüm "The End" şarkısıyla melankolik bir sona erişiyor. "Sevgilim / Son yakın / Ben buradayım / Ama şimdilik" derken Vedder'ın sesi her zamankinden de kırık. Pearl Jam'in ihtişamlı günleri çok uzakta kaldı belki ama, "No Code"a kardeş kapağıyla eskilere göz kırpan "Backspacer" '90'ların ruhunu kıyısından da olsa yakalamayı başarıyor. Fazla kafa yormadan keyfini sürmek gerek...

Deniz İpek

THE FLAMING LIPS
Embryonic
(EMI-Warner)

26 yıllık varlıklarına çok şey sığdırdı Wayne Coyne'un başını çektiği Oklahomalı grup. Yola punk-rock yaparak çıktılar, Beavis ve Butthead'in muhabbetlerine meze olacak kadar pop kültüre bulaştılar, sonunda senfonik popun bayrak taşıyanı hale geldiler. Yayınlanmış 12 uzunçalarlarının içinde ancak dört CD'nin aynı anda çalınmasıyla algılanabilecek "Zaireeka" gibi deneysel bir albüm de var, "The Soft Bulletin" gibi günümüz indie müziğinin nüvelerinden biri de, "Yoshimi Battles The Pink Robots" gibi bir ticarî başarı da. Yıllar geçtikçe daha da görünür bir grup haline geldiler, lâkin özellikle son beş senede kolaya kaçmaya, sınırları zorlamak yerine sadece orta tempolu, naif indie pop destanları yazan, her seferinde aynı hileyi yutturmaya kalkışan bir gruba dönüşmeye başladılar. Flaming Lips sahnede yaşattıkları enerji patlamaları ve izleyicilere bolca boca ettikleri görsel uyarıcılarla işin şov kısmını öne çıkardı, bu süreçte Grammy ödülleri geldi, hatta isimleri sokaklara verildi. Ama bunlar grubun bugününden ziyade geçmişini taçlandıran payelerdi. Öyle ki, müziği boşlayıp yıllarını "Christmas On Mars" isimli amatör bir bilimkurgu çekmeye harcadılar. 2006'da yayınladıkları "At War With Mystics", itiraf edelim ki, kendi belirledikleri yüksek standartların son derece altındaydı.

Yeni albüm "Embryonic", Flaming Lips'i tekrar heyecan duyulası bir grup haline getirmiş. 18 şarkı içeren çifte albüm, şatafattan uzak, grubun köklerine döndüğü bir iş. Uzun zamandır gözardı ettikleri yaratıcı damarlarıyla tekrar irtibata geçmişler, stüdyo imkânlarına ve konfetilere değil, ellerindeki enstrümanlara sığınmışlar. Onca parıltıdan sonra "Embryonic" gibi lo-fi tavra yakın bir albümün çıkagelmesi, şaşırtıcı olduğu kadar, keyif verici de. Evin salonunda yapılmış gibi tınlayan çiğ ve ham kayıtlar, Flaming Lips şarkılarının sihrini daha da ortaya çıkarıyor. Bas gitarın denge unsurunu oluşturduğu, krautrock etkisinin yoğun bir şekilde hissedildiği "Embryonic", yarım kalmış taslak işleriyle dahi keyif veriyor. Cinnet, tecrit, korku ve paranoya gibi temaları alışılageldik saflık ve çocuksuluklarıyla işleyen grup, mükerrer dinleyişlerle zenginleşen "Embryonic"le mükemmel bir geri dönüş yapmış. Bildiğimiz rüyalı Flaming Lips tadına yakın "Evil" gibi örneklerin yanında, "The Ego's Last Stand" gibi zincirlerinden boşaldıkları, dalından yeni koparılmış rock şarkıları da içeriyor albüm. "Worm Mountain"a MGMT katkıda bulunmuş, bugünlerde "Where The Wild Things Are" filmine yaptığı müziklerle kendinden bahsettiren Yeah Yeah Yeahs solisti Karen O da "I Can Be A Frog" ve enfes final "Watching The Planets"dan vokalini esirgememiş. Flaming Lips müziğini betimlemek, sabah uyanınca birkaç saat önce görülen tuhaf bir rüyayı birilerine tarif etmeye çalışmak gibi bir şey, algılayabilmek için birinci elden tecrübe etmek gerek. Umalım ki yeniden keşfettikleri bereketli cevheri uzun süre işlesinler. *Yiğit Atılgan*

Uykular unutulmaz
Her şey unutulur dense de
Bir kere yöneldiniz mi geceye
Ondan öte deniz
SABAHATTİN KUDRET AKSAL

Jean Seberg: Mutsuzluk ile hiçlik arasında bir tercih yapacak olsam mutsuzluğu tercih ederim.
Jean-Paul Belmondo: Hiçliği tercih ederim. Daha iyi değil, ama mutsuzluk taviz vermektir bir çeşit.
(Godard'ın "Serseri Aşıklar" filminden)

Resim müziği aşar ve ona hükmeder, çünkü talihsiz müzikte olduğu gibi resim yaratılıştan hemen sonra yok olmaz; yok olmak bir yana varlığını sürdürür ve aslında yalnızca bir yüzey olan şeyi canlıymış gibi gösterir. **LEONARDO DA VINCI**, Paragone

Hoş geldin Mercan bebe... Deniz-Tora Pekin çiftinin gözüaydın.

Ya tam durmalıda durmalı. Ya tam gitmelide gitmeli. **ÖZDEMİR ASAF**

THE CLIENTELE

Bonfires On The Heath

(Merge Records)

Taşkın yataklarından sazlar toplamış, o sazları üst üste yığıp kurtların ulaşamayacağı kuş yuvaları kurmuş Alasdair MacLean "Bonfires On The Heath"i yazarken. Kendini ormanlarda koşmaya adamış, koştukça zindeleşmiş, hiçbir ilacın sağlayamayacağı bir berraklığa ulaşmış dimağı. Geçmişi düşünmüş; yaşadığı İngiliz koğuşkentlerini, insanların hayal güçlerinin bulundukları mekânları meskûn etmeye yetmemesini, her koruluğun yanıbaşında bitiveren süpermarketleri. İçini kemiren duygu müphemlikleriyle dipsiz bir ağıta dönüşmüş hayat, yirmi senelik grubunun akıbeti gittikçe belirsizleşmiş,

"Auteur" kelimesi The Clientele için yaratılmış. Bir gitar melodisiyle kimliğini eleveren, özgün ve taklit edilemeyen grup bu. Alınları açık, zira hep inandıkları işi yapmışlar. Yıllarca bilinmezlik içinde debelenmiş, sağanak yağışlı, teyp cızırtılı, bol reverb efektli bir gitar müziği icat etmişler. "The Violet Hour" albümü ve '90'lar toplaması "Suburban Light", hissedip de isimlendirilemeyen, uzanıp da erişilemeyen puslu bir ruh halini etiketleyen albümler. Sonra prodüksiyon tarzları az da olsa cilalanmış, "Strange Geometry" ile beraber özlerindeki yeis yer yer ölçülü bir neşeyi haiz gitar tonlarıyla gizlenmiş. Onlar gerçi yine K'nin kendilerini unutmasına hayıflanmış, sahip olamadıklarının arkasından bakakalmış. 2007'nin "God Save The Clientele"i için kemanist/klavyeci Mel Draisey'nin de uzun yıllardır beraber çalan üçlüye katılmasıyla, her daim kendi yurtlarından ziyade okyanusun öbür yakasında daha çok ilgi gören grup iyice demlenmiş, olgunlaşmış.

Alasdair MacLean, bir bakmış ki, zaman çantaya atılıp eve götürülebilecek bir şey değil. Gayrete gelmiş, grubun kaybetmişlikle yoğrulmuş külliyatını temize çeken şarkılar yazmış. İlk dinleyişte pürüzsüz gitarlar, bas gitar oyunları ve trompetler içinden hemen seçilemese de, bu şarkıların odak noktasına "kayıp" olma kavramını yerleştirmiş. Aslında The Clientele müziği kadar zarif bir olgunun vücut bulduğu bir dünyada hüzne de yer olmamalı, ama The Clientele şarkıları inceliklerini bu hüznün toprak kadar gerçek olmasından alıyor. Bu şarkıların bu dünyaya sadece şöyle bir uğramakla yetinen kahramanı artık kim olduğunu bilmiyor, dışarıdan gelen çocuk kahkahalarının yankısında duvarlar üzerine kapanıyor. Kemiklerinin arasında hayaletler dolanıyor, en sevdikleri bir iz bile bırakmadan yok oluyor. Birinin tenine dokununca elleri parçalanıyor. En güzel mevsimler bile garip geliyor, yaz ayları lanetli kasabalarda sonbaharı bekleyerek geçiyor. Belki rüyalarda hiçbir şey aynı kalmıyor ama, The Clientele müziği samimi, düşünceli ve nev-i şahsına münhasır mahiyetini hâlâ koruyor.

Albümün sonlarına doğru, Alasdair MacLean'in kendi deyimiyle, "yazdıkları ilk iyi şarkı" olan "Graven Woods" var. Bu şarkıyı grubun eski elemanı Innes Philips, 16-17 yaşındayken kafayı çektiği bir gece vakti ağaç yapraklarını izlerken yazmış. Sadece o yaşta hissedilebilecek bir heyecanla. Bu şarkıyla grup başa dönüyor, her şeyin başlangıcı her şeyin de sonu oluyor. Temennimiz elbet bu değil ama, belki de kusursuz bir çember böylece kapanıyor.

Yiğit Atılgan

NIKKI SUDDEN & PHIL SHOENFELT

Golden Vanity

(Troubadour)

Nikki Sudden'ın ismini bugünlerde yeni bir albümün üzerinde görmek insanı hem irkiltiyor, hem de yürek burkuyor –bu çalışkan müzisyen, 2006 yılında hayata gözlerini yummuştu... Şimdi biraz geriye dönüp hafıza tazeleyelim... Nikki Sudden ile kardeşi Epic Soundtracks (o da 1997'de vefat etti) Britanya'nın sıkı punk ekiplerinden Swell Maps'in kurucularıydılar. "A Trip to Marineville" ve "Jane From Occupied Europe" adındaki iki stüdyo albümünün ardından dağıldıklarında, Sudden iki solo albüm çıkarmış, ardından gitarist Dave Kusworth ve Epic ile Jacobites'i kurmuş, 1986'dan sonra ise yoluna –genellikle– tek tabanca devam etmişti. Yeni kariyerinde, R.E.M. ve Sonic Youth elemanlarıyla, Jeff Tweedy gibi pek çok isimle birlikte çalışmış, hayranı olduğu Ronnie Wood hakkında ömrü yetmediği için bitiremediği bir kitap kaleme almaya başlamış, Mojo gibi pek çok müzik dergisine yazar olarak katkıda bulunmuş, Mika Kaurismäki filmi "Honey Baby'nin soundtrack'ini hazırlamıştı. "Golden Vanity"yi ise 1998'in ilk günlerinde, Berlin'de, Carl Eugene Picôt (Jacobites) ve davulcu Robby Schmidt gibi müzisyenler eşliğinde, kendisi gibi punk rock'çu, şair-yazar Phil Shoenfelt ile kaydetmiş. O zamanlar gün yüzü göremeyen bu kayıtlar, sonradan kayıp addedilmiş, ta ki Shoenfeld onlara ulaşıp Prag'da yeniden düzenleyene kadar.

'98' Sudden için verimli bir seneydi. En iyi solo işlerinden birini, ertesi yıl piyasaya çıkacak "Red Brocade"i de o sene kaydetmişti. "Golden Vanity"nin de ortamdaki ilhamdan payına düşeni fazlasıyla aldığını görüyoruz.

15 parçalık bu uzun albümün başlama vuruşunu "Hanoi Jane" adlı safkan bir rock'n'roll parçasıyla yapıyor ikili. "Cloak of Virtue" gibi cool'un cool'u bir besteyi –iki vokalin atışması mest ediyor– "Jack Ketch" ve "Portcullis" gibi iki saykodelik parça takip ediyor. "Jack Ketch", 17. yüzyıl İngiltere'sinde acımasızlığıyla nam salmış bir cellâdın ismi. Ve cellâtlar, Sudden'ın hakkında şarkı yapmayı sevdiği konulardan biri... "Golden Vanity"nin güneş ışığı gibi pırıldayıp içimizi ısıtan şarkılarından "Love Makes Her Shine"ı, Sudden'ın Marc Bolan'a saygı duruşunda bulunduğu "Bang A Gong" izliyor: "Seni ilk '72'de görmüştüm / Top Op The Pops ve Metal Guru." Sudden'ın gitara sardırması T-Rex sayesinde, malûm... Nico'lu Velvet Underground parçalarını hatırlatan –sadece adıyla değil– "Waiting For You"nun devamında, bir gürültü bombardımanına ("Jamboree Bag") sıra geliyor. Gitarın, davulun, basın gözünüzün önünde sallanan cep saati gibi hipnotize ettiği, feedback'lerle dolu bir on dakikadan sonra müzisyenlerimiz "Golden Door", "Teenage Sheet" ve "Wage A Crown"la '70'lerin CBGB's sound'una dönüyorlar... Seviyor diye boşuna demedik! Sudden'ın cellât mevzuunu ikinci kez açtığı "Hangman's Daughter" bu şarkıların ardından geliyor –akustik gitarların başlattığı bir punk marşı bu. "Angel Wings" ve bir diğer ses bombası, krautrock "Cullisport" derken albüm yarım dakikalık, distorsiyonlu bir org solosuyla, "Master Sampson"la kapanıyor.

Nikki Sudden'a ve bizlere bir son veda şansı verdiği için Shoenfelt'e şükranlarımızı sunarız. *Ilker Aksoy*

Nikki Sudden

ÖZÜR: Bu son sayımızda bir kabahatimiz olmuşsa (irili ufaklı dizgi ve bilgi hataları, eksiklikler, dikkatsizlikler, aymazlıklar) peşinen özür dileriz.

Yine de Camel'ın o eski hali.. Ah sarışın arabım benim! **KÜÇÜK İSKENDER**

En iyi duyuyu tatmin eden şey en değerli şeydir. Bu yüzden, görme duyusunu tatmin eden resim, sadece işitme duyusunu tatmin eden müzikten daha soyludur. **LEONARDO DA VINCI**, Paragone

Yıldırım misali parladım söndüm
Gözlerin dağıttı ordumu Sahra
Saddam'ın elinde Kuveyt'e döndüm
Aşkın işgal etti yurdumu Sahra
CEMAL SAFİ

O alışılmış karışımlar daha mı iyi. Durmalıda gitmeler. Gitmelide kalmalar. Kalmalıda gelmeler. **ÖZDEMİR ASAF**

Yorgunluk bekliyor, pas gibi. En sağlam iradeleri bile kemiriyor, en güçlü iradeleri bile kızıl toza dönüştürüyor, enerjimizi kemiriyor. Yorgunluk o sonsuz ertelemelere son veriyor. Sonunda kısa cevabı seçiyor. Dahası yorgunluk sükûneti seçiyor, ölümün sükûneti olmasına çok da aldırmadan. **JOHN BERGER**, A'dan X'e

IAN BROWN
My Way
(Fiction/Polydor)

Stone Roses'ın 1989 tarihli "The Stone Roses" albümü, 20. yıldönümü vesilesiyle, iki ay önce demo kayıtlarıyla, mastering'i gözden geçirilerek ve muhtelif formatlarda tekrar basıldı. "The Stone Roses", hâlâ en iyi ilk albümlerden biri payesini koruyor. Beş yıl arayla topu topu iki albüm yaptı Stone Roses. Selefleri Joy Division ve sonrasının New Order'ının has elemanlarından Peter Hook'un yapımcılığıyla "Elephant Stone" single'ı, Manchester'ı Madchester'a dönüştüren grup olmalarını sağladı...

2005 yazı, İstanbul
(foto: Zeynep Sorguç)

The Stone Roses'ın John Squire ile birlikte diğer has elemanı Ian Brown, altıncı solo albümü "My Way" ile iki sene sonra tekrar arz-ı endam ediyor. "My Way" Stone Roses'ın ilk albümüyle aynı yerde, Londra'da Battery Stüdyoları'nda kaydedildi...

Ian Brown, müzik okuluna gitmeden veya orta sınıfa mensup olmadan da bir grubun içerisinde olunabileceğini punk'tan öğrendiğini her fırsatta tekrarlar. Albümünün isminin Frank Sinatra şarkısından değil de, Sid Vicious versiyonundan mülhem olabileceğini de biz yakıştırmış olalım. İlginç olan, Brown'un son albümünü Michael Jackson'ın "Thriller" albümünün etkisinde yapmak istemesi.

Albümün giriş parçası "Stellify" tekrar eden bir piyano ritmi ve derinden gelen basla bildik, sevdik bir Ian Brown parçası. Söylenti bu ya, Rihanna için yapılmış. İkinci parça "Crowning Of The Poor", ha gayret, sanki 2004 tarihli "Solarized" albümünden çıkıp gelmiş.

Albümün en iyi parçalarından biri, Zager & Evans ikilisinin 1967 tarihini taşıyan, bugüne dek birçok kez yorumlanmış şahane hiti "In The Year 2525". Bu distopik parçanın üzerinden Morricone ve mariachi nefeslileri ve Manchester geçmiş ve ayrı bir güzelleşmiş. Brown, küresel ısınmanın etkileri üzerine bir parça yapmak istediğini, ama daha iyisini yazamayacağını düşünerek bu parçayı yorumladığını söylüyor... Kendi isminin anagramı olan "Own Brain", elektro-clash bir parça ve gene '80'ler, dur kalklar, Manchester gitarlar... Minimal beat'ler, tuşlular, alttan alta bir funk'la albümün iyi parçalarından biri "For The Glory". Bir söyleşisinden öğreniyoruz: The Smiths'in Johnny Marr'ı sekiz günde 240 km koşmuş. Bunun üzerine Brown, Marr'a kendisini nasıl hissettiğini sormuş. Aldığı cevap: "Mükemmel!" Albümün küresel iklim sorunlarından dem vuran başka bir uzantısı "Marathon Man", Johnny Marr'la yapılan bu muhabbet üzerine mi gelişmiştir bilemeyiz ama, '80'ler synth popu ve endüstriyel, elektronik dans havasıyla Ian Brown'un bu albüm için niyetlendiği dönem havasını haliyle taşıyor. Ve albüm "So High"la bitiyor: "Hoşçakalın tüm menfaat düşkünleri/ Hoşçakalın ruhlarını satmışlar..."

Vasat bir Ian Brown albümü demeye dilimiz varmaz. Duruşuyla, geçmişiyle, müziğiyle, söyledikleri ve söylemek istedikleriyle gönlümüzde hep ayrı bir yeri vardır. "My Way" için, hadi kestirmeden şöyle diyelim, en iyi Brown albümü değil ama, sevilmeyecek gibi de değil. Gençliğinin güzelliğini bu yaşlarına da pekâlâ taşıyan bir müzisyen kendisi. "Always Remember Me"de dediği gibi: "O günlerde her şey elimizdeydi / Şimdi daha fazlası var". *Cem Sorguç*

EVANGELISTA
Prince Of Truth
(Constellation)

Carla Bozulich, 2006'da çıkan ilk albümünün adını gruba dönüştürdü, yanına partneri Tara Barnes'ı alarak. Montréal'li bağımsız plak şirketinin motor ekibi, Godspeed You! Black Emperor / Silver Mt. Zion'ı da arkasına aldı ve kaotik folk/punk'ını daha da keskinleştirdi. Carla Bozulich'in icra ettiği de "kolay tanımlanamayan müzik"lerden. 1982'de dahil olduğu "Creative Nihilism" albümüyle başladığı kariyerinin anahatlarını sadece beraber çalıştığı yırtıcı punk gruplarının isimleri üzerinden okumak mümkün: Gary Kail/Zurich 1916, The Geraldine Fibbers, Ethyl Meatplow, Scarnella, Bloody Claws, Invisible Chains, The Night Porter, Neon Veins... Sonra işler daha da dallanıp budaklanıyor: Willie Nelson'ın klasik albümü "Red Headed Stranger"ı, yanına bizzat Nelson'ı da alıp tekrar kaydediyor. Genet'nin "Hizmetçiler" oyununa müzik yapıyor. Marianne Faithfull'a sahnede eşlik ediyor ve Patti Smith'in davetlisi olarak bir festivalde Brecht/Weill yorumluyor. Bozulich, tedirgin bir gürültü, fütursuz doğaçlamalar, sakin bir gitar, yüksek volümlü bir bas, arşesi gergin yaylılardan müteşekkil bir punk, metal, caz, country, blues, modern klasik orkestranın önünde şeytanları sergileyen bir vaiz gibi. (Wire dergisine diyor ki: . ("Bazıları benim şarkılar aracılığıyla şeytanlarımı döktüğümü söylüyor, halbuki her şeyimi dökebilirim, ama şeytanlar benimle kalmasını istediğim yegane şey.")

Bu şeytanlar "Prince of Truth"un açılışında, "The Slayer"da karşımıza çıkıyor; Neubautenvari mahşerî bir havada günah çıkarıyor sanki Bozulich: "Sizi yok etmek için mi burdayım? / Yoksa sadece düşünmek için mi? / Şu paraları gözümden alın / Arkadaşlarımı bir daha öpmeme izin verin." Bir sonraki şarkıda sanki enstrüman çalmayı bilmeyen çocuklar eşliğinde "titrek bir yusufçuk" için yazılmış bir çocuk şarkısı seslendiriyor. "I Lay There In Front Of Me Covered With Ice". Bu sakinliğin ardından üzerimize jaguarları salıyor; "You Are Jaguar" adı gibi yırtıcı bir avant-metal. Geri kalanında huzur yok; tedirgin edici bir sakinlikle ilerleyen "Iris Didn't Spell", "Crack Teeth" ve "On The Captain's Side"...

Carla Bozulich tam anlamıyla dışavurumcu bir performans sanatçısı gibi içinde kopan fırtınayı sansürsüz aktarıyor. Bu duruşu aklıllara kendine aynı sıfatı biçen Susan Sontag'ı getiriyor: "Ben bir evangelistim. Çok konuşurum, bilgi vermeye çalışırım. Sanırım etik harekete inanıyorum. İnandığım veya inandığımı söylediklerim hakkında harekete geçme ihtiyacı hissediyorum. Eğer bu konuda bir şey yapmıyorsam, hiçbir şeyin anlamı yok." *Tolga Yağlı*

DAVID SYLVIAN
Manafon
(Samadhi Sound UK)

"Manafon", şair R.S. Thomas'ın Galler'de bir süre yaşadığı ve ilk şiir kitaplarını yazdığı köyün adıymış. Japan'ın efsanevî solisti David Sylvian, bu albüm için ilhamını ondan ve –bir şarkıya ismini verdiğine göre– Emily Dickinson'dan almış. Her iki şairin eserleri gibi, Sylvian'ın albümünün de ana teması mutsuzluk, umutsuzluk, yalnızlık... Bu depresif hali seslerle nasıl ifade ettiğine gelecek olursak; birkaç tuş darbesi, gitarın teline dokunuş, tek bir nefes.

Kısa kısa, bazen tek notadan oluşan "ses"ler... Ve aralarında çöller, okyanuslar kadar engin uçsuz bucaksız sessizlikler... Ve tam ortalarında Sylvian'ın çırılçıplak sesi... Kendi sözleriyle "modern bir oda orkestrası müziği" bu...

"Manafon"da saksofoncu Evan Parker, piyanist John Tilbury, gitarist Keith Rowe, deneysel müziğin pîrleri Polwechsel'in üyeleri ve elektrocu Otomo Yoshihide gibi isimler çalışmış. Gene uçlarda dolaştığı 2003 tarihli "Blemish"de de yer alan Fennesz ise çok daha geniş çapta katkıda bulunuyor bu yeni albüme. 2004 ile 2007 arasındaki dönemde, farklı şehirlerde, farklı müzisyenlerle, tek seferlik session'larda toplanan malzemenin üzerine, birkaç saatte yazdığı liriklerini okumuş Sylvian. Bazen romantik bir şair, bazense bir halk ozanı gibi... Ve o ses sayesinde kâğıt üzerinde anlatınca oldukça zorluymuş gibi duran albüm, daha ilk dinleyişte insanı sarıp sarmalayıveriyor. Her şey o kadar duru, o kadar güzel ki... Sanki Galler'de büyülü bir ormanda yürüyüş yapıyoruz, cinler periler kulağımıza hikâyeler fısıldarken... *Ilker Aksoy*

ONBEŞŞARKI

Arctic Monkeys Red Right Hand
Catherine Ribeiro + Alpes Paix
Cem Karaca Dervişan Mor Perşembe
The Clash Bank Robber
Duman Balık
Gossip Dimestore Diamond
Hey Negrita Room Service
Ian Brown In The Year 2525
Led Zeppelin Black Dog
Léo Ferré Thank You Satan
Marianne Faithfull Hold On Hold On
Massive Attack Splitting The Atom
Michael Franti and Spearhead Say Hey (I Love You)
Nouvelle Vague Master & Servant
Yıldız Tilbe Anma Arkadaş

ROLL DİSKO OTUZ

ONBEŞALBÜM

Marc Almond & Alexei Fedorov Orpheus In Exile
Barış Manço Kurtalan Ekspres 2023
The Beatles Abbey Road
Brazzaville In Istanbul
Brenna MacCrimmon Kulak Misafiri
Devendra Banhart What Will We Be
The Cribs Ignore The Ignorant
Echo & The Bunnymen The Fountain
Garaj Tepeden Tırnağa
Gong 2032
Nick Cave & Warren Ellis White Lunar
Os Mutantes Haih Or Amortecedor
Pascal Comelade A Freak Serenade
Richard Hell & The Voidoids Destiny Street
Seasick Steve Man From Another Time
Vic Chesnutt At The Cut

VEDA ŞARKILARI

Ahmet Kaya Bir Veda Havası
Bob Dylan One More Cup Of Coffee
Coşkun Sabah Veda Busesi
The Doors The End
Elton John Goodbye Yellow Brick Road
Flight of The Conchords Au Revoir
Jeff Buckley Last Goodbye
Hakkı Bulut Son Veda
Handan Kara Elveda Meyhaneci
Leonard Cohen Closing Time
Lou Reed Magic and Loss
Nazan Öncel Gidelim Buralardan
Omara Portuondo Adios
Patti Smith Farewell Reel
Yaşar Özel Dargın Ayrılmayalım

DÖRT KERE DÖRT iki plakçı + iki bar

ZERO / Kadıköy
1. Muse The Resistance
2. Alice In Chains Black Gives Way To Blue
3. Tortoise Beacons of Ancestorship
4. Arctic Monkeys Humbug

LALE / Beyoğlu
1. Önder Focan 36mm Biometric
2. İlhan Erşahin feat. Eric Truffaz İstanbul Sessions
3. Volkan Hürsever - Burçin Büke - Volkan Öktem Hediye
4. İmer Demirer You, Me & Char

TİMONİ / Beyoğlu
1. Grace Jones Libertango
2. Firewater This Is My Life
3. Ian Brown In The Year 2525
4. Toto Karaca & Kardaşlar Galata'nın Yosması

KARGA / Kadıköy
1. Alice In Chains When The Sun Rose Again
2. New Model Army Ocean Rising
3. Mick Karn Plaster the Magic...
4. David Sylvian The Greatest Living Englishman

İNGİLTERE albüm

1. **Cherly Cole** 3 Words
2. **Michael Buble** Crazy Love
3. **Michael Jackson** This Is It
4. **Soldiers** Coming Home
5. **Alexandra Burke** Overcome
6. **Katherine Jenkins** Believe
7. **Whitney Houston** I Look To You
8. **Daniel O'donnell** Peace In The Valley
9. **Paolo Nutini** Sunny Side Up
10. **Fleetwood Mac** The Very Best Of...

ABD albüm

1. **"The Twilight Saga"** (Soundtrack)
2. **Tim McGraw** Southern Voice
3. **Michael Buble** Crazy Love
4. **Jay-Z** The Blueprint 3
5. **Miley Cyrus** The Time Of Our Lives
6. **Black Eyed Peas** The E.N.D.
7. **Taylor Swift** Fearless
8. **Owl City** Ocean Eyes
9. **Barbra Streisand** Love Is The Answer
10. **Joss Stone** Colour Me Free!

FRANSA albüm

1. **Renan Luce** Le clan des miros
2. **Rammstein** Liebe ist für alle da
3. **Benjamin Biolay** La superbe
4. **Muse** Resistance
5. **Danny Brillant** Puerto Rico
6. **Mika** The Boy Who Knew Too Much
7. **Rose** Les souvenirs sous ma frange
8. **Johnny Hallyday** Tour 66
9. **"Mozart l'opera rock"** (Various artists)
10. **David Guetta** One Love

ŞARKI DEĞİL TARİH!

T. Rex Children of the Revolution

T. Rex'in 1972 tarihli single'ı... Grubun çeşitli best-of toplamalarında yer aldı ve 1973 tarihli "Tanx" albümünün 1997 baskısındaki bonus track'lerden biriydi... "Billy Elliot", "Breakfast on Pluto", "Dogtown and Z-Boys", "Den Siste Revejakta" filmlerinde çalındı... "Moulin Rouge!" filmi için Bono ve Gavin Friday tarafından yorumlandı... Ringo Starr'ın yönettiği T. Rex konser belgeseli "Born to Boogie"de Elton John'un katıldığı bir jam'de seslendirildi... 2005'teki Live 8 konserinde şarkıyı Pete Doherty söylerken, piyanonun başında yine Elton John oturuyordu... "Children of the Revolution" Violent Femmes, Lloyd Cole, The Dead C, Paul Di'Anno, The Wanndies, Soulwax, Berry Sakharof, A House, The Fast Set, Toni Collette & The Finish, Baby Ford, Nena, Sads tarafından cover'landı. Patti Smith'in iki yıl önceki Babylon konseri repertuarında da bu şarkı bulunuyordu.

Arama motoru

http://vids.myspace.com/ Ara

Manu Chao
Manu Chao - Politik Kills (long version)

Muse
Uprising

Waterboys
FISHERMAN'S BLUES 86

Jeanette
Porque te vas Jeannette

Florence + The Machine
Florence + The Machine - Drumming Song

Wild Beasts
Wild Beasts - 'Hooting & Howling'

La Roux
\\\ LA ROUX /// IN FOR THE KILL

Noisettes
Never Forget You

Manic Street Preachers
Jackie Collins Existential Question Time

J.J. Cale
Cocaine (J.J. Cale - 1975)

Dinleyici istekleri Ara

Devendra Banhart Baby
(Steely Dan - Lou Reed arası groovy şarkı)
www.myspace.com/devendrabanhart

Julian Casablancas 11th Dimension
(Strokes'un yakışıklısının solo albümünden)
www.myspace.com/juliancasablancas

Monsters Of Folk Temazcal
(M. Ward, C. Oberst, Y. Yames, M. Mogis: Dördü bir yerde)
www.myspace.com/monstersoffolk

Joan As Police Woman Overprotected
("Cover" albümünden Britney Spears cover'ı)
www.myspace.com/joanaspolicewoman

Rainbow Arabia Holiday in Congo
(Kaliforniyalı çiftten tekno destekli ince çöl gitarları)
www.myspace.com/rainbowarabia

Gordon Gano and The Ryans Oholah Oholibah
(Violent Femmes hatırasına saygıyla)
www.myspace.com/gordonganoandtheryanbroth

Trashcan Sinatras Oranges And Apples
(İskoç gruptan Syd Barrett'a nazire)
www.myspace.com/thetrashcansinatras

East River Pipe I Won't Dream About The Girl
(New Jersey'li gruptan Lamchop'vari bir balad)
www.myspace.com/eastriverpipemusic

Reverend Horton Heat Drinkin' and Smokin' Cigarettes
(Teksas'tan rockabilly & psychobilly)
www.myspace.com/reverendhortonheat

The Newspaper Taxis I Am The Walrus
(Walrus'un kalbine bir başka yolculuk)
http://hypem.com

[JUSTIN ADAMS]

Ona "Robert Plant'in gitaristi" deniyor, "gitarın Robert Plant'i" dense nasıl olur? Pekâlâ olur, ama böyle durumlarda hep olduğu gibi, bir mahsuru olur: Bir klişe ters çevrilince de klişe, ters çevrilmiş bir klişe. Halbuki, klişenin düzüyle de tersiyle de alâkası yok Justin Adams'ın. Aslında çok müsait klişelere: Punk'çı, blues'cu, dünya müzikçisi. Ama onları öyle içerden yaşıyor ve öyle harmanlıyor ki, parmak ısırtan bir özgünlük yaratıyor. "Soul Science"ın ardından "Tell No Lies"ı birlikte yaptığı Gambiyalı ozan Juldeh Camara'yla ekim sonunda Babylon'da verdiği konser öncesinde, Adams'a teybimizi uzattık, hangi yollarda yoğrulduğunu, o yolların başka yollarla nasıl buluştuğunu dinledik.

YOL

POWER TRIO
Akbank Caz Festivali kapsamındaki Babylon konserinde Martyn Barker, Justin Adams ve Juldeh Camara bir rock üçlüsü gibi ortalığı dağıttı.

Foto: Şahan Nuhoğlu

JULDEH CAMARA, GAMBİYA'NIN FULANİLERİNDEN, BİR "GRIOT". BİR NEVİ "TRUBADUR", SİZDEKİ AŞIKLAR GİBİ. BENSE, SIK GÖRÜLEN TÜRDEN BİR POSTMODERN GİTARİSTİM.

Müziğiniz "Clash'le çöl müziğinin buluşması" olarak tanımlanıyor...

Justin Adams: Sınırlandırılmak istemem doğrusu, çok farklı bir şey yaptığımı düşünmeyi tercih ederim. *(gülüyor)* Evet, hâlâ Clash dinliyorum, onları çok seviyorum. Clash'i sahnede seyretmişliğim de var –altı defa. Onları ilk gördüğümde "bu ne müziği böyle?" demiştim, dinlediğim hiçbir şeye benzemiyordu. Kıyafetleri de müthişti. Çok ilginç müziklerin yolunu açtılar benim gibiler için. Country'den dub reggae'ye, rap'ten rockabilly'ye, birçok köklü müziği Clash sayesinde keşfettim.

Sizin babanız da Joe Strummer'ınki gibi diplomatmış. Strummer'ın çocukluğu ve ergenliği Ankara, Kahire ve Mexico City'de geçmişti, sizinki de Amman, Kahire ve Chicago'da...

Evet. Bütün bunlar insanda derin izler bırakıyor. Oralarda yaşamamış olsaydım, başka bir insan olurdum. Ergenlik yıllarım Kahire'de geçti, 1972'den 1975'e oradaydık. Kahire öncesinde ise Amman'daydık. Chicago'yu sorarsanız, "şehrin güney mahallelerine gidip Muddy Waters'ı dinlerdik" diyebilmeyi çok isterdim. *(gülüyor)* Maalesef çok küçüktüm. Ben altı aylıkken gittik, dört buçuk yaşındayken ayrıldık.

Kahire'den Londra'ya gidişiniz nasıl oldu?

Ben de Joe Strummer gibi Londra'ya yatılı okula gönderildim.

Ünlü Eton'a, değil mi?

Evet. Oradan mezun da oldum, inanılır gibi değil, ama öyle. *(gülüyor)* Bunun için ayrı bir ödül hak ettiğimi düşünüyorum, Eton ve benzeri okullarda öğrenci olmanın İngiliz kültürü içinde ne mânâya geldiğini size anlatamam. Yine de fazla hasar görmeden –en azından ben öyle sanıyorum– o vartayı atlattım. Ama çevresel etkisi uzun sürüyor. Çünkü Britanya'da herkesin, yönetici sınıflar dışındaki herkesin, o okullara ve o okulların mezunlarına karşı o kadar yüklü önyargıları var ki, o okullardan birinden mezun olmak kişisel kabahatinizmiş gibi görülür. "Ben çocuktum, annem-babam beni oraya verdiler, ben de dişimi sıkıp bitirdim, bitirdikten sonra da o kültürle hiçbir alâkam olmadı" demeniz pek bir şey ifade etmez. O önyargılar mesnetsiz değildir aslında, dolayısıyla önyargı demek doğru değil. O okulların aşıladığı kültür, yönetici sınıfın kültürüdür, geleceğin yöneticilerini yetiştirirler.

Punk'ın doğumuna Eton'da öğrenciyken mi tanık oldunuz?

Öyle denebilir. Hiç Roxy Club'a gitmedim, Sex Pistols'ı sahnede hiç görmedim. Ama punk ilk patladığında, daha doğrusu basına, radyoya, televizyona ilk yansıdığında "hah" dedim, "benim olayım bu". Ve konserlere gitmeye başladım. Dönemin birçok grubunu canlı seyrettim. Clash, Stranglers, Damned, Buzzcocks... Amerikan punk'ını da severdim, Television'ı, Patti Smith'i, Richard Hell & The Voidoids'u, Ramones'u... Hepsini 1977'de seyretmiştim. Müthiş heyecan vericiydi.

Punk'a ve Clash'e sonra dönmek üzere biraz şu çöl boyutunu konuşalım. Mağrip müziğinde sizi cezbeden ne oldu?

Tahayyül edin: Sahra çölünün ortasındasınız. Elli-altmış kadın ateşin etrafında halka olmuş oturuyor. Transa girmiş gibi alt perdeden yakarıyorlar. Aralarından biri solist konumuna geçiyor, melodiyi seslendiriyor. Ve davul. Kendini tekrar eden bir ritm. Güneş batıyor. Sahra çölünde günbatımı. Derken, bir grup genç develerin üstünde sökün ediyor. Bütün gün bu ânı beklemişler gibi. Büyük bir süratle geliyorlar. Dörtnala. Motosikletli gençler gibi. Tek fark, onlar develerin üstünde. Ve ben o halka olmuş kadınlarla birlikte oturuyorum. Develerin üstündeki gençler iyice yaklaşıyor, halka halinde oturan kadınların etrafın-

→57

da daireler çiziyor, her dairenin çemberi kadınlara biraz daha yaklaşıyor. Ve develer giderek yavaşlıyor, adımlarını kadınların yaptığı müziğin ritmine uydurmaya başlıyorlar. Viyana'daki vals yapan atlar gibi. Müthiş bir manzara. O manzaraya Güney Fas'ta, Tafraout yakınlarındaki bir Berberî köyünde tanık oldum. Hayatımın en güzel güvecini ve insanın bütün duyularını açan nane çayını da orada tattım. *(gülüyor)* O manzarayla, o trans müziğiyle blues arasında derin bir bağ var. Benim blues'u ve erken rock'n'roll'u delice sevmemin nedeni, "swinging" bir ritminin olması, kalçanı sallatması. Ve o ritme, o duyguya belli bir şarkı söyleme şeklinin eşlik etmesi... Güney Afrika müziğindeki gibi majör gamlı değildir o söyleyiş. Biraz ekşidir, içinde acı var, keder var. O söyleyişle o ritmin bir aradalığı, ritmin giderek tırmanması, söyleyişin de çığlık atma noktasına gelmesi... Bütün bunları çok seviyorum. Ve bunlar Little Richard'da ve Muddy Waters'da, Batı Afrika'da ve Kuzey Afrika'da var. Benim aradığım şey de o. Keşke onu İngiltere'de, mahallemdeki pub'da bulabilseydim. Bu kadar çok yol gitmem gerekmeyecekti. Ama maalesef o müziği kendi yurdumda bulamıyorum, Oasis açmıyor beni. *(gülüyor)*

Stones ve Led Zeppelin'in açtığı malûm. Yeni albüme, "Tell No Lies"a hazırlanırken Gambiyalı partneriniz Juldeh Camara'nın dinlemesi için hazırladığınız CD'de Clash, Muddy Waters, Bo Diddley ve Johnny Otis şarkılarının yanısıra Stones'un "I Just Want To See His Face"iyle ("Exile On Main Street", 1972) Zeppelin'in "Black Dog"unun ("Led Zeppelin IV", 1971) olduğunu okuduk. "I Just Want To See His Face" Tom Waits'in de favorilerinden.

Çok müthiş bir şarkı. Bambaşka bir dünyaya kapı açıyor. Kim bilir, belki de beş dakikada kaydetmişlerdir. Jam yapıyor gibiler. Kaydedilme şekliyle ve fikriyle, "I Just Want To See His Face" Stones'un hayat boyu yaptığı en Afrikalı şarkı. Dr. John'un "Gris-Gris" (1968) albümünden bir şarkı gibi. "Gris-Gris"ye de hayranım. O tarzda bir albüm yapmayı çok istiyorum. Atmosfer, gizem, derinlik, hepsi mevcut. Net duyamazsın, iyice kulak kabartman gerekir. Modern kayıt tekniğini çok sıkıcı buluyorum. Bana açık alanda yapılan kayıtlar veya Lee Perry gibi stüdyoyu en uç noktaya götürenler hitap ediyor. "Tell No Lies"da başlıca hedefimiz, 1970'lerdeki Batı Afrika müziğinin, özellikle de Nijerya ve Senegal kasetlerinin duygusunu yakalamaktı. Büyük ölçüde başardığımızı düşünüyorum.

"Black Dog"un özelliği ne?

Bana Led Zeppelin'i tek şarkıyla anlat deseler, "Black Dog" derim. Robert Plant'le çok çalarız, birçok versiyonunu yaptık. En son Robert, ben, Juldeh ve Cezayirli iki perküsyonistle çaldık, çok güzel oldu. "Black Dog"un soru-cevap halinde gitmesi çok hoşuma gidiyor. "Heheyy mama said the way you move" vokaline müzik cevap verir. Dinamikler birden durur ve sonra harekete geçer. Bu basit müzikal araçlar o kadar güçlü ki. "Black Dog" bana Fas'taki sokak müzisyenlerini hatırlatıyor. Sokakta kaptırıp çalarlar, çala çala giderler. Sonra durup etraftakilerle konuşmaya başlarlar. "Hadi bakalım, pamuk eller cebe, hiç bu kadar iyi bir grup gördünüz mü?" filan diyerek para toplamaya çalışırlar. O arada başka mevzularda sohbete dalarlar. Bir süre öyle takıldıktan sonra yeniden başlarlar. Çala dura, çala dura giderler...

Güney Fas'ta, Guelmin'den Tantan'a gittiniz mi hiç?

Hiç gitmedim, ama Guelmin-Tantan yolunun çok heyecan verici olduğunu hep duyarım. Robert Plant çok iyi bilir o yolu. Fas'ın güney ucuna, Sahra'ya doğru inen yoldur. Guelmin'den çıkınca Sahra'yı gerçekten hissetmeye başlarsın.

Guelmin'in kelime anlamı "Çöl Kapısı" zaten, değil mi?

Evet. Tantan, Fas'ın güney ucu. Kuzey ucu ise Tanca'dır. Tanca'da hâlâ Akdeniz'desindir, Akdeniz kültürünü hissedersin, Tantan'a geldiğinde ise artık Afrika'dasındır. Benim gibi her yerin yeşil, işlenmiş, düzen-nizam içinde olduğu bir ülkeden geliyorsan, Sahra çok heyecan vericidir. Uçsuz bucaksız, ufkun sonsuz, uygarlığın ağırlığından azadsın, yaban doğanın ortasındasın. Çok değişmiş olmasına, turizme kurban edilmesine rağmen Fas'a gitmeyi çok seviyorum. Fas'ta en heyecan verici şey pop müziğinin ritmidir, dünyadaki bütün pop müzikleri içinde en çılgın ritm Fas'ınkidir.

Robert Plant, bir söyleşide, "Kashmir"in esin kaynağının 1973'te Guelmin-Tantan yolunda yaptığı yolculuk olduğunu söylüyor. Hep kafamıza takılır, bu Arap esintili şarkı niye Hindistan-Pakistan arasındaki bölgenin adını taşıyor diye.

Hakikaten garip bir durum. Robert Plant'in adına konuşamam, ama benim teorim şu: Yirmili yaşların başında bir İngiliz gencini düşünün, sene 1973. İngiltere'nin Midlands'inden; sosis, patates tava, beş çayı kültüründen geliyor. Ve Doğu kültürünün kokusunu almaya başlıyor. Doğu, o kuşak için öncelikle Hindistan demek, Britanya'nın tarihsel doğusu Hindistan çünkü. Hindistan'la Doğu eşanlamlı neredeyse. Doğu aynı zamanda gizem demek; hiçbir şeyin yalınkat olmadığı, varoluşun başka türlü olduğu bir âlem. Henüz gitmişlikleri, görmüşlükleri yok. Unutmayın, 1970'lerin başındayız, Hint merkezli bir Doğu kültü boy veriyor "hip" çevrelerde.

BLUES VE ROCK'N'ROLL'UN GÜÇLÜ BİR AFRO-ARAP DAMARI VARDIR. BAZI PAMUK ŞARKILARININ ÖZGÜN KOPYALARI ARAP ALFABESİYLE YAZILI. MUDDY WATERS'DA KULAĞA GELİR BU DAMAR.

ORTAKLAŞA DÜNYA
Justin Adams bugüne kadar Robert Plant'in yanısıra Tinariwen, Brian Eno, Jah Wobble, Lo'Jo, Sinead O'Connor ve Natacha Atlas'la ortak çalışmalar yaptı.

Onların aracılığıyla bu tahayyül popüler kültüre aksediyor. O algıda Doğu somut bir yer değil, bir rüya, bir masal ülkesi... "Kashmir" o hayalin adı, Doğu imgesinin kod adı. Görüldüğü gibi, bir egzotizm veya oryantalizm eleştirisine zemin veren bir durum söz konusu. *(gülüyor)* Ama ben yargılayıcı olmak istemiyorum, insanların düş kurmalarında bir mahzur yok.

Bizce de yok. Ayrıca, "Kashmir"e "oryantalizm" diyen çarpılır.

Eminim ki, Plant ve Page o şarkıyı bugün yazsalardı, Ortadoğu, Kuzey Afrika ve Hindistan hakkında çok daha fazla şey bilerek yazacaklardı. Ama bilmeden yazdıklarından pek de farklı olmazdı bence. Çünkü bilmeden yazarken de sağlam yerden yazmışlardı. Plant'le Page'in Doğuyla hakikatli bir ilişki kurdukları yıllar içinde açıkça görüldü zaten.

Robert Plant ve "rüya ülkesi" demişken Strange Sensation'dan ve "Dreamland"den bahsedelim biraz. Robert Plant'le çalmaya başlamanız nasıl oldu?

Benim düz rock'n'roll'un dışına çıkarak ve çeşitli kültürleri harmanlayarak yaptığım işlerin parasal bakımdan intihar olduğu söylenirdi hep, "normal rock çalsana, işsiz kalacaksın" denirdi. Neredeyse o laflara inanmaya başlayacaktım ki, Robert Plant aradı. Müthiş bir sürprizdi. "Sen Arap müziğini seviyorsun, değil mi?" dedi. "Evet". "O zaman bizimle çalmaya ne dersin?" Strange Sensation'la çalmam böyle başladı. Tırsmadım desem yalan olur. Gruptaki diğer gitaristlerden biri Cure'da çalıyordu (Porl Thompson), biri de (John Baggott) Portishead'in konser kadrosundaydı. "Vay be" dedim, "birinci ligde çalacağım". Ürkütücüydü. Fakat Robert çok rahatlatıcıydı. Jimmy Page gibi filan çalmamı beklemiyordu. Kendim gibi çalmamı istiyordu. Ben çalarken "daha şülö, daha şülö" diyordu. "Şülö" (Shleh) Güney Fas'ta-

"Tell No Lies" kadrosu: Juldeh Camara, Justin Adams ve Salah Dawson Miller (solda) "Rivermudtwilight" albümünün kapağında Les Triaboliques: Ben Mandelson, Justin Adams ve Lu Edmonds

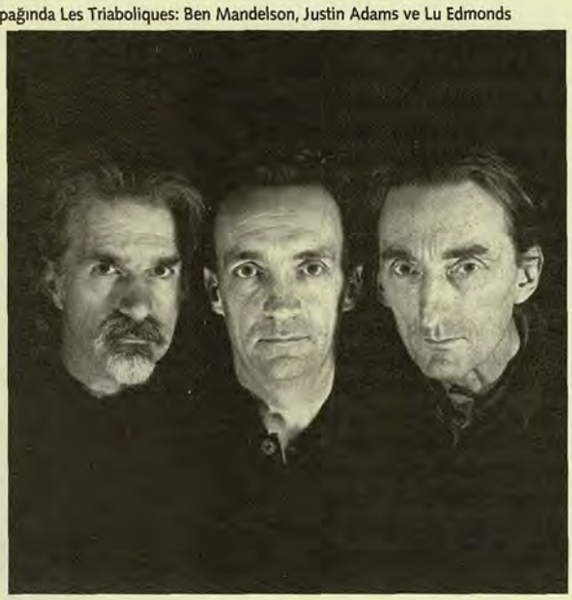

ki Berberîlerin kullandığı bir terimdir, daha derinden anlamına gelir. Bana genellikle "sen biraz tuhaf çalıyorsun, normal rock gitarı gibi çalsana" denirdi. Tabii kibarcası böyleydi. "Bu çok Arap oldu" veya "kebapçı sound'u oldu" denirdi daha çok. Robert ise "daha şülö, daha şülo" diyordu. Şahane durumdu.

Robert Plant'in "Dreamland"de (2002) Dylan'ın "One More Cup of Coffee"sini söyleyişi çok yadırgandı. O şarkı nasıl seçilmişti?

Robert bunu önerdiğinde çok sevindim, "Desire" (1976) favori Dylan albümümdür. Dylan müthiş dışavurumcudur o albümde. İspanyol gamlarını kullanış tarzı çok hoşuma gider. Robert "One More Cup of Coffee"yi söylemek istediğinden bahsedince, şarkıyı nasıl duyduğuma dair bir taslak hazırladım. Taslağa baktı, "harika" dedi, "böyle çalalım". Bence güzel bir yorum oldu. Yadırganmasını anlıyorum, o şarkıda öyle bir Dylan mührü var ki, kim söylese yadırganır.

"Dreamland"de şaheser yorumlar var, "Darkness Darkness", "Fixin' To Die"...

"Song To The Siren" ve "Morning Dew" da şahane. Robert, bazen kim olduğunu, yani "efsane insan" olduğunu hatırlar ve öyle davranır. Ama genellikle unutur, "Robert Plant" olduğunun farkında değildir, yeniyetme bir fan gibidir. Yeni şeyler keşfetmeye, onları denemeye bayılır. Alison Krauss'la yaptığı nefis albüm ("Raising Sand", 2007) de öyle doğdu. "Dreamland"i kaydederken, tam kadro "Down From The Mountain"ı seyretmeye gitmiştik. Coen Kardeşler'in "O Brother Where Art Thou"sunun soundtrack'inden yola çıkarak çekilmişti. Robert, "Down From The Mountain"ı seyredince bluegrass'e ve Alison Krauss'a vuruldu. O sıralarda Cleveland'e, Leadbelly'yi anma konseri için davet aldık. O konserde Robert, ben, Alison Krauss, Los Lobos birlikte çaldık. Robert'la Alison'ın ilk kez birlikte söylemeleri orada oldu. Öyle bir tarihî andı. "Raising Sand"in doğumuna tanık oldum yani. *(gülüyor)*

"Tell No Lies" (2009), Juldeh Camara'yla yaptığınız ikinci albüm. "Soul Science"ı (2007) ortaya çıkaran ilk buluşma nasıl olmuştu?

Juldeh'in bir ayağı İngiltere'de, bir ayağı Gambiya'da. Menajeri –Duncan Noble, aynı zamanda Zubop'un basçısı– grubum Wayward Sheiks'le yaptığım "Desert Road" (2002) albümünü göndermiş ona ve "mutlaka dinle" demiş. Juldeh'in ilk işi benim telefonumu bulmak olmuş. Aradı, albümü övdü, "senin İngiliz olduğuna inanamadım, çalış tarzın benim ruhuma çok yakın" dedi ve sonra bana telefonda riti'sini *(tek telli Gambiya kemanı)* dinletti. Gururumun okşandığını itiraf etmeliyim: Afrikalı bir müzisyen, çalış tarzım için "ruhuma yakın" diyordu. Juldeh Camara'nın kim olduğunu bilmiyordum. Telefonu kapadıktan sonra "Ancient Heart"ı çalmak geldi içimden. Çok severim onu. Bill Laswell'in 1990'larda Gambiya'da yaptığı albüm, tam adı "Ancient Heart –Mandinka & Fulani Music of Gambia". Kapağını çevirdiğimde biraz önce benimle telefonda konuşan adamın o çok sevdiğim albümde riti çaldığını gördüm. "Demek" dedim, "doğaüstü güçler bir araya gelmemizi istiyor". *(gülüyor)* Bir araya geldiğimizde derhal bir kimya oluştu ve hiç hesapta yokken "Soul Science" (2007) çıktı ortaya. Çalmaya başladığımız anda, aynı dili konuşuyorduk. Mesela ona bir Howlin' Wolf riff'i çalıyordum, biraz Mağrip sound'una doğru bükerek, o şöyle bir durup düşünüyor ve "bu bizim sünnet düğünlerinde söylediğimiz şarkıya benziyor" deyip çalmaya başlıyordu. Albümün adını o yüzden "Soul Science" (Ruh ilmi) koyduk. Juldeh bir şarkı ansiklopedisidir. Öyle olması da gerekiyor zaten. Juldeh, Gambiya'nın Fulanilerinden ve Fulani kültürel geleneğinin taşıyıcılarından biri, bir "griot". Bir nevi "trubadur", "bard"... Ya da sizdeki aşıklar gibi. Damardan müzisyen. Bense, benim kuşağımda sık görülen türden bir postmodern gitaristim. Ama yirmi yıldır Sahra müziğiyle, Gnawa müziğiyle hemhal oluyorum. Gnawa kültürü, İslâmiyetin Sufizm yorumuyla İslâmiyet öncesi animist geleneklerin iç içe olduğu bir kültür. Bu kültür müzikte de ifadesini buluyor, hatta öncelikle müzik yoluyla kendisini ifade ediyor. Müzisyenlerin, özellikle geleneksel müzisyenlerin Afrika'daki konumu çok başka. Onlar hem ozan, hem hekim, hem gazeteci... Juldeh öyle bir dünyadan geliyor. Ama o dünyanın dışındaki dünyayla da ilgili. Kulağı her türe açık. Bazen benden daha rock'n'roll. *(gülüyor)* Zaten Afrika her zaman daha rock'n'roll'dur. Yıllar önce bir belgeselde gördüğüm kısa bir görüntü hâlâ hatırımda. Üç Gambiyalı geleneksel enstrümanlarıyla bir parça çalıyordu. Velvet Underground gibiydiler, John Cale sound'lu Velvet Underground. *(gülüyor)*

"DÜNYA MÜZİĞİ" BENİ SIKINTIDAN PATLATIYOR. BİR MÜZİĞİ SIRF TÜRKİYE'DEN GELİYOR DİYE SEVMEK ZORUNDA DEĞİLİM. BANA ÇARPAN MÜZİĞİ SEVİYORUM –PRINCE'İ MESELA.

"Tell No Lies"daki "Banjul Girl" hemen kulağı yakalıyor ve merak ettiriyor, Banjul nasıl bir yer diye...

Gambiya'nın başşehri. Atlantik Okyanusu'nun kıyısında, güzel bir şehir. Hiçbir zaman çok sıcak olmaz. Banjul'da iki farklı kültür bir arada yaşar, Mandinkalar ve Fulaniler...

Banjul, "Kökler"in (Alex Haley'in romanı ve ünlü TV dizisi) kahramanı Kunta Kinte'nin şehri aynı zamanda. Haritaya bakınca, Banjul'un niye köle ticaretinin merkez üslerinden biri olduğu anlaşılıyor. Okyanusun, Afrika'nın ortabatı kıyısında bir nehir misali kıtanın içine giren su yolunun üzerinde.

Dolayısıyla, Gambiya müziğinin blues'da yankılanması hiç şaşırtıcı değil. Mississippi'de en çok kökleşen Fulani, Mandinka ve Hausa halklarının müzikleri oldu. Bunun belli sebepleri var. Davul, Mississippi'de köle sahipleri tarafından yasaklanmıştı. Kölelerin davul vasıtasıyla haberleşmesinden korkuluyordu. Orada küçük enstrümanlarla ve küçük bir grupla yapılan müziğin yaşama şansı vardı ancak. Gambiyalıların, özellikle de Fulanilerin temel çalgıları, riti ve kongoli (Batı Afrika udu) küçük enstrümanlardı, şartlara uygundu. Bir de şu önemli: İspanyol kolonileri Müslüman köle almıyordu, çünkü Müslümanlara karşı Emevî döneminden beri tarihsel bir tepkileri vardı. Onlarla hiçbir şekilde ilişkide olmak istemiyorlardı. İspanyol kolonileri kölelerini Angola, Mozambik, Kongo gibi yerlerden aldılar. Bugünkü Brezilya ve Küba müziğinin temelinde, köle ticaretindeki bu tercih yatıyor. Mississippi'de ise köle sahiplerinin çoğunluğu İngiliz ve İskoçtu ve onlar Müslüman kölelere sahip olmaktan memnundu. Dolayısıyla Batı Afrika'yla –Banjul'la– Mississippi arasında bir köle köprüsü kurulmuş oldu.

Yani Muddy Waters'la ünlenen "Hoochie Coochie Man", "Tell No Lies"daki şarkının ismi gibi, "Fulani Coochie Man" aslında.

Evet, Mississippi'de, demin anlattığım sebeplerden, diğer Batı Afrika müziklerinden ziyade Fulani müziği kök saldı. Müslümanlık Batı Afrika'ya ve Fulanilere Mağrip üzerinden gelmişti. Dinle birlikte de Mağ-

rip kültürü ve Arapça... Ya da tersinden bir sırayla. Her halükârda, Batı Afrika'nın hatırı sayılır bir Müslüman nüfusu vardır, örneğin Fulaniler silme Müslümandır. Fulaniler Gambiya'dan Mali'ye, Senegal'den Nijerya'ya, Batı Afrika'ya yayılmış bir halk. Fulaniler Müslümanlıkla birlikte Mağrip kültürüyle içli dışlı olmuşlardı. Dolayısıyla, Blues'un ve rock-'n'roll'un güçlü bir Afro-Arap damarı vardır. Bazı pamuk şarkılarının özgün kopyaları Arap alfabesiyle yazılıdır. Muddy Waters'da kulağa gelir bu Afro-Arap damar. Sahra müziğinin, Sufilikle animizmin buluştuğu Gnawa müziğinin etkisidir o.

New Orleans'daki Kongo Meydanı'na yolunuz düştü mü hiç?

Maalesef, New Orleans Amerika'da gitmek isteyip de gidemediğim tek şehir. Ve Kongo Meydanı! Oraya mutlaka gitmek istiyorum.

Mississippi'nin aksine, New Orleans'da kölelerin davul çalmasına müsaade ediliyordu. Ama sadece Kongo Meydanı'nda ve sadece pazar günlerinde.

Kongo Meydanı'nın Amerikan müzik tarihindeki yeri çok önemlidir. Kongo Meydanı'nda çekilen ilk fotoğraflarda, insanların ellerinde Batı Afrika udu (kongoli) olduğu görülüyor. New Orleans, Afrika müziğinin serpilmesine izin verilen bir yerdi. Daha teknik bir noktaya gidersek, bugün New Orleans müziğinde uzun ritmik mezürler vardır, Mississippi müziğinde olmayan bir şeydir bu. Mississippi müziğinde Afrika müziğinde olmayan bir senkoplama vardır. Afrika müziği özü itibariyle New Orleans'da kalmış. Onun için New Orleans müziği o ritmik zenginliğe sahiptir. Kongo Meydanı'nda davulla udun yan yana gelmesinin büyük payı var bunda. Blues'da da mevcuttur bu, ama örtüktür, saklıdır, diptedir.

Şöyle bir harita var elimizde: Banjul'dan yola çıkılıyor, Karayipler'deki ara istasyonlardan geçilerek Mississippi havzasına varılıyor. Pamuk tarlalalarına, sonra da zaman içinde kuzeye, Chicago'ya ve ünlü Chess Records stüdyolarına...

Oradan da İngiltere'ye. *(gülüyor)*

1962'de Muddy Waters'ın "Rollin' Stone" şarkısı Londralı bir gruba ad oluyor, 1967'de Jimmy Page'li Yardbirds "Drinking Muddy Water" diye bir şarkı yapıyor...

Niçin öyle oluyor, değil mi? Benim de takıldığım bir mevzu bu. Blues İngiltere'de nasıl kök saldı? Niçin Mick Jagger ve Keith Richards, Robert Plant ve Jimmy Page ve diğer büyük isimler o kadar iyi blues'cuydu? Bu konuda çeşitli teorilerim

var. *(gülüyor)* Önce dil konusu... Blues'un dili İngilizceydi, Britanyalı solistler blues söylediklerinde anadillerinde söylüyorlardı. Peki, blues'un dili niye İngilizceydi? Mississippi havzasındaki beyaz yerleşimciler İngiliz, İskoç ve İrlandalıydı. Onların köleleri İngilizce içinde yaşıyorlardı, kendilerini İngilizce ifade ediyorlardı. Ayrıca Britanyalı yerleşimciler kendi folk geleneklerini sürdürüyorlardı. Bu iki çizgi ister istemez birbirine kulak verdi. Öte taraftan Batı Afrika'yla Kuzey Afrika arasında, Sahra çölünün iki yakası arasında yüzlerce yıldır süren bir ticaret vardı, köle ticareti de buna dahildi. Batı Afrika'yla Kuzey Afrika arasındaki bu bağ, müzikte o kadar aşikâr ki. Gambiya ritmleriyle Fas ritmleri neredeyse tıpatıp aynı. Enstrümanlar da öyle. Bu kesişmelerin bir de Akdeniz boyutu var. Kuzey Afrika'nın Akdeniz'le, Akdeniz'in Avrupa'yla ve Britanya adalarıyla oluşturduğu ticaret ilişkisinin sonuçlarından biri de Berberî müziğiyle Kelt müziği arasında akrabalık doğurmasıdır. Kelt müziğinin Akdeniz'den ve Kuzey Afrika'dan, doğudan ve güneyden etkilenerek aldığı biçim, İrlandalıların ve İskoçların elinde Amerika'ya taşındı. Onlar siyahların müziğini, siyahlar da onların müziğini duyduklarında akrabalar –yani Sahra çölündeki kuzenlerin akrabaları– buluştu. Bu buluşmanın en somut tezahürü banjo'dur. Bir Batı Afrika enstrümanı olan banjo, kölecilikle birlikte İrlanda folk müziğinde kullanılmaya başlanmıştır. Bu tabloda Orta Asya'nın da enteresan bir rolü var. Kuzey Afrika'nın Berberîleri Orta Asya'dan göç eden bir kavim. Akdeniz havzasıyla Mezopotamya ve Orta Asya arasında binlerce yıllık bir insan ve ürün trafiği var. Bendir mesela, Orta Asya'daki şamanlardan geliyor. Kuzey Afrika müziğinde var, ama Sahra'nın güneyinde yok.

AFRİKA DAHA ROCK'N'ROLL'DUR. BİR BELGESELDE GÖRDÜM: ÜÇ GAMBİYALI GELENEKSEL ENSTRÜMANLARIYLA VELVET UNDERGROUND GİBİYDİLER, JOHN CALE SOUND'LU VELVET.

Chicago-Londra hattına gelirsek...

Afrika müziği Amerika'da kök saldı. Ama Amerika'da kök salarken artık komünal ve mutlu bir müzik değildi. Köy sakinlerinin bir araya gelerek doğayı ve varoluşlarını müzikle kutsaması Afrika'da kalmıştı. Yeni kıtanın şarkıları kederliydi, yakınmalıydı. Öyküler, sanayi toplumu öyküleriydi. Afrika müziği, insanların kendi kültürlerine sahip çıkmalarıyla çok yakından alâkalıdır. Gururla bir tarih anlatılır: "Biz şu kabiledeniz, bizim atalarımız bunlardır, kutsal varlıklarımız şunlardır, barış ve bolluk içinde yaşamak için devraldığımız öğütler şöyledir..." Blues ise "dert çok, derman yok" minvalindedir. Afrika müziğinde o yenik tavır yoktur. Afrikalı müzisyenlere "sizin müziğiniz blues'a benziyor" dediğinizde, şiddetle itiraz ederler. Çünkü müziklerinin ağlayan bir müzik olarak görülmesini kabul edemezler. Onlar için müzik kültürle eşanlamlıdır çünkü. Ve kültürleri onlar için gurur kaynağıdır. Blues'da dile gelen ise insanların kültürlerinden koparılmışlığı, yaşamlarına yabancılaşmalarıdır. Kendilerini yersiz yurtsuz hissetmeleridir. Blues savunmasız, her türlü istismara açık, yaralı, yalıtılmış, kötü talihiyle tek başına başa çıkmak zorunda kalmış insanların çığlığıdır.

Dolayısıyla, 1960'larda proleter kökenli grupların kendilerini ifade etmek için blues'a yönelmeleri eşyanın tabiatı gereği değil mi?

Kesinlikle. 1960'lar itibariyle blues'dan daha proleter ruhlu müzik ne olabilir ki? Ama 1970'lerin sonuna gelindiğinde, işçi sınıfının yeni kuşaklarına blues hitap etmiyordu artık. Atlantik'in ne o tarafında, ne bu tarafında. Siyah Amerikalıların niye giderek blues dinlemek istemediklerini çok iyi anlıyorum. Çünkü blues siyahların sahip oldukları her şeyi yitirişlerini anlatıyordu. Tarihlerinin en karanlık döneminin müzikal ifadesiydi. Dolayısıyla rap'çilerin "yanıp yakılan birini dinlemek istemiyorum, şampanyanın en kralını içmek istiyorum" demelerine hak veriyorum. *(gülüyor)* Kim acı çekmek ister? Kim mazlum olmayı ister?

Sizin blues'la ilişkiniz nasıl bir seyir izledi?

Benim yetişme dönemimde, '70'lerde, beyaz bir blues gitarcısı olamazdınız. İmkânsızdı. Çünkü bu büyük bir klişeydi. O yüzden blues çalmaya hiç yeltenmemiştim. Fakat dinliyordum. "Beyazlar beceremez" diye düşünüyordum, kibirli ve ukalâ bir genç ve dahası bir punk olarak. Gitaristliğe hevesleniyordum, ama Eric Clapton gibi olmak istemiyordum, Jimmy Page gibi olmak istemiyordum. Ve gitarı kurcalayıp duruyordum. Kendimi ifade etmenin yolunu arıyordum. Mağrip ve Batı Afrika müziklerini çalmayı öğrenmeye başladığımda, yeniden blues dinlemeye başladım. Ve sonra da blues çalmaya başladım, ama Afrika ritmleriyle, Afrikalılar gibi çalıyordum. İşte o zaman klişeye düşmeden blues çalabileceğime kani oldum. Ayrıca, blues'un köklerine indikçe taptaze ritmler keşfediyorsun. Fakat blues öyle bir madde ki, cilaladıkça şekerleniyor, insanın içini bayıltıyor.

Blues'un büyük isimleri arasında kendinize yakın bulduğunuz kim?

Buddy Guy'ı takdir ederim, ama benim tarzım o değil. Benim tercihim

Howlin' Wolf.

Clash'e dönelim... Clash'in sizin müziğiniz, müziğe bakışınız üzerinde nasıl bir etkisi oldu?

Benim müziğime, tırnak içinde, "dünya müziği" diyegelenler oluyor. Ve bana başka bir dünya müziğinden bahsediyorlar. Dürüst olmak gerekirse, "dünya müziği" beni sıkıntıdan patlatıyor. Bir müziği, sırf Paraguay'dan ya da Türkiye'den ya da İskoçya'dan geliyor diye sevmeye mecbur değilim. Ben, bana çarpan müziği seviyorum –Prince'i mesela. Prince ilk çıktığında çarpılmıştım. Sahnede başka bir enerji vardı. Clash de öyleydi, müthiş bir enerjileri vardı. O enerjinin kaynağı dünyaya bakışlarıydı. O tavizsizlikleri, boyun eğmez, teslim olmaz halleri hayranlık vericiydi. Kafaları açıktı, ufukları açıktı. Ve insana ferahlık veriyorlardı, kapana kısılmışlık duygusundan kurtarıyorlardı. Yeniliklere açık oldular hep. Ve dinleyicilerinin de kafalarını açtılar.

En sevdiğiniz şarkıları hangileri?

"London Calling" muhteşemdir. Joe Strummer'ın sesindeki o aciliyet duygusuna hayranım, "hadi, ne duruyorsunuz, bastırın" haline. Müthiş bir angajman, müthiş bir bağlılık duygusu var Strummer'ın. Oğlum, modern r&b seviyor. Ama ben Clash koyunca hiç itiraz etmiyor.

Bu yılki İstanbul bienalinin anatemasının Brecht olması bize "Bank Robber"ı mırıldatıyor...

"Bank Robber" bir numaramdır! En sık dinlediğim Clash şarkısı! Hem dub reggae, hem de İngiliz folk'u gibi. *(mırıldanıyor)* Bence Clash'in en güzel dönemi "Sandinista!" dönemi. "Magnificent Seven"ın funk'ını çok severim. "Washington Bullets" da çok güzeldir. Sözleri bugüne ne kadar iyi uyuyor! Joe Strummer'ın Mescaleros'la yaptığı ilk albümü dinlediniz mi, "Rock Art and the X-Ray Style"ı? O albümden "Tony Adams" ve "X Ray Style" inanılır gibi değil. 11 Eylül'den iki sene önce yazılmış olmalarına rağmen 11 Eylül New York'unu anlatıyorlar. Müthiş sözler. "Finans merkezine bir telefon geliyor", "Bir bomba infilâk ediyor", "Buradan Nil'e olan mesafeyi hissedebilen var mı?" Sonrasında Meksika'dan gelen illegal göçmenlerden bahsediyor, niye geldiklerini, ne aradıklarını anlatıyor. Bu paramparça olmuş dünyanın tasvirini yapıyor. Ve çok güzel yapıyor.

Joe Strummer da bir nevi griot değil mi? "Griot'lar sizdeki aşıklar gibi" demiştiniz. Nasıl biridir griot?

Griot, genellikle babadan oğula geçen bir unvan, bir statü, bir kimlik. En uygun karşılığı "halk ozanı" herhalde. Bir griot'un illâ müzisyen olması gerekmiyor, sadece sözle hitap eden griot'lar da var. Juldeh'in babası Şerif Camara da griot'tu. Aşık Veysel gibi âmâydı. Efsaneye göre, cinler ona müziği vermişler, karşılığında görme duyusunu almışlar. Juldeh'in babasının kuşağının döneminde, yani otuz-kırk yıl gibi tarihsel anlamda kısa bir süre önce, Batı Afrika'da müziğin büyüyle, sihirle, efsanelerle, spiritüellikle iç içeliği sürüyordu. Bir griot'un toplum içinde ifa ettiği birçok rol vardı. Bunlardan biri tarihçilikti, topluluğun tarihini sözel olarak naklediyordu. Ve bir tür gazeteciydi, insanları olup bitenlerden haberdar ediyordu. Mesela "Soul Science"taki "Yo Lay Lay", Afrika'dan Amerika'ya götürülen köleleri anlatan geleneksel bir griot şarkısı. Öfkenin, mutsuzluğun, çaresizliğin şarkısı. Öte yandan, yine "Soul Science"daki "Sanakubay" bir mizah şarkısı, Ramazan'da çabuk asabileşen Jarkunda kabilesini ti'ye alıyor. Griot'lar düğünlerde, sünnetlerde, çocuklara ad koyma törenlerinde, mevsimsel kutlamalarda eğlencenin ateşleyicisidir. Önemli bir özellikleri de, alt sınıflardan olmaları. Ama her iktidar griot'ları yanına çekmek ister. Griot'larsa genellikle iktidardan uzak dururlar. Bu kuralın da istisnaları hep olmuş tabii. 25 yaşında bir akademisyen olsaydım, aşıklarla griot'lar arasındaki ilişkiyi araştırmak isterdim. Aşıklar hakkında okuduğum şeyler griot'lara dair bildiklerime o kadar benziyor ki. Aşık Veysel gibi aşıklar hâlâ var, değil mi?

Var tabii. Alevî-Bektâşi kültürünün temel taşı aşıklar, o kültür varoldukça aşıklar da olacak.

Alevîlerin çok müşfik bir kültürü var, bunu yıllar önce Türkiye'ye geldiğimde hissetmiştim. İlk durağım her Batılınınki gibi İstanbul'du. Sonra gemiyle Trabzon'a, oradan otobüsle Erzurum'a ve Kars'a gitmiştim. Alevî kültürüyle ilk kez o taraflarda karşılaştım. Genel sertliğe tezat oluşturan, yumuşak, barışçıl bir kültürdü. O günlerde, özellikle Doğu Anadolu'da çok kasvetli bir atmosfer vardı. Adeta bir savaş yaşanıyordu, her yer asker kaynıyordu. Gecenin bir yarısında odanıza girip pasaport kontrolü yapıyorlardı. 1981 veya '82'ydi. Türkiye'ye gelmeden önce "Yol"u seyretmiştim. Müthiş bir film. Yılmaz Güney'in öbür filmlerini seyretmedim, ama tek başına "Yol" olağanüstü bir yönetmen olduğunu gösteriyor. Onu Ermeni asıllı Sovyet yönetmen Paradjanov'a benzetiyorum. Yalnız filmlerini değil, hayatını da. Paradjaanov da Stalinizmin gadrine uğramıştı. "Aşık Kerib" (1988) adlı şaheser bir filmi vardı. Müthiş sembolikti. Lermontov'un aynı adlı öyküsünden hareketle çekmiş, Azerî kültürünü, müziğini, dansını anlatıyordu. Bir de "The Color of Pomegranates" (Narın Rengi, 1968) diye bir filmi vardı. Orada da bir Ermeni aşığı anlatıyordu, Sayat Nova'yı, "Şarkıların Kralı"nı. O da harikulâdedir.

The Times'da (28 Haziran 2008) İstanbul'u öven bir yazınız çıktı. İstanbul'u sizin için özel kılan ne?

Şehir var, şehir var. New York, mesela, büyük harfle şehir. Sonsuz ihtimaller söz konusu. İstanbul da öyle, büyük harfli şehir. Tarife gelmiyor. Birçok katmanı var, toplumsal, tarihsel, kültürel. Ve hepsi canlı. Nefes alıp veriyor, varlığını hissettiriyor. Bu bakımdan Roma'ya benziyor. Roma daha küçük ölçekli, ama müthiş bir şehir. Paranoyak olsaydım ya da komplo teorisi meraklısı, dünyadaki bütün kötülüklerin merkezi Roma'dır diyebilirdim. Katolik kilisesi orada. Mafya orada. Faşizm de orada icat edildi. Fakat bir de madalyonun öteki yüzü var: En güzel yemekler, en güzel kızlar, en güzel güneş, en güzel dondurma, en güzel kahve orada.

Kahire ile İstanbul'u karşılaştırdığınızda nasıl bir resim çıkıyor?

İstanbul Kahire'den daha anaç, daha müşfik. Kahire daha sert, daha kapalı. Denizin varlığı çok önemli. İnsanın ruhunu açıyor. Kahire'de de Nil nehri var, ama Nil kıyısında insan sudan ziyade çölü hissediyor. Nil çölü alıp taşıyor. Yine de muhteşem bir duygusu var. Geçenlerde Kahire'de Nil'i seyrederken şöyle düşündüm: Bütün bu su Victoria şelalelerinden geliyor. Afrika'nın kalbinden buraya, Akdeniz'e akıyor. Mississippi ise sanki okyanusu alıp Amerika'ya giriyor, Afrika'yı Amerika'ya taşıyor. İşte bu yüzden benim için rock'n'roll, Nil'le Mississippi arasında gidip gelmek demek –Mağrip'i, Sahra'yı kerteriz alarak. *(gülüyor)*

Söyleşi: **Yücel Göktürk**

BENİM GİTARIMA GENELLİKLE "BU ÇOK ARAP OLDU", "KEBAPÇI SOUND'U OLDU" DENİRDİ. ROBERT PLANT İSE "DAHA ŞÜLO, DAHA ŞÜLO" DİYORDU BERBERİLER GİBİ. ŞAHANE DURUMDU.

STRANGE SENSATION
Açıkhava Tiyatrosu'nda John Baggott, Robert Plant ve Justin Adams, Temmuz 2007 hatırası

Foto: Muhsin Akgün

b→

BANJUL (GAMBİYA)

BEATLES 1964

Başlık: Eski şöhretler ekmek derdinde
Spot: İşsiz müzisyenler, sokak ortasında gösteri yapıyor. Beatles modası yayılınca eskilere rağbet kalmadı.
Resimaltı: Parlak ceketli, dar pantolonlu, kitar çalan uzun saçlı genç müzisyenler, müzik piyasasına hâkim olmıya başlayınca, yaşlı sanatçılar sokağa düştüler. Fotoğrafta, fesleri başlarında olduğu halde "Üsküdar'a Giderken" şarkısını söyleyip danseden yaşlı müzisyenler görülüyor.
Londra (HA) – İngiltere'yi blucinli, parlak ceketli, uzun saçlı müzisyenlerden müteşekkil ufak müzik grupları baştan aşağı işgal etmiş bulunmaktadır. Sahnede bel kırarak, kalça kıvırarak şarkı söyleyen, yaş vasatisi 20 olan bu genç müzik gruplarında başlıca hâkim enstrüman "gitar"dır. İngiltere'nin başlıca televizyon istasyonu BBC'nin Müzik Yayınları Müdürü Mr. Wareham'ın belirttiğine göre, The Beatles'ları örnek alarak bir karınca sür'atiyle üreyen üç gitar ve bir davuldan müteşekkil bu müzik topluluklarının adedi 1964 yılında İngiltere'de 10 binin üzerine çıkmıştır. Mr. Wareham, sadece Londra'da beş binden fazla bu çeşit müzik topluluğu olduğuna işaret etmektedir.
Bilhassa 13 ilâ 19 yaşları arasındaki genç kızlara hitap eden bir müzik yayını yapan bu genç topluluklar, konser verdikleri salon, müzikhol ve kulüplerde çok defa taşkınlıklara sebep olmakta ve konser sonunda genç kız ve erkekler, çok defa bulundukları yerde ellerine geçirdiklerini kırıp dökerek etrafı harabeye çevirmektedirler.
Öte yandan, genç müzik topluluklarının umulmadık bir şekilde çoğalması, eski müzisyenleri

müşkül duruma sokmuştur. Genç müzisyenlerin eskilere nazaran daha düşük ücretle çalışmaya razı olması, dinleyici ve seyirci üzerine daha kuvvetli tesir icra etmesi yüzünden, salon, gazino ve kulüp sahipleri bir süreden beri eskimiş topluluklar yerine yenileri tercih etmeye başlamışlardır.
Gençlerin ortaya çıkması ve Avrupa'da yepyeni bir müzik anlamının değer kazanması karşısında birdenbire ortada kalıveren yaşlı müzisyenler, geçim sıkıntısına düştüklerinden artık caddelerde, sinema önlerinde icrayi sanat ederek hayatlarını kazanmaya bakmaktadırlar. Çoğu zaman trafiği aksatan bu yaşlı müzisyenler, "Eskisi kadar fazla para kazanamıyoruz. Fakat açık havada çalışmak da zevkli oluyor" demektedirler. Yol ortasında, eski günlerin tanınmış şarkılarını akordeon, keman ve davul refakatinde söyleyen yaşlı sanatçılar, bilâhare gelip geçenlerin ve durup dinleyenlerin attıkları paraları aralarında paylaşmaktadırlar. Bu eski müzisyenlerin tek ümidi, dünyayı saran yeni çılgın müziğin değerini kaybedip kendilerinin tekrar eski işlerine dönmeleri...
Röportaj: Doğan Uluç (Hürriyet, 7 Eylül 1964)

Eski şöhretler ekmek derdinde
işsiz müzisyenler, sokak ortasında gösteri yapıyor
Beatles modası yayılınca eskilere rağbet kalmadı
Röportaj: Doğan ULUÇ
Fotoğraflar: İskender AYVALIK
BEATLES MODASI
KIRIP DÖKÜYORLAR
GEÇİM DERDİ

t→

THACKRAY, JAKE

İngiliz şarkıcı, şarkı yazarı, şair ve gazeteci; İngiliz Şansonu akımının kurucusu. 1938'de, Yorkshire bölgesinin endüstriyel kalbi Leeds'te, koyu katolik bir polis ailesinin oğlu olarak doğdu. II. Dünya Savaşı'nın depresyonu hüküm sürerken kilisede başlayan eğitimini Durham Üniversitesi'nde modern Batı dilleri okuyarak tamamladı. Mezun olduktan sonra liselerde İngilizce dersi vermek üzere Fransa'ya gitti, önce Lille kentinde, daha sonra Breton bölgesi ve Pirene Dağları'ndaki çeşitli kasabalarda öğretmenlik yaptı. Bu dönemde idare edecek kadar gitar öğrenip ders anlatmasını kolaylaştıran şarkılar yazmaya başladı. Ayrıca en büyük esin kaynağı olarak gösterdiği ve ileride yakın dostluk kuracağı Georges Brassens'in şansonlarıyla tanıştı. Dört yıl süren Fransa serüveninin altı ayını geçirdiği Cezayir'de, Fransız işgaline karşı verilen bağımsızlık savaşının en ağır dönemine (1961) tanıklık ederken Brassens'le paylaştığı anarşist fikirleri pekiştirdi. Jake Thackray, bu yılları anlatırken "Ben rock'u kaçırdım" diyordu: "Benim ilhâmlarımın kökeni tamamen Fransızdır."
1964'te öğretmenliğini sürdürmek üzere Leeds'e geri dönen Thackray, klasik/flamenko gitarda caz akorları kullandığı özgün stilini geliştirmeye başladı. Politik taşlamalar ve kerhane vodvillerinden içli şarkılara kadar uzanan geniş bir yelpazede şarkılar yazdı. Öte yandan Brassens şansonlarını başarılı bir biçimde İngilizceye aktarıyordu. Jacques Brel ve Charles Trenet de kılavuzları arasındaydı. Doğuştan kederli bariton sesiyle folk kulüplerinde sahne almaya başlamadan önce, Fransız şanson geleneğini iliklerine kadar sindirmişti. Kısa sürede sol tandanslı işçi sınıfının baskın olduğu Yorkshire dinleyicisinin dikkatini çekti ve BBC'nin yerel radyo programlarına çıkmaya başladı. Bu sayede prodüktör Norman Newell tarafından keşfedildi. 1967'de ilk albümü "The Last Will and Testament of Jake Thackray" yayınlandı. Albümde yer alan ilk hiti "Lah-Di-Dah"da sırılsıklam âşık olduğu kızın mutaassıp ailesine yaranmaya çalışan bir damat adayını hicvetti.
Jake Thackray, 1968'de, ikinci albümü "Jake's Progress"i doldurmak üzere Abbey Road Stüdyoları'na girdiğinde, Beatles bitişik odada adını stüdyodan alan ünlü albümünü kaydediyordu. Şöhretin kapıları aralanmıştı. Gözüpekliği, nüktedan lirikleri, kesik kesik söyleyişi, kuzeyli aksanı ve en önemlisi şansonu İngilizceye taşıyan benzersiz üslûbu ona giderek artan bir saygınlık kazandırdı. BBC televizyonundan eşine az rastlanır bir teklif aldı: Braden's Week adlı tüketici hakları programına her hafta bir tematik beste yapması isteniyordu. Böylece hem şarkı yazarlığı bir tür müzikal gazeteciliğe doğru evrildi, hem de uzun yıllar sürecek televizyon macerası başladı. Geniş bir dinleyiciyle buluştuğu 1970 turnesi sırasında, Queen Elizabeth Hall'da verdiği konser ilk canlı albümü olarak yayınlandı. 1972'de gelen üçüncü stüdyo albümü "Bantam Cock" ise Thackray'in müzikal kariyerinin zirve noktasına

"Geçiş", Jenny Saville, 2004

işaret ediyordu. Anarşizan tavrı iyice sivrileşmişti. Arka bahçedeki bütün kuşlarla seks yapan yavru horozu anlattığı "Bantam Cock" şarkısı zamanla bir folk standardı haline gelip pek çok sanatçı tarafından seslendirildi. Albümdeki öteki hitler de muhafazakâr İngiliz toplumunu iğneliyordu: "Brother Gorilla" Brassens'ten adapte ettiği bir medeniyet taşlamasıydı ve "Sister Josephine" rahibe kılığında gizlenen bir gangsteri konu alıyordu. 1973'te bir arzusuna daha kavuştu, Londra'da verilen tarihî konserde sahneye dostu Georges Brassens'le birlikte çıktı.

Jake Thackray, bundan sonraki dönemde, özellikle kendi şovu Jake's Scene'e başladıktan sonra ağırlığı televizyona verdi. 1977'de son stüdyo albümü "On Again! On Again!" yayınlandı. Albüme adını veren şarkı çenesi düşük bir kadını alaya aldığı için feminist çevrelerin tepkisini aldı. Bu, Thackray'in benimsediği mizahın tamamen demode olacağı '80'li yıllarda hızlanacak düşüşün ilk işaretiydi. Britanya'yı temelden sarsan Thatcher yılları, Thackray'in şevkini fena halde törpüledi. 1990'da her şeyden elini eteğini çekip gazeteciliğe başladı. Dört yıl boyunca Yorkshire Post gazetesine haftalık köşe yazısı yazdı. Geliri büyük ölçüde azalmıştı. Sağlık ve para problemleri arttıkça öteden beri boğuştuğu alkolizme daha fazla saplandı. Alkol aldıkça hiçbir şey yapamaz hâle geldi. Hayatının aşkı Sheila'yla boşandıktan sonra yoksulluk ve düşkünlüğün dibine vurdu. 2002 yılının Noel gecesi hayata gözlerini yumdu.

Jake Thackray, aralarında Nick Drake, Morrissey ve Jarvis Cocker'ın (Pulp) da bulunduğu birçok müzisyeni etkilemişti. Yorkshire yaşamının şarkısı olan Pulp hiti "Common People" bu etkileşimin izlerini taşıyordu. Ama Cocker'ın akranları Thackray'in mirasını es geçti. Köklü bir folk müzik geleneğine sahip olan Yorkshire, özellikle post-punk döneminde çıkardığı gruplarla İngiliz pop müziğine damgasını vurmuştu: Wedding Present, Sisters of Mercy, Cult, Gang of Four, ABC, Human League, New Model Army, Soft Cell, Chumbawamba... Thackray'in tarzı bu gruplara hitap edemedi. Ne var ki, Jake Thackray, tıpkı Nick Drake gibi, ölümünden sonra yeniden keşfedildi ve başta Arctic Monkeys olmak üzere 2000'li yılların Yorkshire bölgesi gruplarını etkisi altına aldı.

Ü→

ÜMMÜ GÜLSÜM 1964

Başlık: Ümmü Gülsüm, son şarkısı ile bütün Arap âlemini mestetti

Spot: 42 yıldır Şarkın rakipsiz ses yıldızı olan Ümmü Gülsüm, 62 yaşında olmasına rağmen halen bülbülleri kıskandıracak bir sese sahip. 54 milyonluk bir serveti olan sanatçı, konser başına 20 bin lira alıyor.

Kahire (Birleşik Arap Cumhuriyeti) – Bülbülleri kıskandıracak sesiyle 42 yıldır Arap âleminin rakipsiz ses yıldızı olan Ümmü Gülsüm, ünlü aktör ve şarkıcı Abdülvehap ile birlikte hazırladığı son şarkısiyle meslek hayatının en parlak başarısını kazanmıştır.

Hâlen 62 yaşında olan ve Arap âleminde Beatle'ları ve Frank Sinatra'yı bile kıskandıracak kadar sevilen Ümmü Gülsüm, son şarkısını, 130 dakika süren bir konserde okumuş ve 700 dinleyici konseri gözleri yaşlı dinlemişlerdir.

Konserin ertesi günü şarkı bütün Orta Doğu radyoları tarafından yayınlanmış, Şam Radysu eseri yayınlamak için özel haberler bülteninin saatini değiştirmiştir.

Kahire'deki açıkgöz berberler ve kahveciler, şarkıyı dükkânlarında ses makineleriyle çalarak müşterilerini beş misline çıkarmışlardır.

Kahire'deki iki plâk fabrikası günde 1000 plâk hazırladıkları halde 60 liraya satılan son plâğı müşterilerine yetiştirememektedirler.

Şarkıyı hazırlayabilmek için Abdülvehap'la yüzlerce defa, 22 kişilik saz heyetiyle de 15 defa prova eden Ümmü Gülsüm'ün Nil kıyılarındaki lüks villâsına her gün binlerce tebrik mektubu yağmaktadır.

Meslek hayatına 8 yaşında fakir bir köylü kızı iken düğünlerde ve bayramlarda şarkılar söyleyerek atılan ve tam 10 yıl yaya ve merkep sırtında babasıyla birlikte Mısır'ı dolaşıp 2.5 liraya

Ümmü Gülsüm, son şarkısı ile bütün Arap âlemini mestetti

42 yıldır Şarkın rakipsiz ses yıldızı olan Ümmü Gülsüm, 62 yaşında olmasına rağmen halen bülbülleri kıskandıracak bir sese sahip

şarkı söyleyen Ümmü Gülsüm, küçük yaşta meşhur olmuş ve nihayet Kahire'de de isim yaparak 1926'da ailesiyle birlikte gelip başkente yerleşmiştir. İngilizler Ümmü Gülsüm'ü 1935'te Kahire Radyosu için angaje etmiş ve şarkıcı haftalık radyo konserlerine o tarihten beri hiç ara vermemiştir.

Birçok milyonerin ve prensin evlenme tekliflerini senelerce reddeden Ümmü Gülsüm, 1954'de Hasan El Hifnavî adında bir cildiye mütehassısıyla evlenmiştir. Çocuğu olmayan ünlü şarkıcı sıhhatine ve bilhassa sesine çok dikkat etmekte, içki, sigara içmeyip akşam erkenden yatağa girmektedir.

Mısır'ın en zengin kadınlarından sayılan Ümmü Gülsüm, konser başına 20 bin lira almaktadır. Yıllık net kazancı 800 bin lirayı geçen Ümmü Gülsüm'ün topyekûn servetinin 54 milyon lira civarında olduğu söylenmektedir. Şarkın Bülbülü, vaktinin büyük kısmını, kocasından çok, bestecisi ve en samimi arkadaşı Abdülvehap'la beraber geçirmektedir.

(Hürriyet, 27 Kasım 1964)

y→

YÜZBAŞI FRACASSE

Klasik bir Commedia dell'Arte karakteri. 16. yüzyılda İtalya'yı işgal eden İspanyol askerleriyle dalga geçen dönemin İtalyan tiyatrosunun en renkli karakterlerinden Yüzbaşı Fracasse, son derece kendini beğenmiş, fakat ne askerî başarılarıyla kendini ispatlayabilen ne de bütün çabalarına rağmen genç kadınları etkileyebilen gü-

lünç bir İspanyol subayı. Bol renkli ve şaşaalı bir üniforma, tüylü bir şapka ve fazlasıyla büyük bir kılıçla resmedilir.

Yüzbaşı Fracasse karakteri, Fransız yazar Théophile Gautier'nin aynı isimli ünlü romanıyla 1863 yılında tekrar üne kavuştu. Alexandre Dumas'nın "Üç Silahşörler"inin çağdaşı olan hikâye, soylu bir aileden gelmesine rağmen bütün servetini kaybetmiş Baron de Sigognac'ın aşık olduğu genç ve güzel aktris Isabelle'in peşinden bir tiyatro grubuna katılmasıyla başlar. Isabelle'in de kendisini sevmesine rağmen, aralarındaki sınıfsal farklılık, ikiliyi bir "yasak aşk"a sürükler. Bu arada, aktörlerden birinin ölmesi sonucu Sigognac, Yüzbaşı Fracasse rolünü üstlenmiştir. Isabelle kendisine aşık olan başka bir soylu, Vallombreuse Dükü tarafından kaçırılınca, Sigognac liderliğindeki tiyatro ekibi dükün şatosuna saldırarak onu kurtarır. Hikâye, Isabelle'in aslında Vallombreuse'ün kızkardeşi, yani sanıldığının aksine soylu olduğunun ortaya çıkmasıyla, mutlu sonla biter, zira aralarındaki sınıfsal engel kaybolmuştur ve Sigognac ile Isabelle evlenebilirler.

Gautier'nin çıktığı andan itibaren büyük başarı elde eden romanı defalarca tiyatro ve sinemaya uyarlandı. Bu uyarlamaların en akılda kalanı, Sigognac'ı Jean Marais'nin oynadığı ve ünlü Fransız komedi oyuncusu Louis de Funès'in de rol aldığı 1968 yapımı yönetmen Pierre Gaspard-Huit'nin filmi "Le Capitaine Fracasse". Fransız-İtalyan ortak yapımı, 1990 tarihli olan "Il Viaggio di Capitan Fracassa"daysa ("Yüzbaşı Fracasse'ın Yolculuğu"), Baron de Sigognac'ı Vincent Perez, Isabelle'i ise Emanuelle Béart canlandırdı.

Bir Buenos Aires sokağında işporta tezgahı